IOANNIS EVSEBII NIEREMBERGII, EX SOCIETATE IESV,

DE ARTE VOLVNTATIS, LIBRI SEX:

IN QVIBVS PLATONICÆ, STOICÆ, & Christianæ disciplinæ medulla digeritur, ſucco omni politioris Philoſophiæ expreſſo ex Platone, Seneca, Epicteto, Dione Chryſoſtomo, Plotino, Iamblicho, & aliis:

Quorum ſenſa ſubtiliora artificioſiùs ordinantur; nonnulla emendantur; plurima adduntur nouè, & argutè.

Accedit ad calcem HISTORIA PANEGYRICA *de tribus Martyribus eiuſdem Societatis, in Vrugaï pro fide occiſis.*

LVGDVNI,
Sumptibus Iacobi Cardon.

M. DC. XXXI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO,

REVER.MO QVE ANTISTITI,

AC DOMINO,

D. IOANNI PEREDÆ,

EPISCOPO OVETENSI, ET COMITI NORENENSI, ſacræ Scripturæ, & ſcholaſticæ Theologiæ primario olim Profeſſori in Complutenſi Vniuerſitate, & eiuſdem Collegæ maiori, atque Conchenſis Eccleſiæ Canonico Magiſtrali.

HANC Artem Volũtatis, eiuſdem voluntatis pignus, exiguum magnæ, tibi mitto, Illuſtriſſime, ac Reuerendiſſime Antiſtes: diu enim

animum meum meruiſti, cùm Compluti, vix vndecimo ętatis anno, philoſophicis initiabar, magnum in illa Vniuerſitate Theologiæ luminare fulgebas, & Marte ſuo affectus meus tibi militabat. Diuiſa enim Academia duos Phœbos ſimul adorabat, & ſua quiſque impetrauerat hemiſpheria. At in tua luce gratiſſima mihi libenter apricabar, & fidiſſimus fui perinde, ac deinceps inutilis. Nec enim iſtarum rerum memoratione de te aliquid mereri volo, niſi cõmendare ſenium mei amoris, & obſeruantiæ; atque gratulari mihi in partibus fortunæ

næ

næ fuiſſe ſemel prudentis, ſemel reconciliatæ virtuti. Lætor nunc vota mea, oracula fuiſſe. Te ſuſpiciebam Solem, ſuſpicabar ſolum, & tandem fulgentiſſimum Eccleſiarum Hiſpaniæ Sydus præſentiebã. Cui ergo magis ancillari debuit Philoſophia quàm Theologiæ, quæ in te, velut in throno ſuo, & aula enituit, auguſtiſſimo, & inſociali Iubare? Quotuſquiſque enim tibi comparãdus eſt? Tanti Theologi gremium humilitas meæ Philoſophiæ ambiebat. Deinde, vt idem mihi ſis Patronus, & Cenſor, quis meliùs æſtimabit priuatas animi ſui le-

ges, quàm qui alienos publicis quàm optimè moderatur. Promulgauit facilè fama officioso tibi omnium fauore prudentiam tuam, integritatem, vigilias, misericordias in tuas oues, in alienas, quia omnes Christi. Testis fui, neminem ad te frustrà accessisse: neminem à te tristem recessisse; sed omnes manu ipsa tua solatos munere. Nec enim res est beneficentia, quæ delegari debet: nec dulcis ille sapor Christi præsentis, aut præsentati in paupere, alteri committendus. Ergo ingenij tui, & doctrinę lumen emicuit pridem, nunc, & prudentiæ, atque

virtu

virtutis Numen ſe explicuit. Omnibus modis admirãdum te præbes, te ſuſpicio; ſuſpiciunt omnes, mirãtur, amant. Nec contemnes meæ voluntatis ſinceritatem in ſua Arte, qui omnium voluntates, & ora vindicaſti tibi. Vale pro Eccleſiæ bono.

R. D. T.

Seruus inutilis in Chriſto,
IOANNES EVSEBIVS
NIEREMBERGIVS.

SVMMA HVIVS OPERIS.

IN hoc Opere de Arte Voluntatis, quod nucleus Philosophiæ, siue Mimus Senecæ dici posset, propositum est Authori, ostendere esse artem aliquam gubernandæ voluntatis, & docere modum suæ directionis. Quemadmodum saltandi ars ab antiquis inuenta, vt decenter membra corporis tractarentur; & gladiatoria ars, & fabrilis, vt peritè gubernarentur manus ad feriendum, vel dolandum; & aliorum instrumentorum vsus suas requirit industrias: sic esse aliquam methodum, & artem membrorum animi, & potentiarum suarum. Ad hoc,

IN LIBRO I.

Probat Author sufficientiam animi sine rebus externis; gaudium non pendere ab illis; vnumquemque satis esse suæ lætitiæ, & paci; gaudium proinde factitium esse, & sub industriam cadens, voluntatisque opificium esse. Deinde generales aliquas aßignat regu-

las voluntatis, affectuum, & amoris pro ratione obiectorum.

IN LIBRO II.

Addit aliqua, quæ ad idem iuuent, & magis probat dicta. Mox præceptiones aliquas commendat ad tollenda impedimenta facilioris gubernationis huius instrumenti animi. Subiicit tandem regulas aliquas ad illud exercendum ex parte sui quoad modum, & conatum, &c.

IN LIBRO III.

Cùm voluntas pendeat ex rerum cognitione, docet, quo pacto informandus animus sit in alia sua potentia, scilicet, intellectu, vt faciliùs voluntas flecti sinat. Admonet in primis iudicandi peccata, & opinionis damna: mox adhibet remedia: vsum commodum potentiæ intellectiuæ monstrat: præcepta ad id commendat nonnulla: modum inuenit præuertendæ in bonum opinionis: idoneum memoriæ vsum demonstrat: alia docet, quæ iuuent faciliorem veritatis captum.

IN LIBRO IV.

Iam ad singularia descensurus probat, idoneum esse & naturalem aliquem affectuum vsum: docet specialiter genuinum amoris

vsum, & quo fine à natura datus, & quibus rebus.

IN LIBRO V.

Pergit ad aliarum affectionum vsus, lætitiæ, spei, desiderij, odij, iræ, timoris, tristitiæ. Omnes hos affectus probat vtiles, & à natura datos ad tuendam animi lætitiam. Demonstrat cuinam vsui, & rebus singuli quadrent.

IN LIBRO VI.

Informat specialiter mentem circa legitima & vera rerum iudicia, ne opinio obstet naturali affectuum vsui. Descendit singillatim ad bonorum omnium & malorum examen & comparationem, diuitiarum & inopiæ, voluptatis & doloris, honoris & ignominiæ, vitæ & mortis: vt ita optimè instructa mens non obsit legitimo & naturali voluntatis artificio.

Diuiditur opus in libros, & capita ad marginem annotata: Dissertationum tamen, quæ per aliquot capita tractantur, tituli præfiguntur.

R. P.

R. P. PROVINCIALIS, Societatis IESV, *in Prouincia Toletana, Facultas.*

FRANCISCVS AGVADO, Societatis IESV, in Prouincia Toletanæ Præpositus Prouincialis, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre nostro MVTIO VITELLESCHIO, Præposito Generali, facultatem facio, vt Liber inscriptus, *De Arte Voluntatis, Auctore Patre Ioanne Eusebio Nierembergio, nostræ Societatis Theologo*, & eiusdem Societatis grauium, doctorúmque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has Litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Matriti in nostro Imperiali Collegio, quinto Kalendas Martij, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimonono.

FRANCISCVS AGVADO.

FACVL.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS Societatis IESV, *in Prouincia Lugdunensi.*

STEPHANVS BINETVS, Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunensi, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis, Henrico III. 10. Maij, 1583. Henrico IV. 20. Decembris, 1606 & Ludouico XIII. nunc regnante, 14. Februarij, 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne Libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque Superiorum permissione imprimant: permittit IACOBO CARDON, Lugdunensi Bibliopolæ, vt Librum, cui inscriptio est: *Ioannes Eusebij Nierembergij ex Societate* IESV, *De Arte voluntatis, Libri sex* &c. ad sex primos annos imprimere, ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni 29. Decembris, 1630.

STEPHANVS BINETVS.

CENSVRA OPERIS.

NOS infra scripti sacræ Theologiæ Doctores fidem facimus, legisse ac perlegisse Librum, cui inscriptio est, *Ioannis Eusebij Nierembergij, ex Societate* IESV. *De Arte Voluntatis, Libri sex, &c.* nihilque in eo Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ fidei contrarium reperisse. Lugduni die 8. Octobris, 1630.

Fr. Cl. Cochet.

Fr. Bernardinvs Morlaisoun, Lector in Conventu S. Bonaventuræ.

R.D.

R.D.D. THOMAE DE MESCHATIN la Faye, huius Libri imprimendi Facultas.

THOMAS DE MESCHATIN LA FAYE, Comes, Canonicus, & Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis, & Vicarius Generalis in Archiepiscopatu Lugdunensi: Liber, qui inscribitur, *Ioannis Eusebij Nierembergij, ex Societate* IESV, *De Arte Voluntatis, Libri sex*, &c. vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni 3. Ianuarij, 1631.

MESCHATIN LA FAYE.

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII à Christianissimo Gallia- rum Rege concessi.

LVDOVICI XIII. Galliæ, & Nauarræ Regis, auctoritate sancitum est, ac patentibus Literis cautum, ne quis in Regno suo, aliisve locis ditioni suæ subiectis, intra proximos annos octo, à die impressionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, & ratione conetur, Librum, qui inscribitur, *Ioannis Eusebij Nierembergij, ex Societate* IESV, *De Arte Voluntatis, Libri sex*, &c. præter IACOBVM CARDON, Bibliopolam Lugdunensem, aut illos, quibus ipsemet concesserit. Prohibitum insuper eadem auctoritate Regia omnibus suis subditis, eundem Librum extra Regni sui limites imprimendum curare, vel quemquam, vbicunque fuerit, ad id agendum

dum impellere, ac instigare, sine consensu dicti IACOBI CARDON, lisque omnino sub confiscatione librorum, aliisque poenis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum Lugduni, die duodecima Octobris, anno millesimo sexcentesimo trigesimo.

De mandato Regis,

Signatum,

RENOVARD.

IOAN

IOANNIS EVSEBII NIEREMBERGII, SOCIETATIS IESV,

HISTORIA PANEGYRICA,

DE TRIBVS GLORIOSIS Martyribus, ex eadem Societate IESV, nuper in Vrugai pro fide occisis; quorum Martyrij gloriam multa prodigia significarunt.

DOMINO
IOANNI VARONÆ,
ET GVDIELI,

DOMINO
DVMVS VARONÆ,
AMICO MEO,
SALVTEM.

PROVOCAVIT pudorem meum beneuolentia tua, Amicorum optime, cùm veteris amicitiæ ausu, & quadam subrilitate fidei infidus mihi, Sigalio-

nem prodidisti meum, cùm
non seruasti tibi, cùm dedisti
omnibus. Me inuito, emisisti
in lucem Fabulam: tibi inui-
to mitto Historiam. Verecun-
diam meam resecrasti: talio-
ni obnoxius es: ecce modestia
tua tantumdem sustinebit: sic
vlcisci scit amor, vbi fides lu-
dere. Iam exterso pudore, quid
non ausim? Opprimebam Si-
galionem: tu publicasti illum;
ille me. Placuit alius, quod dis-
plicebat Authori, cùm arbiter
suæ causæ blandissimus quis-
que sit. Quare, quod mihi mi-
nùs displicuit, iam ausus exhi-
bere publico iudicio. Illustris-
simo, ac Reuerendissimo D.
D. Ioan

D. Ioanni Peredæ, Episcopo Ouetensi, Auunculo tuo, Artem Voluntatis mitto; & tibi, optimo Amico, istud monumentum amicitiæ. Idem interest inter meum Sigalionem, & Voluntatis Artem, quod inter festiua, & seria; quod inter Βατραχομυομαχίαν, & Iliadem; quod inter Clarimũdum Lusitanij Liuij Ioannis Barros, & Asiæ Decades. Prolusi in Sigalione philosophica; in Voluntatis Arte digessi. Quemadmodum Homerus, dum scripturiret Iliadem, erudiuit iocis calamum; & noster Barros per Fabulam apparauit Historiam: sic

ego Philoſophiæ ſeueritatem Fabella illa initiaui; hac Hiſtoria coronaui. Humilis Philoſophia ſine vſu eſt; rudis ſine norma. Conſtantiæ præcepta dedi, hîc informo exẽplo, altera doctrinæ, ſed prima parte. Videas, quo iure amicis vtar. Ioannem del Caſtillo defunctum commendo; te ſuperſtitem condemno, dum amoris irati, & vindicantis ſe munuſculum tibi dico. A te didici amicum offendere: tu à me diſce amicum pati. Vale.

Tuus,

IOANNES EVSEBIVS
NIEREMBERGIVS.

IOANNIS EVSEBII NIEREMBERGII, SOCIETATIS IESV,

HISTORIA PANEGYRICA,

De tribus gloriosis Martyribus ex eadem Societate IESV nuper in Vruga pro fide occisis; quorum Martyrij gloriam multa prodigia significarunt.

MOrs excellentium Virorum tantò acerbior superstitibus est, quantò vita iucundior, & vtilior fuit; nec compensari alio solatio potest, quàm licentia laudis: commendatio enim auctior, & propius censu defunctorum est, cum iam per inuidiam [illegible], & intemperiem verecundiæ, licet promulgare virtutes innocentes; quæ nec inuidiam cedant, nec inuisum bonorum metu cruentent arcana pudoris

 plaga,

plaga. Etenim, dicere verba omnia in infesta sunt, & quodam suo periculo; maximè [illegible] ceps est, & princeps, & vir tanta, & innocens etiam digno, etiam ab alio posteri, nisi cum omnem liuorem in reuerentiam transformauit absentia. Virtus inuidiae, hoc valentissimum, non se vibrat, non magnum interuallum pergit, nec vltra vicinos, & pares: quare non transcendit mundum, & sito sibi liberrimè licet, cum defunctos diffamare valeat, & quasi mortis veneratione, & priuilegio immunes mortalitatis conditione, iam hos iam superiores, & penè vereatur diuinos. Itaque nulla praestantissimorum Virorum gesta egregia pretium sui exiguum numerata pecunia; sed ad constitutum diem, cum marcescit liuor aliorū, & pudor abest proprius, Verumque impetrat futura. Vnum solum praestantissimae commendationis opus est, egregiè mori. Non excellentia vitae, sed mortis, priuilegium habet impigrae, & instantis laudis; vbi modestia dignissimi vulnerari nequit, & inuidia decedit mortis reuerentia; vel superstite, innocentissimo est, & inuidenda fortuna. Votum moriendi non ita est, aut vile, aut facile; nec cum est, sit iniquum; nec perfidum volentis extrahi sine lite enim insidentiae, pecunia certum est, & superfluitas cupiditatum, cum cupidientes, aut cupientes excedunt copia, quae, cum non sufficiat omnibus, accendit certamen. Hac arte bonum alienum in damnum efficitur proprium, & non det plura pecunia, quod mulcet virum. Mors verò amplissimum bonum,

sed

ſed inopi viuentibus, hanc reſeruam maiorum bonorum, ſcilicet, veronim, habet, potius cunctis. Quare bonam puto feliciſſimam illius infamemur maiorum oculis, & vnum [illegible] vtique eſt, aut enim Regia, id eſt, [illegible] quadam æmulatione manſueta, auguſta atque laudationum prodiga: purpuræ enim æmulaudum exaggerat, ſiue ſpei ſimulacrum, & vnorum imaginem inſignitæ: nemo autem ſibi putans eſt. Aliquod huius periculum ſenſimus quidam, & repente mandentis fortunatiſſimæ ſors, cùm renunciata fuit feliciſſima mors digni Viri, Ioannis del Caſtillo, qui nuper in dorſo mundi, cum aliis duobus ſanctiſſimis Chriſti Militibus, fidem obſignauit ſui cruoris purpura, auguſtiorem eius. Tactus ſtatim ſui de cælo, quaſi perſpicuo fulgure, vt incenſus nouo inuidiæ ingenio, percuperem ſortitum eius, quem non ceſſabam laudare: ampliauit affectum contubernium priſtinum: coæui fuimus, commilitones in tyrocinio Societatis, in ſtudiorum eodem anno, eodem menſe in militiam 15.. adſcripti: conuiximus Matriti, conuiximus Optæ: inde æmulus ille, & dimidium animæ, vt cruentas ſanctitatis ſuæ tubur virgineo rubricaret ſanguine. Verùm, quia ſpes, & mors, publica bona ſunt, & extra iuriſdictionem fortunæ, non iniuſtam æmulationem mihi: ſ[?]emo, quæ certò ſperat; inuideo, nemini, quæ habet: ſpes autem vacata poſſeſſionis eſt, & pacem [illegible] ſed egregie tunc, quid rerum, quod ſeſe, me

[illegible]. Mori commune omnibus est, [illegible]
[illegible] multis: at, [illegible] mori pro Deo, pro
lege, pro bonis, pro bono, felicissimi, id est sancti
[illegible] magis. Hic mirum, & nescio, an dicam,
[illegible] vitæ, quod tanta felicitas opus morti-
tis sit, quod alienum sit, non proprium, cuius nec
[illegible] aliud liceat, quam [illegible] votum. Hu-
ius solius fortunæ nemo sibi fabrum licet esse.
Excogitaui propterea artificium, vt emendato
adhibendo felicitatis tantundem penè gloriæ adcu-
mularem mihi, dum alienam prædicarem per
quandam æmulationis [illegible]. Quod im-
primis afficiebat laudis societatem, qui dicebat; &
[illegible], quæ non facit, dicendo fingitur. Titi-
nius Capito, cum statuam erexit L. Sillani, im-
mortalitati quoque suæ prospexit, nec reputa-
tum fuit magis decorum, & insigne, statuam
habere, quàm locare. Certè gloriosum est glo-
riam amare alienam, gloriosissimum facere.
Quapropter hanc narrationem honori Ioannis
del Castillo, olim amici, & socij mei, nunc
Patroni destinaui, quæ professione quondam
amicitiæ, modò reuerentiæ, & innocentia sin-
ceræ inuidiæ, laudata, aut excusata erit. Com-
mendatione mea ille non egebat, qui, nec vita
egebat ad gloriam, nec gloria ad vitam; & quod
non omnia mirificum, nec ad gloriam morte,
licet gloriosissima fuisset: tam gloriosa, tam fe-
lix, tam sibi subsistens virtus illius vita & mor-
te fuit, vt nec gloria egeret: tanta illi gloria vitæ,
vt nec indigeret gloria mortis: tanta illi gloria
mortis.

mortis, vt nec indigerent gloria vitæ [illegible] quæque, aut maius, aut vero illius [illegible]. Mihi solum gloriosum, & iucundum, plurima [illegible] dicere. Expiationem fortasse [illegible] introducitur alienæ virtutis amor. [illegible], ne Historiæ corpus truncum, à pluribus [illegible] aliorum Christi Militum veterorum, [illegible] Gonzalez, & Alphonsi Rodericii. Trinitati laudem ditare hi tres sancti Viri, atque eam [illegible] tura similitudo Trinitatis congruebat, vt pro tribus consisteret. Hæc maxima diuinæ naturæ maiestas, vt pro tribus sit, tribus satis ampla persona: adeò est Trinitas honos, & nobilitas Diuinitatis. Vnus Deus noster, triplex persona est; nec tantùm pro tribus est, sed pro mille Diis. Hanc excellentiam æmulantur Deifici Viri, vt vnus pro tribus sit, vnus pro multis vnus homo triplex calculatur. Tanti, & tot erant hi Patres: vnusquisque tantumdem trium, vicariis plurium: non vno labore, & penso constricti, sed ad plurima spatiati, ad omnia charitatis, & frugis amplissimi munera. Qui vnus ego adæquabo laudes trium triplicatorum, hoc est, diuinorum Virorum? At, mihi non est animus excusso [illegible] sermone omnes virtutes, quam vnam patientiæ immorari: non satis

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nolim, & latius non possit, [illegible]

[illegible]

eloquentia frontem simulet virtutis, nec exag-
gerantis imagine minuere lumen. Laus est quæ-
dam historia exactissima omnium propria opera
impetrantium, non aliquid dicta: nemo honestior est,
quòd aliud dixerit bene; sed, quòd ipse fecerit:
quare maxime laudatus est, qui maximus est,
etiam facta nesciunt esse minora dictis; quorum
homini satis est sciri; nec amplius contendunt audi-
ri, quàm [illegible], quorum narratio simplex exag-
geratio sit. Quædam iniuria est maximorum
Virorum affectata historia, cum argumentum
minoris virtutis videatur, procurasse magnificari
verbis. Haud credi potest maxima facta esse, quæ
adiuvantur dictis: nec optima esse opera, quæ
emendat sermo. Nullum debet virtus magna
laborem facessere Oratoribus: ab illo, quem ex-
hibuit operantem, laudantem redimit: cum negli-
gentia sermonis per se extollitur. Hæc exulata
velim; nam parcus videbor verbis, & coloribus.
Opus non erat laudi, nisi narratione. Si libera-
lior aliquando nonnulli iudicabor, vereor iniu-
riam fecisse amplissimæ virtuti. Hanc potius
est animus, & fas narrare, quàm æstimare. Acce-
do iam ad propositum opus.

SOCIETATIS IESV Vniversum cha-
ritate complexæ tantùm patent labores, quan-
tùm Orbis, affectus vltrà. Nec tot est nisi cæca
auri cupido superare Oceanos, tot mundi pro-
scindere novalia pro interitu hominum, quot
illa pro salute. Inter alios mundi angulos non-
dum pollutos avaritia, nisi votis, quod attenta-

rit

git Europæa arma, latissimam Vruguai Prouin-
ciam peragrassa est. Vltra Gualdium protenditur
hæc regio ad mare australe; nullus adhuc in
Hispanus, nec inde nisi Roma exclusa
barbariem dictabat. Importunus adeo nostrorum
maiorum mores extorsit omnes exsuluit, nec expe-
ctito Hispanorum præsidio, Soldatij, & externos
barbaros adierunt felici temeritate. Sed hic ma-
gnus labor promulgandi Euangelium, hic fuit.
Prius necesse erat facere homines, deinde Chri-
stianos. Vagantur namque illi per agros, per ne-
mora, ferarum instar, moribus, furore, necessitate
cogendi erant in aliquem humanitatis speciem,
& erudiendi prius ad vitam, quam ad fidem.
Post illarum regionum Apostolos, P. Rochus
Gonzales, nudis pedes, ... , solus, vbi nec
Hispani legio irrupit armata, experiri feritatem
hominum, num beneficiis, num mansuetudine,
& humilitate flecti sineret. Felicissimè obtinuit.
Non omnia potest potentia, potentior patientia
est. Multa sæpe impetrauit dissimulatio, quàm
strepitus. Breui mitescit Barbaros, ... fe-
ras dimouit hic Orpheus, & in Reipublicæ digef-
sit homines, quinque oppidis constructis docuit
homines prius viuere, deinde benè viuere. Vitæ
suæ prima victoria fuit, (maxima exempli vis
est,) mox beneficentiæ, deinde patientiæ, & la-
boris. Casas Barbarorum manu sua faciebat, eas-
dem docuit facere. Primam fabricam domuum
contemptrix cæli excogitauit. Primus parricida
Cain, & sceleratorum Patriarcha, primus mundi
ciuis,

cias, (cum hospitem putasset se,) suos deinde aedibus suis exturbarent, pessimorum morum stabile illud Seculi domicilium patentium. Eisdem postea, humiliter incogitantiae mortis, artes, inuenerunt ad amplificandas opes, malorum armamenta, scelerum pignora. Fuit plurimus apparatus vitae in... fuit indignissimorum ipsa. Explanit P. Rochus hanc infamiam, & semel innocentiae caeli conductum comparat. Plurimos Barbaros iam homines, iam Angelos laetissimus videns, singulis praeficit oppidis Viros nostrae Societatis seniores, & maturos; ipse reliqua se mole onerans, solo laborum arbitrio insatiabilissimus, auidus quidam benefaciendi auditus, nouas quaerebat praedas, noua Regna, non vt regnaret ipse, sed vt regnaret cum Christo victa humilitate, & patientia sua. Auxit sancti Viri cupidinem nouus sociorum ex Hispania aduentus, quibus adornare voluit, pluribus reductis Barbaris, & fide imbutis, oppida, (Reductiones appellantur,) quibus reficerent laborum seruum, quae illos ex patria, ex lare pepulit ad ignotos Orbes. Facilè contraxit fortissimus hominum magna beneficentia cum patientia est plures Indos, & ad politiam, & fidem plerosque doctiores reddidit, & diligentiae ... eximij adolescentis P. Ioannis del Castillo, cuius sanctimonia, & pudor obtinuerunt praecipuè ad laborem, & pericula. Multi adhuc erant infideles, & incertae fidei. Progreditur ipse P. Rochus cum socio Alfonso Roderico ad aliam conciliandam Reductionem

eodem

eodem anno, qui fuit 1623. Iam Dæmon in-
stantem superstitionis ruinam non levibus signi-
ficationibus, & damnis doctus, obsisse omni mo-
litione parat; timuit P. Ruchum indefessa per-
tinacia ulterius molientis; timuit socios, quos in
ditionem suam introduxerat amor Christi; ti-
muit maxime, quos Hispania mittebat, cuius
nati nomine [illegible] sunt Orbes, sed Ecclesiæ.
Nec unde plus amplificata Dei domus, nec unde
plures fundatæ Ecclesiæ in Oriente, in Occiden-
te, in Orbibus integris: multo plus dedit Reli-
gioni, quam est Armis, & impensis Hispanorum
Evangelij sonus in omnem terram [illegible] ex-
ivit. Xaverium divinum, Andream Oviedum,
Thaumaturgum illum Iosephum Anchietam,
fervidum Gonzalum Sylveiram, innumeros
alios ex nostra Societate, expugnatores mundo-
rum Hispania ablegavit. Hispanica arma portam
Christi introduxerunt. Referamus oculos in
præsentem tempora: num aliqua sit natio, unde
plus fides speciata?

Eo ipso tempore, quo Vlissipone solverant
Viri Societatis, per eadem allectus Dæmon
Mystas suos, & Idololatriæ Proceres, nomina ad-
[illegible] Patres ex Europa, ut illos licentia
barbariæ, & grege pellicum incenderent, [illegible]
[illegible] avertere, à voluptatibus, à legibus maio-
rum, à moribus priscis, præterea tremendos om-
nes Evangelij nuncios [illegible] sæpe irrito cona-
tu; divina causa fuit illis provisisse, donec ager
Christi exposceret pluviam, ut cruore Sancto-

rum,

tam exiguum [illegible] messe. Constantis
Deum [illegible] Patris [illegible], donec magnis
meritis radicatam Religionem figeret. Interim
sustinuit [illegible] Martyrij [illegible], & peri-
culis. Incredibile est, quanta tolerarit, famem,
sitim, nuditatem, exilium, terram, cœlum, feras,
homines. non minus potuit dolere, quàm time-
re: tam multa passus, quàm periclitatus est, à Dæ-
monibus, ab hominibus, à feris, quarum non leuis
his regionibus copia. Vix vnò licet domicilio tu-
garis, & casis raptant, & discipiunt homines: no-
stri hactenus [illegible]. Accidit, vt casam,
vbi vnum è nostris labore fessum sopor mulce-
bat, ingressa tigris lustraret quacumque intra-
bat, [illegible] dimisit signo periculi relicto: Bre-
uiarij enim tabellas, & omnia folia vngue pene-
trauit, præterea incolumissima abiit famelica
hæc [illegible]. Sæpe Deus seruum suum Re-
chum eripuit feris, noluit semper hominibus.
Hæc conditio igitur, vt sæuior homo homini
perniciosus sit, quàm homini fera, quàm ignis.
Quoties elementa, flumina, & pelagus peperce-
runt sanctis Martyribus? quoties leo, tigris, vr-
sus? Humana tandem manu oppressi. Quos Deus
exemit omni naturæ violentiæ, noluit humanæ.
Igitur irritatus Dæmon timore noui auxilij, vi-
res valentius resumpsit, vt, desperatorum more,
omnes vltima periclitaretur fiducia: sæpè enim
[illegible] fuit spei alea. Delegauit ad hanc Prouin-
ciam instructissimum [illegible], & maleficijs
magicis hominem eius plagæ Caziquem, Nâ-
za illi nomen fuit, authoritate dolis quæsita,
poten

habere, quod non potuit ipse. Ideò vt recentem à Diuinitatem sibi impossibilem simularet, non magni fecit, quòd alius Diuinitatem simularet.

Fictum itaque Numen, Ñezu, (in eo erat oppido, siue Reductione, quae fide, & diligentia P. Ioannis del Castillo procurabatur,) in animum diu exasperatum induxit sibi, ipsum Patrem acerbo etiam è vita, quòd praedicatione Iesv Christi, veri Dei, & hominis, obstaret Diuinitati, quā ipse flagitiis postulabat, tollere insidiis: medius in omnes Vrugui Praedicatores, deinde in reliquos Patres Paranae, quae alia Prouincia est li-[illegible] infelicior fuit. Misit nuncium ad Carupen, (sic dicebatur Cacique nobilior nouae Reductionis, quam tunc temporis P. Rochus Gonzales cum P. Alphonso Roderico construebat,) iubens [illegible] duos illos Praedicatores Iesv, quo facto, [illegible] sibi, vt [illegible] P. Ioannem del Castillo. Adiecit, (quod falsum fides Indorum exhibebit,) in centro oppidi idem supplicium sustinendum, si peruicax [illegible] Christi nomen. Carupes inductus, vel deceptus, nomine Ñezu [illegible] est disciplina malorum. Condixerat P. Rochus communicatis Indis decimam quintam Nouembris diem, vt solemniùs eleuaret campanam, cuius pulsu explicatior locum declararet Christianae doctrinae: hunc diem obseruauit Carupes homicidio commendandum, postquam fecisset Sacra P. Rochus, commodior ipsi Patri opportunitas exhibenda

exhibendæ animæ, cùm Corpus suum Christus suum exhibuit: Corpore & Sanguine IESV Io-ginatus optima Christi hostia fuit. An dubitemus hausto Dei cruore æternũ sui esse? Non enim Sanguine Christi degener esse non potuit, et illius talis proprij esset. An, adhuc IESV Corpus suum negaret? Necessarius Sacerdotij honos, amor IESV est necessaria amoris singularis, pa-rientia. Æmulantur Sacerdotes Christi [illegible] tem MARIÆ Matris, cuius amores naturæ & gratiæ in idem conspirarunt. Idem erat genitus a se, & factor sui: idem filius, & Deus. Similis fortuna Sacerdotum amando IESV conficiunt Corpus Factoris sui: & nullibi Christus fuisset, (liceat hoc commisisse,) si nullus Christus [illegible] ad sacramentalia adesset verba mystica productionem per repræsentationem suæ mortis præsentem [illegible] ad vitam. IESVM diligere [illegible] quasi suæ paterio, quasi opus & charissimum pignus [illegible] veritas: Sacerdotem Deus est; tanti Deus facit, ne mendices [illegible], nullis pateret omnipotentiæ opibus. Quis non probat, quod fecit? Quis non suorum operum cupidus sibi est? Hoc nomine diligendus nobis Christus, felicissimo conductu [illegible], [illegible] affectu quasi nostri operis, [illegible] que, quasi Opifex. Quis autem [illegible] quam patris hominem à se [illegible] nes diligit? quis non pendet in opus suum? [illegible] charissimum [illegible] qui non [illegible] genitori vita? [illegible]

pere obstringimur amoris IESV; vno perdimu-
tetur, altero vltima; vno credito, altero debito
fors esse ex illo capite dulcior. Plus benefactor
amat, quam amatur à debitore. Plus parens di-
genitum, quam diligitur. Fere amant cumulo
cum experimento animae. Ne sic singulis Se-
cundus Felix spiritus sui periculum pro IESV,
etiam Corpus conficit, vt dictum Vir Ambro-
sius inquit, subire libentissimè, & laetissimè de-
bet, adhuc illo amoris titulo, quo nos videmur
debere; quia noster Christus est, non tantùm,
quia nos sumus Christi. Noscebat hoc dignis-
simus IESV minister, P. Rochus; & quoties Chri-
sti Sacra faciebat, se quoque sacrificabat, milles
quidem affectu, qui remedium impossibilitatis
est, & vicarius desperati meriti: tandem acce-
ptare voluit Deus, & euentu vno innumera co-
ronare vota, obsignando opere multas volunta-
tes. Exit enim laetissimus P. Rochus, peracto
sacrificio, actis deuotissimè gratijs, ad Indos, &
campanam adornandam; vellem vt se, vt funem
obligaret lingulae ad aptitudinem pulsus; dice-
bat illis, breuissimè audietis citari vos ad doctri-
nam caeli. Ad haec christiani verba, cùm per-
commodum summisso capite Rerum aduertisset
Barbarus, cui praesertim [illegible] mandarat Ca-
rupes, efformis lapideam securim, hoc est, ferro
capitatam, impulit omni nisu in cerebrum San-
cti Viri, & vno ictu excussit medullas è cranio,
& spiritum è pectore. Diffractum caput, & velut
fissum proximus alius, repetita clauae vibra-
tione,

tione, totum dissoluit. Strepitu nostro grandilo-
quentia sibi sedes, & inuenta calumniatione simula
conscientiam nulli, facter Alphonsi Bindonii,
qui se ad Sacra praeparabat, grandior Tullio suo
voce Innocentia Tyrannus Gaspar unico etiam
occidi, iam iam; illo exemplo, liberi Infantes vi-
te exitum videns, cupidus illam euitare ob-
secrare, cuius amore plures, & ultimum huius
periculis laborarent, praecipue ad Ecclesiam Tem-
pore Barbari, dum praelati sunt, qui pilis sinuosis
fune alligatis crucientur et sanctum Virum,
paucis ictibus diligentissime examinarunt. O
par Deo dignum! o purpuratae tribus, qui vultu
cruentis Imbre agnum Christi sacrauistis? o
vere Christi discipuli, quia patientiae, qui naturae
infantium fecistis maximam gratiam, qui in mundo
diligentis, qui gloriam per gloriam obtinuistis,
qui felicitatem aeternae vitae per felicitatem tem-
poris impetrastis! Quid felicius quam mors, quae
cetero est poena, quid uobis fuisset mercedis?
Quid non solum infantis hominum gloriosissi-
mi sui, sed naturae? Quid gloriosius quam sup-
plicium, & ignominiam sceleris naturae impetra-
ri, gloriae titulo? quid nõ tantum meruistis vita,
sed morte; non tantum voluntate, sed necessita-
te? Anne poena mortis vestra tot vocis, tot ope-
ribus, tot laboribus, tot periculis? Cur opus erat,
ita vos cumulare? Non tantum voluntate, sed
quasi necessitate placidissime sibi Christus vos
amplecti voluit. Vester ardor non contentus
vita, progressus est, ut vellet morte etiam placa-

re: non tormentis fuit, quibus potuisti facere, sed quibus pati. Parum dixi; plus optasti pati pro IESV, quàm potuisses, non solùm quàm potuisti pati, sed esse. Magnus amor non satiatur facultate: cùm sit potentissimus omnium rerum, nunquam est potentia sua lætus, in eo potentior, quòd semper se doleat infirmum; quòd velit posse plus, quàm omnia, posse amatorum [illegible]; locupletiores plus habere cupiunt. Nihil plus posse desiderat, quàm quia omnia potest, amoris ardor eius non possibilitate pacatur, quantò minùs euentu? Non est eximia charitas, quæ compar vitæ sit, cui non superfluant desideria, quam posthuma vota non protrahunt; quæ legata cupiditatum non relinquat, quemadmodum hic sanctissimis Viris superstes sibi patiendi auaritia satiata fuit. Etenim largiter sæuitum in cadauera; nudata sunt, vulnerata, dilacerata, tracta ignominioso circum Ecclesiam protraxerunt ambitu. Reliquit Alfonsus Rodericus in loco martyrij frustum sui cruris, scissis lumbis illud inhumanè

Namque in corpore fortium Virorum
Laus est amplior, amplior cicatrix.

Corpus votum Martyris explicuit. Non satis erat cupiditati suæ patientiæ corpus vnum; multum esse voluit, vt maiorem passio corporum explicaret particulam [illegible]; multiplicari optauit, vt pro multis diligeret, vt pro multis cruciaretur. Mira stirpe amor est, flexilis, & fœcundus; dum facit vnum, de singulis mille: circa particu-

larem

tiam hinc fertilitatem habet, in re generatur,
quæ vitam habet exponendæ fidei, ... conformis. In cælum denique, & Deum ipsum
efferat Barbarorum insania; spoliarunt Ec-
clesiam, exturbarunt Crucem, ... veteres
sacras, ... sacrorum ...
dissiparunt sacram ..., atque in mille ...
derunt frusta ..., & venerandam ...
ratæ Virginis Mariæ Dei effigiem, quam Patres
Expugnatricem vocarunt. Præferebat secum
Pelagius hanc Deiparæ imaginem, quandò-
cumque contra Belluinum exercitum, illa in-
augurabat, gloriam omnem sibi deferens, cuius
ope præsumebat omnia. Nec segnior expugna-
trix est contra Potestates tenebrarum alma Dei
Parens, quam contra potentiam humanam.
Sanctus noster Rex Ferdinandus ad omnes ex-
peditiones quascumque copias destinaret, cum-
ferebat secum Genitricis Dei effigiem: omnes
illi victorias impertabat, omnem gloriam. *Capta
Hispali eandem triumphantis specie ornatissimo
ferculo impositam ad templum, quod eius nomine
dicatum erat, deferri iubet. Hac celebritate trium-
phi eadem sacratissimæ Virginis Imago cum splen-
dida Episcoporum processione, signis ac legionibus
præcedentibus, sequentibus postremum Rege, & Princi-
pum comitatu, in urbem delata, & in templo colloca-
ta est.* Hæc ex monumentis Ecclesiæ Hispalen-
sis. Nos Potentissimus Rex Augusta Familia
B. Virginis cultum amplificat, Regiis stipendiis
splendida, cum iisdem officiis, ac in Imperatri-

 cis

cta Aula per sententiam hactenus officia Regia. Sed & Michael Palæologus individuam comitem effigiem Deiparæ, habuit, quam solam triumphantem de Hungaris introduxit Constantinopolim mira celebritate, & pompa augusta. Narrat triumphum Nicetas: *Imperator in quadriga argentea aurata cum equis nive candidioribus præcedebant, quibus imposita erat imago intactæ adiutricis, & insuperabilis commilitonis, Mariæ Dei. Nec vero axis magnum sensit, quia non vehebat veram Deam Minervam, quæ falsò Virgo dicitur, sed veram Virginem quæ Verbum inexplicabili ratione per verbum peperit. Eum vero cum Imperatoris propinqui, atque amici Senatus, viri dignitatibus insignes pedites sequebantur. Deinde ipse Imperator pedibus, equo feroci, ornamentis illustribus insignis, & templum ingressus, &c.* Scio etiam Alexium Commenum, cum novam Romam parvo expugnasset milite, noluisse in urbem pompam emittere, nisi triumphus B. Virginis præcederet, quam ipse Imperator pedes & humilis secutus est. Prisci Cæsares auream Fortunæ simulacrum secum conferebant ad significationem felicitatis rerum omnium perstabilis: veram & tutissimam piorum votorum fortunam, Matrem Dei, colant Christiani Principes. Sic Ferdinandus noster, sic Manuel, sic Alexius. Ergo, quemadmodum isti Augusti abstinuerunt sibi triumpham præcipua gloria distributa commilitoni MARIÆ; pari iure non solus P. Rochus ignominiæ, & martyrii triumphum occupavit: participem quo-

quia

que fuit B. Virgo, [illegible] pallium [illegible] in veneranda effigie, triumphum [illegible], pallium [illegible] contemptor est, [illegible].

Post [illegible], post cineres, post [illegible] post [illegible] explicuit se divina virtus. [illegible] miracula [illegible] & [illegible] miraculorum corpus est. [illegible] providentiae, [illegible] na in humanis. Hac [illegible] patientiae [illegible] ad crudelissimum pessimorum, vt [illegible] & [illegible]. Postquam enim omni [illegible] & sanctos Viros [illegible], [illegible] & Ecclesiam [illegible] incenditur pyra, consumuntur corpora: sapiens tamen [illegible] & naturae oblita, miro [illegible] cum pallium [illegible] se [illegible]. Referunt [illegible] integra cadavera mirantur, [illegible] in cinere rogo relicto. Nec [illegible] admiratione [illegible] attonitos alloquitur cadaver [illegible] Rochi: [illegible] vocem edidit, nullum illi caput erat, sed e pectore [illegible] verba [illegible]. Prodigiosa concione inquit: *[illegible]*

calamitatem, & supplicia dignus ob ipsud facinus. Vnanimes hoc asseuerarunt oculati testes ex Tyrannis quinquaginta & tres, qui postea capti fuerunt. O admirandam charitatem tanti Viri, non vsque ad mortem, sed post mortem etiam! In quos? In occisores. Sanguis Abelis extincti locutus est ad vindictæ expostulationem, & contra fratrem: non erant Rochi eloquia, sed cor; non exquirit vltionem, etiam inimicorum, amat Tyrannos, & affectus blandus superstes illi fuit ad humanitatem; vindictam nolebat, dum admonuit. Amor fertur sagittator sine oculis, ad certius eloquens est sine ore: affectus verba sunt, sed muta; magnus tamen metus erudiuit aliquando mutos ad garrulitatem. Crœsi filius nouit consternatus eloqui. Quod potuit abiecta, & vilissima timoris affectio, nonne poterit nobilissima amoris? Sincerissimam ille Virgini Apostolus fidem, & sinceritatem suæ charitatis patefecit enarratione cordis: non aliud lingua, aliud corde eloquitur: vtrinque amorem publicat, vtrinque probat: scriptam amoris legem in corde gestabit, cur non aliquando diceret? Qui valuit scribere, cur non loqui? Quod amor insculpsit, amor dictauit. Pectus Sacerdotis Euangelium animatum dicitur, consuetudine illic Scriptura sacra. In solemnioribus iuribus iurandis alij manu super Euangelium, aut sacrum librum iuramenta iurant fidem; sat est Sacerdoti supra pectus reclinare. Cur hoc? Quia augustius Euangelium latet sacerdotali corde, quam charta. In

pectore

pectore sanctissimi Rochi Euangelium plenis
& integris, & scriptum erat, & dictum.

— Eadem dixisse, eadem scripsisse fatetur:
Non alios fundunt linguaque, corde sonos.
Cor loquitur Christum, resonat [illegible] lingua
In medio cordis [illegible] illa sui.

Solet Deus suis armis caedere aemulum: non aliter quàm inuentis suis Carthago periit; ariete tentauit diruere Romam, sed sua machina à Romanis diruta est. Aman ipsa trabe suspensus est, quam Mardochaeo dicauerat. Per easdem fallacias solitus Daemon fallere Iudaeos, eadem sua astutia intercipitur. Per eadem diuinus Spiritus locutus aliquando veritatem. Barbaros intuitu miraculi excellentia, & more pessimorum [illegible] charitatis significationem conuertere ad alimenta inuidiae. Adhuc (enim audacior incipit) Inquiritur praestigiator ille. Et dissecto medio pectore eripuit cor. Quid eripuit, dico? Accepit, quod dedit Rochus, quod pridem dederat, quod millies. Verissimè imitator IESV, qui post cruciatum immanissimi patibuli voluit omnem experiri patientiam. Vulnus lateris admisit, ut patefacto pectore praesentaret plenissimum cor. Rochus etiam extinctus pro Christo sustinuit plagam viscerum; exenteratur pectus, tradit praecordia. Christus patefecit cor, Rochus exhibuit. Testatur tunc Barbarus [illegible] illud Rochi [illegible]. Voluit hoc antiquum [illegible] transuerberatum cor [illegible] diuini amoris telo [illegible] denique Tyrannus penetratum,

cor

que ligna, in ædificandam pyram: iterum al-
[illegible], iterum miraculosè [illegible] diligentiâ extra
ponit. Cuspis inde repetitur; illæsa tamen per-
stitit carunculis illa [illegible]. Quæ de cælo tacta
fuerant, quæ fulmen inflammarat, non crema-
bantur: ignis cælestis ignoscit cor Rochi, cui
non deerat nostro. Oportebat mirabiliora in
hoc Patre edi seri, vt certissimè constaret mar-
tyrij gloria aliis duobus Patribus communis,
fortassè gloriosior in graui vestro periculum, videre
mortem, sepulcrum lætissimi pro Christo solus
Rochus non prius sensit distinctam, quam salu-
tem, in ipsius homicidio correptus, vt argumen-
tum laudis esset aliis, qui minori mortis pompa
emigrat. Commouet Barbarorum furor contra
lenitatem elementi, naturæ aliàs inimici, recrea-
uit pyram, ampliauit struem, vt duo plenissi-
mi annona exarsissent [illegible], & in cine-
res cadauera sancta dissiparent: at neque vali-
dior præualuit ignis. Fere integra corpora nostri
recuperarunt.

Tanta sociorum felicitate lætissimus Garupez
Tyrannus misit nuncios ad Nhecu, qui narra-
rent mandata pro votis exacta, in vtrumque
animaduertisse Patrem seuitate omni. Ille in-
genti consternatione affusus, nisi quòd puderet pelli
alium sceleratissimum fuisse, accersit se ad homi-
cidium vicini Patris, contemptum motum enu-
meratis atrocitatis. Illa ipsa nocte oracula à Dæ-
mone requirit horrendis adiurato sibilus. Dein-
de circumuentus pro more pulcherrimis auium pen-

nis,

est, hostibus vero, [illegible] pedum [illegible] ex [illegible] minis Indus, et meditatur Ioannem del Castillo, quem apud se habebant, [illegible] tum in caelum, relictoque illos, nullum [illegible] Deum [illegible] [illegible], qui [illegible] contra, blasphemum, & de [illegible] [illegible] dum emer. Arborio suo malefactum sibi intendentis [illegible]: tanto [illegible], quanto fallitur. Timor persuasit Barbaros, & decima septima Novembris die, cum [illegible] [illegible] horas Ioannem [illegible] turba Indorum concursit ad illum: confecti sunt plures aliae [illegible] suis rupibus, & [illegible], ut [illegible] [illegible] rent [illegible] & [illegible]; petebant aliqua munuscula; ferrum enim, & hamos magni faciunt. Totus ille Pater in laetitiam, & charitatem compositus, [illegible] etiam daret. Dum [illegible] remunerabatur, [illegible] beneficentiam [illegible] liberalitate, non solum excellentiae gratiam, sed desperatae. Subito maxima bene hora inimicis [illegible] tarunt referri. Exitus factum est maximae charitatis [illegible] frequentiae redemptae. Vnus fortissimis [illegible] centia Patrem complectitur. Iam Christi passionem [illegible] coepit: Christus osculo traditus est, Ioannes amplexu; nec falsior iste, quam illud. Dum Barbarus brachiis suis ligabat corpus, alii colligunt sine manus sancti adolescentis: crude[illegible] [illegible], crudum etiam verbis, mille [illegible] in illum [illegible], mille contumelias [illegible] Antichristum, fatuum compellabant. Dignitatem in [illegible] gehennae, caelestem in Ioanne

re sapientiam sim titulo agnosco. Stultitia gen-
tilium est ut titulus sapientiæ honorificentissimus
sit, non videri pluribus; mens enim ad punctis-
simus contrahitur, & consilium sacra constat sen-
su. Mox alius rapuit è pede Ioannem prostra-
uit. Tum ille blandissime dixit: Filij, si hæc facitis
ob ea munuscula, quæ mecum habeo, accipite
cuncta, mea omnia, & ego vester sum, imò man-
cipij instar vobis famulabor. Ad hæc mitissima
Tyranni reddiderunt sæuissima verba. Immedica-
bilis ira est, quam lenitas acerbat. Nulla referunt
nisi exitium eius, dilaniandum omninò, quemad-
modum alij duo Patres; [illegible], [illegible]
ad occidendum Patrem Alfonsum Aragonium
in proximam Reductionem dictam S. Nicolai
à nostris, Piratini ab Indis. Martyr postulauit
efferri, vt coram & consortio eius mactarentur
Christo: abstinuerunt impij. Quid inhumanius,
quàm in inhumanitate ipsa, cùm electionem
mortis negarent? Quid crudelius, quàm vbi mi-
seris ipsa eripitur grata miseria, nec arbitrium
adhuc damni relinquitur? Phal[illegible] in gratulatio di-
dicit [illegible], quàm [illegible], cùm mutabat arbitria
etiam securos vitæ. Rabie instincti Barbari tar-
tarea, statim excruciarunt liberalibus inno-
centem sæuitiis. Non sequitur innocentia
quâ solet: vt frontem suam fallat, lar-
iter oportet affligi; præsumptionem facino-
ris essent iniqui immanitate, vt crederetur po-
tiùs patiens deliquisse, quàm ipsi. Humanius
quodam crudeliùs, quàm inhumanitas. Pri-
mùm

nis sagittis perforantur: vndique hirsutus telis pulcherrimus Angelis videbatur. Sed ardor fidei similem eximij IESV Militis Sebastiani potentiam impetrauit. Mox alio iugatus collum, & medium corporis fune arctissime protrahitur, crebris interim [illegible] ictibus. Fluxit praecipite e vulnere sanguis, [illegible] penetrantis [illegible] cruentis. Operuit locum illum sanguine, vt Christianos germinaret [illegible] germinauit, cum florem, cum agnoscitur caeli [illegible], & [illegible]. Et ne [illegible] Apostoli passio [illegible] apostolico Martyri deesset, [illegible] per salebrosissima [illegible], solum pene nudos [illegible] tres leuiter [illegible]. Rapidum expoliuerunt vestibus [illegible], & nudum [illegible], per [illegible]. In cruce deinde effigiem [illegible] vexant. Honorem mortis Christi [illegible] meruit. Post tot passiones restabat Martyri patientia, & ipsius amor, cupido, gustus; nec satiare sua vota Barbari potuerunt. Vnus praeualuit multis; nec immanitas illi tot [illegible] superare potuerunt [illegible] mansuetudinem: corpori Tyrannis tradito animum [illegible], vt reseruaret Deo. Potius potuerunt explodere spiritum e pectore, quam Deum; potius eripere animam ex artubus, quam ex Deo. Intimior illi Deus, quam suo ipse corpori. Suauissimis inter cruciatus colloquiis affabatur Christum, gratificatus mortem, cruciatum, opprobria. Non onera [illegible]

ista

ista corporis, sed beneficia computanda sunt:
nec labor patientiae non repellendus, sed gratu-
lationis suae amplectenda. Vnum addam com-
pendium in damnis [illegible] expecto in
lectionem. Nescio, quo animi zelo & proprio
[illegible] exultat. Laurentius Hispanis [illegible]
[illegible] Ioli non intelligebatur, atque ex [illegible]
haberet ipse patientiae suae [illegible], vha-
rientem Dei, & fidem Christi, vernaculo plu-
rium sermone repetebat, Te por ti, quod signifi-
cat, Te propter amorem Dei. His verbis, [illegible]
constantia expectabat mille plagarum [illegible]
dam militare plus periculi [illegible]. Frustra-
dit demum validam [illegible] illisum. Iam
video, felicissime Ioannes, coronae tuae inaugu-
rationem. O sacrum caput adamantibus, &
vnguentis [illegible] dulce vere mei ex-
emplum? Quis mihi haec narraret, cum decem collo-
loquentium, ve sacrum tuum pectus mille contu-
sionum [illegible] veritatem cepit, & repulsum
me [illegible] Commemisco suc-
cessima haec memoria, cum pro religiosae tuae
officio [illegible] & tam humil-
lime declinabat [illegible] ad plantas meas
indignus [illegible] agnosco speciosos tuos [illegible]
gisse pedes, qui euangelizasti pacem, [illegible]
Christum [illegible]: tunc me
[illegible] nunc [illegible]
da [illegible] Miles Christi [illegible], qui ignominia
[illegible] reliquisti, & ad
triumphum [illegible]; [illegible] inertia
sustin

sustinuisset, ob humilitatem prudens [illegible] ab gratiam. At paucos non constitit, [illegible] bundat [illegible] [illegible] fraternitatis iure, & charitatis nostrae [illegible] glorificans D. Ambrosium in Satyri fratris [illegible] *In illo corpore, [illegible] Nec vllum meae familiae, quia in hoc corpore, quod [illegible] corpore, & dolor tui partis. [illegible] tia, & gratia, ita etiam vnanimes [illegible], quid [illegible] quod speramus, sperare possimus, [illegible] nam debilitate temporum, quem ad [illegible] perfectus [illegible].* Caeterum, excitato Martyri [illegible] [illegible] Barbari [illegible], qui [illegible] christianis parentes habebat, & exhibuit [illegible]. Traditur tandem ipsis Thesaurum vitae morte obtulit. Concionab ardens, continuo [illegible] in carcerem, non solum vulneratus, sed velut [illegible] claustratus vixit. Omnem eo tamquam, [illegible] [illegible] periculum, vt [illegible] fuit verbi, vt non tantum per aquam, sed per ignem ad aeternam quietem. cum [illegible] patientiae commendationem pergeret. Eadem hebdomadae die, eadem diei hora, qua Christus spiritum in manus Patris, commendauit suum in amplexus Christi. Imagine se et patientiae [illegible] eius dignissimum fuit: tempus etiam idem quod Christo, trigesimo tertio anno.

[illegible] huius Martyris multis laudibus est commendanda. Primo, [illegible]. Non [illegible] animi [illegible] illa patientia fuit, &

[illegible] Ad hæc, gloriam [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] Martyrem, ad contemptionem [illegible] fidei [illegible] Tyrannus [illegible] Ecclesiam [illegible] [illegible] Ad ignominiam [illegible] Martyris, qui [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] emulatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible], sed quid [illegible]: [illegible] sollicitat [illegible] [illegible], cum [illegible] [illegible] singulis; [illegible] omnia [illegible]. Sed [illegible] [illegible] potentissima, [illegible] [illegible]. Tanta [illegible] [illegible] [illegible], quos [illegible] [illegible] patientia sua damnis [illegible] [illegible]. At hu[illegible] [illegible] humores [illegible] per [illegible] [illegible], nihil [illegible] [illegible]. Quod [illegible] [illegible], [illegible] facere; [illegible] magna, [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ambiebat [illegible], quid [illegible] dignior. [illegible] [illegible] [illegible], plures annos [illegible] [illegible] [illegible] ad laborem [illegible], ad [illegible] [illegible] Barbaros, & inter [illegible] Euangelium [illegible]. [illegible] puer [illi] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]: & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Multos [illegible] velut [illegible], & [illegible] [illegible] se ad labores, [illegible] ad gloriam [illegible] ad [illegible]. Nec humilitas [illegible] semper est, [illegible] labeat. Quemadmodum gloriae [illegible] patientia est, [illegible]

nis. Hac permutatione habemus illud, sum vidi, sum gratulor illi, gratulor mihi. O me felicem, qui tantæ virtutis [illegible] olim [illegible], qui tuæ [illegible] [illegible] Martyris factus; qui quondam tanti amici Dei amicus? Nunc supplicem me accipies, quem accepisti Patronum; cuius spero amplexus, & oscula pacis, [illegible] cum S. Ambrosio Præsule ad illam *[illegible] & [illegible], sed iam mihi præ ceteris desideratissimum [illegible]. Pater [illegible] [illegible] quemadmodum hic omnia mihi fuere communia, ita illic quoque [illegible]. Ne, quæso, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], sustinentem adiuua & [illegible] mutari [illegible] [illegible], accepisti.*

Post passionem S. Martyris Ioannis, ea ipsa nocte, ne refrigesceret furor conflatione, consulto prius Dæmone, iussit Nheenguiru suos producere seditionem, omnes Christi ministros tollere: simul commotos præsenti facinore, procedere in vicinam Reductionem S. Nicolai, iuxta Piratini, vt subito adorirentur incautu P. Alfonsum Aragonium; [illegible] procul metum, se remedia [illegible] Solem aduersus contrarios, si qui ad [illegible] defensionem adferrent, vt omnes [illegible] Patribus accederent. Huius spe promissi Barbari incensi altera die propere [illegible] cursu [illegible]. Furor illos [illegible]. Nec homines, [illegible] [illegible] Repente [illegible] oppidum. Vix [illegible] [illegible], à [illegible] Alfonsus, vt se surri-

peret

pore discrimini, Ne sibi [illegible]
[illegible] hæc fuga liberare [illegible]
tendi pro Christo, [illegible] pro-
derent. Iratus Tyrannus [illegible] in-
fantum, & bilem in Ecclesiam [illegible]
tunc illam dirueret [illegible] po-
lem: instant [illegible] ardentes, [illegible]
nata ligna [illegible] miraculum! [illegible] per
galeas, non aliter quam per [illegible], cum [illegible]
tunc essent, & illa Solis sub meridiem [illegible]
inflammantur, & in æstate [illegible], quam [illegible] gla-
gis [illegible] Nouembre. Neque enim [illegible]
uit stipula. Insolentia miraculi non placent [illegible]
ligentiæ cæcos: alterni potius se pessimi intel-
[illegible] sunt, & [illegible]; immo-
dicabiles sæpe, cum fomenta [illegible]
[illegible] cunctis [illegible] & [illegible] benedi-
ctis Martyris, quibus se pro [illegible]
tollunt illas, incensas [illegible] pulvis. Mirum
dictu! illæsi [illegible], & intaminati
igni: illa ipsa omnipotens Dei manus, quæ olim
illæse [illegible] tribus innocentibus pueris, nunc
quoque continuit [illegible] ignis, vt abiti-
[illegible] stipulis. Interim conspirant (nam [illegible]
[illegible] abierant) nonnulli pueri eius oppidi à
decimo vsque ad decimum octauum annum,
arcubus, & sagittis instructi, pro causa Dei, & de-
fendendo P. Aragonio, ac socio suo [illegible]
[illegible] enim spirituales amplecti [illegible] Pa-
[illegible] quam [illegible]. Placuit Deo pia [illegible]
[illegible] erudiunt: [illegible] è vestigio [illegible]

admonerentur ab impiis, non placuisse illos, sed [illegible] Patrem dominari illic conquestisse. Arca-buntur post, auctum decem & sex, pluri-mos vulneratos, omnes ligant. E pueris nullus concidit.

Post triduum alter Tyrannus Garupes, qui in Patrem, Rochum, & Alfonsum Rodericum sæ-vierat, trecentorum hominum instructus acie, (inquietum, & timida perfidia est, nec sui secura.) in aliud progressus oppidum, seu Reductionem, quam vocant Candelariæ, et [illegible] ani-mo [illegible] ferret in P. Petrum Romerum. Nihil exci-pitur odio. Conspectis hostes statim publicarunt; abierunt etiam viri; octo tamen, aut decem pueri cum sene duce relicti, illud continuerunt non-nihil [illegible]. Impij exultabantur, non rerum insolitis, sed odio suæ Auæ, (sic Patrem contem-ptionis causa compellabant,) [illegible] illius solum data [illegible] Adolescentes [illegible] deo-[illegible] pro Christo suo. P. Romerus primum voluntate quadam mori sedi pro IESV [illegible] & spe [illegible] [illegible] Tyrannos. [illegible] primum conspectus Pater, omnia [illegible] emicuit, ac si maxima aggresse [illegible] fugiendi deliberationem compellerent. [illegible] ex hinc [illegible] plus [illegible] [illegible] Reductionis: [illegible] fuga, nisi qui [illegible] ex pueris tamen, et iis, qui pro Patre [illegible], nullus [illegible]. O magnum [illegible]

gratiæ! armasse tractaret, & pueris infanti[illegible]
alumnos aduersus cognatos, aduersus amicos &
patria sua sacrilego homines? Tot [illegible]
bat Deus fidem? [illegible] quam primum humili-
tate, deinde potentia sua manus illustrauit, ne
[illegible] oppressio [illegible]
[illegible], & prouidentiæ. [illegible]
norum [illegible]
[illegible]
exquisitor, etiam cum priuato vitæ. Consilium
ad hoc [illegible] fidei [illegible], quibus tam
liberali ope assisse cælum, vt [illegible]
[illegible] Excepte illi dulcissimè
[illegible] Lacrymæ, fletus, clamores dissimulabant
[illegible] pectoris gaudium; specie tamen mise-
randi, ac si quisque parentem complecterentur
suos.

Restat demonstratio spiritus prophetici, qui
e [illegible] sancti Patris Rochi [illegible] suppli-
cium Tyranno promisit. Processa [illegible]
um ad Redemptionem Conceptionis, Cariquum
quidam Christianus ardentissimi zeli, & excel-
lentis indolis, Nicolaus Neeigina vocabatur, vt
[illegible] opinionem, quam [illegible] in eam,
omnes Cariquos conspirasse in suos Patres, le-
ge ducentos milites, pollicitus nunquam ab-
itum [illegible], nunquam vacu-
um, nisi vita [illegible] tyrannide.
Accelerato plurimo [illegible] vsque ad [illegible]-
gentos [illegible] hostes inuenit: primus [illegible]
[illegible] conflictus prælio; [illegible]

[illegible], tandem [illegible] tres [illegible] ipsa ita capta, Nicolaus : tres damnavit desideratis [illegible] in pignus [illegible] trium Martyrum. Aliunde quoque [illegible] Tyrannus ultio : nam Franciscani Patres è suis Reductionibus (tres habent) sollicitudine auxiliares. Magno charitatis ardore, & placida concordia iuncti hi Viri cum nostris laborant in illo Evangelij novali. Ubertas messis, & ingens laborum cum Provinciæ vis nostro illos provocarunt subsidio. Miles quoque Hispanus, Manuel Cabral nomine, precario imperio conduxit Europæos aliquos ; accesserunt illi magnus Indorum fidelium numerus, non concurrebant, sed convolabant, ut pro causa recentis fidei iam periclitandæ mille animas funderent sic parati numerosa Cabral acie impios insequi. Cum invenit, in duas distinctis hostes turmas fortissimè muniuntur : invasit Cabral unam, occidit plurimos, comprehendit occisores Patris Rochi Gonzalez & Alfonsi Roderici, incolumi sua manu : nullus desideratus fuit. Alteram seditiosorum aciem alia cepit Caciques Nicolaus, tempestivo nactus adventu milites ex homicidis Patris Ioannis del Castillo. Iussit Cabral unimis damnare suspendio in cruce, mox Ecclesiæ confessis. Meritis sanctorum Martyrum impetrarunt omnibus, uno tempore, salutem. Renovatur (placata iam ira, quæ parenthesis quædam mortis est) memoria vitæ Sanctorum, patientiæ suæ in morte, prodigiorum post mortem. exprompsit veracitatem nostræ fidei sic nostra mysteria docti,

&

& [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] Tyrannum, [illegible]
& [illegible]. Et plus tamen Nuñez [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible], & [illegible]
petrant [illegible] ad se [illegible] [illegible]
sunt [illegible] Tyrannum, & reliquos [illegible],
qui fuga [illegible] se supplicio, imò [illegible], &
[illegible] ad Hispanum [illegible] pro [illegible]
[illegible] dignitate [illegible] [illegible]
[illegible], missis [illegible] nonnullis, [illegible]
ipsum Nuñez. Ex captis quoque duo ex praeci-
puis [illegible] [illegible], [illegible]
Euangelium [illegible]. [illegible]
[illegible], atque [illegible]
Numinis Nuñez, [illegible] contra spem omnia acci-
[illegible] & contra [illegible]. [illegible] ex [illegible]-
[illegible] Vbi, [illegible], Sol so-
[illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible]-
[illegible] ubi [illegible] vestra? Nec [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]. Sic [illegible] res [illegible] agitur,
sic [illegible]. Haec diuinae prouidentiae [illegible], ex
malis [illegible] bona. Quemadmodum agri-
cola ex [illegible], quod suis [illegible] sibi [illegible] est, &
impedimento potius, [illegible] agros [illegible] ad
[illegible]: sic Deus sapientissimus [illegible]-
[illegible] non negligit [illegible] [illegible] commissa mala,
sed ex ipsis [illegible] [illegible] [illegible], &
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
salutem. [illegible], & [illegible] [illegible] singulis [illegible]-
[illegible]

[illegible], ac [illegible], vt [illegible] ad se
plures [illegible] Dei, ac primaria praedicationis
[illegible] Iesu Christi Sanguine de-
[illegible]. Tanta [illegible] est, vt dicerent P. [illegible]
[illegible] Sacerdotibus Hispanis, [illegible] se [illegible]
tis [illegible] distribuere per illas gentes.

Quanta porrò gloria Societatis est, vtroque
[illegible] latere, [illegible]
Orbis [illegible] Martyrum purpura? Habet Oriens,
habet Occidens Martyribus multis. Iapon tingi-
tur [illegible] cruore: & ne [illegible] eleganti[illegible]
mundi, [illegible] Vraguai purpura.

Fideles ciuitatis Assumptionis, quam colo-
niam sibi proximam habent Hispani, gloriam
Martyrum agnouerunt, & [illegible] celebra-
runt, solennes instituerunt gratiarum actiones.
Prior Ecclesia Cathedralis [illegible] significauit
festiuo campanarum pulsu, [illegible] fecere.
Missam Trinitatis cantauit Canonicus: concio-
natus est Rector nostri Collegij; adfuerunt Cle-
rus, [illegible], & omnes Religiosi coe-
tus: [illegible] gloria [illegible] Martyrum
ab omni Ecclesia, ab omnibus [illegible].
Quorum [illegible] fama & decor [illegible]
[illegible] infideles [illegible] ad fidem, fideles
ad gloriam [illegible], exemplum ex-
citabit excellentis vitae, excellentis mortis.

R. P.

R. P. PROVINCIALIS Societatis IESV in Prouincia Toletana, Facultas.

EGO FRANCISCVS AGVADO, Societatis IESV, in Prouincia Toletana Praepositus Prouincialis, potestate ad hoc mihi data à Reuerendo admodum Patre nostro, MVTIO VITELLESCHO, eiusdem Societatis Generali Praeposito, facultatem concedo, vt *Historiam panegyricam de Sanctis Martyribus Societatis* IESV, *in Iaponia pro fide occisis, à Patre* IOANNE EVSEBIO NIEREMBERGIO, *Societatis nostrae*, compositam, quae grauium Theologorum eiusdem Societatis iudicio examinata, & approbata est, typis emulgetur, in cuius rei fidem has Litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Matriti die 26. Iunij, anno 1630.

FRANCISCVS AGVADO.

INDEX
RERVM, ET VERBORVM NOTABILIVM.

A

Anti

 ctum

Cupidi-

Gaudij

Laetitiae

Mundus

kaið

Verita

FINIS.

IOANNIS EVSEBII NIEREMBERGII EX SOCIETATE IESV,

LIBER PRIMVS.

De Arte Voluntatis.

PROLEPSIS I.

Nec fortuna, nec maiori cura naturæ indigemus.

PRoc[illegible] *Cap. 1.* [illegible] & [illegible] humanis calamitati[illegible] quid enim [illegible] quid ma-[illegible]

A pu

Nec fert, nec maiori cura pat. indigent [illegible]

[illegible]

Ipsi constantiae magistra, Philosophia, non [illegible]
stro muneribus, regia munus solum [illegible]
vit sibi beneficia esse. Quae enim mundi [illegible]
vniuersi peregrina erat, de vniuersis [illegible]
bene. Ad Brachmanos, Chaldaeos, [illegible]
Aegyptios, Athenienses, Phryges denique [illegible]
lictis Barbaris Graecam [illegible]
genda Romam. Atque quandoque & [illegible]
sua frugalitate Anacharsi Scythae, & Abari Hyper-
boreo [illegible] & in incunabulis suis [illegible]
lanti Solis ignes in Dandamii, & [illegible]
larit aliquando in Cynico, sed [illegible] privile-
gium municipij [illegible] suo Diogeni dedit. In
vna solum beneficia cognere, neque sine malefi-
cijs, & crudelius [illegible] liberali-
tatis [illegible] quia sine [illegible]. Vnum solum [illegible]-
dere omnium [illegible], seruire est, non liberalem
esse. Libera liberalitas est, & ingens quid pro-
pterea commune bonum, & ad omnes. Nec liberali-
tatis est ad vnum [illegible]. Non gratis dat, qui non
alijs dat: sibi enim potius magis dedisse, qui non
plures homines [illegible] sed [illegible], aut
[illegible] reddituro, & ut [illegible],
quem [illegible] spe delectat. Dat alij, qui dat alijs, qui
omnibus: magis enim liberalem credo, qui plu-
ribus, quam qui [illegible] largitur. Non illo minime
[illegible]
dem [illegible]
[illegible] Philosophiae [illegible]
[illegible], dum [illegible] communibus [illegible]

tae

[illegible] aliquem, et alii quoque [illegible], & [illegible] lem [illegible]. Hoc consilium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible]. pro- [illegible] commune bonum, & neminem sibi placere, [illegible] hominis. Quid ergo [illegible], quid [illegible] : sed, quid [illegible] hoc [illegible] alii [illegible] Aristoteles [illegible], quid homini non bono [illegible], [illegible] [illegible] humani- [illegible]. Homines [illegible] est homini [illegible], [illegible] homini [illegible].

Cap. 2. [illegible] nihil [illegible] nostrum [illegible] il- li, [illegible] in [illegible]. Quæ apud nos [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] maledicta volentibus [illegible] [illegible] alicui [illegible] fidem contractus. Sed in hoc [illegible] est, quod [illegible] plus [illegible], quam beneficium, quod [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ingenii, quem [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] est, apud vulgus [illegible] [illegible], [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & probos, & [illegible] Ab[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vulgari- [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

Fit reus, [illegible]

C[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] culpam

[illegible]

Nec fert nec maiori [illegible]

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] caetera [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]:

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible].

Hoc, quod prius scribere [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] foeminae ingenium, imprudentiam, & perfidiam amoris. Nullum amat, sed fingit, irridetque amantem. Impunitatem [illegible] dat impudentia. Palam & [illegible] [illegible] Georgius Pisides:

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[Vult amari [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fingit [illegible] [illegible].]

Nos quoque libentes, [illegible] [illegible] fortunam, [illegible] incredulum, vulgo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Malo [illegible] [illegible] fortunatos, quam [illegible]. Vtilissimum hanc [illegible] fortunae [illegible] [illegible] insidias [illegible]. Vtilissimum [illegible] eam. Sic [illegible] [illegible] amare, non sua bona. Illud est [illegible] & miserabile, cum omnes maledicant fortunae, quod omnes ament fortunas praeterquam suas. [illegible] accusare [illegible].

[Cap. 3.]

Magna culpa aliquorum Philosophorum fuit, culpare naturam, quasi homines non [illegible] filios, sed privignos, quos, si non odium, fastidio novercalium negligit. Caetera animalia [illegible] [illegible] [illegible] consentanea vnumquodque supellectili, & portione cognata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] se [illegible], & se [illegible] [illegible].

Solum hominem indefensum, nudum, indigum relinquit. Ex illa enim crede, nisi solum sibi [illegible] [illegible] formare. [illegible] & [illegible] [illegible] (si aliquod esset) [illegible] [illegible], quàm be[illegible] [illegible] [illegible]. Satius fuisset calumnia[illegible] [illegible] [illegible]. Non pariter post tot calumnias, illam etiam appendicem tolerare. Innocentius esset, casum mutare, quàm negligentiam putare conditionem humanam; infortunium naturae fuisse, non invidiam; abortivum filium sine genitricis scelere, [illegible] hominem, eademque effusione non ut privignum contemptum, infes[illegible] [illegible] [illegible]. Quid iam mirum, si in humanum genus [illegible] praevaleat infortunia; si suspicata, & erudita in ipsa communi parente, [illegible] fortunam experta, quàm naturam!

Cap. 4. Sed nec minor ingratitudo pietatem maiorem [illegible], quid minus [illegible] [illegible] praecipuis [illegible] [illegible] enim se [illegible] [illegible] [illegible] naturae, [illegible] [illegible] [illegible], domum [illegible]; [illegible] quae sublimiora, & dona, & gloria [illegible] [illegible] beneficio naturae, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maiorem habet. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] natali illustre, [illegible]. Quid [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] [illegible] filio, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] relinquit [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] fie-

[illegible]

Nec sane mea maiori cura [illegible]
[illegible] videat? Innocentia, & [illegible]
iure, nec talia essent, nisi [illegible]
suis visceribus non [illegible]. Ma[illegible]
futura esse in hominum genere, felices, [illegible]
na, vilia. Alienatus in [illegible], qui [illegible]
lam matrem hominis; dispiceat licet, [illegible]
[illegible] nouercam: nisi, ut Phauorinus [illegible]
quatenus, sit semel nouerca, & bis [illegible]
illius prouidentia est, quam [illegible]
bis [illegible]. Pater hominis est, mater alienum [illegible]
[illegible]. Atque si meliorem [illegible]
[illegible] dicam, non matrem, [illegible]
nutricius animi est. Nutricem [illegible]
[illegible], non molestam, non [illegible]
blandiri. Erga illa [illegible] officia matern[illegible]
luit, erga hominem paterna. Nec quid [illegible]
commoditatis deesset, [illegible] mulier, ple-
na & muliebri affectu. Hanc crudeli [illegible]
[illegible] negligentia commoditati, ple-
na & salutari consilio. Sparte in [illegible]
alimenta negabant filiis, ut necessitas [illegible]
tes industriam, & efficax magistra viuendi es-
set, compensarentque [illegible] & officia pietatis.
[illegible] (ut Plinius di-
xit) grauissima [illegible]. Acuunt
inopia ingenium, [illegible] mentem. Ne-
que [illegible] crudelius [illegible]
[illegible] plenae publica admissa, & [illegible]
[illegible] fuit. Ita [illegible] hominum [illegible]
[illegible], ut [illegible] meliora [illegible]
[illegible] quandoque in hac [illegible], & [illegible]

[illegible] possit desiderium: tum ne vacaret ani-
mus, cui qualem illum non dedisset natura [illegible]
[illegible] vult, & exornare, et quo possit [illegible],
[illegible] genitam [illegible], bene natus esset. Autem
dicam, dedisse minutam, negando omnia, dando
solam necessitatem. Eleganter dictum:

[illegible]

Stultum quem necessitas sapientem facit, non plus
[illegible] cum necessitate venit.

Cap. 3. Si omnia nobis dedisset natura, quid daret
nobis ratio? Hoc maius beneficium illi debemus,
quod voluerit liberales esse, (in ista mente, [illegible]
arbitrium [illegible]. Hoc ipso iam liberalis, & vir-
tutis fuit mentor. Probabilior & comprobata na-
turae laus, virtus liberalitatis est, cuius honor &
lex intercedit media avaritiae, & effusioni; nec
dispendere, cum superuacua sumpta sunt, nec,
cum necessaria, retinere. Non prodiga, non ava-
ra est: nulli invidet, quod necesse est: nulli, quod
non est necesse, erogat. Quae, quoniam solo
animo & virtute cetera superstitum homini,
negavit, quae reliquis dedit iis quibus dote [illegible]-
tis, arma genuina, & indumenta congrua. Non
dentes hamatos falcatos dedit, ut apris; non unci-
nos, ut leonibus, ungues; non solidos & mutilos,
ut equis, quibus [illegible] calces sunt; non pellicea
tela, ut [illegible], quibus arcus & pharetra [illegible]-
tis est; non [illegible] domos, ut testudinibus,
quod [illegible] Mentem [illegible] & consilium; non lo-
ricas cuniculorum, ut echinaceis; non [illegible] spicu-
los, ut [illegible] denique amicti: [illegible],

plumis,

Ne forte aut maiori cura [illegible], indigeam

plumis, corticibus, crustis, ossibus, pilis [illegible] natum, cruxitumque [illegible]. Solum [illegible], cap[illegible]que inter humanae [illegible] nobis [illegible], ac [illegible], [illegible] in arce ac Capitolio [illegible] mum, quo integro & curato, [illegible] in [illegible] cuncta [illegible] manent. Nec [illegible] [illegible] pertinuit, nulli animalium locupletiori [illegible] [illegible] [illegible] caetero corpori, ut [illegible] [illegible] pilione nutiue [illegible] [illegible]. Ab animo omnia [illegible]. Hic [illegible] erat solus [illegible] illis [illegible], [illegible] blandimentis [illegible], quibus [illegible] reliquos [illegible] & [illegible]. Oportebat [illegible] ordinem [illegible], [illegible] homine [illegible], ut fallerentur, [illegible] [illegible] eius felicitate [illegible], & [illegible] [illegible] plebeius [illegible], & [illegible] supellex [illegible] [illegible]. Non [illegible] [illegible] nec [illegible] supellectile [illegible]. Praestat [illegible] [illegible] [illegible] locupletibus, [illegible], [illegible], quibus ipse [illegible] imperat, & [illegible] servire facit. Potest gloriari, ut ille triumphator de Sabinis, Samnitibus, Pyrrho, qui plures [illegible] [illegible] habuit, quales servos, (duos tantum in castris [illegible] Manio Curio fuisse,) & ad minus pa[illegible], tertius sibi servus ipse Curius [illegible] quid [illegible] & hic quartus, & maior triumphus [illegible] phauit de se triumphatore. Hic frugalitate, [illegible]que contentus, ingens auri pondus recusavit [illegible] offerentibus, malle se imperare locupletibus, quam locupletem esse. Praestat [illegible] & solo [illegible] dominum esse naturae & fortunae.

Dum

Cap. 6.

Dum homo [illegible] cum pauper, et
nec [illegible] haberet, [illegible] &
[illegible] suis pectore. Nolunt
[illegible] suis [illegible]; vestibus, vel e
purpura [illegible], non agnoscunt [illegible]
[illegible] ab ipsa [illegible] prae-
dicto, credo [illegible] ingenio, [illegible] quod
peregrinorum aliquando non [illegible] la-
niatione. At dum [illegible] suis, suspensa [illegible]
[illegible], [illegible] hominis [illegible] se
[illegible] Leoni incum-
bebat. Pro molli stramento habui asperam fo-
ram. Quando magis dominatur, quam cum fere-
mus? & quando magis feramus, quam cum domi-
namur? Tam officiosa bestia fuit hominis [illegible],
[illegible], Regi, ut ad [illegible] ad [illegible]-
[illegible] item
[illegible] coluerunt [illegible] & expectationem etiam
pro voto suo [illegible], [illegible] aulae [illegible]
oscula [illegible], ad officia hospitalitatis, (erat
in spelunca sua,) lingebant pro ablutione ho-
spitali, ut mallent [illegible] & puluere.
Adeo placere [illegible], ut [illegible]. Faustinus
[illegible] fuit [illegible] inter feras annos syl-
uarum & montium ciuis. Nullus erat, hoc privi-
legio [illegible]. Didymus [illegible] pedibus
[illegible]. Hoc ipsa [illegible]
ad virum [illegible], patientiam expec-
tans [illegible] suspicabatur, &
[illegible] fide, velut [illegible] Princi-
pes [illegible]. In [illegible] serpentes [illegible]

eamq;

Nec fors, nec maiori cura aut indigens [illegible]

animo, homines, [illegible] vestibus, fero[illegible]
Epiphanium excipias. Scimus & bonos viros ob-
sequi, & interpellata [illegible] extitisse [illegible]
Maximum expositum infantem exceptum ab anim-
libus [illegible], & alium. Cyrum à cane. Semi-
ramin à columbis, Iovem à capra. Telep[illegible]
cerua, Attalum à [illegible], alios à lupis,
alios à suibus. Ab his plerumque nisi [illegible],
& suæ reuerentiæ & obsequij [illegible]
liam nuditatem & innocentiam. Rara [illegible] bru-
torum obseruantia, fides, officiositas, ad [illegible]-
lum sunt, ad exemplum. Paralum & Lysallum
pueros, proprijs relictis catulis, [illegible]
maluisse perdere filios, quam Imperatorem. Nam
minus fidelem erga [illegible] sæpe à [illegible] le-
ctatum, non quam procuratum, in angustam
abiectam [illegible] [illegible] [illegible],
postea famelicis, & multorum dierum excrucia-
tis abstinentia corpus, deinde fustibus [illegible]-
ditum, ut vitarent: maluerunt fame mori, quam
Principem suum non videre. Defuit postea sibi
[illegible], quam in illum exercent. Defuit vi-
tæ suæ misericordia, [illegible] [illegible] charitas,
quorundam etiam uberibus [illegible]. Hæc
[illegible] humana, ne dicam, fide, sed [illegible]
Cuius inuenimus matrem, quæ in angustia in-
opiæ proprium maluisset filium, quam alie-
num aluisse.

Cæterum multitudinis paupertatem [illegible] *Cap. 17.*
[illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quam

[illegible] Nouimus cum [illegible] antiquum in[illegible] [illegible] pennulam. Vidimus mul[illegible] [illegible] paupertate, [illegible] [illegible] [illegible] puram [illegible] corui [illegible] Deus etiam [illegible], Antonio, & Macha[illegible] [illegible] Sergio, Hellado, Ioanni, & [illegible] Paulo [illegible], Philippo, & Ammoni diacones; Alexandrino Macharo hyaenas; Theophilo, Sergio, & Hygino columbae; Heliae, & Benedicto corui; Nicephoro Persensi viri, & canes; Adamo Euraeo lupi, & hirundines; Iosepho Anachoretae, nostra [illegible] quod non ob[illegible] [illegible] admonitioni [illegible]; Paulo scorpiones, & [illegible] aspides; Hilarioni bous [illegible] ad mo[illegible] tem, & mortem [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] pro buccella [illegible]. Illud imperium non opulentia fuit. Quid? Inquies, etiam diuitibus animalia seruiunt, equos ad insidendum, boues ad arationem, iumenta ad vecturam, canes ad cu[illegible] [illegible]: sed & haec non diuitiis, sed gloriae pri[illegible] [illegible] authoritati debentur. Restat illud hoc vesti[illegible] [illegible]: non [illegible] regium esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diadematis est [illegible], & [illegible] diademati. Ministerium nobilium [illegible] famuli. Aliqua etiam reuerentia debebatur sim[illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] : [illegible] [illegible], & [illegible] quales [illegible] non [illegible] [illegible] Nemo [illegible], si [illegible] Regum ali[illegible] [illegible], & [illegible] diacones [illegible], & Heraclides. Non hos famulos, sed familiares [illegible] societatem, non [illegible]

pias[illegible]

longa. [illegible] hominem infelicem, [illegible]
de, ut quod magis dedisse videatur, [illegible]
Hic [illegible]
[illegible]
Noluit se nimis humanis rebus miscere. Quare?
Quia liberum non agnoscit, [illegible]
liberum fecerit. Vult, quod fuimus. Satis hoc est,
ut calumniis impiis [illegible] sit, & siquidem liber-
tatem nobis non dedisset, [illegible] libertatis fa-
cit. In [illegible], si non sit liberalis, officiosa
est.

Cap. 4.

Aves [illegible] gratia, si hominem fabricasset
protectum squamis, aut [illegible] pilis, aut lan-
[illegible], aut armatum spiculis, aut [illegible]
[illegible] hospitio, [illegible] latebras, aut [illegible]
carcere, [illegible], ut
omnia posset esse, & [illegible] argumenta & do-
micilia? Noluit [illegible], voluit [illegible]-
re humanum [illegible], liberum. Multi
homines gaudent, ut [illegible], mali [illegible]
[illegible], alij vestes, alij [illegible], alij [illegible], alij
[illegible] domus, [illegible] se intro-
ducit, nec [illegible] nostrae conditio-
nis [illegible] habere, quae
[illegible]. Non omnia [illegible] plurima, nec
eadem [illegible] omni tempore. [illegible] est
[illegible] semper [illegible]
per momenta [illegible] sua [illegible],
[illegible] bello [illegible]
[illegible] Pellibus & vestibus
in [illegible] nullas quae

quae

Pax plenum virtutis opus, pax summa labo-
rum,
Pax belli exacti pretium est, pretiumque pericli.
Sydera pace vigent, consistunt terrea pace:
Nil placitum sine pace Deo.

Ad eam tamen est quædam libertatis metho-dus (Gratiam Dei semper desidero, sine qua omnis nostra ad honestatem via, devia est: sed supposita illa, commode tradere licet volunta-tem, quia libertati accommodatur gratia.) Est & quædam [illegible] voluntatis vita, ne nobis abe-amus [illegible]. Cadit sub disciplinam aliquam, [illegible] modus, ut [illegible] in [illegible], [illegible] in infirmitatis, [illegible] in tumultibus, gaudium in tor-mentis.

Cap. 13. Tot, tantarumque afflictionum proxima or-igo, [illegible] voluntas est; si ordinata sit, [illegible]. [illegible] [illegible] Sunt ar-tificia, [illegible] vitiis & [illegible] [illegible] plura & magna [illegible] [illegible]. Machinæ, quæ [illegible] [illegible], [illegible] paullo [illegible]. Sic [illegible] voluntatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] miseriæ [illegible], & [illegible] miraculo [illegible]. In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plinam: [illegible] [illegible] gubernare non [illegible], nec [illegible] pellit [illegible]? Non [illegible] [illegible] fortunæ [illegible], & cala-mitatum [illegible]. Varia excogitare possimus, quibus

quibus [illegible] [illegible] [illegible], quin [illegible] lamus [illegible] [illegible] [illegible], si ordinata [illegible]. [illegible] spectacula, [illegible] [illegible] sunt [illegible] dubia & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Hæc & illa [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] possint [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possunt, non [illegible] ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dubia [illegible]. Quod [illegible] [illegible] lenitur, [illegible] [illegible], & [illegible] get [illegible]. Frigidæ aquæ poculum febricitanti ad præsens [illegible], mox [illegible] [illegible]: ipse humor in præcordiis diffusus flagrantius, [illegible] est incendio [illegible]. Non est solum ingenij gloria, [illegible] fortunæ, modestia voluntatis laude sua præcipuum perfugium. In eadem statu imbecillitatis quæcumque alia [illegible], & adminicula [illegible] [illegible], quæ [illegible] nos. Intus solum latet nobis remedium efficax & tam salubre, ut ipsa salus [illegible] ipsum remedium, valetudo est.

Periculo, [illegible] animi, [illegible] sub sinu, [illegible] conde [illegible] [illegible] miseriæ. [illegible] est medicina corporis, & [illegible] parabile remedium [illegible], difficilia, [illegible] quirimus. Quæ [illegible] Efficacia [illegible], & in [illegible] [illegible] singula sunt, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], ([illegible] [illegible] sed cupiditatem nostram) Pericula, [illegible], Cap. 14.

mentis, amarum poculum, intimaque prosperi-
tas est, quid opus est extrinsecus gaudere, insipi-
dique gaudij [illegible]? Leoni robur datur, cervo
pernicitas, pulici pennae, cuniculo latebrae, ad
hoc [illegible] tutissimorum: negatur homi-
ni vires, velocitas, alae, specus, non modo laeti-
tiae, sed quietis: [illegible] sue, dum velit, suis so-
currere. Consolatur cum illo [illegible], dum non
de periculo modo, sed de timore. Non est tuta
securitas, [illegible] discrimine, nisi se & mente.
Tanti interest inter animalium, & hominis co-
lumen, ut illa procul [illegible] sint, hic securus.
Nulla itaque negligentia naturae fuit, inopia &
miseria humana, si modo & inopia sufficiat appa-
ratus gaudendi; timor sui pene dominium super-
stat, cum nec attollit eius spiritus & gau-
dium agere in voluntate mala securum & se-
curum

Cap. 16. Abstinuit tamen hac machina curiositatis to-
tius infirmam, ad ostendendum nos, & ipsam vo-
luntatem malignis & indulgentia [illegible], abun-
dantque usu in nostris [illegible], & serenitate
facere. Non aliud in causa est, quare humanam
conditionem, fabricatam cum nostra miseria, de-
fleverit [illegible] miserabiliorem, quam fera-
rum. Non dedecet parentis naturae, falso cu-
stimate novercae, cum tam non desideret inge-
nium [illegible], nec maternas curas: filii
praestantia plus, quam prodest illi dare, sine da-
mno quam vellet, si non amat. Sed, ut scite tempe-
rata [illegible] imperij [illegible] amarum

[illegible]

sonum, ut si absona & inordinata concep[illegible] tas ignorans artis, pariet audientes illa compo[illegible] sibique concentus volentes [illegible] gaudij [illegible] strumentum delectat, incomposita & dissona [illegible] offendit. Quisque enim sine instrumento [illegible] ma quaerit, aptum docet, loco gloriatur [illegible] cetus gubernandi, [illegible] humanae [illegible] ac eius regnum gubernare poterit, negligens [illegible] Nihil [illegible] homini est, quam vere nihil utilius, quam bene velle. Cur semper [illegible] mus, numquam discimus? cur nostrae vitae [illegible] eiusque instrumenti, etiam usu [illegible] numquam usu proficimus? Fructum [illegible] nis, indicabo deinceps [illegible] strabo, Et quia haec gloria voluntatis [illegible] absque servitio & subiectione intellectus [illegible] quoque modum erga efficacia eius monstrabo.

PROLEPSIS II

Gaudium alienum est nobis.

PRius quam ad doctrinam gaudii, ad fabricam [illegible] explicare incipiat, numquid haec donum sit [illegible], & qualis sit gaudii. Si [illegible] nostri [illegible] est, nunc forsan non in[illegible] libertatis aliquam methodum, & [illegible] tranquillitatis. At, si rerum beneficium sit, non quo[illegible] nobis [illegible] possumus, sicut nec [illegible] facere. Nam ita ut [illegible] *Cap. 17.*

[illegible] mutauit [illegible], aut aliquando amisit [illegible]
[illegible] sua [illegible], vltimum [illegible]
tis hominum, [illegible] sit eadem
sit omnibus? Quomodo, quam omnes timent,
contempsit Socrates, non Theramenes, [illegible]
Canius, qui vitæ constantiam, & illusionem
mortis habuit [illegible]; & quam contemni-
bilem ex se putauit, voluit diligentia obseruatio-
nis suæ spectaculum facere? Aut aliæ [illegible] ingenij
sunt diuitiæ, quas contempsit Curius, quas formi-
dauit Crassus; & ne naufragaretur ipse, quas hu-
manæ vitæ procellas naufragas fecit? Aut alte-
rius est naturæ paupertas, cui studuit Antisthe-
nes? An aliæ facies honorum, quos excussit
Fabricius? Aut ignominiæ diuersi sunt gustus,
quod in illis exultasset Aristides? An voluptates
mel suum inuiderunt, vt amarescerent Cynicis?
Aut dolores & tormenta quin se inhiberent sac-
charo, vt in illis festiuum esset Anaxarcho? Mors
vna est, & si forte dissimilis, illa quæ contempta,
illa quæ accepta, quæ optata, aut tranquilior fuit,
aut crudelior, aut violentior, [illegible] Socratis, pila
Anaxarchi, ferrum Decianum. Opulentia, &
inopia non sunt aliæ. Similes sunt semper ho-
nores, similes ignominiæ, eadem voluptas, idem
dolor.

Cap. 15. Et vt nostris conueniamus: quem magis
delectauit vita, quam Apollonio [illegible]
[illegible], impatienti, diuitiasque concupiscenti
præripere? Nemo diuitiis lætior quam Serapion
Sindonius paupertate, sine ære, sine pera, sine
pelle

[illegible]; & ne quid possideret [illegible]
[illegible], & se vel cum [illegible] aliquid suum h[illegible]
[illegible] seruitutis [illegible]. Gratis esse [illegible]
voluit sibi se vendidit, & [illegible] do[illegible]
Nemo hilarior [illegible], quam Alex[illegible]
probris. Non [illegible] pro ambitione [illegible]
[illegible] a quibuslibet despici; sed a [illegible]
suspiciendus erat. Quid de voluptatibus dicam,
quarum [illegible] perrumpit [illegible]
tem, confundit tamen? Nulla ita [illegible]
hominum erit, ut cruciatum [illegible] Lau-
rentius. Ipsum latus, quod non ita [illegible]
incendia, petiit accommodari, ut [illegible] flam-
ma gratam [illegible] dolori. Nec [illegible]
tormentorum gula [illegible]. Dominum con-
cupiscentiam, & voluptatem, ad extinguendum
[illegible] falsa [illegible]. Haud simplici [illegible]-
tate contentus, tam delicatis fuit palati, ut nullas
sine sale [illegible]. Peregrinis [illegible]
[illegible] voluptatem [illegible], quorundam
[illegible] ciborum gulam. Nec fuit satis
libidini [illegible], ele-
gantiam [illegible], & [illegible]. Con-
[illegible] iucundioris [illegible] simulat,
[illegible] putrescentes, dapes.

Ex quo sumit hoc discrimen? Quod [illegible] *Cap. 10.*
ille, ut in eodem luto tam eminens [illegible],
tam [illegible], quod [illegible]-
per [illegible]? Sunt omnia [illegible], [illegible]
[illegible], tam [illegible], tam [illegible],
tam [illegible], quam [illegible]. Haec [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] in illa, [illegible] quidam [illegible] [illegible] valere. Ve[illegible] valentem [illegible] omnibus. Ve[illegible] [illegible] liberi [illegible] [illegible] Quapropter [illegible] differentia non venit a rebus [illegible] voluntatis in differentia [illegible]. Isque [illegible] [illegible] privilegio libertatis [illegible] [illegible] affectus [illegible] [illegible] voluntas [illegible] condimentum, aut [illegible], aut [illegible]. Dicebatur olim ignis [illegible] condimentum: igni [illegible] condimentum. Idem voluntati [illegible]: ipsa est pulmentum, ipsa condimentum [illegible] [illegible] ipsa [illegible] melle: ipsa [illegible] [illegible] est.

Cap. 11. Quid [illegible] de rebus [illegible] Cur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

prolis [illegible]? Quis, vt emat panes, ad [illegible] vadit? aut, vt emat vestem, ad [illegible]? Æque delinquit, qui gaudium in rebus [illegible], quod ex se non habent, nisi ex fortuna voluntatis [illegible]. Quam demens esset, qui immensum metiretur Oceanum, transiliret [illegible], [illegible] vrbes, sed Orbes, sine laboris industria quæsiturus, quod domi seruabat? Procul quærimus, quod prope habemus: per alienas terras mendicamus opem eius, quod in manu nostra comprehendimus, quod nobis [illegible]se [illegible]. Cur per ambages, & Syrtes persequimur, quod in nobis compendiosè iacet? quod per [illegible] sequitur, non ita? Magna hæc felicitas felicitatis veræ, quod personalis sit, non realis, nec [illegible] appendix rerum. Castellitum est gaudium in [illegible] nostro.

Cap. 21.

Hanc vniuersam non decet, nec capit alia theca, nisi [illegible]: omnes tamen velut rem peregrinam [illegible] Orbem, vt in illam [illegible]; peruertunt omnia, euertunt se. Quid tanti inueniri posset, vt compensaret animum [illegible]? Quanto plus est cuilibet animo, quam con[illegible], quam pede? Dum gaudium quærunt, perdunt gaudium. Quandoque [illegible], vt eam, quod in manu habemus, [illegible], quærimus. Interdum, quia nimis [illegible] est [illegible] fatigamur, vt [illegible]: nulla magis molesta, nec [illegible] [illegible] enim impossibile [illegible] [illegible] sollicitissima [illegible], vbi quæritur.

nitur, impossibile sit esse, quia [illegible]
diuturnum & desperata [illegible]
Ita non tranquillitatem, & gaudium, quod [illegible]
ra nostra habemus, quod in [illegible]
dum per externa quaerimus, [illegible]
nostri [illegible], [illegible]. Idem
nobis euenire video, quod Aegyptiis Apin,
Deum suum, quem [illegible] habebant, [illegible]
in [illegible] fonte, cuius [illegible]
[illegible] adorandum [illegible]
veste & crinibus [illegible] à se plangebant [illegible]
de lugubri habitu, [illegible] oculis [illegible]
bant, vt alium inuenirent. Ita nos gaudium do-
mesticum, imò [illegible], non
[illegible], & lugubres exiimus ad quaerendum. [illegible]
[illegible] quem adoramus, domi [illegible]
[illegible] quisque sua [illegible]
[illegible], & tristes peregrinamur [illegible].

Ergo nunc [illegible] Cap. 15.
circumspiciamus, & tandem non [illegible]
[illegible]. Satis fortunae [illegible], [illegible]
lum est. Cum [illegible] nostrum [illegible]
diam fortunae fluctibus, [illegible]
[illegible]: [illegible]
[illegible]. Quid mirum, si [illegible]-
[illegible] per humana [illegible]

Cum flumina per [illegible]
Per [illegible]

aliquando quiescat [illegible]
[illegible]
[illegible] est. [illegible]

[illegible]

[illegible] transformat in gaudium. Maior hæc gra-
tia, quam Midæ, cuius digito tota [illegible] aurea;
[illegible] palma, [illegible] Arabia [illegible]. Non mi-
nus [illegible] est lætitia, [illegible] habet volunta-
[illegible] omnia, [illegible] in [illegible] quod
[illegible]. Ipsa est sibi felix Arabia, ipsa
India, ipsa [illegible], & vera locupletis gazis,
non indiga [illegible] lætitiæ.

Cap. 25.

Ad hæc, et [illegible] falso acquisitæ [illegible]-
tia, et opinione [illegible] etiam in-
[illegible] delectarent. Non ergo nos dele-
ctant [illegible], non divitiæ, quæ tunc
abessent. At, si [illegible] alterius [illegible], et
[illegible] cognitio ve-
[illegible]: Valeat resipiscentia, quod
insipientia, [illegible] sapientia, quod ignorantia. Fa-
cile est [illegible] gaudere, quod [illegible]
[illegible], quæ pro [illegible]
[illegible], nec [illegible]
[illegible], nisi [illegible]
[illegible]. Et hoc [illegible] gaudere possumus, [illegible]-
[illegible], tibi [illegible] te
ipsum. Falsis divitiis, & falsis [illegible]
[illegible], & [illegible] gaudeamus fal-
[illegible] hæc opinione vera [illegible]
[illegible] falsa [illegible]
[illegible] est quia [illegible] quia
[illegible].

PROLEPSIS III

Quisque sufficit laetitiae.

QVidquid igitur fortunae, felicitatisque pol[illegible] habet mentem, [illegible] illa [illegible] fungitur. [illegible] boni si [illegible], est ad [illegible] [illegible], &, ut sic dicerem, [illegible] sub persona aliena [illegible] felicissimi. [illegible] [illegible] valeatur, quam [illegible] magis sine pietatis specie, quam qui sine suspi-cionis [illegible] sine timore is, de quo non timetur.

Ita, quae tegitur, nocet.

[illegible]

Non aliae insidiae perniciosiores sunt, quam secu-ritatis. Diabolus, homines, voluptates, insidiae [illegible] luminis, [illegible] malitiae, [illegible], & pro-pugnacula [illegible], unde [illegible] aspirationis, [illegible] felicitatis titulum usurparunt, [illegible] ma-gis alienum, quia nihil infelicius est, quam vide-re felicem, & non esse. Hoc ipso, quo persua-dent felicitatem, [illegible] non esse. [illegible] [illegible], non minus [illegible], quam si [illegible] se esse [illegible]. Quae [illegible] [illegible], non [illegible]. [illegible] Quam tran-quillitatem, quae [illegible], [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] felicitatem [illegible]. Quae

[illegible] communis [illegible]
[illegible], et voluptati [illegible]
[illegible], si [illegible]
[illegible] sed [illegible]
denique, ut [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Voluptas potius [illegible], quam [illegible] felicitatem [illegible] alia [illegible] conficitur, quam [illegible]. Qualis animi, [illegible] vitae, talis fortuna. [illegible] Optima felicitate fortuna [illegible] est [illegible] propria [illegible] Hoc [illegible] est, ut nulli [illegible] aliena [illegible] [illegible] cuique [illegible] fortuna.

Cap. 27.

Cuique sua magis placent [illegible] quia magis propria [illegible] magis cuiusque sua [illegible] quae facit. [illegible] Ea opera magis [illegible], quam [illegible] alii [illegible] habet opus. [illegible] felicitas, [illegible] cuique [illegible] opus [illegible] cuique [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible]

[illegible] in contrarium [illegible] ad [illegible]
[illegible] externum [illegible], ipsum [illegible]
[illegible] animum in [illegible] De-
Hanc [illegible] animi: voluptatum [illegible]
[illegible] corporis. [illegible] est amor [illegible]
[illegible], qui [illegible] & animum
& corpus [illegible]. & illi, [illegible]
[illegible]. Si [illegible] nos [illegible]
gloriam felicitatis [illegible] propriis illi, qui [illegible]
est, nihil proprium [illegible]. In hoc [illegible]
[illegible] spatia [illegible]
dinis a [illegible], & amore [illegible] &
vera, [illegible] scilicet, cuiusque bonum & di-
num, [illegible]. Non potest sibi aliquid dare, quod se
non [illegible]. Quid de [illegible] dicam, [illegible]
[illegible] alienissimi sunt, & nos [illegible]
[illegible] quia minus possunt esse opera [illegible]
[illegible], quam voluptas, & divitiae. Voluptatem
[illegible] operatione nostra non [illegible] sine
operatione alterius [illegible] non est
opus nostrum, sed est alterius. Non est hominis
opus, sed [illegible]: hoc ipsum alienissimum, &
quia non nostra, & quia alterius. Satis haec [illegible]
[illegible] felicitatis, quae [illegible]
cuiusque est. [illegible] nostrum
[illegible] Dei [illegible] mentis, [illegible]
est [illegible], qui non [illegible], & [illegible]
[illegible] scilicet, verum [illegible]
[illegible].

Pro [illegible] itaque [illegible] Cap. [illegible]

 [illegible]

[illegible], & [illegible] [illegible]. Quisquis [illegible] expeditam [illegible] Deum, & homini, sollicitus [illegible] [illegible], æquique, iniquum, sufficit, quod bonum est. Virum puto ex omnibus fe[illegible], qui in se [illegible]. Nihil se tan[illegible] respondit [illegible] Demetrio, quod[illegible] [illegible] Megara [illegible]. Digna Christiano vox! [illegible] indigna eius, qui conditionem splendidam, mi[illegible] Ptolemæi recusavit, qui ingentem [illegible] devovit. Cum gula & [illegible]te, fortissimis [illegible] pugilibus, fuisset illum Virum natura commisit, ad experimentum virtutis [illegible] non debilitavit [illegible] [illegible] vicit; sed destructionis vestigia, ad monumentum victoriæ. Totus regnat Philosophus Prienensis, cum capta patria, omnis rerum suarum [illegible] subiecit ingenuis, nihil sustulit [illegible]: Omnia mecum porto, mecum porto. Nihil [illegible] [illegible], sine [illegible], felicitatem esse, [illegible]. [illegible] aliquis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] omnia, dum se. [illegible], [illegible] in [illegible], sapiens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Regis a [illegible] [illegible]:

Qui [illegible] [illegible] semper habet.

Tem

[illegible] sufficit letitia:
Tempestas [illegible]
Ne [illegible]

In [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in litore [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] sunt, [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Epictetus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], inquit, plus calamitatis [illegible] [illegible], [illegible] bona [illegible], non [illegible]. Plus laboris, plus periculi, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] fortissime. Omnia [illegible] [illegible]. Nihil [illegible] [illegible] fortunam, [illegible] [illegible]. Non [illegible] opus est, sed [illegible], blando, [illegible] tamen [illegible] modo.

Moiseem [illegible] [illegible], & amoris [illegible], [illegible] nobis [illegible] exemplum, & discipulum Pauli, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] certi, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque [illegible], neque futura, neque [illegible], neque [illegible], neque creatura alia posset illum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] separare a [illegible]

Cap. 29.

probabi-

[illegible] Non [illegible], nec vulgar [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] periculi, pestis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contemnens, non [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] fulmen [illegible], [illegible], [illegible], dolores, calumnias, super caelestes [illegible], & Spiritum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quo gladio [illegible] clypeo, nisi voluntatis charitate, & [illegible] [illegible] O quanta [illegible] quantus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fortitudine [illegible] Caelo. [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] dicit posse separare. Fortasse [illegible] [illegible] [illegible] creaturarum? Angeli, Principatus, Virtutes, Caeli robur, [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super omnia est animus [illegible], & [illegible] [illegible], quod [illegible] est, [illegible], cum id, quod [illegible], [illegible]. [illegible] ardor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & isto mundo [illegible] [illegible]. Ita Paulus non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] valet, valens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae sunt, & quae [illegible] [illegible] [illegible] quae possent [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maior. Secum

[illegible], & pulsus, [illegible] [illegible]

Nam Deo [illegible] [illegible] bona [illegible] [illegible] ipse est. Nullus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] beatus est, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] felicitate [illegible] ipso Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi, sed non superest. Totum, quod est [illegible] [illegible] sibi est. Ita tamen homo sibi [illegible] [illegible] tamen sufficit, ut alendus sibi, [illegible] [illegible] fit [illegible] [illegible] [illegible] sufficiunt, superfluit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsa nos natura fecit. Non [illegible] quod dedit, non [illegible] homini [illegible] [illegible] hominis. De se [illegible], ut in [illegible] rebus, ut sit bonus, felix. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], pedes, brachia, [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quidquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

 bono

homini [illegible], ac [illegible] Prosper

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible], quæ [illegible] fortunæ [illegible], etiamsi [illegible], at [illegible] felicitatem [illegible]. Nihil, aut [illegible] habet, qui omnia [illegible] habet. [illegible] potest, cum possit sine fortuna.

Cap. 31.

Dicat Antipater Cyrenaicus, quid defuisset illi, licet defuissent oculi? Annon & nocturnum [illegible] gaudium potest esse. Ipse cæcitatem suam nil [illegible], aut [illegible], aut [illegible] [illegible], fleritque oculis sanis, & nihil sibi [illegible] deesse lætitiæ. Philosophus enim, pueris [illegible], amicisque dolentibus cæcitatem suam, ipse solus gaudebat. [illegible], cùm posset, imperare sibi [illegible], cum [illegible] alijs [illegible] bat cæcus ipse [illegible] miseriam alienam [illegible] lætitiam propriam. Dicit Epicurus, [illegible] validum, quam [illegible] [illegible] : Præstat voluptas sola & quieta, quàm illa fugax, [illegible] quod potius est, [illegible]. Minimum [illegible], vt suæ gloriæ fructum carperet. [illegible] opus est [illegible]. Similis quoque [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], qui [illegible] positæ. [illegible]

[illegible]

[illegible] videre gloriam Dei, quod [illegible] [illegible] [illegible]. Attentissimum [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] & cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Anne Antigonus [illegible] [illegible], Phillippus [illegible] [illegible], Philopœmen sine [illegible], [illegible] quam [illegible] [illegible] Zeno [illegible] longus [illegible] [illegible]? Anne [illegible] [illegible] se [illegible] Alcmenæ [illegible] [illegible]? Anne Agatha [illegible], quia sine [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Damasus:

Fortior hæc, [illegible] [illegible],
Expulsa e sua membra [illegible]
Pectore quam fortis [illegible],
Terra [illegible] docet [illegible],
[illegible] cui [illegible] [illegible].

Non extra ostium [illegible] [illegible] vita beata. Ubique capitur in omni angustia loci. Si [illegible] in mundo [illegible], [illegible] in carcere. Mundus carcer est, [illegible] qui ad [illegible] [illegible] sui [illegible] [illegible] [illegible]: quod [illegible] [illegible] [illegible], magnus ille Vir [illegible] dicebat, [illegible] Principis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] beneficij loco habeo, cum [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible]. Quid hanc, vel illam [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] & corporis [illegible] sit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Scorpione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Epicurus, in
summa die vitae, quem beatum [illegible], acer-
bissimis [illegible] doloribus [illegible]
[illegible], & in [illegible]
[illegible] voluptatis [illegible], cum [illegible] om-
[illegible] animi laetitiam compensabat, ut Herma-
cho testatum est. Democritus ipse Metrodorum,
sine cruciatu, sine [illegible], sapientem
[illegible] felicem fore. Porro inter corporis
cruciatus [illegible] morbi, & [illegible],
[illegible] summam laetitiam.
[illegible], [illegible] celebratum, [illegible]
ti Diogeni, ut se ipsum eriperet molestis vitae,
respondit: Non [illegible] vivimus, sed [illegible]
[illegible]. Amicis
[illegible] bene. Suffi-
cit [illegible], quodquid sufficit vitae. Tunc enim
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] voluptates, nec diffi-
[illegible]

[illegible] per [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible], quæ [illegible]
sed, quæ [illegible]. Plerique [illegible]
[illegible]; hæc tamen ipsi [illegible]
vitij negligentiam, [illegible]
[illegible]. Quid in illis [illegible]
si [illegible]
[illegible] & Deus.
[illegible]
[illegible], [illegible] corporis [illegible]
[illegible]
non corporis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible], qui [illegible]? Non [illegible],
omnia munera [illegible]
[illegible] sua, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Quanto magis [illegible]
[illegible], tanto [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ferè [illegible]
[illegible]
sum, qui [illegible]

[illegible] Grandior tamen Vir, grandior [illegible] fide confirmata & [illegible], cuius [illegible] ab-[illegible] admirationem [illegible] gratiæ. Interim dum [illegible], (honestis hoc dico, nam ad illum [illegible] [illegible], non cessabat à precibus, & opera diuina. Iam ab Viro tam [illegible] [illegible] magnum quid sperabis? Torpebitne? Vtique non [illegible], sed [illegible] fuit [illegible], cum erupit dolori: [illegible] operabatur, & palmæ folia connectebat: [illegible] alloquebatur: tam aberat à gemitu, quàm ab otio. Testes oculati sunt Ammonius, & [illegible], quos non [illegible] [illegible], sed [illegible]. Reliquum corpus committebat Chirurgo, [illegible] membra rescindenti ipse minus, quàm si alter secaretur, affectum, aut compassionem habebat. Poterat, si non [illegible], præsentem habere, qui loco suo, sani, ingeniique patientur delicatissimo membro, [illegible] de [illegible] alienam: ille tamen sine [illegible] [illegible], nisi à compatientibus admoneretur patientiæ profundioris doloris. Quid, inquam, dolebat? Cùm audisset abscissionem [illegible] [illegible], tanquam si vestes scinderentur, aut [illegible] pili, qui curam afferrent, [illegible] [illegible]: ipse minùs, quàm tonsuram patientis. Sed non impediebat opera in tanto opere [illegible]. Quomodo, quod iam [illegible], & [illegible], [illegible] perstas? [illegible] erat quo-[illegible], et in aliis [illegible] solatii. Quàm [illegible] doloris fuit, qui [illegible] dolenti præ se [illegible] [illegible]? Nescio an magnum [illegible] Vir [illegible],

eum

[illegible] nam [illegible] Dei non possidebunt, [illegible] & sine sanguine; quod [illegible] regnum Dei, [illegible] mors est; [illegible] Dei. [illegible] vita æterna. Atque [illegible] Dicitur [illegible] reliquum est, quod [illegible] animi [illegible] [illegible] erat.

PROLEPSIS IV.

Gaudium [illegible] est.

Cap. 34. IAm [illegible] gaudium. [illegible] corporis [illegible] est. [illegible] [illegible]

natu [illegible] suum [illegible], quæ Vin-
[illegible], quod telum fortunæ validius [illegible]
[illegible] videmus? Annonque [illegible] similis
Gelimer, Vandalorum Rex, victus,
[illegible] cum coniuge, cum liberis, cum fami-
lia, [illegible] habuit, & fortasse nun-
quam maiorem libertatem sensit, sine mole-
stia. [illegible] a Iustiniano in triumpho [illegible]
natum [illegible], & [illegible] risit. Putaba-
tur [illegible] præ dolore [illegible] fortu-
næ [illegible] tamen [illegible]. Video, inquit,
fortunæ vicissitudinem, ut qui modo Rex fuerim,
nunc [illegible]. Neque tamen desperationem habet, for-
[illegible], in quem tam sæva fata fuit.
Quid [illegible], si quæ
[illegible] sint? Non solum, cum [illegible]
[illegible], cum [illegible]. Fortes,
& [illegible] fortunæ [illegible] facilius ea-
[illegible] Ioan. Fide
[illegible], de [illegible] liberi [illegible], cur non
[illegible]

Cap. [illegible]

Quid [illegible] esset, libertas [illegible],
[illegible] quocunque: an potentia effi-
[illegible], hominem quemcunque [illegible], aut cu-
pere [illegible], & [illegible]
[illegible] aulicorum [illegible]
[illegible] magnifica ædifi-
[illegible], marmoreis [illegible]
[illegible] cubiculis, [illegible]
[illegible], ut [illegible] exemplar,
[illegible] per [illegible]
[illegible]

[illegible], Thessala Tempe [illegible] tibi Atomus [illegible] [illegible] esse, repertos Lydij [illegible], [illegible] Cesaris, tantum pendere sui [illegible] [illegible] in reliquis cupiditatibus superiores [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pervenire [illegible]. [illegible] Mercurij virginis [illegible] amandi, nec desiderare voluntas sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] idem, [illegible] [illegible] animi. Habitet [illegible] illa, [illegible] [illegible], Vos [illegible] Christo, qui [illegible] [illegible]

[illegible]

Virginem [illegible] ipse [illegible] [illegible]. Minor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sine [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Augusta [illegible] [illegible] Omnia [illegible] Omnia [illegible] Vir. Omnia est, [illegible] nihil [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Omnia [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] Omnia [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], nobilis Sophista, cum [illegible] [illegible] Olympicos [illegible], nihil [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible]

Primum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

 [illegible]

pictam, purpuramque [illegible], [illegible] Babylonica pictura variegatam [illegible], [illegible] clauserat, [illegible] : omnia sua sunt, textor, aurifex, faber, [illegible], [illegible] sui artifex. Non est, quod [illegible] animus cum artes omnes perfecit [illegible] ipse sibi mensam Solis apposuit [illegible] non facit, sed [illegible] gra[illegible]. [illegible] nihil ab alio petisse: sed negare non posse, a se laborem ex[illegible] fortunae [illegible] a natura tempus. [illegible] tamen tibi [illegible] qui no[illegible] habet, in quo diu labora[illegible] conservando, [illegible]. Experti haec, qui [illegible] imperiali [illegible] ad summum [illegible]. Quid amplius habet [illegible], aut [illegible] si [illegible]? Quid exige[illegible] hominum, [illegible] affluentia [illegible] nisi gaudeat? Hoc [illegible] potest voluntas sine [illegible] administratione, & cum immunitate curarum [illegible] [illegible]. [illegible] quodam [illegible] sive [illegible] possideat, sive [illegible]. [illegible] Prosper ait:

Sentiat [illegible] sua [illegible] est.

Nihil [illegible] [illegible].

bles, an fictile. Eandem desiderii curam, alimo-
nis fuerit, ministram [illegible]. Quemadmodum in
valetudine, abstinentia fortunae, & rectè, neque ad le-
licitatum sequit suis lenta vobis, quam prius
compos: imò ille saepe, illa nunquam. Non
semper est felix voluntas impleta, illum felicem
puto, quae impleri non expectat.

Lenitum possessionis etiam habet, velit ea Cap. 16.
contemptu capere, si careat. Gaudium habendi
cum amiserit, potest compensare non haben-
di, si fastidierit. Commutat vota, commutabit
gaudia. Facillimum est totius miseriae reme-
dium, mutatio cupiditatis. Transfer deside-
rium, & salva omnia fient. Qua parte ferit for-
tuna, eluda desultoria libertate. Transferendo co-
gnitiones ingemiscas miseriam, eludemus ludicram
fortunam. Æquè licet hinc capere ac aliunde: aequè
licet gaudere abstinendo, & carendo, pro parvitate
affectu. Licet liberum non sit habere, liberum
est nolle: & perinde est possidere, ac non velle.
Compendium cupiditatis supplet omne impen-
dium, ac prodigalitatem fortunae: cuius cornu-
copia uberior est inopia amata. Levius est non
acquirere, quam amittere: facilius carere, & con-
temnere, quam consequi. Cur non eligimus,
quod levius, quod facilius, si magis securum, si
non minus fortunatum? Semper mitior semita
[illegible] quae procul, atque gaudio pateat. Si licet pos-
sidendi [illegible], via contemnendi est recta &
expedita semper. Nec etiam [illegible], etiam sine
parsimonia [illegible] accipitis; cur non & laetitiam sine

bis, quae illum continent [illegible] sine laude illo,
quae contexta sunt, leuia, non [illegible] posset sine
illis esse. Delectatio sequitur [illegible], non ten-
debis sedere in possessione, aut possessione re-
rum, donec voluntas haereat, aut honesta. At ita
felix aliquis esset, et quidquid videret, haberet,
& possessionem cupitiorum [illegible] nullis acci-
peret, non esset felicior, quam qui posset, quid-
quid videt, non cupere. [illegible] fortuna cuius est,
cuius post [illegible] fortunam cupiditas non
currit. Quid opus habes, [illegible] cupiditas tua?
Immobilis solum est, qui [illegible] felicitatem,
illum dicit, quae sine [illegible] est, quae intus latet,
quae vere pax est, [illegible] aemulatio Di-
uinitatis. Non sine magno fundamento Apostc-
licus, & caelestis Vir, S. [illegible], cuius meminit di-
uinus Lucas, [illegible] cum Maximo, Mitocele-
[illegible] triumphatore, [illegible] Dei
[illegible] vocat, & [illegible]
[illegible]. Silentij leue, patientiae opus,
quod [illegible], pax est, & felicitas.

Felicitatem [illegible] praeparationem.
Ad [illegible] progressionem, quae [illegible], [illegible].
Cap. 57.

O quam cito, quam pacifice, & sine expeditionibus mundi, & rerum omnium potiri, imo praeti-
gere, si [illegible] spicias! [illegible] Orbis
adeptus fuit nullo [illegible]: si tu contemnis, do-
minus totius es; & renunciando alia, commercis
tibi liberalis [illegible] Orbis est.
Ad summum [illegible] Alexander, non [illegible]
[illegible] vatis habebit, & [illegible]
[illegible] Diogenem [illegible] omnium,
[illegible], quam se; & plus [illegible] in-

nauimus, & sine caede, quam [illegible]
intellilimus? Quæ post longam [illegible]
liberatur, [illegible] crebrum vsum [illegible]
in fastidium, etiam [illegible] idem [illegible]
[illegible] felicitatem, qui [illegible]
[illegible]
gis. Quod [illegible] Alexander [illegible]
tas sua facit, quæ [illegible] despicitur, & [illegible]
dum concedimus aliis, id est, [illegible]
se numera eius putent? Superat in hoc [illegible]
[illegible] fortunam: plura [illegible]
bet, quam [illegible]. Nimis & [illegible]
plura [illegible], quam fortuna [illegible],
[illegible]: [illegible] est, post [illegible]
cupere aliquid. Sunt cupiditates, vt [illegible]
est, post quam non sit alia. Idem hic mihi vide-
tur dicendum, quod argutè Seneca videns Nero-
nem occidentem plurimos, quosque de [illegible]
rie cogitare existimabat. Dixit: Licèt plurimos
occidas, attamen non potes successorem tuum oc-
cidere. Ita est: etsi consequaris plurima cupidi-
tas, non potest vltimum consequi, post quod
non cupiat aliud. Vincit animi ingenium est,
post nihil habere omnia. Itaque libertas aman-
da, non possessio rei amanda, [illegible] est.
Multi plus gauderent, si non haberent, quæ ha-
bent; quam illi lætantur [illegible]: crucian-
tur optando.

Quid rerum [illegible]? De- *Cap. 58.*
mus alicui sibi formosum: importunum est, &
molesta, & [illegible] placitum [illegible]. Ad [illegible]

[illegible] fuit, quo [illegible] summe
[illegible]
[illegible] continuo [illegible] tulit: dolor
[illegible] aut
[illegible] pigmore.
[illegible] odia posthuma: si non potuit.
Valere [illegible] reperit. Vnus fuit, quem
felicitas persequeretur, & [illegible]
[illegible] suum. Alii qui persequuntur felicem
suam fortunam, sed cum fugiant [illegible] illam. De-
mum [illegible] vt prosper-
i [illegible] esset, alli-
gatam felicitatem [illegible], nec posse aliquando
euadere. Hunc [illegible] dico. Plures infelices
se putarent, si necessariò futuri essent felices.
Fuissent miseri, si necessariò Reges. Maius igi-
tur est bonum, libertas cupiditatis, quàm pro-
speritatis necessitas: magis enim [illegible], posse
contemnere fortunam, quàm ipsa regna. Imperia
multi recusarunt; alij, quia non potuerunt, mi-
serrimos [illegible] hoc ipso fuerunt. Ne-
minem [illegible] miseria esse putauit, est. Hoc ipse,
quod fuerit, verissimè miser erit. Quidni mise-
riam putarent felicitatem necessariam felicitatis?
Gemunt [illegible] regno.
Gordianus purpuram, nisi [illegible] instantibus
gladiis, noluisset accipere. [illegible]
[illegible] imperium [illegible] post mortem,
[illegible]; inter purpuram, &
[illegible] suo. Quae miseria maior, quàm
vbi fatum, & imperium de necessitate certant?

Dicam

Dicam tamen non aliquem, qui [illegible] Cap. 1.
gaudet[illegible], quod multis [illegible]
fuit filio. [illegible] in Regnum [illegible]
[illegible] patrium [illegible] clausit, [illegible]
[illegible] illa patrium [illegible]
annis [illegible], [illegible]
[illegible] & tanquam [illegible]
filium Regem videre. [illegible]
patris filius, & matri [illegible] principium [illegible]
Adeò magnum infortunium est [illegible] for-
tunæ. Vide Philosophum barbaræ feminæ [illegible]
[illegible] Romana. Agrippina [illegible]
[illegible] imperium filij, sive per [illegible]
lat mori, quàm filium imperare. Gaudium fuit
[illegible] Patriarchæ Iacobo [illegible] viventis Iose-
phi temporarium fuit, ut [illegible] filium [illegible]
[illegible], quod simul [illegible] imperasse
Ægyptijs. Nullam tantum hæc felicitas [illegible]
[illegible], si adhuc [illegible], si
[illegible] vivere. Nec [illegible] fortuna filij læti-
tiæ [illegible]: [illegible] tamen [illegible] filij par-
ricida esse, ut fuit in [illegible]. [illegible]
[illegible] filij ma-
[illegible]
[illegible] posset, [illegible]
[illegible], aut tristitia [illegible]
[illegible] attemperatum.

[illegible] Cap. 2.
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] aestimatur [illegible], & [illegible] ha-
bere illud [illegible] cupiditatis, [illegible]
Semper in vestibulo cupiditatis est, qui cupit.
Vndecunque incipias, fine [illegible]. Ex quolibet
cupiditatis [illegible], etiam [illegible]. In
corpore infinito quamcunque partem assignes,
aeque distabit a fine ac prior. Vndique medium
est, nullibi extremum. Quodlibet punctum est
centrum. In medio stat. Vastissimus, infinitusque
[illegible] desideriorum. Ex quolibet aeque distat
terminus, quia nullus. In vnoquoque [illegible] in
centro est suo. Vndecunque [illegible] in prima
est linea. Vbi terminus nullus est, totum est ini-
tium. Adeo singularis generis est cupiditas, vt eius
terminus nullibi sit, & eius principium vbique.
Post plena facta aliquid aliud, omnia; post omnia
cessant [illegible] post satis, nullum. Diuino
artificio [illegible] est voluntas humana, [illegible] ea vna
cuncta continentur, quia valet compendio
omnia, valet superare. Peritiae artis est, breui
plura [illegible], & in [illegible] exiguo [illegible]
exprimere ingentem figuram sua absolutam,
suis magnam in paruis partibus, vt in Alexandri
statula [illegible] valentur, cum
vna sit, quia quasi omnia comprehendit. Ipsa est
compendium [illegible], sua tamen [illegible]-
tiam magnitudine, & numero. Nihil [illegible] ha-
bet [illegible], quod non intra habeat;
nihil deprecatur, quod non [illegible] mi-
rabilior est [illegible] annulo Gygis, nec minus
per eam ad supremam fortunae scandere licet,

quam

quidam ad Lydium. Palam annuli si ad se inuer-
terent Gyges, conspicuus fuisse, rursusque si
se ad extrinseca uerteret, [illegible]
priuilegium [illegible] omnibus patens, [illegible]
etiam [illegible]. Ita cupiditas, si in [illegible]
ctum quisque suum [illegible]
ne [illegible]
mus [illegible]
[illegible]
conspicuus & [illegible] expo[illegible]
Adhuc [illegible]
[illegible]. Contra [illegible]
[illegible]
dear, de [illegible]
[illegible] perpetuo [illegible]
dem, & colimus.

Anne mendacium, aut quid impossibile mo- *Cap. 41.*
nebat Diuus Paulus, cum [illegible] Thessalonicen-
ses hortabatur semper gaudere? Nesciebatne illo-
qui homines, an Deos? Si homines, mortales,
an immortales? Mortales [illegible], in quos
gladius, ferrum, morbus, [illegible] curae, ver-
bi, & omnis denique miseria saeuit, & suorum
vitiorum facit non modo experimentum, sed
[illegible]. Anne Epicureis [illegible], qui
omnibus indulgentiis voluptatis [illegible]
corpori militant? Non, sed Christi discipulos, in
quos super omnis humani generis pericula ad-
iectum est [illegible] aliud, ipsum [illegible]
[illegible] parentum [illegible]
[illegible]

vale, [illegible] oportet ac, [illegible] quæ gessit [illegible], [illegible], maxime pro discipulis [illegible] fruuntur. Ad hæc [illegible] quæsiuit, sed Thessalonicenses [illegible], [illegible] temporis [illegible] summa dispositione, [illegible] inuidia, [illegible] non concutiunt, sed [illegible] tamen [illegible] mente superfluitibus [illegible] in hac machina miseriis, inter [illegible], inter [illegible] fortunæ, quod [illegible] sine interpellatione gaudere. Opus illud indefessi gaudij, solius animi est. Quod nihil interscindere valebit fortuna, [illegible] nec cæsura videt. Nihil enim animo est illi. Inter mortalitatis [illegible] quandam immortalis tranquillitatis [illegible] est, Deo immortali [illegible] [illegible].

Cap. 41. Desiderans Philosophiæ [illegible] censuit Hierocles, [illegible] dixit Deos mortales: [illegible] ob similitudinem [illegible] mortalis [illegible], & [illegible] quia [illegible] adhuc [illegible] illa mane, & [illegible]. Falsus est atque [illegible] Deitatis, & immortalitatis [illegible]. Independentia rerum, [illegible] sui solius suspensio mortales facit; [illegible] possessione suam sine [illegible] interpellatione [illegible] Deo [illegible]. [illegible] Pauli [illegible] Epicurum. & [illegible] traditum: quemadmodum Phidias, cum [illegible] si-

mula

[illegible] hunc potius vel illum [illegible] Deus [illegible] Benjamin [illegible] S. [illegible]

O felix animal [illegible]
Est pater.

[illegible] Dei est [illegible] hominem [illegible] Nam [illegible] quem [illegible] hæreditatis [illegible] voluntatis [illegible] diuinam [illegible] & [illegible] illam [illegible]

PROLEPSIS V.

In quo sit gaudium.

Cap. 43.

QVantum sit [illegible] esse [illegible] habilis est, [illegible] in [illegible] animi [illegible] Gaudium est quoddam [illegible] quoddam [illegible] quoddam [illegible] quoddam [illegible]

[illegible] implere[t] per [illegible]. Si vastus
[illegible] illa aquæ non pos-
set [illegible]. [illegible] Deus
[illegible], [illegible]
[illegible] Quidquid [illegible], [illegible] imagini
[illegible] quidquid [illegible], quo [illegible]
[illegible], quibus [illegible], quo [illegible]
[illegible] [illegible] Athanasium,
[illegible] est. Non [illegible], si [illegible] il-
li [illegible] quidquid Deo est minus. Quemadmodum vasta
illa [illegible] Deum [illegible], [illegible]
[illegible] Solo enim Deo [illegible] est.
Solus [illegible] est [illegible] explebatur. Solum
illum, qui sit omnia, dico: non [illegible] qua-
dam [illegible], sed illud, quod sit solum omnia. [illegible]
aliquid [illegible] est, quam [illegible], quod sit
omnia. Adde super omnia gloriam simplicita-
tis, & in [illegible] amplius [illegible]
magnificentiam præstantiam, excedit in infinitatem.
Vno solum [illegible] est [illegible], quid erit sim-
plicitatis quid vnitas? quid [illegible] vnum
[illegible], sed vnitas? Num est, cur [illegible]
[illegible] amor super omnia est? cum Deus solus
[illegible], atque [illegible].

Cap. 43.

At [illegible], [illegible] quæ [illegible]
[illegible] voluntatis, Deus solus sit, in [illegible]
[illegible]. [illegible] & [illegible]
[illegible], [illegible] & [illegible] illius. [illegible]
[illegible] & modus [illegible]
[illegible], [illegible] præter [illegible],
[illegible] ad [illegible] felicitatem

hic: quis [illegible] in labore, [illegible]
[illegible] in cruciatu, quam in [illegible]
[illegible] utrisque [illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
lo [illegible], dum nihil [illegible]
[illegible]
[illegible] maior. Nullus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
felicitate. Nemo est miser, qui [illegible]
[illegible]
[illegible]. Nullus est infelix [illegible]
[illegible]. Qui sua conscientia [illegible]
[illegible]. Quis honor,
quam qui [illegible]
[illegible]: Fabios, Camillos, Regulos pauperes [illegible]
[illegible] non [illegible], quia non [illegible].
Quid [illegible], qui [illegible], qui [illegible]
Quid [illegible], qui [illegible]
[illegible]
plena [illegible]
[illegible], & [illegible]
[illegible]
pleni, gaudere est.

Quæ causa fuit, quod [illegible] Cap. 48.
[illegible]

[illegible] quam pulchrum generosi [illegible] gentibus [illegible] Quid [illegible] fuit [illegible] Annibal [illegible] labor [illegible] Quid, quod [illegible] animum [illegible] illic [illegible] Africanus ambitio [illegible] gloria [illegible] utrumque [illegible] Tibul- [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] est ille, quo [illegible] Caesar [illegible] est. Hinc [illegible] O quam [illegible] fugere [illegible] animi

est

[illegible]

Cap. 43.

[illegible]

[illegible] gloriam [illegible] illud [illegible] : [illegible] . ô gloriosum [illegible] dimidiati [illegible] Martini pallij [illegible] Angelis [illegible]bat, & pene prodo[illegible] [illegible] propria [illegible] , sibique [illegible] ; cuius gloriæ pretium æstimauit. [illegible] ultimæ [illegible], & pauperta[illegible] argumenta [illegible] Lupi [illegible], quod [illegible] pauperibus, ut licet diuisum ad plures [illegible], quamuis ultima hæc gloria, non fuit ultima claritas, nec extrema paupertatis [illegible] fuisse [illegible], quæ in [illegible] dispertiuit. Nec deus hic [illegible], quæ [illegible] qua arte cum summa inopia summam beneficentiam [illegible], & nunquam defuisse homini munus, cui defuerunt omnia: tam est ubique fundo, vel cum ingenio, [illegible]. Quin, [illegible] extra gloriam [illegible] misericordias abit, ita extra vitam. Cadauer [illegible] suus videns [illegible] se [illegible] re[illegible], ac [illegible]. [illegible] Martini officia in viuos, superauit [illegible] charitatem in mortuos, qui [illegible] dedit [illegible]. Aliquid magis [illegible] donatum à Lupicino, Martini, & [illegible] in se cumulatum; Quid appellem hominem adeò [illegible] [illegible]? Fortasse [illegible] Paulinam [illegible] disciplinam [illegible] [illegible], nullis, quibus [illegible] An [illegible] Adami? quia [illegible] gustus? An Dei familiarem, contubernalem,

[illegible]. Absolute est [illegible] voluntatis, & animi dolor, [illegible], quae tamen aliquid [illegible]. [illegible] vero dolor [illegible] est [illegible]: sic desiderium, [illegible] amans est impatientissimi, quae, dum nihil aliquid desiderat, angit animum. Ergo mala contingunt magis bona [illegible] penitus [illegible] nobilissimi cordi. In hac malignae infoelix cupiditas, una sola corrumpit plura gaudia; per illam animus diffluit laetitia. Sit licet plena, & gaudeat voluntas, insurgat una cupido, marcescit tota hilaritas. Vinum plenum aqua, si [illegible] facias, marcescit illarum. Hic desiderium aliquo animum, illac profundunt laetitiam. Res delicata felicitas est, facilis miseria. Miser eris, si desideres aliquid, etiamsi omnia praeter illud habeas. Ut sis felix, nihil excipiendum est: omnia habere opus est, aut omnia contemnere: illud arduum est, illud facilius. Ista [illegible] felicitas est, & semper [illegible], [illegible] claudit omnia bona; miseria vero sic contenta uno malo.

CANON I.

Adaequare voluntatem facultati.

Cap. 12.

ITaque [illegible] est [illegible], neque [illegible] [illegible], ut se dicam, desiderij, neque [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

cta

[illegible] Non [illegible] fidelis [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] quidquid [illegible] cum [illegible], nec [illegible], nisi quod [illegible] est, aut [illegible] comparatur [illegible] facultate. [illegible] voluntas [illegible] atque felicitatis [illegible] tingere. & qui potest, quaecumque vult, [illegible] non vult, nisi quaecumque potest. [illegible] Deus [illegible] Diogenis [illegible] ex Aristotele [illegible] prodit, [illegible] & hominis [illegible], [illegible] quod [illegible]. In illo sublimi [illegible] nullum [illegible] homini [illegible], si [illegible], cum [illegible] valeat. Tota [illegible] inopia [illegible] in [illegible], atque [illegible]. Alia [illegible] compendiosa [illegible] illud [illegible], & divinam felicitatem [illegible]. [illegible] omnia habeas, [illegible] nihil velis, quod non sit [illegible] [illegible], [illegible] videtur, [illegible]. Duplici via [illegible] cuilibet. Si non potes exequi, quidquid velis; potes velle solum, quod possis. [illegible] cupiditati [illegible] [illegible] similis [illegible] modo duae partes [illegible] [illegible], [illegible] trahes aequalis longitudinis. Voluntas [illegible] potentia [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] multa, quia potest multa. [illegible] est felicitas [illegible], voluntas & [illegible] in [illegible] possessione [illegible], [illegible]

[illegible] non in [illegible], sed in [illegible]tate, [illegible] est animus, quia [illegible]. Quid enim [illegible], [illegible] potentia sit, si [illegible] par, tranquilla, [illegible], [illegible] sit? Omnis [illegible], quod speramus, [illegible]; quod [illegible], [illegible] fuit. Quando [illegible], quod [illegible] cupiditatem, [illegible] affe-ctionem, ubi non est, [illegible] est [illegible].

Cap. 12. [illegible] tamen malorum [illegible] est, non plus velle quam posse. Nunquam [illegible] spe [illegible]. [illegible] pignora, [illegible] amoris, [illegible]. Utrumque est voluntatis [illegible], utrumque libertatis [illegible]. Quod in [illegible] est, [illegible] nunquam elabi poterit cum fortuna. At, si ita [illegible] est, [illegible] principia nullam in se tristitiam habet. Nemo poterit rapere, quod amat, cum nemo [illegible] possit. Idem [illegible] est libertas tua; idem [illegible], voluntas: utrumque in sinu, in gremio habes; in amplexu tuo felicitas est. Beata est illa voluntas, quae habet, quidquid vult; quia non vult, nisi quod potest. O [illegible] generis ex [illegible]? [illegible] cupiditas, [illegible] desideriorum [illegible] voluntatem. Quae non privilegium [illegible], sine cibo, [illegible] repleri? Ne-

tur cum gula [illegible] [illegible]
[illegible] aliud, [illegible]
quid ventri soluerunt, [illegible] vectigal vi-
[illegible] non [illegible],
sed [illegible] aliquando ; [illegible]
[illegible]
[illegible] solebant [illegible]
vitam [illegible]
[illegible] vt viuant, [illegible], et [illegible].
Apicius, qui Capitolij vectigalia [illegible],
plus ventri soluit, quam Orbis vidit. Qui, cum
[illegible] sumptibus tum aes alienum [illegible]
[illegible] sestertiis, veneno [illegible] ; sane,
ne desineret [illegible] ventre aliquid, [illegible]
vel fatum, [illegible]
[illegible], sine deinceps reputans superfluam vi-
tam, sine gula [illegible]
quam spiritum. Malum, aut aequale ferculum fun-
do est. Totam vitam occupat venter, [illegible]
etiam temperationibus [illegible] labor, sudor, [illegible],
cura [illegible] non parat. Credo, et haec
naturae lex [illegible]
[illegible] voluptatem [illegible] : &
[illegible], renunciaremus. Quid, si
[illegible] necessitate illa [illegible]-
di, vt [illegible] delectatio [illegible]
[illegible] in ieiunium. [illegible]
[illegible] cum [illegible]
[illegible] per
alphabetum [illegible]
[illegible] Gallum, & [illegible],

[illegible]

[illegible] imperio Constantinus Affi-
[illegible] omnium [illegible]. At
[illegible] gratis [illegible] fit, sed [illegible]
[illegible], imo desiderantium [illegible]
[illegible]

Quid [illegible] inopia [illegible], aut
ex copia [illegible], dolere? Nihil
habendo [illegible]. Omnia habendo adhuc
[illegible] extinguere [illegible]
[illegible] Oceanus [illegible] &
[illegible], delectatis-
[illegible], [illegible]
Huius ingenij perenni [illegible], si ma-
[illegible] a [illegible] quis
[illegible], non [illegible], sed habere [illegible]. Illud certius,
quidquid fortuna [illegible] potest, non [illegible]
[illegible] potius [illegible]. [illegible]
[illegible] plura con-
cessisset [illegible] Imperator [illegible] & in-
[illegible] respondit: [illegible]
[illegible] regendi prin-
cipium. Hoc non dicit, sed [illegible] quisque sibi [illegible]
negare [illegible], aut [illegible] potest. Nemo
satisfacere libidini, nisi non [illegible]. Plus
[illegible] potest dare, quam fortuna. Quid? Haec cu-
[illegible] liberalis? In se tanta est, ut plus sibi de-
negare [illegible], quam [illegible] In-
[illegible] ex his, quae habet.
[illegible], & [illegible]
est, [illegible] se [illegible],
[illegible], quasi lignum in trun-

co;

[illegible], quamvis [illegible]. [illegible]
[illegible] positum est. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] non habet. [illegible]
[illegible]
[illegible] non habere [illegible]
[illegible] minor est. Omnia [illegible]
[illegible] nihil.

Itaque prima hic tranquillitatis [illegible], [illegible] Cap. 4.
[illegible] voluntatis, & [illegible]. Oportet diligenter
[illegible] inspicere res, [illegible]
[illegible]
[illegible] appetitum [illegible]
[illegible]
[illegible] possidemus: [illegible] nihil [illegible]. [illegible]
quid sit fortunae, [illegible]
[illegible]

Subtracta malis bona fiunt, [illegible]
tur
Vera.

[illegible] rerum [illegible] popularis, [illegible]
[illegible] patrimonium, dignitas publica, [illegible]
[illegible] valetudo, [illegible] elegantia, amici, [illegible]
[illegible]
[illegible] sunt, [illegible] sunt, [illegible]
[illegible] animi. Cum [illegible]
[illegible]
[illegible] non sit. [illegible]
[illegible]
[illegible] quod eximium animi [illegible]

[illegible]

[illegible], [illegible] est; [illegible]
[illegible] sua sive [illegible],
nec qui in [illegible] pectoris, in [illegible] animi,
in [illegible] corporis, sive [illegible], aut
[illegible]? Cur [illegible]
[illegible], nec [illegible] modo non possumus,
sed nec [illegible], quae [illegible]; sed
quae nec [illegible] Abiecta illa domina,
sive Fortunarum [illegible] quidam
Arabiae dominus [illegible] hilari sem-
per, & [illegible] vultu, placidus ad omnem ge-
[illegible] fortunae. Rogatum causam, cur numquam
[illegible] esset; se numquam respondit possedisse,
[illegible] quod amissum doleret, cur tristis esse debe-
ret. Scilicet, nulla [illegible] sortis Virilis
[illegible], nec [illegible] perdere quidquam.

Caput 35.

Si aliquis tam liberaliter [illegible], ut omnia
illi fortunae [illegible], omnes [illegible],
[illegible] dona, & quaeque [illegible]
[illegible], ut legeret, quae, & quot
voluisset, [illegible], sive le-
[illegible] alia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible], et [illegible]
[illegible]
[illegible] animi [illegible], nihil [illegible]
[illegible]. Cur
[illegible]
[illegible] quaesita [illegible]
[illegible]

fieri si [illegible], [illegible]. Quae tamen nobis subiecta
sunt, ea bona non sunt, quia nec impedimentis sub-
[illegible] sunt [illegible]. Ne igitur [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] fugere. [illegible] res [illegible]
Hoc quisque, quod [illegible], cum servum suum
Manem [illegible]. Turpe est Manem sine Diogene
vivere posse; Diogenem sine Mane non posse.
Posse fortunae bonum sine bono viro esse posse;
virum bonum sine fortunae bonis. Turpe est, homi-
nem sine sapientia posse esse; & non posse sa-
pientiam sine fortuna. Turpe est, liberum homi-
nem servire servis; nec posse non servire, cum
[illegible] servitio.

Cap. 57. Hoc itaque interest inter illa, quae nobis sub-
sunt [illegible], & ea, quae extra sunt; quod illa li-
bera, haec servilia sint. Quare qui liber esse velit,
[illegible], quae in aliena sunt facultate
[illegible] servus. [illegible], chirographum
[illegible] servus. His
[illegible] sine [illegible], his
[illegible] servus. Atque [illegible] ac illum prodigi,
qui [illegible] capite [illegible], & cum
[illegible] in [illegible]
[illegible] servitutis,
[illegible], qui servivit. [illegible]
[illegible]. Di-
[illegible], quod de [illegible]
[illegible] Euripides:

[illegible]
Cum [illegible]

[illegible]

[illegible] ad servitutem [illegible] [illegible] Praeterea [illegible] [illegible] Gratis est [illegible] ne, ut Demonis, [illegible] tiae bona. At quot [illegible] quot patent [illegible] enim modò sunt servi servorum, sed [illegible] norum servorum. Ipsi servi, qualiter [illegible] [illegible] qui serviunt. [illegible] [illegible] domini habent, qui ambo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illum fieri [illegible] [illegible] simul cum illa [illegible] herus, mancipiisque [illegible] Quin [illegible] [illegible] At. quod [illegible] magis est, [illegible] [illegible] liberum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Nescis est [illegible] bonum, quis [illegible] Cap. 18.

giunum : quod è voluntate [illegible]. Nihil in [illegible], quod ab ea non manat. Quàm citò pulsus est à Dionysio Siculus, à Tarquinio Romanum regnum? Dies satis : à mane ad noctem [illegible] desiderat. Scit & fortuna tempestates, & [illegible] fecere vix [illegible] Reges, infirmissimique Magistratus, cum non vltra diem. Scit factum, & post Solem ortum, & ante Solem occidere. Rebilus vno die Consul fuit : quis vigilantior, quàm qui somnum non vidit, cum non esset Flamen, fuit Dialis? Gratias agere [illegible] [illegible] vitae [illegible] [illegible] [illegible] semper gaudium est.

Saepe in laetitia [illegible] corde [illegible]
Prosperitas rebus [illegible] [illegible].

praeclare admonet sanctus Paulinus. Amore [illegible] aliquod quit [illegible], & [illegible] Polycratem [illegible] tam est [illegible] fortuna, ut semel vincere, nisi plus dedisset, quàm cupit ille [illegible], quae voluit, dedit [illegible] [illegible] felicitas [illegible] usque ad miraculum [illegible], plus [illegible], quàm [illegible] compensatura [illegible] illi, nisi [illegible] [illegible]. Satis quidem [illegible] [illegible], vt [illegible]. Hic fuit [illegible], quam [illegible] [illegible], non [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quàm in [illegible] prodigia. Hic Polycrates [illegible] Annum fuit [illegible] [illegible], [illegible] misit [illegible]

in vita, illa in morte: utraque [illegible]
[illegible] suspendij supplicium [illegible]
[illegible]
[illegible] quibus [illegible] est capillus [illegible]
[illegible] nos [illegible]
[illegible] Plures [illegible]
[illegible] Denique [illegible]
fecit [illegible] Quam [illegible]
[illegible]
[illegible] Repentina [illegible]
[illegible] nec enim [illegible]
[illegible]
[illegible] & mulier [illegible]
[illegible] quam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Quicquid [illegible]
[illegible]

Nostra non [illegible] Cap. 15.
[illegible]
est [illegible] Si semel [illegible]
[illegible] integra [illegible]
[illegible] pupilla est [illegible]
[illegible]
[illegible] pupillum [illegible]

[illegible]
[illegible] Philippus [illegible]
[illegible]
[illegible] Quid [illegible]
[illegible]

[illegible] qui [illegible] est, & [illegible] hoc quid est, in hoc [illegible] [illegible] [illegible] fortuna:

[illegible]
[illegible]
Non [illegible]
[illegible] atque ipsi [illegible]
[illegible] similis [illegible]

Igitur, [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] sunt, [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] sint alienigenae [illegible] [illegible] vel [illegible], ut [illegible]. [illegible] illa [illegible] lex, omnes peregrinos, & extraneos [illegible] regni [illegible] capitali [illegible] terminatione: [illegible] imperium [illegible] [illegible] [illegible], cum [illegible] non [illegible] sint [illegible] vires, ut [illegible] magnitudinem cum [illegible]. [illegible] potentia [illegible] esse solet, quo grandior. [illegible] velit: nihil alienum, nihil peregrinum [illegible]. [illegible] hospites in [illegible] [illegible] [illegible] Dei, [illegible], quae, quia nostrae [illegible] non sint, [illegible] [illegible]. [illegible] nostri [illegible] [illegible], [illegible] hospites, [illegible] [illegible], & [illegible]. [illegible] est, [illegible] contra voluntatem [illegible] negligere. [illegible] qui [illegible] [illegible], ut [illegible], [illegible]

quos

quæ sint, vt sint eius. [illegible] facere purpuram quod alienum, & liberum, quod natura sua seruile. Ad summum liberi appellationem se habet diuitias amittenti, pericula maris, insidias ciuium, odium inimici, studia grassatorum, proditiones seruorum, incursiones latronum, inclementias cæli, volubilitates temporum, legem mortis, licentiam illegis fortunæ, &, si nihil aliud, ipsum certum infirmitatem nullo impellente cadentem: nam si hæc non satis, ipsam potentiam, præualidam etiam atque diuinam. Quis vero audebit à fortuna sua æmulus certare? quis resisteret solus ex capite calamitatis carnificinas? imo è pectore cum rebus gaudium reuulsurum?

Cap. 61. Bona animi, dona virtutis, egregia opera, rectæ cupiditates, hic census noster est, quæ nostræ parent voluntati: in hæc dominium dumtaxat habemus. Is enim est dominus, qui, prout velit, aut nolit, dare, auferre, ponere, tollere possit. Nihil huiusmodi licet in supellectilem fortunæ: licet tamen in patrimonium virtutis. Illam nobis, nec dare, nec adimere possumus: tam benignè nobiscum actum est, vt, quidquid vile sit, alienum sit, quidquid pretiosum, nostrum. Licet careamus alienis, pauperes non erimus; sed clarius diuites deficiente opulentia: qua tamen priuabit nos ipsa opulentia, illa erit diuitiarum. Pondera hic, & maius periculum, quàm ceteris lætitiorum amando non propria, propriis amittenda. Proprium nostrum est rectus amor, honesta rerum appetitio, hoc bonum cuiusque est:

perdimus

perdimus illud, cupiendo aliena, & [illegible] dona eius pertinentia fortunae. Hoc ipso, quod aliunde, quam ex nobis, tranquillitatem quaerimus, amittimus. Hoc ipso, quod appetimus externa, desinimus recte appetere, quod est internum, id est, nostrum bonum. Genuinum damnum est voluntatum, quae in propria voluntate non sunt, & frustratio gaudii alienarum rerum, & iactura propriorum bonorum. Ibi [illegible] quid deterius, pudor est.

CANON II.

Nec sperare, nec timere.

ALterum ex his Canon nuper dicto indi- *Cap. 6.*
mentum accedat. Patiotis, expectationibus, quae immunitas, quae in alienis fundis laborant, & notabiles fortunae volunt proscindere. Amo, agnosce, tene tuum, quod tuum est, rectas appetitiones, honestas actiones: agnosce alienum, quod alienum est; caetera, in quae fortuna ludit, quibus in te saevit: ita neque de Deo querulus, neque in homines iratus, neque pro rebus mortuis anxius, neque calamitosum, neque infortunatum esse, in tua potestate erit. Quid hoc Fortunatius? Calamitosus est, cui accedunt, quae non vult; infortunatus, cui non accidunt, quae vult. Clarius brevibusque dicam forsitan. Calamitosus est, qui timet; infortunatus,

ipsi Cyrus. Utrumque fortunæ [illegible] interes-
sit, qui aliud non vult, quam quod ipse habet: potest id
tamen velle, quod sola fortuna potest. [illegible]
semper, absque spe, & timore gaudium [illegible]-
dunt, egestas molestiam, sed in adversus fortem
caducam. Sed ubi de nostra [illegible]
fertilissimum, in sua constantia constantissimum.
Invictus, qui cum nulla se armavit, quam victam
in sua esse potestate non vidit.

Quid tantum miseri sævos tyrannos
Mirantur, sine viribus furentes?
Nec speres aliquid, nec extimescas:
Exarmaveris impotentis iram.
At, quisquis trepidus pavet, vel optat,
Quod cum sit stabilis, suique iuris,
Abiecit clypeum, locoque motus
Nectit qua valeat trahi, catenam.

Calamitatem [illegible], & gaudium [illegible], ubi cu-
[illegible] timor, & cupiditas, præcipui fortunæ lictο-
res, seu satellites. Nostros [illegible], ut sanctus
Paulinus ait,

impleverit
[illegible] miseri metus, & misero amor habendi.

Cap. 53. Callisse tamen vitæ, expertæ formidinis, expe-
ctationisque, non accidunt, quæ non vult, nec
quæ vult, non accident: tempus enim semper,
dum tempus sint: quid quem non aliud velit,
nisi volumus, & [illegible], & quod ita valent: cui
prospera omnia eveniunt, cum dicunt, quæ velit.
Satis semper [illegible] voluntatem, felicitas est
[illegible] Divinitatis, & [illegible] imperio

Qualis

Orbis. Plures vitam, regnumque sibi, [illegible] non sibi dixi [illegible], atque [illegible]. Quam stulti, qui omnia gaudij sui [illegible] per vitam, viuunt, tam [illegible], tam [illegible] nec [illegible]! quid [illegible] vult esse sui, quam fortunae? qui hominum fortunam soluat, sine fortuna fortunatum esse, sine fortunae beneficium? Non erat, sed [illegible] vita sua. Non est vera qualitas [illegible] opinione, sed conscientiae; non alieni [illegible], sed proprij. Animae, non [illegible], index est [illegible], non sermo hominum. Aliud est videri diuitem, aliud esse. Lucullus plenas apothecas [illegible] de suo. Etenim, qui plures filias maritandas habet, nisi amplissimi censu sit, pauperem se putat; quomodo, qui infinitam habet cupiditatem [illegible], quantum vult [illegible] Orbis, [illegible] non contentus, sed indigus sentit. Nec est pauper, qui caret; sed qui eget: nec eget, qui caret, sed qui desiderat. Pauper Socrates forum ingressus, Quam multis, inquit, non egeo! Quam multa non desideramus. Locupletior est, & beatior, qui nulla cupit, nec sperat, quam qui habuerit omnia, quae cupierat: quia habet. & per compendium venimus, quod ipsa magnificentia cupiditatum [illegible] est [illegible].

Quid comparas [illegible]? Ille *Cap.* [illegible] solum felix est, qui nihil cupit, [illegible] qui omnia, quae [illegible] [illegible] est. Male [illegible]

Deus felix est, non fortunatus: at felix ideò non est, quòd habeat, quæ cupienda sunt, sed, quòd nihil cupit. Illud supra fortunam habet, non quòd habeat, quæ cupiunt, sed, quæ solum cupienda. Minùs felix est, qui summa, quæ expectauit cupiditas, quàm qui nihil expostulauit. Etiam inter eos, qui exæquatas voluntatem, facultatémque habent, subtiliùs distinguendo, si quando ista contingit, præferam illum, qui vult solùm, quæ potest; ei, qui potest omnia, quæ voluit. Si igitur spes absque humana, & secura, dicere possum, felix, minorem felicitatem, quantùm pendet vulgaris nostra spes, quæ fortunæ est trochus, fluctuatiúmque comite timore, quatitur occurrente damno? Omnis dolentia casus est; quia habes, quod non vis, quia vis, quod non habes. Velle autem, quod habes; & nolle, quæ non habes; quis tam tyrannus est, vt interdixerit? quis tam potens, vt subtraxerit tibi? In tua manu est, in te est, fortuna tua, si velis habenda, si nolis non habenda: non, si speres ista, non timeas illa. Timor est intempestiuus dolor, quo, dum ante necessitatem angimur, citra necessitatem affligimur. Mœror rei perditæ, & timor perituræ hoc distant, quòd ille diutius torqueat; & quantum summatim dolor, metus est, & sæpè ambitio.

CANON

CANON III

Amor immutabilium, & mutabilitatis.

HInc & aliud oritur præceptum (vide Cap. 53. exceptio primi documenti) esse aliquam rem extra nos, æternam, immutabilemque, cui si quis amare inceperit; in qua, licet nihil [illegible], amare summè licet securum gaudii; quia ipsa securitas sint, gaudente potius deficiamus, quam ipsa. Hæc, quoniam in manu nostra non sunt, possunt esse in [illegible]. Cætera omnia, [illegible], quibus amantur, [illegible] in nos, & quod mirum est, quæ minus secura sunt, securius pugnant & cædunt: quò imbecilliora sunt, magisque infirma, fortius, citiusque vulnerant sua fuga. Magna ita fortunæ est, fragilia & [illegible] arma, potentique fortissimè percellit fugaci ictu, more instar Parthi, quassitque contrariis calamis.

Sic [illegible] animos fortuna ludit amando,

aptè dixit Abbas Philippus. Etenim amor infimæ rei, est robur miseriæ, amor [illegible], est ruina felicitatis. Si quid stabile, fundatumque sit, securus huius cupidus erit. Tota itaque mens incumbet in amorem primæ mentis æternæ est. In hac columna figi stabile potest. Hæc omnium [illegible], [illegible] [illegible] mutationes. Sine aliis [illegible] [illegible], & fortunam [illegible]. Quo summum [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quæ [illegible]. Omnia [illegible] [illegible] [illegible], omnia [illegible] [illegible] [illegible] est. Tempus, [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], si [illegible] [illegible] præstiterit. Sola [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], solum [illegible] [illegible].

Cap. 36. Quis [illegible] mundum rapido, inter aquas [illegible] [illegible], inter fluctus totus pugnans, dilabens [illegible] [illegible] [illegible] flumen, se [illegible], [illegible] [illegible] ostendat, non apprehendit [illegible]? Solus Deus quod stabile est, atque [illegible] [illegible] apprehendo, solum stabilimentum præstabit; reliqua in hoc mundano [illegible]. & [illegible] [illegible] [illegible] fluunt.

Celeri volubilitate
Rapidos dies rotari,
Fragilisque [illegible] mundi
Abire, perire, labi.
Fugit omne, quod tenemus,
Neque firma habent [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

Venusta illa Divus Paulinus: sed significantius Georgius Pisides:

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Quæ ergo [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], non apprehen[illegible]. Nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hoc [illegible] mundi est, [illegible] [illegible].

Sacrum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

&

tam alte, nec illic quietus eris, nisi huc te col-
liges, & ad minimum redactus, ubi tamen nimium
[illegible] habebis. Immensus ille aeternusque mundus, itud
continuum [illegible] est. Si illi accedere non po-
tes, apprehendeque quod sunt propinqui uobis pun-
cto medio coeli pariter, magis quam a fune, len-
tiumque [illegible] sollicitumur. Si ad minimum
non audes constringi, colligere se meo [illegible]
Parte media in loco, haec non cernunt in habi-
tu, numquam terram contingunt. Posita conditio-
ne tua, fortunae [illegible] nunquam venit ad [illegible]
honorabilis haec est, [illegible] medium honorarum
occupet. Alias partes, postquam in summum lo-
cum venit, [illegible], & [illegible] commu-
tans [illegible], [illegible] ad [illegible], [illegible]
[illegible] sine machina [illegible]. Deinde post cen-
trum, nihil est immobile, nisi mobilitas. Circu-
laris enim [illegible] in nullum [illegible]
tendit motum extra se in eodem stans loco, ubi
globus [illegible] quietem in eodem inquietum
spatio perpetuo, quia sine [illegible] firmus in ea-
dem sede [illegible]. Atque hanc faciem rerum ha-
bemus, [illegible] Hellas Constantis, qua-
rum [illegible] constantia.

Cap. 58. Iam est quod extra te, quod tibi placere tibi
possit non solum mobilitas, sed immobilitas,
quae immobilis est. Haec, quae in orbe [illegible],
[illegible]. Hanc quomodo, si non habeas,
[illegible] Deum se habere, [illegible] tota
[illegible], [illegible] & [illegible]
[illegible] : illa [illegible]

Illa

suas vices. Illi dum [illegible] fortunam sunt spe fortunae [illegible]

Constans animus nihil [illegible] constantiam: amet omnia, ut sint [illegible] inconstantia. Omnis de manu fortunae [illegible], licet acerba & dura. Aristippus, [illegible] Diogene, [illegible] esse, nisi acciperet, sumens inquit, Diogenem [illegible] simul cum illa. Alexander [illegible] dolorem suum, si non [illegible], quae laeva porrigit manu. Admitte [illegible] ma sua, simul cum illa. Solum potest non resistere, qui a nolumus, quibus id vult. [illegible] dens potes exclamare: Non magnus Diogenes, sed magna fortuna! O potentiam per [illegible] Si aliqua reddenda sunt, sine, quae [illegible] opi, illa sua propriam [illegible], delicias, & quae iis patrocinantur, divitias. Quid haec Nazianzenus dicat:

Χαῖρε νῦν [illegible] — [illegible]

Collude [illegible] fortunae [illegible] suo reducto munere. Dum ludibundus es, non potes tristis esse. Si vis, ne illudat, te, lude cum illa, & [illegible], quidquid volverit, etiam aurum grave, [illegible]. Sin [illegible], ne quid te incalfaciat, eum repelle. [illegible] bona fortunae [illegible] sunt, [illegible] reddenda [illegible]. Non [illegible] fortunam, et eripere. Tu enim non fortunae: [illegible] suas vices: aufer tibi, quod [illegible]

[illegible]

linque omnia felici infortunio per manum tuam. Redimes fortasse te iactura caeterum rerum. Praeuiderat Aristippus naufragium, & vltrà [illegible], insultantibus appetitoribus suis piratis: anticipauit solutionem abiecto in mari auro, inutilem & imprudentem formidans casum. Consuluit hoc ingenio saluti: vitalis illi fuit sine nummo: soluit mutuum sine vsura: pretium suae vitae non minus fuit, aliequin etiam amittendum, sed anticipatio. Aestimet quisque, quid ille tunc dixit: Satius est, vt haec per Aristippum, quam propter haec pereat Aristippus. Tota victoria scorpionis, & aspidis, anticipatio est: sic hominis. At fortiter vincit aggressor. Praeueni fortunam, & euertes, si praeueneris. Cùm venit, omnia ista cadent:

Tacitum sine sponte cadebat
Anticipasse Dei famulo.

Hinc sanctus semper eiusdem pacis assuefactus, & omnem tranquillitatem, securè, vt sic dixerim, securitatis. Non contristandi sunt sancti, nec deterendi [illegible] ad omnia ita.

Cap. 71. At, si adhuc tibi inuisum est nomen fortunae, nec eius iniuriae manui digneris, tolle vocem, Deum specta. Fortunam vulgò appellamus ubi sapiens Numinis [illegible] nescit. Quisquis illum sibi habet. Liceat Deo in hoc mundo, quod licet cuilibet in sua casa, quidquid volet, agere. Sustineat nullos nostram malam voluntatem [illegible] sustinemus quandoque suam bonam. Aequo animo filium accepit Abraham, & dabat; nec tristior

triſtem occidiſſe, quàm genuit. Nec Iſaac [illegible]
ro [illegible] cecidit, quàm gratum [illegible]
ſit ad agnum [illegible] idem vigor [illegible]
[illegible] Eſt, nec mutauit vultum ſuum, quia
eſſet victima [illegible]. Cum [illegible]
[illegible] obtulit, cum quanta obtulerit [illegible]
Vbi enim fides fuit, non erat dolor. In illo [illegible]
cio fides Deus dulcis, quia [illegible] pu-
[illegible] Abraham cum filio [illegible]
Dei eſt, vt non [illegible], miſericord[illegible]
[illegible]. Scilicet, ita placuit Deo, vt [illegible]
patris [illegible], memor officij. Ita ab-
[illegible] fuit, quòd [illegible] paternitatem, vt
[illegible] ſeruitium. Primam dignitatem pu-
tauit, eſſe ſeruum Dei. Ita voluit ſeruire, vt [illegible]
[illegible] genuiſſe Deo, quòd [illegible] Deus. Sed
[illegible] plus [illegible], quàm [illegible]
ſi hæc amari poſſint, ſi æquè [illegible]. [illegible]
[illegible] amoris [illegible], non quòd ſit [illegible],
quòd detur Sic.

Quid post mortem, nihil pati dicet.

Diuinus [illegible] & [illegible], [illegible]
dixit Salomon: quidquid illis dederis, pretio-
ſum erit. [illegible], non [illegible]. Pretioſa paupertas
eſt, pretioſus dolor, pretioſa [illegible]
Illuc [illegible]. Vbi [illegible], eſt pretium [illegible]
Quid [illegible], ſi [illegible]. [illegible]
[illegible], non [illegible]. [illegible]
[illegible] erit, ſi [illegible] gleba, [illegible]
[illegible] oſſibus. Nam [illegible] pretioſ[illegible]
[illegible] Deus, quàm [illegible]

 hum-

lum. Argenti beatum [illegible]:

Dentibus argenti [illegible]

Contemnat [illegible] pulchra [illegible].

Exornat Deus amore supplicia: pretium summum est sapientia diuinæ:

Quæ sapiente [illegible] longe magis dulcia, [illegible]

Exornans [illegible] plagas.

Argenti, atque auri superabit quæcumque metalla.

Ceterum Sapiens hyacinthos illas vocauit gemmas: quia nigræ sunt & stabiliunt cor. Mors, & morbus, & angustia, quin & calamitas ipsa lætabit nos, diuina illo [illegible] pagina. Ipsa miseria cordialis erit, si ab illa manu accipias. Et natura, & ars Dei beneficentia est. Perita est diuina dextera benefaciendi. Solent artifices, & pictores artem ostendere in scorpione, vipera, serpenti, fœdoque [illegible] repelli potius, quam in forma recipi. Exhibet [illegible] quoque dexteritas diuinæ magnus in [illegible], & dum tibi magis nitet; maius, inquam, si non fulget, latet beneficium. Ex his itaque [illegible] erit, qui non amet inconstantia, ut est ipse sol, ut sine illo, inconstanter. Sic idem ipse erit inter diuersa. Varias fortunæ gestus vno vultu spectabit, & expectabit atroces, nihilominus[illegible] serenus.

EPI

EPISTASIS.

In alienis casibus dissimulanda est constantia.

Cap. 72.

SEd quia in alienis lacrimis latius Sapientia [illegible] vadit fortezius pectus, nec [illegible], contagia animi pulsat, per certiam tunc multum [illegible], opinor, iusto viro laborandum est cum damnis alienis, quam propriis. Etenim, cuius patientia passione non vincitur, compassione tamen [illegible] quem non movet casus proprius, hunc plerumque commovet alienus. Sapientis vitam, quoniam praecipua est, vtilissimam puta, non sibi tantum, sed aliis quisque vivit: vitam imprudentium, qui adhuc sibi non vivunt, fidei commissam habet, velut tutor publicus vulgi. Eleganter Menander ait:

Τοῦτ' ἐστὶ τὸ ζῆν, οὐχ ἑαυτῷ ζῆν μόνον.

Hoc est vivere, non sibi vivere tantum.

Quare illud est vivere, non sibi vivere solum. Bene vivere, non est quid privatum, & solitarij boni: in alios effluit sensus vitae bonae. Tutor civilis pupillorum ministrat fortunas: sapiens, qui totius populorum tutor natus est, etiam senum, fortunam curat alienam. Precium propterea erit alicuius nosse, quomodo in hoc se gerat? An vultum mutare oporteat mutata, serenitatique [illegible] tantum facie? Licet quidem mutare gestum, non animi, sed corporis & faciei, vitali, flebilique mente deflectere madidos oculos, maerorum

deliciis valentem adeat, qui se deiectos, miserósque excolunt. Inter lacrymas & lacrymantes felix tamen est: abstinentia sine expostulatis; timoris, spei: & quamuis in asylo fortunae sit, inde quia fortuna impugnat illam, & tum in se victam similer vincere in aliis; aperto bello in eligentem campum copias suas educit; victricibus armis ubique insequitur, &c., vt Terentius ait, [illegible]

[illegible]

Cum vim sui animi alienum pectus minus posse munire videat, stratagemate aggreditur ad solandum infortunatum, eundémque spe (altissimo omnium casu deiectum, & sentientem, conditionem contiguam) felicitatem gratiam. Molestam sarcinam Antisthenes dixit bonum virum. Qui affirmavit, nisi tulisset, dum sine sensu miseriis trameret? Sed hoc ipso iam leuior vir bonus est, cum illius sentiant improbi molestiam, non suam. Grauior plaga est, quae sensum adimit, quam quae dolorem inculcat. At, si miramur nostram miseriam, cum nascimur, usque infirmos nihil videre, (parum refert, non credere,) leuem, sibi tandémque nunc faciemus virtutem, & ab ea silentem aliena dextra sublevamur, eamque solatium. O leuamen totius humani generis, etiam eorum, quibus grauis est! Tua manus leuat oppugnantem tibi. &c.

[illegible] ferè labor,
Nilus vt Aegyptum, sic mea lingua fouet:

Etiam malos, quamuis contactu inceptum [illegible] prius contaminata fuit, per bonos ancillatur.

Hoc,

Hoc, quod de Boregisilo Duce cecinit: V[illegible] in certo alumno virtutis verum iudice, [illegible] recreat, cõsilio fouetq; quos ex suo palmite [illegible] fortuna, hos in sua excipit. Hinc aliter intelligo quàm Philo, quod Iudæorũ Legislatori ait, [illegible] vt graues manus habere. Quid enim, si [illegible] male, qui sibi sunt graues, tabidi, miseri, [illegible]

Sed, vt hæc leuet, necesse est flecti, & quodam modo blanditi miseriæ, vt repugnet. Propitium hoc consilium, & felicius est. Tum hic poterit in- ga felicitate descendere, & se miscere miseriis. Nemo immobilis iacentem capulo deiectum ve- dis succurret: nec si pariter flexum eum [illegible]- tat, trahet alterum. Aliud est deiici, aliud incli- nari. Ne cadat, securus animus sit, & superior fortuna. Inclinari licet, vt erigamus alios. Nul- lus iacentem suscitabit, nisi inflexione sui. Opor- tet medicamentum affectibus, quodammodo assenti- re affectui. Huius generis potio, solatium est, vt non sanet ægrotum, nisi simili morbo videat ægrotare Medicum: alioqui suspecta putatur, & potius quid veneni, quàm pharmacum propi- nari. Contraria conciliare opus est. Qui affectu opprimitur, negat fidem affectibus exemptis: & qui affectu superatur, succumbenti alteri ma- num non valebit porrigere. Quare, qui affectis medetur, operæ, non habeat affectibus, & monstret habere. Aliud est seruire illis, aliud do- minari: aliud haberi, aliud habere. Debet non teneri solaturus alios. Mutatam æquitatem ta- men Musonianus videns suspectam [illegible] quid augurij

Cap. 53.

[illegible] eum [illegible] ab [illegible], tanquam
aliud agens [illegible] arcam, [illegible] prima
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]: [illegible] posse ab [illegible]
consilij, & [illegible], siquidem nescientes, quae
ad se ipsa pertineant. Prius est sibi cauisse, quam
aliis. Auxiliantes manus in se [illegible]: ac [illegible]
[illegible] naufragium non [illegible].

Cap. 74. Quid, anne [illegible]? Nequaquam: lacrymas concedimus [illegible]
etiam [illegible], non lacrymantem [illegible]. Miseri
miseriam deplorant: felix ille, & sapiens, ipsius
miseriam flet cum flentibus, quia mala flent, non
mala, quae flent: non flet fortunae potentiam,
sed infirmitatem humanam. Lacrymantem
Solonem reprehendit quidam, quod defleret,
cum lacrimis non se fortunae posse, nihilque profecissent lacrymae. Hoc plane, inquit, quod nihil
prosint. Communem fletum habeat, non [illegible]-
tiam. Id potest et sapiens & bonus, [illegible]
fortunae defleo, quod fleam mortales, cum nihil
possit flere. Cum [illegible], [illegible] videt,
[illegible] se [illegible], [illegible] illum, non ut
[illegible] [illegible] calamitate deploratur ex his
externis. [illegible] similiter, hominem illum
[illegible] [illegible], [illegible] sua: non
enim [illegible], quia [illegible] se [illegible] pe-
[illegible]. [illegible] aliquid malum, quam [illegible] ma-
lum deplorat, non ferre malum; & plus patien-
tiam, quam patientem. Malum [illegible] quod [illegible]
[illegible], [illegible] malum [illegible] [illegible]. Hoc flet,
quod

In alienis casib. dissimulanda constantia, [illegible]

quod dicitur. Qui ita dissimulat constantiam suam, non simulat lenitum. Nequaquam impossibilem illum facimus; sed patientem, & impatientem, ipsius adhuc comparationis patientem. Licet extra vulgus hominum mittamus, humanum volumus in vulgo. Non propterea interpellamus pacem, & serenitatem suam; hoc ipso, quod fiet, quia vult, & nolle vult. Non est cupidus, non anxius, non tristis, imò felix: id est, sui erit, & sibi hilaritate arcana fruitur. Egregie dicimus Ioannes Scholasticus, fletum proborum dixit animae cilium.

Ceterum Gregorius Nazianzenus Caesarium laudat fratrem cum latus semiterem aulae. Iulius Antiochenus, certam aulicus fuit. Praestat hic asturia negatis (necessaria dico) eminere, & pro rerum incursu calliditate componere, si necesse sit. Non est in lectu fortuna directio, in lactura, inquam, propria: semper in hac placet nudus, sincerusque vultus, & potius calcet, animi serenitas. Tam fortis animus sit, ut nudus spectet fortunam, nudus vincat, non tantum sine armis, sed sine veste. In alieno discrimine, & simulari portentum, quandoque id opportunum erit sine ignominia constantiae vestrum, imò sine iniuria inconstantia: erit, quantum [illegible] licitum est, [illegible]: lacrymae fortunae sunt, quod ostenduntur: sic enim latus satisfacies. Non amplius iure exigent, quam habent. Simulata sunt bona, & mala non peccat, qui cum his dissimulatus sit. Sana intestina non habentium [illegible]

Cap. 75.

[illegible] hoc gaudia tua sana interrumpere. Inter-
[illegible] in [illegible] serena & candida fulgent
[illegible] vultum fuscus & letalis color.
[illegible] melius adolabitur mundo, nemo conformior, quam qui solum tradit faciem, miscuerit. Hic nobiles mundi, aspectum diuturnum sine maluit praebere. Inspice te, caetera inde conlicies: quotiens aliud, quam videbatur, fuisti? Quantus hic rerum cursus, omnis formae ludicra festiuitas apparet mihi, lataatorum ludos, cum per cohortem, obiecto vultu, stringente manu faciem, cursum hinc agitant: properant enim res,

Et quasi cursores vitai lampada tradunt.

Currunt & simulatae compar his fiet, qui saltem se dissimulet.

Cap. 76. Licet in amicorum cum amicis, in parentum cum fratribus, in benefactorum cum columnis temperare deflere mortem, non perdere pacem. Summa illa Numinis indulgentia ita prouidit: si malum videtur, larua est; in bonum cadet. Vt bene viuamus, superfluit de nobis: non est, cur desideremus aliquid, vt viuamus, & hoc ipso, vt misere viuamus. Haec optima conditio nostra est, vt gratis sit vita bona, non miseria. Illa non rebus, imò nec cupiditatibus eget: quinimò hae sunt, quibus minus eget. Miseria sine desiderio non est, nec datur sine pretio cupiditatis. Suppetit ad id, quod maius est, laetam vitam; cur ad id, quod minus est, vitam, egenos nos, superfluis parabimus? Dum fulmina fortunae non valeat concidere, & tam validè percellere voluntatem,

vt

In aliquo casu dissimulanda constantia.

vt illinc fulta resistant, (quod non valebunt) integra omnia nostra sunt, & suam integram [illegible] dem, cui integrum redimus. Horridam hanc [illegible] ciunt speciem; sed pueris damnum. Reuelle [illegible] cassidem mali, quae [illegible] inuenies [illegible] bi bonum. Decessit mater, qui [illegible], vt mater, [illegible] tabat; vt pater, prouidebat; vt soror, [illegible] bat? Fortasse praestantiora officia [illegible] ex hoc decessione [illegible]. Parentes interdum, vt ludant cum dilectis infantibus, personam induunt alienam, & deformem. Terrentur paruuli sed statim reiecta larua inueniunt patrem, matremve fuisse: rident tunc, [illegible] in amplexum: [illegible] deinde nouo, repetitam iam non formidant personam: nascitur subinde later matrem, aut nutricem; iam cum ipsa larua lusitant, matrem balbutiunt. Quem non terreret vir [illegible] sanctum Iob [illegible] cultus horridus, post liberorum, substantiaeque iacturam [illegible] pessime [illegible]? Vbinam? [illegible] illi [illegible] fuit, vndique saniem [illegible] [illegible] potius [illegible]. [illegible] pro [illegible] dixit. Quae [illegible] facies atrocior? Sed non [illegible] virum, qui tam aberat, vt mala haberet, vt [illegible] [illegible] vermiculis. [illegible] [illegible] [illegible] nit ibi maiora bona, officiosa pietate; nec paternas curas, nec materna viscera, nec germana obsequia desiderabat. Putredini dixi: Pater es mater mea, & soror mea, vermibus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], substantiaeque bonorum,

Velut

Vela puer mulier, [illegible] vir lu-
dum [illegible] calamitatem.
Infringere illam, & [illegible] pectamine
[illegible] fictum esse fictum. Cum itaque
personati & fictiles sint omnia, cum persona &
hoc tenus, faciemus sine iniuria satis.

Cap. 17. Quid aliud monuit olim Corinthi diuinus
Paulus? Qui flent, inquit, tanquam non flentes;
& qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui
emunt, tanquam non possidentes; & qui vtuntur
hoc mundo, tanquam non vtantur. *Figuratam*,
scilicet, simulatámque societatem cum mundo
permittit: audias rationem, institutam istius
agnosces societatis. *Praeterit, inquit, figura huius
mundi.* Figuram solùm, personámque theatra-
les cito praeterierunt cuncta res, vadunt, cur-
runt, transeunt. Quid tempus? Meta, nihilum
est, [illegible] non sistunt, fumus è camino.

Omnia praetereunt, vt homini in arte fumus.
Vt Dionysius Lysiensis. Illis nos exhibeamus
similes, immo etiam, in imagine, cunctisque
satisfaciamus, vt ipsa solum non volunt [illegible]
satisfacere specie. Flere, & non flere; gaudere, &
non gaudere; vti, & non vti; non componitur,
nisi simuliter aliud lateat, aliud pateat. Pateat
tenus plures [illegible]
delectus muliebri [illegible]
Democriti intus. Persona [illegible], sinus est. Sine
fortasse aspexit Paulus theatralis tunc tempo-
rum [illegible] personati [illegible], & [illegible] sce-
nam mutantis, versilibus, ductilibusque figu-
ris.

In alienis rapidè dissimulanda conspicere ...

nis,aliis post alias succedentibus, quae ... fabularum mutationes, aut Deorum, ... cum contrariis repentinis etiam similis, ... teme praesepium vestium, et specie ... prima elapsae, facies alia succedebatur ... Mundum, magnum petra theatrum; Magistrum Comoediae, Deum; ... homines, ... figurasque scenae, res illas decursio solum apparuere, succedente fessiva mutatur ...

Quid aliud maiestas Assyrii imperij fuit, nisi ... Actio, traditaque figura scenae? Persarum successit alia versura regnum Medicum, & Persicum hunc praetereuntem Macedonica potentia sequitur: eamque etiam hanc figuram subsecuta est Romana dispensatio quoque. Non sunt immortalia regna mortalium, nec dignitates ... Vbi nunc Ninus, Semiramis, Zames, Arallius? Vbi Arbaces, Mandaces, Sosarmus, Artixerxes? Vbi Cyrus, Cambyses, Darius, Xerxes? Vbi Alexander, Arideus, Cassander, Antipater? Vbi Antigonus, Ptolemaeus? Vbi Iulius, Octauianus, Tiberius? Vbi magni illi ... clae ambitionis, eademque imbellis gloriae Assyriae, Medicae, Persicae, Macedonicae, Asiaticae, Syriacae, Aegyptiae, Romanae? Vbi illi primates fastus, & libidinis pincernae? Vbi primogeniti ... fortunae, ... ut posset ... filios Orbis? Quomodo nunc de illis siluerunt, Armatrites, Altadas, Mamitus, Mancaleus, ... Mamelus, Sparetus, Ascatades, Bellopares, Lampides, Lampares, Panyas, Mitraeus, T[illegible]

Cap. 78.

L[illegible]

[illegible], [illegible], [illegible], Sardanapalus: hic [illegible], [illegible] famulus [illegible], nec vita, nec gloria: nec aliud quam nomina, velut ossa gloriæ, reliquerunt. Solum est eorum fuisse, solum scimus transisse. Ipsa nomina non agnoscis fortasse; nec sunt multa [illegible] fama gloria, quam tamen solam non mortalem putant habere mortales. Falluntur: nam pignora sui cadaveris, nec titulum sui sepulcri reliquiæ [illegible] mortalior est mortuis gloria mortalium. Illorum siquidem restant silentia ossa, restant cineres post fumum vitæ, post cineres immunites, post ignes frigidi. Fama tandem [illegible] fit, & sine igne perit, imò sine aere, dum vox deest, cui vita est loqui. Longam omnium felicitas præteriit: plerumque sine occipite [illegible], nec in ipsa fuga tergum ostendit. Si imperia illa, hæc, inquam, onera orbis alienata dispensare, quid fiet his, quos [illegible] paleis [illegible], festucas, perituris [illegible] regna ingentibus confecta urbibus, [illegible] coloniis [illegible]: urbes ipsas validis munitas muris, non ariete, sed nec fulminibus [illegible] credentes [illegible] [illegible], quibus [illegible] erant, [illegible] mortalium genus [illegible] [illegible]: [illegible], [illegible] est, [illegible]. Oracula suspicaverint, & suspicientes: non habuerunt pignora [illegible], nec [illegible] hæc omnia [illegible], [illegible] [illegible] ibi [illegible], non vidéremus [illegible]. Quomodo [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] concussa [illegible], [illegible] æter-

In aliomi [illegible] dissimulanda [illegible]
[illegible] Sublevantur omnia, & [illegible]
[illegible] tam [illegible]
[illegible] mentitur [illegible]
[illegible] Quidquid pretiosum
in mundo, [illegible], [illegible]
lum est, sub persona in [illegible]
[illegible] Imperatorem [illegible]
[illegible], ne agnoscamus in [illegible]
[illegible] pulchrumque [illegible]
[illegible]

Itaque sicut Paulus [illegible] verissimum [illegible]
[illegible] figuris collegit, nos quoque
[illegible] personas [illegible]
[illegible] officiis, [illegible]
[illegible], [illegible] possiden-
[illegible] sine [illegible] viventes, sic
[illegible] sine vindicta, dum [illegible]
[illegible], alienum vitam [illegible]
[illegible] Elegantes [illegible]
Theologus.

[illegible]

Quia [illegible] affectum, qui [illegible]
[illegible] affectum [illegible] erit: [illegible]
[illegible], [illegible] periculum. Salutare [illegible]
[illegible], etiam ut tibi consulas, cape, non [illegible]
[illegible] aut Epicteto, qui te
[illegible] quoque mundi, & [illegible] ait, [illegible]
[illegible] fieri. Capessit [illegible] Dei, &
[illegible] mundi, Paula. Talem personam [illegible]
qualis à Magistro desigentur, qualem ipse [illegible]
Supremus ille, [illegible] Magis [illegible]

[illegible]

dramatis Magistra est, & Poetria vitæ personas inducit, & distribuit. Breuem si dedit non quæras longam: egenum: non potes regiam quamlibet ambiens, eam ingerere cupiens. Tuum enim id *solum* est commissam personam apte effingere, non eligere: hoc Magistri est. Si dedit agere mendicum, ægrotum, claudum, humilem, calamitosum; hoc cura, ut bene agas, non ut aliud. Non est gloria Actoris fabulæ, quod repræsentet augustissimum Principem, sed, quod bene. Maior laus est, si stultum, aut mendicum, aut seruum apte simulet, quam si Philosophum, & Regem. Id etiam, tanquam bonus histrio, qui non solum bene Prologum, sed & medium, & catastrophen fabulæ agit, cures primordia, medium, & finem vitæ recte agere. Is optimus repræsentandi modus, si actione ante exprimas Mores, quam ore: si agens repræsentes doctrinam.

LIBER

LIBER SECVNDVS, DE ARTE VOLVPTATIS

APPENDIX I.

Tolerantiæ, & temperantiæ regnum.

[illegible]

Cap. 1.

H

nam: [illegible] omnium difficillimam discipli-
nam [illegible] haec
expendam [illegible] consequentia omnium,
quae diximus: ex quibus duas puta & [illegible]
[illegible], tolerantiam, & temperantiam
his [illegible], quae se [illegible] bene, voluntas. Velut
equorum gubernatio, frenis, & calcari constat:
consistere in homine, [illegible] ma-
li, [illegible] super ipsa, quae
[illegible]; destitue
motum fortunae, [illegible] fieri. Toleran-
tia malorum, est temperantia bonorum. Non
facile dicam, utra maior sit: illud certum, aeque
oportere [illegible] multa ac velle pauca. Pauca tu [illegible]
[illegible] & multa in te potest fortuna, in quam maxi-
me patientia potes [illegible]

[illegible],

A [illegible] solet vincere saepe minor.

Cap. 2. Sicut non imagine constat bene valere, sic nec
[illegible]. Duabus [illegible] volunta-
tis [illegible], tolerantia, & temperantia. Hoc est omne
pacis mysterium, [illegible]
nisi [illegible] animi. Hi sunt [illegible] tranquillitatis,
[illegible] humanum. Hinc Philosophiae summam

Gellius, & alibi.

cum Epicteto puta, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Non [illegible]
[illegible], & [illegible]
[illegible]. Haec [illegible], & [illegible].
Vt pacem [illegible]
[illegible] possessionis [illegible]. [illegible] conse-
quens, [illegible]
[illegible], eripiendo [illegible]. Hac summa
diligen-

fert. [illegible] Quid [illegible] concupiscis? Tempori [illegible] est, nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], [illegible], &c. [illegible] cibum, [illegible], carbones, [illegible], in [illegible] in vere hybernum. Quid putas, est, abstinere, & sustinere? Opportunitatem fortunae esse, scire nolle, scire velle, non cupere. [illegible] quid cupiendo facis, [illegible] habere, [illegible], [illegible] semper [illegible]. [illegible] te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vivis, si omnia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] Sine [illegible] fert, [illegible] spes [illegible] Nullum [illegible] Tantum [illegible] tum [illegible].

Cap. 4.

[illegible] in [illegible] voluntatis [illegible] totam [illegible] etiam habere. [illegible] [illegible] Duo sunt [illegible] membra, velle & nolle, [illegible] [illegible] nolle potes. Sed [illegible] habere, quod quis vult habere. [illegible] vi-

[illegible] in voluntate est. Vbicunque [illegible] [illegible]. Quid [illegible] [illegible], quam habere possis. [illegible] tibi [illegible]. Si non [illegible] longinquum, [illegible] [illegible], [illegible] habitaturus, non [illegible] [illegible] habere.

Cap. 5. Adeo [illegible] est [illegible] sine intermissione [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. Est [illegible] postquam [illegible] [illegible] fueris, tunc bene [illegible] poteris. Ex [illegible] [illegible], & spes nostrae [illegible]. [illegible], & scito, aliquando posse [illegible] fortunam quam [illegible] [illegible] non tamen cum patientia. Crates, siue [illegible], quicunque sit, [illegible] Neptuno [illegible] [illegible] liberis, [illegible] opes suas in mare iecit, & gratias fortunae [illegible]:

Zeno, [illegible] fortunam, [illegible] [illegible].

[illegible]

Tunc quoque [illegible] fortunae [illegible]. Bene est, o Fortuna, [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], quod [illegible], quod [illegible] [illegible] ad [illegible]. Gratiam [illegible] habeo, quod [illegible] [illegible] [illegible]. Me [illegible]. [illegible] [illegible], quod [illegible]. Ad [illegible] [illegible] ad [illegible]. [illegible] [illegible] ad [illegible]. Bene [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible], inde integer [illegible] esse. Ecce si [illegible] ablata ea, quae tollere potuisti, tum nunc [illegible] [illegible]. Tot [illegible], ut perditas [illegible]. Ego bene [illegible], & in [illegible] [illegible] [illegible], quae omnia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] puto, quae [illegible] [illegible]. Vivamus sic cum fortuna [illegible], ut [illegible], [illegible] [illegible]. Quaecunque [illegible], [illegible] videntur, tollit. [illegible], [illegible] [illegible] spem relicto, quod ille accepit, & [illegible], quando [illegible], [illegible]: accipiat etiam illud, quod tollere oblita est. Forasse [illegible] fortuna, [illegible] [illegible] & praesentes. Christianas [illegible] nomen, & [illegible] in [illegible], & [illegible].

Si [illegible] & tota [illegible] sint, non *Cap. 6.* [illegible], tum etiam, unde nulli [illegible] [illegible]. Tunc si te colligas sine [illegible], & spe, [illegible] fortunae praeda, in ipso illius [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. Credo multos fortasse [illegible]. Imperitum [illegible] cum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], illic [illegible]. [illegible]. Caeca fortuna dicitur, in [illegible] [illegible] illud [illegible], quod [illegible]. Quin [illegible] [illegible] omnia [illegible], [illegible] [illegible], dum [illegible]. Si [illegible] primum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manet. [illegible] fortunae [illegible] est nostra, postquam [illegible], sine [illegible] sua arma [illegible]

 sine

[illegible] fortunam [illegible] fortiter [illegible]. Quae[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non tantum mala, sed bona [illegible] [illegible] mali non [illegible] possint venire [illegible], [illegible] pati [illegible] timere. Pauca sunt [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible] nostra [illegible]. Est itaque patientiae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] patientiam [illegible], non [illegible] Cap. [illegible] [illegible]. Non est patientia tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Illa est, cum patienter [illegible] agis. De illa [illegible] [illegible]. Aliis [illegible] [illegible] patientiam [illegible] [illegible] [illegible] patientiam erga Deum, aliam erga Daemonem, aliam erga homines. Ego quartam addidero [illegible], erga se. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible], quod [illegible] non est, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

insolens. [illegible] fundum videas. Omne tormentum non patiendo potentius est, magnam partis [illegible], vix levamentum, parat & cadentes [illegible]. Quid iuvat, si cum auxilia non consequimur, si interdum affligimur, transitiamus in se vindex? Nobis ipsi pacifici simus, & [illegible] patientiae nostrae tranquillitatis [illegible] adhuc impatientiae, aliquando & parentis.

Cap. 9.

Quemadmodum nihil magis contingens, quam pati; nihil reperies magis tibi necessarium, quam patientiam. Naturale omnium humanorum malorum medicamentum est, quia velut dictamo expellimus acres, stimulosque damnorum. Non iniquius aetatem tolerabis, quam cum feris. Apes [illegible] suam habet, draco sylvestrem [illegible], angues [illegible], testudo cunilam: aliis vicinior medela data est. ipsa membrorum lingua balsamum est vulnerum. Hominibus vulnerariae plurimorum, silentium, & patientia est. Quid contingens pati, dici tamen emendo, necessarium [illegible] patientia, quia [illegible], ne patiaris, anticipare quadam dote. Impassibiles penitus patiendo fies. Invulnerabiles sumus, nisi solum impatientia est, velut Achillis calx. Nec [illegible] patientia nostra, quam si [illegible], [illegible] non [illegible]. Compendio quodam se a labore, & [illegible] vitae liberat, qui fortiter tulit. [illegible] [illegible]. Manus, pedes, caetera reliqui, [illegible], quibus [illegible] & [illegible] patiendo [illegible]. Infanti, [illegible], pe-

nitus

[illegible] Omnia [illegible] vitæ habere [illegible] [illegible] pul- [illegible] est, quod [illegible] desinere [illegible] Adeo [illegible] natura est [illegible] [illegible] posse [illegible] Multi [illegible] nobis data desinunt, si [illegible]

Cap. 21.

Vitæ humanæ primitiæ, fletus est primus flo- res, lacrymæ inde auspicia sumit. Nam ante nascimur [illegible], quàm [illegible] ipsa [illegible] Primum [illegible] est: inde per reliquas ætates [illegible], ut [illegible] ait, [illegible] miseria. Ad [illegible], qui [illegible] indigne [illegible] laborem [illegible] æstimare naturam dignissimam, hominem [illegible], & hoc ipso [illegible] dignitati humanæ facit, si dignam patientia non cen- [illegible] Hoc est [illegible], quod [illegible] Omnia animalia [illegible] homo [illegible] ad omnia, [illegible] ad lacryma- [illegible]

rum cultix. Omnia difficiliora [illegible] habent [illegible]
hitium. Omnis dii labori [illegible] par-
te habet lacrymas. Vnus hominu [illegible]
gratis, cætera non sine laborum pretio [illegible]
tur. Bonum gratis, quia nullum laborum [illegible]
dis [illegible] Opportunitate necessitatis [illegible]
ribus delinimentum adiungit natura, lacrymis
[illegible] præparauit oleum mitigandis doloribus pla-
gis, quia dolores leniuntur sine lacrymis [illegible]
natio. Illa etiam vulnera, quorum [illegible] non
[illegible] per oculos, grauia leniuntur. Pero [illegible]
naturale esse homini puto, etiam [illegible]
habeat flere. Vindicta est [illegible] vitæ [illegible] fri-
[illegible] forma-
næ splendor, inde lacrymæ [illegible] nihil [illegible],
perpetuum. Modus naturæ [illegible] hominis, [illegible].
Miseria [illegible] sed sine patientia, labor. Nam
deficit natura in [illegible], minus [illegible]
[illegible] numquam igitur deficit [illegible]
[illegible] vitæ. Inuenti sunt
plures, qui non [illegible], qui numquam
[illegible]. Ipse Democritus [illegible] Ne-
mo sine labore sine dolore nascitur.

Cur, quæres, homo beatitudini natus [illegible]
nascitur ad laborem? Cur [illegible]
[illegible]? Vnum illud animal [illegible] felicitatis, cui
capax [illegible] fletus? Nascimur ad virtutem,
proximam felicitatis [illegible]. Quæris ad labo-
rem, qui [illegible], et sic [illegible] virtu-
ti est nulla sine difficultatis [illegible], nulla sine
laboris [illegible]. Neque [illegible]

[illegible]

nem auctorem operatur. Nisi homines essent in-
digi, vnde misericordia? nisi infirmi, vnde com-
passio? nisi dolentes, vnde solamen? nisi egeni,
vnde liberalitas? nisi mortales, vnde immor-
talitas [illegible] me-
mentum collationis, cum homo comparatur
aui. Natura volucris pennis se attollit super hu-
manum: inde vna illa despectura, in cælestibus vi-
cinis degit: cum ad terram se demittit, volitat
super nos, aut in arboribus diuersatur sublimis,
aut super tecta nostra insidet quieta, aut in præ-
ruptis habitat saxis, eminens aliquid semper
affectat. Homo pariter cælo natus, & despicien-
tur huius terreni puncti, illuc se euehit labori-
bus, velut alis assurgit suis aquila in æthera.
O salutare consilium! ô diuinæ prouidentiæ
studium, & inuentum! Ita nobis necessitas im-
ponitur, cuius pretium nostra vota [illegible].
[illegible] Sa-
tis hoc ad patientiam, [illegible] Arabs in-
quit: [illegible], velimus nolimusque ne-
cessitati [illegible], labor necessarius est.
Quantumuis in alicuius [illegible]
[illegible] semel prodiga suo
[illegible], aliquando [illegible] & inopiam sen-
tiet. Pompeius, & Darius [illegible]
seruitorum domini, nihilominus stillam opta-
runt. Torquit aliquando Alexandrum frigore, qui
fere fuit dominus Solis, tantum in [illegible] sua
Oriente valuit, vt nil, nisi [illegible], reliqua
esset tyrannis.

Sunt

Sunt praeterea, quae ut colamus [illegible] quaeque labores necessarij, volentes [illegible] Elegans Philosophus in hoc Euripidis [illegible] [illegible] [illegible]. Sed iam in hoc [illegible] [illegible] det patientiam. Qui vltro patitur, non patitur quod necesse est pati. Clamat clamat [illegible] Musas [illegible] applicatio [illegible] tunc videlicet necessariis laboribus sunt [illegible] volentes, ut [illegible] [illegible]. Sed [illegible] graue foret, esse necesse pati [illegible] molestia necessitatis [illegible], nisi nos, vltra quod est, necesse faceremus necessitatem, & miseri. Male augemus laborem nostrum, propter [illegible], ut Diphilus qui etiam bonum [illegible] miseriam. Quid [illegible], quam [illegible] suum, labores vitae, quae [illegible] leniunt? Quid salutarius, quam discere periclitari, ut [illegible] fortunae [illegible], cum [illegible] ferre [illegible] debemus, ac si [illegible] [illegible]

Magnum rudimentum patientiae est, volentem pati, sui minus expectationem. Mirum est, cum nihil frequentius obueniatur in vita, quam labores, vix tamen futuros [illegible] dolemus, quam posse credimus. Plerumque enim miseriae nostrae nihil nobis, nisi ipsa miseria facit. [illegible] animus est, [illegible], & [illegible] imponendae [illegible]. Nec Democritus audiendus. Dicebat [illegible] sunt

Cap. 14.

[illegible]

perpetuo [illegible] discere [illegible], & non perpeti. No-
men [illegible] discere: sed, si perpetimur, non nume-
ro, quòd [illegible] discere perpetuum [illegible] est
Persicorum plurimum, [illegible] ipse a-
ctu, nihil aliud [illegible], boni discere pati mala:
sed non [illegible] malis [illegible]. [illegible] discere pati, si
non ut mala non sint, saltem ne mali simus: tem-
pora [illegible]. [illegible] quòd ipsi mala
vitamus, vulnera, plagas [illegible], fortunæ, furo-
res, alicui fortasse & sui [illegible] possumus:
sed hæc mala non sunt, sed [illegible].
Mala [illegible] sic [illegible] opinio nostra,
aut impatientia. Illud autem, magnum malum
esse, non posse ferre malum. Absque hoc nulli
potest vita suavis esse, ad quod eruditio sua
est.

Cap. 15. Bonum itaque animum [illegible], [illegible]-
ficationémque se [illegible] dolorum, ut ad [illegible]
fortunæ [illegible], [illegible] callidè, &
iam doctus plagas excipiat. Sallustius quidem,
qui Simplicio [illegible] vixit, accensum carbonem
nudo imponebat femori, & illum ipse [illegible] ex-
cutiebat, periculum de se faciens, quonam to-
lerare posset. Credo illum ignem extinxisse
fulmina [illegible]. Si loco [illegible], quæ
providentur; leviora erunt, quæ [illegible]-
tur; cùm iam subinde non [illegible]. Sunt
timores, [illegible] miseriæ, quibus in-
tolerabiles [illegible]. Ineptè Sybarita
ille, de quo scripsit Strabo, causam censuit
Spartanæ fortitudinis Lacedæmonem forte for-

tunæ

O fides servata in ludis! o [illegible] ludentium in [illegible] [illegible]! Non [illegible] iam [illegible] [illegible] [illegible], ludosque [illegible], [illegible] pa-
rem cum fide immortali, usque ad mortem di-
[illegible] sapiens et iusta: [illegible] ingenium [illegible] [illegible]-
tat, [illegible] Deo, quid velit, [illegible] de se
[illegible], [illegible] ad [illegible], [illegible] magis [illegible] quam
simpliciter [illegible]. Summa [illegible] sapientiae &
fortunae est: dari in spectaculum mundo, An-
gelis, hominibus, denique Deo. Patiendo vin-
cat aemulum. Gloriosiorem Olympicis palmam
[illegible] labor patientiaeque [illegible] [illegible]
sustinendo [illegible]. Sapientis est, contra in-
imicum violentiam lassare & vincere. Male dixi,
patiendo [illegible]: patientia [illegible] non [illegible] & ne-
que percussit, nec percussum videt. Haec laus
Melancomae fuit, [illegible] per totum diem
[illegible] in vehementissimo anni tempore
[illegible] [illegible] [illegible] alterum pa-
rauit antagonistam. Solebat ferire, ut [illegible],
quae [illegible] in [illegible] [illegible]. Verumque tole-
rando vicit. Cum victoriam [illegible] obtinere ce-
dendo valuisset, noluit nisi tolerando. Magis igi-
tur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
si ita cadat. [illegible] verissimum victoriam,
[illegible] alterutrum [illegible] vulnere con-
[illegible] [illegible]. [illegible] a vulnere, sed a se-
metipso [illegible].

Cap. 17. Igitur quod [illegible] in gladiatoribus & pugili-
bus [illegible], & [illegible] patientia [illegible] in religi-
osis: ac quod in Melancoma [illegible] &

ea-

[illegible]

... in infirmitate tuam.

Cap. 18.

[illegible]

quam in [illegible] [illegible] ? Nam, quot
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].
Nam [illegible] [illegible] [illegible] quamplurimos [illegible] vult
Deus [illegible] [illegible] Quot homines occupat, [illegible]
quot, lanios, piscatores, opsonatores, venatores?
Quot instrumenta, [illegible] [illegible], [illegible]
bos, urnulas, tripodes, galeas, [illegible]
[illegible], [illegible], sartagines, patinas, & sexcenta
alia utensilia [illegible] [illegible] [illegible] Vel
palam [illegible] his, [illegible]. O [illegible] nos
ad voluptatem [illegible] & non ad laborem; haud
[illegible], sed [illegible], si non [illegible] per [illegible]
[illegible]. Qui ad laborem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], & ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]? Quid, inquam, ad
voluptatem nos [illegible], [illegible] [illegible],
non ad laborem? [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible] [illegible] &
[illegible] [illegible], [illegible], [illegible], quia [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] quid [illegible] [illegible]
[illegible]. Laboramus, ut sustineamus ventrem, &
corpus [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nostram? Cur non [illegible], ut
[illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] & [illegible] laborem [illegible] se
[illegible] & [illegible] [illegible] ipsa [illegible]
[illegible], in ipsa voluptatem [illegible] & quietem.

Cap. 19. [illegible] impatientiam esse [illegible] [illegible]
[illegible], atque [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible]

morbus; nec enim sine sua molestia quiescendi[illegible] est, nec somnus sine cruciatu, cum liceat liberum [illegible] ramentum, cum tempus vigiliæ non [illegible] te malis, & aliud quam repugnandi quærentes [illegible] (sic) aggreditur morbus, [illegible] quiescentes, & pondere sua [illegible] [illegible] premere, [illegible] [illegible] quod ipsi imaginantur, & [illegible] dum

Tollant clamorem, quasi si iugulentur.

Et rursus idem Lucretius ait:

Multi depugnant, gemitusque doloribus edunt,
Et quasi Pantheræ morsu sæuiue leonis
Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.
Multi mortem obeunt: multi de montibus altis,
Vt quasi præcipitent ad terram corpore toto,
Exterrentur, & ex somno quasi mentibus capti
Vix ad se redeunt permoti corporis æstu.

Ad hæc maior ostenditur molestia est sine spe remedij animis [illegible] conari in [illegible] pondere:

Nec quicquam auidos extendere [illegible]
[illegible] & in [illegible] conatibus ægri
[illegible] lingua [illegible], non corpore nota
Sufficiunt [illegible] nec vox, aut verba sequuntur.

Quæ expressior impatientiæ imago grauissimè decumbentis, ea potissimum, qui quieti & inertiæ sine incumbant? Sine [illegible], nisi quod ipsi [illegible] opprimuntur, clamant, frendent, repugnant [illegible]. Grauius enim sentiunt, quo

magis sustinentur, non [illegible]. Toto enim pon-
[illegible] tempore, certum est, vis & pondus, quod sustinet. At,
si aliquando exigi [illegible] ad se, & relinquat, quod ne-
cessarium, (non enim magis est [illegible] valen-
tia quam cum magis [illegible]) [illegible]
[illegible]. Non vi cum fortitudo agen-
dum, sed patientia [illegible] quid & [illegible]
suit vires, portat omnia [illegible] portat, quod
vult portare, & hoc ipso quod vult. Tulit Sam-
son portas civitatis Gazæ, signum fortitudinis,
crinis sui, quemadmodum & Perseus, & Ni-
sus [illegible] robur, sed infirmæ [illegible]. Cer-
tius est patienti signum [illegible], non capillus à
Dalila [illegible], aut Cornelius, aut Scylla, [illegible]
& timida tondenda manu. Ipsum velle, [illegible]
tas est roboris: hoc ipso, quod vult portare, non
tantùm potest, sed portat. Humeris patientiæ,
voluntas est. Facilis enim fortitudo, non machi-
na, imò nec lacerto, sed nec voce eget. Robur
virtutis extra se non est.

Cap. 10.

Sunt etiam labores necessarij, ii non ipsi labo-
ranti, alii laborantur. Pro communi Reipubli-
cæ causa etiam [illegible] ferendum est: pro pu-
blica [illegible] non nimis [illegible]
[illegible]. In [illegible] veniunt
potest [illegible] quidquid potest. [illegible], cur
non multo minus potest fieri, quàm potuit
alius? Ad [illegible] potentiæ confirmandam-
que [illegible] nostram conditionem [illegible]
[illegible] cum,
per intervalla, velut nodos, ad [illegible]

[illegible]

consultissimam egregia documenta virtutum ap[illegible] bus [illegible] generi mortali, [illegible] ipse seculorum, vtrique Pater, in viro omnium nascentis patientiae & iniuri[illegible], ne [illegible] aliquo speculo orbatus esset, vicarius & praecessorem patientiae suae praemisit. Primum in Abel illustrem patientiae, vt ait diuinus Ambrosius, originali [illegible]. Cui [illegible] innocentiae, quae originali quadam [illegible], [illegible] positum in carcere [illegible] benedictione pati & patientiam. Nulli prior, nulli melius. Sed [illegible] minus patientia, quam qui minus debet [illegible] probi & iusti. Nemo sanctius patitur, quam quem [illegible] pati videas. Repetitur [illegible] Adam fuit, patientiae Abel: victoriam remedium [illegible]. Peccati [illegible] mala sunt, [illegible] vero tolerantia: ita vt per proprias & penalitatem, clarior & commendatior est iustis patientia. Ceterum, ille clamor Abelis [illegible] impatientiae fuit: non enim [illegible] patientis causam diuinam [illegible] ad se aduocaret [illegible], vt inquit sanctissimus Petrus Alexandrinus, [illegible] [illegible] Ruinosa fundamenta [illegible] mors in [illegible] moriendi, quae [illegible] ex iniquitate habebat. Posset [illegible] in ictu primo aberrasse, auspicatius in [illegible] C[illegible] cessum. Melius tamen per aliena, & mala fide possessionem [illegible] accepit in [illegible] & virgine [illegible] iustis per [illegible]

Abel iustus, [illegible] [illegible], primus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] fundamenta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] virginem, ex virginibus parit & [illegible] [illegible] [illegible]. Ephrem dixit: Vig-[illegible] [illegible] in sua [illegible], quam [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], cum [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] est mors [illegible], in quem nihil habuit: quae solum locum habet, ubi peccatum est, vita corrupta est.

Cap. 21. Alius ordine mundi ad constantiam, post Spiritum confirmatum, post Iob qui docuit patientiam post felicitatem, & post innocentiam. Nullibi patientia laetior & magis fortis constantia, quam in innocentibus. Vir, idem [illegible] probitas cum fortuna [illegible]. Debuit conscia sua adversitate [illegible] clarere. Nulla virtus sine labore est [illegible]: non commodi habitat, ubi [illegible] habet: ideo iustis & caelestibus [illegible] victus est labor. Sic [illegible] sententia [illegible] Ephrem: De terra non nascitur dolor: nam nascitur [illegible] de caelo potius, & ad caelestia [illegible], quam ad [illegible], quae sordida & terrena sunt vitia.

Cap. 22. Post Iob in [illegible] comparetur, [illegible] Tobias [illegible] malorum plagis [illegible] patientiae usus: [illegible] ad [illegible], praestantius, quam ille, [illegible] invenit, cum & maiori gloria, quod [illegible], quam quod [illegible]. Hic etiam post innocentiam, & licet non post felicitatem, post [illegible] patiens.

patiatur, donec veniat, qui etiam post [illegible] [illegible]. Filius Dei [illegible] exemplis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Exemplo ipso [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] patientiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad I E S V M.

[illegible] [illegible] [illegible]. Hoc aspirabat [illegible] [illegible] [illegible] sensus nostræ inscitiæ, Filium aliquem Dei ut patientiæ documentum, [illegible] [illegible] [illegible] propositumque [illegible] [illegible] Iouis, [illegible] patientiæ [illegible], [illegible] formam, [illegible] laboribus & patientia nunquam maiori cum indulgentia posse merciri [illegible] est visa antiquitas. [illegible] censuit verè, liberum [illegible] repugnantem esse, quam [illegible] [illegible] Diuinitate, [illegible] [illegible] necessariamque, vt duplici patientiam modo [illegible], & [illegible] [illegible], & dignitate patientia. Vicit tamen [illegible] humana veritas diuina, vltra quam mortalium vota [illegible] optasse, non sperarunt. Satis iam ex Filio Dei instructa patientia, blandimentum & [illegible] malorum. Vndique spirabat mansuetudinem I E S V S, vita, doctrina.

Illi constantiæ exemplaria proponenda sunt, [illegible] speciem patientiæ. Sed [illegible] [illegible] [illegible], quæ, [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] ipsum [illegible] [illegible] quod propositum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christianos, [illegible] exemplum [illegible] & [illegible] ipse [illegible] Republica.

Cap. 15.

 Quæ

Quæ constantia fuit in [illegible]? Qualis [illegible] non [illegible] sed visa est [illegible] lamen- [illegible], sed [illegible], [illegible] aliquid etiam spectaculum dignum, ad quod re- spiciat intentus suo operi Deus? Ecce dignum Vir fortis cum mala fortuna compositus [illegible] pulchrium [illegible] egre- gium, quod non [illegible] in- venies. Si spectemus Catonem post ruinas pu- blicas, [illegible] vel [illegible] vi- [illegible] impellente [illegible], qui [illegible], vel vt ad magis [illegible] [illegible] [illegible]. Quid Hispanis, licet omnia in vnius ditionem concesserint, custodiantur legionibus terræ, classibus maria, Cæsarianus portas miles obsideat; Cato qua exeat, habet: [illegible] vox absoluta est: non nisi qua fugiat, dicit. Non po- tuit [illegible] fugia [illegible]. Quid refert? Vte- libet fugiat, [illegible] est. Timor [illegible], in- [illegible] fugæ, in illa [illegible], quia maior consternatio, [illegible] violentam viam reperit. At, [illegible] homo ille summe [illegible]? Eundem [illegible] [illegible]? Quomodo? [illegible]. Vt quæ. Sed [illegible] esse, quæ [illegible] o- [illegible] spectacula [illegible]. Sic, cum [illegible] ferum, formidanda [illegible], [illegible] consulens, sua manu [illegible]. Non est magna patientia, quæ, vt vult, patitur. Patuit

ista

Tolerantia, & temperantia rerum [illegible]

stas fallentes fortunae, non odium. Leuis con-
stantia, quae solum ad tempus est; quae con-
stantem fortunam non tulerat: longe tempe-
ratio cum nimis forti magnum [illegible]
animi: diu sustinere, & perpetuo, hoc est for-
tissimi. Vilis itaque & abiectus pugil Cato fuit:
ab stadio fugit, & [illegible] relapsus in arena
Fortunam, non victam, sed adhuc non defessam,
& gloriantem integro luctatu. Quae nulla in-
constantia, quam eum, qui [illegible]
[illegible] fortunae? Quis minus fortis, quam qui
fugit, cum prius, vicitque quam illa. [illegible]
constantiam, [illegible] sapientiae, [illegible] iusti, immo
viri nomen Cato possedit, qui tam male de sa-
pientia est meritus, ut casum aliquem, aut con-
silium putare dignum subiectis morte. Verum prae-
legisset conclusionem Theodori, non disserta-
tionem Socraticam. Nullam satis magnam cau-
sam verissime affirmauit Theodorus Cyrenaeus
sapienti esse ad vitam finiendam. Optima id
probat ratione: illum enim, qui casus humanos
contemnit, vitam propter eos relinquere, quo-
modo non [illegible] fuerit illi, qui nihil bo-
num, nisi honestum, & solum turpe, malum
asserit? Verum ipsum Cato attendisset Socra-
tem, damnantem αὐτοχειρίαν, & prohibentem
praescriptam stationem egredi, non iubente summo
vitae duce. Quid igitur exaggeras magnum du-
cem Catonem, qui abiectissimus miles [illegible] re-
liquit [illegible], abscessit loco suo, non pa-
ruit vitae duci? Quid, inquies, adhuc etiam ita-

dia

illi vltimo morte tuae? hac a Oppositionibus debilis & adversorum [illegible] diligenti: mortalissimus omni patientia factus, qui tam enim velit experiri, immo perire aeternitas, si ipse non periret? quam expectare poterat, vt expectarit fortunam, quam vsque ad mortem suam mortalem aestimarit: non moreretur interim immortalitas. Debebat praeuidere, & periculum constantiae prius facere, quam aeternitatis.

Cap. 24.

Quae igitur patientiae, & fortitudinis laus fuit? Non fecit magis, quam mollissimi, Hermon, & Sardanapalus. O magnam Catonis laudem patriae tantum, quantum ii, qui fusis mortui sunt? quam foeminae, Euadne, Iocasta, Alcestis? quam meretrices, Sappho, Phaedra? quam puellae, Thysbe, Biblis, Phyllis, Anaxarete? quam pueri, Iphis, Damocles? quam senes, Aiax, Sesostris, Timarches? quam insani, Aristarchus, Eratosthenes? quam furentes, Empedocles, Timagoras, Lucretius? Egregia laus sapientis viri, fecisse, quod amentes, quod pueri, quod puellae, quod senes, quod languentes, qui impatientia, aut libidinis suae, aut fortunae fecere impatientes vitae? Siue dicas, Catonem sibi mortem consciuisse, vt fugeret fortunam, siue vt sectaretur immortalitatem, impatientiam non negabis, aut voti, aut timoris, & verolibet modo viae. Verum huius tam patiens fuisse, quam dicis. Illa clara vox, cum sitientibus ardore & fervore Libyca copiis, miles in galea oblatam vitae

ĩ pulcrum coniugium videmus [illegible]

Mente, sapiens, [illegible]

Miles in hac [illegible]

[illegible]

Sum [illegible] Quanta [illegible]

Qui [illegible]

Clarior & illa mortis, quae [illegible] at [illegible] esse [illegible]

[illegible]

[illegible] galeam, [illegible]

Ita mutatur postea [illegible] Ex [illegible] ille solem [illegible] ille [illegible] tum [illegible] videre Catonem [illegible] Felicitas putarent cum illo infelicem esse. Magnam Gratiae partem deprecor fortunae, cum [illegible] in melius [illegible] Si quem ad coelum [illegible] illud, [illegible] gentes esse.

Oportet igitur patientiam etiam vitae, quam pene omnium maximam habere, cuius duo clarissima specula in Iob, & Tobia habemus, qui non mala a fortuna passi sunt, sed a coniugibus, summi fere calamitates in postremis vitae. Alteri patientiae [illegible] esset, suffecit exemplum Abelis, uno consilio dissolutum, [illegible] patientiae [illegible] a Filio Dei posse respectari. [illegible] inexpertum [illegible] dies, ut primus [illegible] sui [illegible] dominicam, [illegible]

Cap. 23.

acie

aere [illegible], [illegible] robore, [illegible] inde [illegible]-
ciunt mori mortales. Iulius Alexi potius ad
exemplum moriendi ponitur, cum formidabi-
lior vitæ sui nomen mortis esse illustrare, ut
eam tolerantiam doceret, & pro pharmaco por-
rigeret. At cum experientia [illegible] mortales sibi
malum morte maius, vitam apud sapientem ma-
lam, apud multos [illegible]; positi sint Iob, & To-
bias ad patientiam vivendi, qui nec [illegible] ne-
c vitam miseram, ne fecissent malam, tolera-
runt. Qui pariter fuerunt medicinam, docuerunt
aliud pharmacum in illorum præstantius morte,
patientiam esse, & contra vulgus senserunt. Fal-
so enim vitam communem habens [illegible] malum mortem
magnum Euripides appellavit.

Mors magnum malorum pharmacum.

Κακῶν μέγιστον φάρμακον.

Quasi ab ipso [illegible] non ponatur mors maxi-
mum malorum. Quare si de ipsa non sit phar-
macum est, non est malorum medicamentum.
Et tam satis magnum malum sit, non esse
medicamentum malorum, nisi maximum malum.
Falsò item ab Æschylo dictum:

Tu sola es Medicus malorum insanabilium.

Μόνος εἶ σὺ τῶν ἀνηκέστων κακῶν ἰατρός.

Ridiculè Medicum malorum incurabilium esse
mortem, si ipse Medicus malum esset incurabile,
cui tam nullus Medicorum sanet. Similiter pec-
cat illud Sophoclis:

Vltimus Medicus morborum, mors est.

Ἔσθ' ὁ θάνατος λοῖσθος ἰατρὸς νόσων.

Si estis morborum, ipsa mors, medicus ultimus, non est
mors postremus morborum Medicus, sed ex-
tremum malorum omnium [illegible] vulgari
Medico

Medicamen [illegible], [illegible], [illegible] que egritudine [illegible]. [illegible] quemadmodum [illegible] malum [illegible] [illegible] medicamentum [illegible]. [illegible] temperantia [illegible] morbum, quam aliud [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible], [illegible].

[illegible]

Iam [illegible] apud eundem [illegible] [illegible] mortem dici posse [illegible] vitæ. Quærimque [illegible] mortalium [illegible], [illegible] mortem non aliud malorum [illegible] [illegible] esset. [illegible] medicina [illegible] fuisset, & [illegible] sua necessitate [illegible] per [illegible] malum aliquod [illegible] medicatione relinquendo.

At [illegible] in [illegible] est. [illegible] mala [illegible] aliquod non [illegible]: [illegible] per mortem [illegible] ipsi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] est [illegible] mali. Quam igitur [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quæ est [illegible] mali [illegible] & quam [illegible], [illegible] malum, [illegible], quam, [illegible] cum mali est, [illegible] mali, & Seneca in suo [illegible], & [illegible] in suo [illegible], & Philo in suo [illegible] [illegible] est, ut sui [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Quid iam [illegible]

[illegible]

[illegible] pomagis [illegible], ciar [illegible] & [illegible]. Hanc quoque do[illegible] Violet [illegible] hac [illegible]. [illegible] est [illegible] pharmacum, in-[illegible] Æsculapius; [illegible] Medicor [illegible], ipse etiam [illegible], morbo [illegible] medicinæ, [illegible] potio, & [illegible] quoque, quod [illegible] vsurpauit.

Hic [illegible] omni [illegible].

Denique, ne illud negem, quod [illegible] haud [illegible], patientia est, ut eleganter [illegible] Zeno, Regina rerum omnium. [illegible] dicit, Regina virtutum. Sed [illegible] medendi, [illegible] medicamenti. Nec est opus [illegible] orbe, [illegible] terram, aut [illegible] herbarum [illegible], aut e metallis ani-malium [illegible], aut Pharmacopolam adire, [illegible], nec [illegible] medicina est, [illegible] pharma-cum vbique [illegible] ad omnia, ad om-nes. Nec Medicorum [illegible] est [illegible] ut omnia, quæ [illegible] & [illegible] sanitatis [illegible].

[illegible]

Cap. 17. Hactenus [illegible], de [illegible] patientiæ [illegible], & [illegible]. Gratius omnis [illegible] est, [illegible] integram è regione, [illegible],

[illegible]

[illegible] sit [illegible] Hac [illegible] [illegible] quae [illegible] splendide [illegible] : [illegible] non est; [illegible] non [illegible] & Menippum [illegible]. Omnes [illegible] quam [illegible] [illegible] Vesta, [illegible] est, quod [illegible] habent. Certe nihil [illegible] : nam [illegible] imaginem, [illegible] difficilis, [illegible] & elegans est opus [illegible] Diogenes [illegible] libertas [illegible] Hinc [illegible] [illegible] Socrates, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], non solum hominum corporis, & animi, [illegible] & [illegible]. Ipsam animam [illegible] non [illegible]. Nam nisi de hoc [illegible] natura, sine virtus, hoc, quod magis [illegible] liberius, quam [illegible] felicitate [illegible] sui [illegible]. Non [illegible] [illegible] felicitatis [illegible]. De [illegible] [illegible]

[illegible]

Angulis [illegible] mundum, nisi [illegible]

[illegible]

 [illegible]

[illegible] Libera ser-
[illegible] inte-
[illegible]

[illegible], quoniam magno sibi constat [illegible] & [illegible]. Ipse labor, [illegible] in posterum [illegible]. Labor [illegible]. Quam [illegible], [illegible]. Libertatis respicit, quod suum quisque putat, & gaudet, pro quo laboravit. [illegible] possessionis est [illegible], [illegible] labor. Liberos enim [illegible] charissimos habet, & magis sua [illegible]. [illegible] post [illegible] [illegible]. Multa Attica non [illegible] Hymettio melli, quia nec [illegible] thymi [illegible], ait Terentius.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Xenophon [illegible] gloriam, pro qua non laborasse.

Ipsius [illegible] gloria; [illegible] & ad exemplum suo [illegible]. [illegible] Her- mogenes [illegible] Amplior gloria erit, si laboravit. Fecit Deus mundum,

[illegible]

[illegible]

Cap. [illegible]

non [illegible] vidit, [illegible] frui[illegible]
quid [illegible] dignius gloria, [illegible] Quid
[illegible] quam [illegible] gloriam. [illegible]
[illegible] memoria & celebritate, gloria [illegible]
[illegible] mortalibus, quantum [illegible]
est. Ipsum [illegible] [illegible]
quid [illegible], & quid [illegible]
[illegible]
[illegible]. Non [illegible]
[illegible] hominem, et reliquam plebem [illegible]
[illegible], & quasi singulis [illegible]
Animal [illegible]
[illegible] laborum [illegible]
[illegible]. Ante [illegible] homo, quam [illegible]
exemplum vitae, quam vitam [illegible]
[illegible] quam locum habuit. Deus quoque,
& in [illegible] laboris, [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible]. Vniuersa ad obsequium homi-
nis creata [illegible] modo per imperium
[illegible] obedientia homini; homi-
nem vero [illegible], [illegible] & labori, &
Dominus ipse, & quasi laborem fecit, vt [illegible]
sua [illegible] contraheret [illegible]
[illegible] Dei, magis [illegible]
hominem, magis dilectum, [illegible] Xeno-
[illegible]. Labor [illegible] est [illegible]
[illegible].

Tantum [illegible] commemoraui. [illegible] Cap. [illegible]
[illegible], opum, [illegible]
[illegible] ex se quoque [illegible] est, [illegible]

 [illegible]

pro substantia bonorum, [illegible] virtutibus argumentum Philosophiæ suum ostenderat [illegible] Cynicos rigorem, Gymnosophistarum [illegible], vsque ad desperationem [illegible]. Omnes de patientia [illegible], aut sapiendi studium [illegible] se delectare professi Philosophi: falsi [illegible], vera ostenderunt. [illegible], postquam [illegible] à patre in Græciam Philosophiæ dedit operam; post reditum plagis [illegible] in Philosophorum schola didicisset. Hoc, inquit, vt patris iram [illegible] perpeti possem. Idem disciplinæ [illegible] Zenonis [illegible] perhibent. Marius [illegible] periculum [illegible] ipsius dolore [illegible] non [illegible] Nihil agis, dolor, [illegible] sis molestus, nunquam te tamen confitebor esse malum. Ita se [illegible] Pompeio Philosophum dedit. Sed & Dionysius Heracleotes, cum non dissimulasset, non posse se [illegible] Philosophum, [illegible] cum patientia [illegible] & [illegible], quod in virtute [illegible] sustentatur.

Cap. 32(?) Hoc præstat patientia, quod [illegible] ad [illegible], & [illegible] & [illegible] facit. [illegible], patientia est: [illegible] non [illegible] in [illegible], ne [illegible]. Est [illegible] quædam Naturæ [illegible] & [illegible] spiritus. Mentem [illegible]

dicit

dixit quispiam conditionis nostræ. O quanta gloria virtutis, cuius similes est, quæ est Regina rerum omnium, patientia! Ipsa vi[illegible] non solum Philosophiæ character, sed & Christianæ tessera est [illegible], summæ dignitatis. Hanc non suspiciunt modo impatientes, [illegible] & [illegible] Abrahamus cæsus, damnisque ab infidelibus in septo oppido, non tantum tristitiæ, sed felicius Alexandro, atque Cæsare vicit. Machabæus patientia fuit incrementum inde [illegible] ne sui, admirantes. Demum rogatus etiam congentes, in Pyrrhum, in Patientium, in [illegible] eique [illegible] a quibus ante [illegible] in sidera & summa ablectam. Postea maiestatem virtutis contemplati, arbitrium ceteris [illegible] illum locarunt, regnum quasi & imperio dignum longanimitatem adorantes.

Vero quidem ait magnus Leander ad religiosissimos Patres Toletanos in tertio concil. Patientia æmulatores suos, aut superat, aut lucratur. Hanc etiam vim nouit Solon: cum [illegible], quod despicerent in se coluerunt: Piscatores, inquit, ut gobium unum capiant, patiuntur se aqua marina conspergi; ego idem ferre non sustineam, ut hominem capiam? Nescio, an expertus sit, piscatorisque est segnum noster Ioannes Fernandez, piscator Christi, Xaueriique comes. In tribio pro concione de mysteriis nostris disserebat, cum præteriens [illegible] in faciem concionantis collectam in ore foedissimam spumam [illegible]

Cap. 31.

 [illegible]

[illegible] inuidebar, ne verbo quidem, sed nec [illegible], [illegible] ad-[illegible] patientiam [illegible] [illegible] tamen [illegible] post [illegible]. [illegible] patientiae fuit [illegible], [illegible] Ecclesiae. Tene [illegible] (& [illegible]) [illegible], qui [illegible] documentum [illegible], nullum genus Philosophiae [illegible] quaelibet industria, patientia est, & compendiosa [illegible] ars. Salutare fuit [illegible]: Malitia nunquam superat malitiam; per bonitatem vinces malitiam. Sed, etsi possemus superare vitia vitiis, cur non hanc gloriam referemus virtuti? Eadem patientia per incruentam victoriam domuit Moysis [illegible] suum, a quo fugerat [illegible] fuga [illegible], ne offenderet, non dico, manu, (humanum solum, non [illegible] habebat) sed ne aspectu. Mox quaesitus fuit: conclu-serat se [illegible] in custodiam, tamen se sentiens inimici, hoc solo, quod [illegible] paruit: [illegible] [illegible] nomine, tunc [illegible] [illegible] patientiae, tunc [illegible] sui carceris, arrepta [illegible] fuga [illegible], ad hostem accurrit, & quasi qui offenderat, ad pedes procurrit, excipit hospitio & conuiuio. Discamus ista, vt videris iam, quam sit efficax organum tranquillitatis & felicis pacificae vitae tolerantia: quidem in alieno solo fructificat pacem, & [illegible] [illegible]. Quam [illegible], vbi [illegible]. Quamuis alia [illegible] virtutem propriam,

quae

quae aliena etiam vina non patitur.

Caeterum, Leander dualem dicit [illegible] copula, & dilatio. Patientia malos superat, aut lenitur sed malis superat & [illegible]. [illegible] [illegible] fortunam [illegible] : facit, ut [illegible] vel in [illegible] vitium. Nam [illegible] damnum [illegible] [illegible], habet & facit magnum ad virtutem [illegible]. Veri Theologi [illegible] apud S. M[illegible] [illegible] arbore illa, quae caesa pullulat, in [illegible] celebrarunt, & eam [illegible] [illegible]. [illegible] Patiuntur verba usurpemus, [illegible] sapientem [illegible] velut. Elegantissimi [illegible] [illegible] Enimvero, sapiens est patiens.

Non bibulo fessa corpore [illegible]

Foecundissima bonorum damna tolerando facit, per ipsa vulnera novos spiritus bibit, animumque repurgascit vigor, suo cruore [illegible]

Duris ut ilex tonsa bipennibus,
Nigrae feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedes ab ipso
Ducit opes, animumque ferro.

Duplex itaque patientiae beneficium est, minuere damna corporis, & inde augere animi bona, sive, ut proprius dicam, unum est officium, & id dimittere, damna convertere in bona. Optime Nazianzenus:

[illegible]

Concoctio, & digestio ciborum ista quotidiana, toleranda

Cap. 32.

Cum [illegible] [illegible] pullulat, [illegible] similis [illegible] esse [illegible] Philosophus, qui [illegible] [illegible], & molestia [illegible] [illegible] materiam [illegible], quisque adversa [illegible].

Cap. 33.

[illegible] [illegible] [illegible] tam.

[illegible] animus [illegible] ruas, in [illegible] & [illegible], vt se ie- [illegible]. Nec aliter per [illegible], [illegible], vt si, in [illegible] Lu- [illegible] dulcescunt, & [illegible] patientia [illegible], vt illa [illegible], quantum se illis [illegible]. [illegible] quandam animo diuinæ [illegible] velut [illegible]. Quo [illegible] la- xat corporis [illegible], quo minus sensibilibus in- cumbit, eo [illegible], &c magis sui est. Quæ [illegible] illa [illegible] gas: fracta, & [illegible] ad lumen aliquid [illegible] lat, quasi per [illegible]. Corporis val- [illegible], senectus sunt menda, quibus [illegible] respe- ctas. Ceterùm, & lux animi est [illegible], [illegible] [illegible]. Sublimiter [illegible] Gre- gorius inquit:

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ipsum mortem, quam [illegible] impatientia [illegible], vt [illegible] Zeno ait, indige- [illegible], [illegible] prudentia in [illegible], in se, [illegible] in Abele, [illegible] in Christo [illegible] nos sit ad Pyrrho- nis, [illegible] & vitam interesse nihil, nec [illegible] Euripide:

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
Nec bona vita vitalem [illegible], dum [illegible]
[illegible].

Porrò sapientis opus est, quotidiam animadver-
tere. In patientia [illegible] vitabilia. Deserit
per illam ergastulum suum animus, & in consul-
ctam vadit. Ereptis ardente, aut fluctuante su-
[illegible] isto nostro corpusculo, lassata doloribus,
cruciatibus, aliisque lassitudinibus mortalium, &
iam pene domum ingressa, velut in summis par-
tibus habitans, cum pavimenta unda vel flam-
ma refugit habitatorum superiora domus, ubi nau-
fragante [illegible], minúsque sentit [illegible]-
tur [illegible]. Sic anima super tecta se tota colligit
ad mentem, post cuius [illegible] laborem relin-
quit, dum ima corporis, velut sua sola, deserit.
Ascendit, quo non ascendit dolor. Gravissimo
pedum dolore vexatum Agesilaum invisentem se
Carneadem, moestúmque [illegible] [illegible]-
tem, [illegible] insolentiae [illegible], (in
more est, vulgo non tenentem optimos: nullam
veritatem naturae imperitam virtutis privilegia,)
monuit: Mane, inquit, Carneades: nihil enim il-
linc huc pervenit. ostendens pedibus & pectore.
Ostendebat ita, licèt pedes doluissent, invictum
animum, nec [illegible] ascendisse illuc,
quò se receperat in [illegible]. Tu hoc geminum
bonum [illegible], animo affici [illegible]-
[illegible], longéque à sensu stans, pro-
[illegible] dolore, & [illegible] Deo ad liberos [illegible]

[illegible] Cap. 14.

[illegible], velut è salebris, cælo semper securo animi, [illegible] ponit, quam [illegible] de [illegible] subere. [illegible] ab [illegible] totum despicit [illegible], ut qui [illegible] spectat. Continuus [illegible] pectus [illegible] libertatis privilegia [illegible] vinculis animum purgabit. Mors [illegible] animam à corpore, rumpitque arctissima vincula ut tota [illegible] [illegible] [illegible]que [illegible]. Patientia, [illegible], [illegible] animam velut catenam suam [illegible], et [illegible] valere. Si non [illegible], [illegible] à corpore, & fere totum hominem in animum reducit. Prolixa [illegible] intra suum ambitum [illegible], liberque est. Quin & [illegible] in se collectus ardor, velut per antiperistasin, adversitatibus [illegible] magis accenditur. Nunquam ignis robustior, quam inter aquas: denso in nubilo occlusus parturit fulmina: ita igniculus mentis, [illegible] clausi [illegible] voluptatis, quo camino calent spiritus in [illegible] dissipantur, [illegible] in alta [illegible], ipsum [illegible] secum trahens interdum corpus, quod sustinent passiones. Maior est levitas ignis, quam terræ gravitas. Magnas turres & montes [illegible] vi ignis attollit.

APPENDIX II.

Præventio pœnitendorum.

Cap. 15. SED ad patientiæ vim circa mala [illegible], solitudini iam [illegible]. Hactenus [illegible] illam

lam pertulimus adversis fortunae per[illegible]
adversa illa, inquam, quae vi[illegible] mala. Illa
quae videbantur, non quia sint; nisi quid [illegible] quia
videmus, sine ignominia, dolor, inopia, quae [illegible]
postea defendemus [illegible] in secle-
ribus fortunae [illegible]
est, pecuniam. Quare enim & singula gloria esse pa-
tientiae, quid hoc mala [illegible] & [illegible] toll-
am. tolerare: & [illegible] putasse, cum mala
non patimur, sed fingimus. Caro enim vero est,
ideò in vera mala pellet: nam, quia patimur,
quia tollimus, quia [illegible], quia nolent. Etenim,
vere mala pati, idem est male agere, cum ipsa
mala est, & patitur, impatientia pessima est. Opti-
ma verò patientia, quia non patitur. Hoc ge-
nus pessimum malorum maius est; quia non
videtur, cum est; & nisi, dum fuit, videretur,
actum de bono esset. Hac solertia vitia sunt vi-
tia, ad tam mendax, & tam crudelis. Mali passio,
mali, inquam, [illegible] malitiam osten-
dit, quod tam efficax sit, ut, cum non sit, suffi-
ciat videri; & tam [illegible], ut cum sit, ut sit,
sufficiat dolo. Se negat, quantum sit, cum est, ex-
plicatura, cum fuit, [illegible] cruciatum animi. Quan-
tum in se erit, nam ita laedit vindicta? Quare, qui
vitam beatam, gaudium, parémque percupiat,
hoc praecipuum curet opus, contra malum, cui
tam facile implere [illegible]. Quae pax, & securitas
erit violentis se (quod amplius crudelitas velit?)
proprio [illegible]? Quae vita sibi se (quid plus ita
velit) [illegible]? Quod gaudium [illegible]

(quid

siquid aliud [illegible] expectat? Nec mirum: se conscientia [illegible], eriamsi in alium formæ [illegible] muneat. Nullum [illegible] hominum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tiam, ut [illegible] necesse est [illegible] conscientia [illegible] possumus [illegible] formam nostram.

Cap. 36.

Quid enim? Maior dolor conscientiæ est, quam perpetuæ [illegible] hostilia: [illegible] maior est calor, qui a [illegible], & febri per artuum medullas [illegible], quam quem misit Caucasus [illegible] Sol [illegible]. Quæ omnia Amastris [illegible], aut Gyaris, aut Theriaca, aut Perilli [illegible] parricidas & [illegible], ut culpa Orestem [illegible]? Non tyrannus crudelior, quam conscientia, sive Sylla carcere, sive Cardeius [illegible], sive Sinis [illegible] pinu, sive Phalaris bove, sive Sciron caute, sive Faunus [illegible].

O miser Diomedis equi, Busiridis aræ

Clementes [illegible], Spartanis, lenis.

Parricidium vindicaturi [illegible] nullum hactenus [illegible] supplicium par [illegible], non [illegible], non [illegible] quid cogitarunt, quæ [illegible] naturæ [illegible], conscientiam. At [illegible] exemplum [illegible] parricidam [illegible] cogi spectare [illegible] cadaver, et sic [illegible] omnium supplicio, [illegible] Ipse

Agit

Agrigentinus tyrannus [illegible] [illegible] [illegible] conscientia [illegible] vita. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], dignus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] vitae, quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sic, qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & conscientia [illegible] [illegible] [illegible], cum ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam vitam.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Vellent ad [illegible] [illegible], ut se fugerent. [illegible] [illegible] Marius [illegible].

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
poena
Culpa sua est, [illegible] [illegible] [illegible] mortalis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

Habes iam [illegible] supplicium, & [illegible] [illegible] [illegible] apud [illegible], habes [illegible] [illegible] [illegible] Phalari, habes diuinam [illegible] in Cain, habes naturalem [illegible] in Adam. Deus.

Deus, cœlum, natura & homo ipse in hac re [illegible] habemus, acutissimum esse testimonium sui.

Cap. 37. Ad hæc, sævitiæ [illegible] cum [illegible] certe. Nemo tyrannum unquam fuit, qui alicui non indulserit; [illegible] conscientia; nemo, quem scelus nunquam fefellerit: conscientia solum [illegible], nec tenui, nec fuga, nec fraus illudit. Non dormit illi nox, non [illegible] nobis prodest, non amicos [illegible], aut [illegible], aut valida, ut vel dignum, vel [illegible], vel liberum possimus. Nemo à se, & extra se currit: nemo tam est [illegible] cordis, [illegible]. Peccasse, [illegible] tyrannus est animi. Unde à Vidimus [illegible]:

Conterminas pœna

Culpæ sua est.

Item & à Platone, [illegible] malefacta, [illegible]. Non consequitur est pœna culpæ; sed prælio comitatur, aut collectanea [illegible]. Cum ipso scelere nascitur, & ex ipso, soror, filia [illegible] est. Non ante enim [illegible], quam ex ipso sua maleficia [illegible]: [illegible] ipsa primum peccata [illegible] concipitur malignitas sua gravida est, [illegible] mortem ipso vitio conceptam. Quam ipsius culpæ ipsa est maxima & prima pœna: nullam non [illegible] post [illegible].

Cap. 38. Nullam sed asylum habere. Qui male egit, nullum

lem ago bonum fugam, vbi, haec unus [illegible] certus maneat. Paucior, vbi potuit non [illegible] re: non timebis inimicos, & [illegible] in te, [illegible] meus. Fuge [illegible], male [illegible] sufficit à se vincibili. Formidabit etiam [illegible], etiam tuta. Non animo potest consistere [illegible] qui [illegible] in tyrannide [illegible]. [illegible] supplicio in nos [illegible], ac [illegible] & illi, qui [illegible], & [illegible] torquentur. Afflictum [illegible] cum est post culpam, [illegible] cadaver [illegible] peior &c.

Nolle, [illegible] peccare [illegible].

Ad haec etiam [illegible] malorum [illegible], [illegible] detrimentum, [illegible] & [illegible], quisque sit, & [illegible] sui [illegible], cum à [illegible] [illegible], hoc etiam [illegible] peccatum, [illegible] mala.

Itaque non solum [illegible] fortuna [illegible] [illegible] ijs [illegible] ut [illegible], [illegible] perdidit, [illegible] publicè. Plus [illegible] opera, quam mala fortuna. Non solum affligit nos, quod [illegible], sed, quod electio nulla. Miserrimum genus [illegible], in [illegible] supplicium [illegible] inferum. Plus tristes, quod facimus, quam [illegible]. Nullum [illegible], quam conscientia damnatur. Equidem [illegible], [illegible] opus malum. Tam [illegible], cum [illegible] malis [illegible], & tan-

[illegible] [illegible] [illegible]. Non ille [illegible] fortuna [illegible] potest, nisi quem [illegible], & mali plerumque [illegible], cum bona est. Hinc quoque [illegible], id est, [illegible] patientia [illegible] supra se [illegible], & pa-tiam in specie [illegible] transeundo, ut [illegible] ad [illegible] impatientiae [illegible] maneat. Sic bona licet, & [illegible] pro [illegible] lege a [illegible] [illegible] [illegible].

Cap. 40.

Igitur, quemadmodum fortunae remedium exhibuimus, sic etiam huius [illegible] maximi & veri medicamentum exhibeamus, non [illegible]. Dissimiles morbi exigunt non similes medelas. Veterum fortunae est patientia, & [illegible] illius morsus hac theriaca [illegible]: sed impa-tientiae culpae est [illegible] conscientiae; quam-[illegible] [illegible] impatientiae [illegible], summa patientia sit. Fortuna [illegible] vulgari arte, [illegible], si apprehendas, quaecumque [illegible]. Conscientiae [illegible] consensu [illegible], si apprehendas, quaecumque [illegible]. [illegible] abs-[illegible] est, non cadit sub [illegible]. At [illegible] con-scientiae [illegible] consilium [illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible] arbitrij [illegible]. Malum malo, [illegible] poenam [illegible]; & ne [illegible] damna, [illegible] damnanda. Non dolebit plusquam necesse est, qui dolet [illegible], & ne sit [illegible] dolere. [illegible] [illegible], quod [illegible] habemus, [illegible] est; quod vero [illegible] conscientiam [illegible], quid [illegible]. Illud [illegible] est; illud

[illegible] impolimentum: [illegible] culpa, [illegible] Verecundia [illegible] est [illegible] Exemplum cape [illegible] natura, ne mala [illegible] prospera. [illegible] est, ne [illegible] culpa [illegible] Non [illegible] se vide.

Quae [illegible] patientia. [illegible]

[illegible]

Cap. 12.

 hanc

hanc officium putet;) quia difficile illud & arduum, quod virtutis est, aggressum, sustinere noluerunt. Duo potissimùm adducimus mala, malum culpæ, & malum molestiæ alicuius, si malum est: & vt ab hoc leuissimo expediamur, eligimus illud grauissimum, quod seriùs reos traducit, quorum plurimùm valet apud nos suffragium, si propria ratione loquamur. Sed & his quoque duo sunt remedia, vnum patientia; impatientia alterum: in molestiam valet patientia; in culpam pollet impatientia. Nō aliquid patiaris, ne culpam facias; plurimùm patieris, quia fecisti. Præstat pati cum compendio quam tandem subducamus malum, (scilicet, malum, quod factum est,) quàm prolixa tortura omnibus affici. Omninò aliquid patiendum est, aut post peccatum opus, quia fecisti, aut antea, ne facias. Indubitatum est, & callidè putare. Alteruter ex his [illegible] labor nequit. Satius est eligere minorem, &, si dolendum est, citò doleas, maiorem excusabis dolorem, alterum malum. Quid alterum dico, abiens nisi solum? Tam grauis ista patientia duas nobis subducit molestias, appendices enim eius est conscientiæ, quæ grauior est, donec ad pœnitentiam adigat: altera ipsius pœnitentiæ. Horum dolorum [illegible] ipsa est præcox illa, & inuenies tolerantia, [illegible] leuis [illegible] esse, si cum culpa molestia duo magna [illegible]. Quàm salutaris est ista patientia, quæ viperam culpæ, & viperam dolori consequenti ablat. Sed plerisque cùm sit saluberrima virtus, vires putamus,

gaudent, non aliter [illegible] de quibus [illegible]
Theodosius canit:

[illegible]

Ad hanc pertinet illa proverbialis sententia, [illegible] serena, spiritumque [illegible] reddit. [illegible] salubrius [illegible], quam [illegible] conscientiae, [illegible] iucundissimo [illegible] habet, [illegible] ut sublimius [illegible] religionis. [illegible] Quid [illegible] quod [illegible] Animali, [illegible] ta: Omnis vita est poena, ubi pura est [illegible] conscientia. Namque, [illegible] male sibi conscii [illegible] est [illegible] conscientia [illegible] tormentum. Quia [illegible] conscientia est [illegible] hominum, dulcisque [illegible]. Quae [illegible] felicitas, quam gaudere semper, de quo semel laborasti? [illegible] nulla [illegible] quam [illegible]. Vere [illegible] est [illegible] semel [illegible], hoc semper. Res perdita [illegible] tempore [illegible]: conscientia perdita perpetuo [illegible]. Quae [illegible] maior, quam nihil timere? Quem [illegible], qui non timet poenitentiam. Quid timere [illegible] peccare, qui se non timet? [illegible] quid libertas [illegible] conscientia. Et alias

Verum vera virtute vivere animatum addecet
Fortiterque innoxium vocare adversum adversarios.
Ea libertas est, quae pectus purum & firmum gestitat.

Servilem, subjectumque animos, sine, inquam, perire servum culpa tua. Quid ingratum, quid laetum habere, quid videre potest ille, cui est
mens sibi conscia facti,
Praemetuens adhibet stimulos, torretque flagellis:
Nec videt interea, qui terminus esse malorum
Possit, nec qui sit poenarum denique finis,
Atque eadem metuit magis haec, ne in morte gravescant.
Hinc Acherusia fit stultorum denique vita.

APPENDIX III.

Actiones honestae alunt laetitiam.

Cap. 43. PRaeterea ad laetitiam, & quandam animi festivitatem pertinent, magnumque pondus habent actiones sanctae, quibus incumbendum est importunè: sanctum enim honestum est pensum, decens & mysterium. Accepta caelo victima maxima est. Veteres Lusitani abscissas captivorum dextras Diis offerebant. Non dicimus hoc, sed tantum offero. Virtutis laus est, solum sine vitio esse: nam nec laus est, nisi quatenus indigemus aliquid, adula

adolescentique contemptissimis moribus. Eo res ve-
nerit, eò contractus est pudor, ut minus malitia
pro virtute sit. O angustam! o malignam glo-
riam, solum inter malignos non esse! O vitupe-
rabilem laudem eius, cui non alia sit, quàm non
esse vituperandum! Sine vitiis esse, non est bo-
num esse. Aliud est, esse non malum; aliud pro-
bum esse. Non esse malum, vix non esse malum:
fecisse & adhuc malum est: vix ac dubiè non
vituperio liberabitur: nam posse, bonum esse, &
non esse, ob vitium saltē malitiæ, non bo-
num est: laus autem non est non mali, sed boni,
& de bonis. Igitur non sufficit nihil pœnitten-
dum agere; sed agere, de quo sit gratulandum.
Illud oportet cavere, aliud esse bona facere, aliud
bonum effici; quamvis & bonus non fies, nisi
bona facies: sed non, quia bona feceris, factus es
bonus, nisi feceris bene. Virtus, quæ modum im-
ponit rebus, maius interdum momentum habet
in modo, quàm in rebus. Quid prodest tibi bo-
na facere, nisi benè? Idem ac scribæ delineanti
pulcherrima elementa, quæ deinde litura suf-
fusa obliterat. Desinit esse bonum, quod non
benè est. Expungimus id ipsum, quod facimus,
si non cum suo modo & munditia. Quò excel-
lentius quid agas, puriorem & defæcatam ibi
bonitatem cura. Exigua macula olei deformius
est in Attalica veste, aut purpura, quàm grandis
in vili sago.

Cap. 44.

Mus armenius suæ pellis candorem servat
intemeratum, etiam cum discrimine vitæ. Vilis-

bus sectatur, quæ minoris æstimat vitam, quàm honestis carere; quod ipsum plus valeat honestè, quàm pulcherrimè vivere; plus animæ, quàm corporis; plus vita, quàm vivendi causa. Egregiè Ennius:

Præter propter vitam vivitur,

Namque propter aliam causam, quàm vt vivatur, vivitur. Indigna est vita, quæ propter illam vivit. Causa vivendi dignissima, virtus est. Quid amentius, quàm ipsam vitam facere causam reiiciendæ virtutis?

Et propter vitam vivendi perdere causas?

Quid infelicius, quàm non moriendo fieri dignum morte? Vt noster Pelagius, ne albos suos mores contaminatos videret ab lascivo Habderraghmano Rege, diram mortem maluit tantò maiori gloria, quàm Damocles, ne libidine Demetrij turparetur, se interficiens. Quantò masculi animi est pati fortem, quàm facere: sustinere virtutem, quàm fugere vitiosum? Non vnam, sed plures mortes tulit Pelagius, ne vnius pudoris eriperetur; quot, scilicet, membra sua ante se vidit mortua, manus, tibiæ, brachia resecta; scilicet, vidit se mortuum, antequam esset. Sine manu, & brachiis prævaluit adversus potentem Regem. Alijs pretium pudoris singularius fuit, Nicetæ lingua, Antonio oculi, Apolloniæ dentes, Margaritæ oculus, Agathæ mammilla, Brigitæ os:

Lapsus naturæ remedium:
Ipsa suas forma fabricat insidias.

Forma

Forma pudicitiæ, deformitate citius d[illegible]
atque elegantia virtutis, contemptibili fruitur.

Nimis arrogans est de elegantia calcei, qui Cap. 43.
solis & forensibus laborat: hominem autem in ne-
gligentia animi erat in sepone virtutis, culpe S.
Dominæ: Quid hæc opifex fatagit, ut nullius
pareat iustæ obiurgationi opus eius: cur homi-
nes artis opificium egregium perfectione ge-
rant? Totum pretium hominum, opus est, ut ar-
bonis fructibus atque sine pretio est premium boni
operis. Fac te pretiosum bene semper operan-
do; arbitrio tuo stat dignitas tua: si bene opera-
beris, bonus; si optime, optimus eris. Vnusquis-
que filius est operum suorum: rarum genera-
tionis genus, esse ab iis, quæ à se fiunt. De hac
prosapia gloriari etiam bonis licet. O summum
fauorem! ô verum priuilegium arbitrij! arbi-
trio suo posse benè fingi: qualis vis, potes esse.
Ipse Creator noluit limitare bonitatem tuam: tu
tui sis penitus faber, & exornator pro voto, pro
ambitione. Quid, si bonus ab amico, à vicino
esses, sine manu, sine vllo suffragio tuo? Nequit
hoc fieri: peculium cuiusque & sudor, bonitas
est. Vna est virtus, quæ mutuò non accipitur,
contra fortunæ morem. Sed fingamus id: tum
tamen deberet fieri. Præstat, neminem fecisse te
sine te bonum, ut posses fieri sine vicino melio-
rem, fieri optimum. Ipsa illa omnipotens ma-
nus, genitrix hominis, elaboratione sua huma-
nam formationem honorem, & sanctificauit, ad
imaginem diuinam te finxit. vltimam manum

[illegible] sine se [illegible], [illegible] subtilis fores. Aliud est [illegible] simulacrum, aliud esse illud simulachrum eius [illegible] puram respondentem archetypis. Ad [illegible] & [illegible], utique [illegible] expectamus, ut vastam & rudem statuam Dei relinquat. Si perillustris amicus, qualis aliquis [illegible], [illegible] doctrinae studium totius Chymici [illegible] [illegible], interim occupatum [illegible], & per taedia [illegible] operis [illegible] & [illegible], quid tandem putares in illo? Anne & sanctiorem te putas, si [illegible] differunt, [illegible] relinquis [illegible] Dei? Putasne Deum mancum, cum [illegible] statuam [illegible] relinquis? sine operibus bonis, dico? Putas caecum, cum sine oculis, sine prudentia & [illegible] facis? Putas truncum, cum sine capite & [illegible], sine ratione & mente? Putas claudum, cum sine pedibus, sine gradu ad bonum? Monstrum [illegible] Deum pingis, dum te non componis, & integrum reddis. [illegible], inquit in suis theologicis magnus Theologus Maximus, & addit: [illegible]

Hinc, [illegible] labor pretiosus. [illegible] expectatio-

Quemadmodum [illegible] fuit [illegible] tantum, [illegible] Deus [illegible] per corpus [illegible] per animam [illegible] Deus [illegible] Cap. 28.

nem

nem & spectaculum, non Græciæ sol coronam, & Dei. Momento hic duntaxat pingis æternitati, æternam laudem habiturus a Deo. Animæ simulacrum in pluriũ oculos & iudicium venturum, exquisito, instantique curæ concinna: exhibiturus es te imaginem vitalem diuinæ mentis conspiciendam, examinandamque à summo virtutis Magistro, ne quid obliquum, ne quem fictum, adulterinumque colorem admisceas. Nihil nisi solidum, rectum, genuinumque placebit. Ne sint opera, victimæ fictæ Milichio Ioui oblatæ. Cur mutilam animam habere vis; seu, quod deterius est, partem eius meliorem mortuam? Membrum abscissum malles, quàm mortuum; tunc solùm desiderares, sed non te etiam impediret: quomodo immortalem animam morte ægrotantem sustines, scilicet, in summo suo membro, & cerebro, paralysi inertiæ affectum, cùm desideas, nec opera mente digna moues? Vacat in te frons illa decoris humani, & gloria animi, ratio. Perinde atque aliqui artus mortui solent inutiliter hærere vegeto cætero corpori, vt solum sint oneri: sic & pars, & velut caput animæ, mens mortua iacet, dum corpus, dimidiatum animæ, integrum virtutis cadauer gestans, inertiam boni operis. Vitæ sacramentum, operari est: quare & vitæ rationalis, iuxta rationem operari. Dum cessas, parem hosti vitæ est otium. Interim non viuis, dum nihil agis.

Desidia est mors superstes, vigil sopor. Vacua est vita, quam non implet cura benè viuendi. *Cap. 47.*

Verè dixit Possidonius, vnum eruditorum diem plus placere, quàm imperitorum longissimam aetatem. Quid ergo? An [illegible] est vna hora bene acta, vitam aeternam, immortalitatem, non solum pœnitere, sed omnia. Stans res temporis est: à [illegible] habet motum & commutationem cubicam, indefinitur, vbi aeternitas viget: ad suam magnam redigendum est, & in tempore quaerenda aeternitas. Diuinitatis speciem partim repraesentat, potest, quid sit, latet, quid sit. Plus insensibile est, cùm praesens est: dum committimus illud, quasi sacrilegi erimus; dum amittimus, homicidae nostri. Frustrà viuit, qui non benè; at, qui male, pessimè sibi moritur: mortem viuam & sensibilem patitur; mors est, quatenus sine fructu vitae; sensibilis, quatenus cum damno & poena. Illud solatium mortis multis fuit, quòd sensu careat. At vitium, otiúmque, maligna mors est, cum sensu est: ferax mali, sterilis boni, vt incultae terrae tribulos parturiunt.

Cap. 18. A vite tua racemum petis, ab aruo segetes, cur fructum tui contemnis? cur nullum tui vsum habebis? Esto tui vsufructuarius. Tu tamen pretiosus fundus es, ferax praedium, felix planta; & quid expectas à tuis fructum, cape prius à te. Opera sunt fructus hominis, & poma caelestis arboris. Vides racemos, aruo frumentum, cùm non sibi fructificent, dant, quantum possunt. Si pro libito terra germinasset, non trigesimum, centesimum promisisset: si nihil, cultor ingratus colono? Tu tibi fructificas, & pro libito; cur ingratus

gustos tu[illegible] fiet : [illegible]
bonitas fructum tibi dulcissimum obligatur.

Virtus similis mihi videtur musicæ: in pri- Cap. 49.
mis virtuoso placet; deinde etiam vitioso, quo-
quod in se non servant, in aliis observant. Musi-
ci & Musicam delectant, & tempus auferunt. Cymba-
la exquirit Alchatoen [illegible], & virtus ædifi-
cat castellum. Cythara, & virtus [illegible],
& amœnat animam. Quemadmodum musices
etiam est opus, virtutis diligens opera, non opus
inde consistens, continua actione suam demon-
strantur vim, artificiumque. Ex liberalioribus
est honestatis ars, non propter opus aliud ab
operatione. Sellularij suum artificium mon-
strant in opere: quoquo operentur modo refert
parum. Sutor cothurnum, sartor togam, faber
tripodem, aurifex calicem, ut argumentum, &
opificij gloriam iactare possunt. Quid factum,
non qualiter, ab eis poscimus: possunt eundem
bonum opus facere, possunt & iterare. Abie-
cto penicillo absoluit ita imaginem alicuius
pictoris, quam ars non potuit. Sed virtuti nec
error, nec casus favet: adeò inimica fortunæ est.
Si erras faciendo, etiamsi bonum facias, malum
fecisti opus virtutis. Potest in aliis artibus glo-
[illegible] industria semel facto & suspenso de taber-
na artificio, frui & otio artificibus torpentibus:
non ita virtus. Quemadmodum nec peritum
Musicum cognosces, nisi moveat artem, & ipse
ostendat, vel cum sui specimen dederit, actuus
est. Nec satis est egisse.

Nec

Cap. 50.

Res [illegible], virtus est, cuius tamen vsus, non [illegible] post [illegible], [illegible] operantur [illegible] [illegible] [illegible] Mi- [illegible], vt sit constans, imò vt sit im[illegible], [illegible], quæ numeramus, consistentiaque [illegible], [illegible], & cæter[a] consus fortunæ. Hæc transibunt, cum minimè putes. Cura, quæ tibi transire modò putas, actiones, vt rectæ sint: hæ manebunt. Audiui aliquando monitum illud: Conserua tempus. Illud est: In omni tempore habes, quod in vno benè fecisti: hoc te vbicumque comitabitur, & cara fide, etiam in morte, etiam post mortem. Tunc, vbi amici maximè deficiunt, incipiunt bona opera maximè amica esse, vt vel inimicos concilient. Inuidia morte tua placatur, ipsa cum cadauere cadit, posthumas tuas nescit, nec iam virtutis gloriæ repugnat; librorum immortalitas post mortem sui relinquit: hæc pacifica solùm mortui possessio, honesta vita, rectæ actiones. Quid iuuabunt condiri cum cadauere thesauri, nisi restituerent terræ, quod è suo viscere auulserant? Defunctis nihil. Solùm virtus insepulta iuuat sepultos. Non est formidabilis mors iis, qui habituri sint aliquid post illam: solum est terribilis iis, quibus omnia, quæ habent, auferet. Posthuma hereditas, prudentia & iustitia est, quam mors non tollit, sed [illegible]. Ex penetrali naturali hominis, ambitioque ingenita immortalitatis, qui etiam improbos fecit [illegible], aut fieri, aut fingi bonos, opera necessaria reputa, & aeterna-

natura

naturæ desiderium. Reliqua rerum [illegible] etiam minuuntur: solum et contemplatio [illegible] quæ domestica omnium curas superat, quod [illegible] se egerint. Hac parte illæsa, imò per ipsam [illegible] tata mœrore; ubi invidiæ venia est facilis, [illegible] peratur vita.

Cap. 51. Itaque potissimum studium cum fructu suo, cum gustu naturæ, quid immortale aspirantis, cuius operum sit, maior quàm rationis, si fas est dici. Plerique, vt rationes virtutis inquirerent, perdiderunt virtutem; et scitam bene operandi desierunt: vbique modus necessarius est, nisi in iis, quæ fiunt cum modo, bona opera dico. Non iuvat sapere, plusquam iuvat usum. Verè Iamblichus ex Sancta Philosophia; Omne bonum, ait, re & usu constitui, non cognitione. [illegible] bonum est benè agere. Verissimè beatus & sublimis Methodius: [illegible] Inanis est ægrotantibus peritia Medici, nisi procedat ad manum, & applicet remedia. Non curant languentium cogitationes doctæ, sed acerba pharmaca, purgantia fomenta. Non sanant animas subtilia [illegible] eloquentia, sed iusta operatio.

Cap. 52. Est tamen quædam sapientiæ, & cognitionum avaritia, sicut & pecuniæ; cuius delectat acquisitio mentis, non usus. Numerus ad commercia est, & iustas impensas: sic cognitio ad operandum, iustasque actiones. Sed, sicut auri,

qui subtilissimè pecunias congregant, cumulant, ijs deinceps non vsuri, nec ad pietatis officia, nec ad egenti beneficia, nec ad suae necessitatis subsidia; sic nonnulli egregia vitae dogmata, subtiliáque viuendi praecepta excogitantes, negligunt eorum vsum, atque semper nouarum subtilitatum, & sensuum argutas quaerentes catenas, non minùs quàm aurum quaesitis non fruuntur; doctâ quadam insipientia inertes. Dicam de iis, quod Anacharsis de Atheniensibus, nummis ad numerandum duntaxat vti; oleo & fecerit. Quid est diuitis auaritia? locuples inopia. Quid sapientis desidia? doctrina stulta. Nemo pauperior est, quàm diues auarus: sic nemo ignorantior, quàm doctus inefficax & torpens. Natura paucis contenta est: plura superfluum, quàm requirantur humanis necessitatibus. Vitia quoque paucis constat praeceptis: nam, etsi impleamus documentis chartas, non est, quin cognoscamus, vt bonus sis scire, vt velis esse. Lucanè te voluntas, iterum atque iterum tentanda dicam: non semper bene consulimus tamen; non tantum feliciter semper facimus; non semper eiiciunt Consules; vt aliquando cadat, qui vincat, perdimus libenter paginas. Itaque vt velis esse bonus, plura necessaria sunt; vt sis, pauca. Addam ad ignominiae notam: deterior, imò stultior est doctus ignauus, qui non operatur; quàm diues auarus. Definiuimus, noscimusque vsu peritiae: at optima animi decreta, sanctáque proposita vsu post officia redduntur.

Falli

Falli aliquando nos facit spes bona [illegible] Cap. 53.
tamus uberi penu sapientiae [illegible]
cor. O callam cogitationem [illegible]
Elegimus eam Alchimistas [illegible]
O inopiam ex nimio sapiendi studio, [illegible]
mia prouidentia, non dissimilem illius [illegible]
tiae, qui expectatione ferculi regij [illegible]
[illegible], dicebat, [illegible] epulaturum, [illegible]
perijt. Non curamus vitam, quae nostra est, prae-
sentem dico: sed vel futuram, quae nostra non-
dum est, & bona nunquam erit, nisi [illegible] est,
vel vicini, quae aliena est. O quam bene [illegible] vi-
uimus! o quam [illegible] & [illegible] est,
male semper: quia [illegible] semper bene [illegible]
[illegible] ante nos [illegible] sunt [illegible] re-
uera & ad praesens [illegible] to-
tisque affectibus, sed pulchris cogitationibus.
Sumus ut cygni, quorum pedes, qui in perpe-
tuo balneo sunt, nigri sunt; continua ablutione
dealbantur nunquam: reliquum corpus extra
aquas candidissimum est. Illa nostrae vitae pars
anterior, quam praesens [illegible] temporum non
attigit, nec attinget, sancta [illegible], & pura est: Ita
perpetuo negotio otiosi sumus.

Proh inertissimum ad otium animal, homi- Cap. 54.
nem sapientem! Superfluit in hac mundana re-
publica Rex, si non laboret, si non [illegible]
supervacuus [illegible] est, si inefficax [illegible], cui
omnia effecta sunt, si nihil efficiat, supervacu-
neus est, & otiosissimus, [illegible] dixerim, [illegible]
Non [illegible] sine magna [illegible]

est. Sydera, cælum ipso sui conspectu funguntur natura sua: sidera pro officio esse, Inhibebimus quadrigam Solis, & pernices lunæ cursus compescemus? negociam illud lumen suu & incerta [illegible] dat: cessat lustratio cælorum, quotidianum pensum, claræ illæ [illegible] manus, quibus Oceanus iste vniuersi dispensat cuncta in officinis suis, in penetralibus terræ metalla coalescunt, in visceribus [illegible] fulmina, illuc non otiosus erit, si aspiciatur, decor naturæ est, & [illegible] pulcherrimum sydus, velut hominum [illegible] naturæ [illegible], & diuini [illegible] fructum. At homo, cui omnia seruiunt, seruiet nihil, nisi sibi, nisi ventri serviat. Nihil placidius, imò nihil [illegible], nihil [illegible] actuosa sapientiæ, nihil impertinentius cessante. Quies animi, motus [illegible] est, & [illegible] mentis, otium mentis. Dictum [illegible], impertinentior est, qui nihil agit, quàm qui nihil est. Quid, si male aliquid faciat? Anne [illegible] velles in pristinum [illegible] in [illegible]. Et [illegible] in [illegible] tem tuum, vnde [illegible] in hoc naturarum [illegible]? Minus es, si cessas. Arbor infrugifera succiditur: quæris, quare? Vt non [illegible] per, [illegible] nihil sit. Vtilior ergo est, [illegible] est, quam cum est sine fructu. Elige nunc illud: igitur [illegible] In hac natura familia, suum cuique [illegible]: nullum [illegible] priuilegium est: nobiliora, actuosiora sunt & famulantiora. Respice primum [illegible] exemplum, cælum; deinde illa [illegible], & calida elementa: proxima astris loca,

&

& feruore sunt. Ignis [illegible] est [illegible] torpens, & segnis, velut [illegible] longe [illegible], [illegible] vic [illegible].

ASCESIS I.

Erudienda perturbationibus voluntas.

ERudiui hactenus voluntatis, tranquillitatem, & laetitiam in vniuersum exhibuimus: modum eius, [illegible]que [illegible] instrumenti reliquum est ostendere. Non satis est monstrare, quid agat: sed quod, & quomodo, bene, aut melius. Post peritiam Musici tamen, citharae qualitas; post picis fabricandae modum, restat instrumenti modus. Saepè manus eruditi [illegible] ob rude peccat organum. In primis expeditum, mundumque oportet seruari: nam torpet rubigine & sorde infectum; exercitio tamen seruatur limpidum, splendidum. Ita & voluntas suae gubernationi, & vsui impeditur sua labe, sua passionum carie, suo ignauiae otio, sua libidinum rubigine, suo denique [illegible]. Diuus Paulinus ait:

Impuratae [illegible], maculosa libido,
Rudera sunt animae.

Vsus voluntatis libertas est. Probus vsus melioris electio, eiusque, quod ratio [illegible], non quod adulterae passionibus, quibus [illegible] sio sit libertatis vsui, & quasi conspiratas [illegible]

 hebetatur

C.4.§.1.

letum. Turbato lutea arenula fundi perspici nequeunt, quae in pura & liquida unda patebant: turbido quoque animo perinde [illegible] instabili, fluxoque denique circumactu oculis speculo vultus ignorantia [illegible], nulla apta occurrit species, & versatili corde nihil commode discernitur, nihil sanitate decernitur. Qualis resistere quatitur conspirationi ventorum fluctu [illegible], quod nihil [illegible] immune erat? Inquietis turbinibus nauclerus, vel Noto [illegible] lacessitus, iam ad [illegible], iam ad sublime iactatam nequit dirigere ratem. Quemadmodum qui vertigines agit, crebro turbatur, donec [illegible]; si aliquo recta ire conatur, in diuersum cadit; [illegible], impingit in murum, illisa fronte: [illegible] videt; ita circumactus animus affectibus videt nihil, ut [illegible], donec tandem concidat [illegible] perit. Hoc affectuum vortice detentus sibi & [illegible] animus se alienare nescit, sibique nequit se [illegible] cupiditatibus fluctibus, minus ipsis [illegible]bus, [illegible]. Haec sunt libertatis obstacula, nisi [illegible] est:

[illegible] est,
Finita per [illegible],
Hic [illegible],

Blanditiae affectuum intellectus, persuasionique cupiditatis, quas libenter dicit, & ad gustum [illegible].

Cap. 16. [illegible] gubernaculum caetera illi

seruiunt

sentientis: quare peruersum [illegible] sistitue-
subuersio illa, inter quæ [illegible] est [illegible]
[illegible] dum sentit [illegible] [illegible],
a [illegible]ssimo [illegible] [illegible], dum [illegible],
animalis; dum [illegible] diabolica. Quia [illegible]
magnetis contingitur, vt inclinat & [illegible]
acumen intellectus eò tollitur, quia voluntatis
contaminatione inficiantur affectus.

contagio sua pulcherrima [illegible]

Omnes [illegible] videntur lurida. Sapien-
tes Arabs dixit: Cum nemo erit, a quo consilium
petas, si te ipsum adhibeas, fuge consilium, quod
proximum est cupiditati: nam cupiditas hostis
est intelligentiæ. Sed & illud idem egregie: So-
cia est cupiditatis cæcitas. Magna [illegible]
qui sordo impediuntur: vnus dens in aliqua ho-
rologij rota [illegible] totum artificium im-
pedit, motum retardat. Voluntas [illegible], splendi-
da, alba voluntas sit, vt quiescat, suamque gu-
bernet facilem lætitiam, scilicet, vt libeat, quid-
quid libeat, si bene libeat.

Dicas, quæso, quo tandem pretio liberum esse, *Cap. 57.*
dominum tuarum actionum, [illegible],
grandi potestate; inter celebres honores cumu-
lati, Regem esse, si [illegible] non credis, salterna
[illegible] ampliori dominatione? Cur vilissimo pendis
honorem, commodumque illud, simul te de-
dens passioni, acerbæ tyrannidi? Fingamus præ-
[illegible] liberatis propositum brutis, liberis pro-
pterea solùm ad opinionem [illegible]. Propone
bonis, aut copia, oblatam libertatis [illegible] ac

humanæ priuilegium, ista lege, vt imperet: ille [illegible] hic exposuimus. Mediocrium [illegible] negat, siquidem illud exactum, quod vltro exhibendum. Gratis homini ratio, libertasque data: sed ipse rationalis vendit, pro quo irrationabilis mercatur, pro furore, pro libidine; æmulatur opprobrium brutorum exauctoratus ingenuitate sua; emancipatus diuina cognatione & familia. Quidni? Mancipatus mancipiis sortitur.

ASCESIS II.

Passio passione non eluenda.

Cap. 58. VEnim ista affectuum expiatio sit, & singulorum, & omnium. Non satis est mitigare perturbationem, nisi id fiat, non perturbatione. Multis auaritiam sanauit fames honoris: aliis libidinem extinxit ardor iræ. Adolescens Terentianus flammas Cupidinis [illegible] domuit. Diuisa est mali potentia [illegible] pessimum singula mala sunt, vt si non tolerarent, sibique repugnarent. Vitia aliena ferre non possunt vitia nostra; sic & propria [illegible]. Superbus odit alterius superbiam, non odio superbiæ, sed amore: quia ipse superbus est, suaque sibi visa est angustia ab alio gloria: quia diligit superbiam suam, odit alienam. Sæpe non tam amor virtutis, quam rerum vitij.

vitij, malè de vitiis meretur. Ita est: vitia sua
ipse odit vitiosus amore vitiorum, sed malorum.
Aliquando, inquit pius Guigo, displicent mala
sine mercede [illegible]: sed mali displicentia est e-
tiam mali, ubi bonum non placet. Succumbis,
nisi cum virtute vitium domes. Verum est illud
Arabicum: Non vincit, sed vincitur, qui malum
malo vincit. Tunc iudicium certum non demu-
tatis passionum cor occupant, sed immutata
pessimi alicuius affectus, &c, ut suo nomine di-
cam, tyrannidis. Tam validum tunc imperat vi-
tium, ut serviant, cedantque ipsa vitia.

In hanc tyrannicam potentiam insurgit ali- *Cap. 59.*
quando aliqua affectio: quia sine pacto & fide
vitia inter se sunt. Singula seorsim, suaeque legis,
sui iuris, nec ut virtutes in fine foederantur. Ad
errandum non proponitur scopus. Singula vitia
suum iter, suum terminum habent, suum princi-
pium, sine ordine sunt, sine foedere, in diversa
contendunt. Ita malum malo contradicit pro-
pter inordinatum incursum, & unius finis defe-
ctum, qui tamen est foedus, fibulaque virtutum
in eadem constrictarum linea, ut pretiosissimi
uniones, in qua unitae, aut unae sunt, aut una, in-
quit Apollophanes. Malum tamen, quia disper-
sum, & sibi non amicum, & virtuti est hostile.
Via cuiusque vitij singularis est, & ab alterius
diversa, & à virtute alia; ideò licet inter se inimi-
ca sint, seséque fastidiant, virtuti etiam dissen-
tiunt. Quare nihil de virtute meretur, qui vitio
vitium perimit. Sancta virtutis manu trucidan-

tur, faciemus, valide feramus. Virtutis virtus maior est & fortior, quam vitij robur. Vna victus duobus sufficit contrariis: duos aemulos opposuit, obiecitque contra illam natura gratia virtutis boni, & mali: validius propterea defenduntur, quae virtus duas illas, quia sustinent.

Cap. 60.

Interdum tamen fallimur, & ex specie animi virtutis iudicamus, quae sunt vitij; quia pari personati vultu. Simiam suam quaelibet virtus habet, simile vitium similia fingens, quod amico gestu hostilia parat. Fortitudini temeritas, prudentiae duplicitas, magnanimitati ambitio, blanda angustaque insidiantur facie. Interdum speciosiora vitia sunt, si ad formam virtutis componuntur. Larua speciosior fit, quam naturalis vultus choragi. At

Quale caput est, sed cerebrum non habet.

Isti formati, &, vt sic dicerem, affectati affectus personae dumtaxat sunt: quia sine ratione. Pulchra facies, sed superficies. Elegans caput, at sine cerebro. Forma virtutis, sed, quia sine mente, quae virtutem implet, & animat, inanis. Tota fraus, similitudo est; nec aliter quam Smerdes deprehensus, quod mutilus auribus fuisset; in eo virtus dignoscenda, quod integra sit, germana, nativa, obediens omnino rationi, vndequaque quadrata, constans, stans post omnem factum & tentatum. Nullum Regem sui fecit, nullum beavit, nisi integra virtus, cui soli sola felicitas est.

Cap. 61.

Dignoscere subtiliter affectus prauos opor-

tet.

tes, ne ignoscimus, nec specie probi [illegible]
pericula subiremus. Imbuti [illegible]
tus dogmate Pythagoreo, caede abstinemus ani-
malium, serpentes sine paludis non occidimus,
à quibus mox delecti fuere: ita, dum vni cupidi-
tati abstinentes alteri indulgemus, hanc non ex
virtute veniam, ab ipsa cupiditate [illegible]
mus. Si ad tempus comprimimus, & inhibemus,
nulla est fides; cùm minus putes, se explicant.
Quidam Aegyptius instituerat simias ad cho-
reas, adductisque ad saltationem personis:
quispiam ex spectatoribus obiecit nuces; id quas
repente illae procurrentes chorum & choreas
reliquerunt cum risu; productores, tota comitiâ
nucum causa: ita feri interdum, coactique
affectus aliquamdiu videntur, sed tandem redeunt
se dissimulare, (hoc etiam stultitiae debent,)
harmoniamque animi commotam in tumul-
tum, prout libidinis opportunitas prouocauit.

Arguit à Simplicio appellatur ambitio, χι- Cap. 62.
τὼν ἔσχατος: [illegible] illam vltimò exuimus. po-
stremus est vitiorum tunica, affectuum fibula,
fortiùs inhaerescit animo adhuc caeteris malis
eò ipsum depositis. Opprimit alia vitia, vt cre-
das eximium virtutem; sed egregiè eam dixit
Blesensis charitatis simiam. Totus tamen zelus
malitiae profectus sui est: ad summum opprimit
vitia, non perimit. Duo mala sunt, dum malum
ob malum deficit. Domesticiora & praecordia-
lia, [illegible], vitia victa sunt, quae non
tam reprimuntur, quàm occultantur, & victor

vitium insolentiæ, aspernaturque infungi refrænari nequitis, vt quod omne sic vsurpet. Ceterum & plerumque alios affectus, non tam repellit à corde, quam compellit in eos; non liberat illis animum; sed illos incarcerat in animo, eorumque apertas actiones dictatura cohibet: namque, qui ob reuerentiam, non virtutis veræ, sed narratæ, re non sectantur; obscœna non cessat, turpiaque cogitatione tractare. Quin nec magis repugnat aliis malis, quam sibi, hæc gloriæ cupido: plerumque se deterit, sed, vt emergat, admirata affectatione in se reflectitur: summittitur, vt attollatur: dum in caput suum videtur sæuire, [illegible] vt hydria pullulat. Itaque extinguere affectum affectu, excitare est. Canem fugitiuum ligat [illegible] agninis, qui compescit cupiditatem cupiditate. Si forte infirmior cohibetur, efficacior pollentiorque est effundere venenum; sed transfundere, & ab vaso in alterum transmittere calicem. Æquè ex vitro, atque ex auro, virus viscera subit, & contaminat. Parum refert in auro cupiditas sit, an in alieno populo, obsequio, opinione, nomine, inquam & fama, fragili sed te nixo: vtrobique præcordia mordet, & pungit. Aliud est abolere affectus, aliud mutare: aliud commutare passiones, aliud mercari virtutem. Ne simus negotiatores cupiditatum; sed emptores iustitiæ & honestatis. Siue auarus, siue ambitiosus sis; cupidus es, & subiectus fortunæ; satis est miseriæ.

Cap. 5. 3. Quid agis? Ex vno affectu admissio, alteri addi-

cit.

ſit. Quò enim tibi plùs adimis partem, debilis quietem, & ſugeras hoſtem robuſtum, vt licentiùs rationi ſe rebellis. Pacatius regnum eſt, tutiùmque tyrannide, cùm Primates æque, & mediocriter pollent. Cùm aliquis nimis eminet, imminet, nec ſine ſuſpicione affectatæ tyrannidis cauetur: ita cùm omnes affectus mediocres ſunt, minùs periclitatur regia auctoritas rationis: at, ſi vna vnus emineret, omnium in ſe viribus collectis, facilè ſuo illam expelleret ſolio. Robur virium in vno violentiùs cedit, quàm per cæteros diſſipatum, qui difficiliter fœderantur. licet enim contrarij ſint rationi, ſunt & inter ſe. Itaque oportet non ſolùm partem ſecare cupiditatis, ſed omninò extinguere. Fera vulnerata ferocior eſt: interdum mutila cupiditas violentiùs trahit, valentiùs ſæuit: qui caudam dumtaxat viperæ calcet, in maiori erit diſcrimine: niſi totam poſſit ſtringere, præſtat nihil: læſa acerbior fit. Hoc contingit, ſi cum virtute non reſiſtimus, quæ omnibus reſiſtit malis; quæ, cùm vnam cædit cupiditatem, cædit omnes: at, quando non à virtute cæditur affectus, ſed ab alio, & cupiditas vapulat cupiditate; nihil aliud fiet, quàm cùm leo caudâ ſe verberat, vt ſæuiet. Omnes cupidines cadunt valida virtutis dextra. *Æneadæ* ſibi ex oraculo perſuadebant, fore, vt amitterent patriam terram, ſi particulam largirentur: ita, ſi deficimus in particula cupiditatis, ſi vnum remittimus affectum, laxatur tota cupido: ſi ad tempus ſopiatur, mox recreabitur: ſi fuges, redibit.

Qui cupiditatem alia pellit cupiditate, tantum pelle pellit, si defectus omnes puerit vitiis, & in vitiis homicida ...

Cap. 84.

Ad exemplum huius scenæ narrabo antiquam, apud Lygones historiam. Duæ in illo imperio præcelsæ familiæ erant, quæ in se factiones regni traxerant capitali odio æmulæ, iugi ferro & igni dissidentes: hæc sunt, clades, cruor, bella, pessimæ radicis æmulationis poma. Semel accidit periisse omnes alterius familiæ, nullo nisi infante quodam superstite, cui hostilis furor indulsit: sed adultus restaurauit ille solus odia, totque comparauit vires, tot copias coegit, vt summum sine misericordia cædem vindicaret, trucidatis omnibus contrariæ familiæ, & factionis æmulis, superstite nemine, siue adolescentum, siue infantium, siue virorum, siue fœminarum. Doctus misericordia sui, immisericors fuit. Nouerat multorum mortuorum vindictæ sufficere vnum viuum. Idem in animi republica puta, vbi vitiorum, virtutumque familiæ æmulis ardent factionibus: aliquando pluribus vitiis deletis, si erga vnum benignus fueris, hoc vlciscetur alia: delebit virtutes, non plures, sed omnes. Quare, oportet securitati nostræ cunctos sinistros trucidare affectus. Athalia omne semen regium mactarat excepto solum infante Ioas: eam spoliauit regno cum vita. Quid interest vnum solum affectum relictum, si hic vindicet cæteros? Quid interest, deficiant, si semel deficiant passiones, cum vna sufficiat militiæ? Quid refert, sint pauci hostes,

si

si sint plus valentes? Numerum [illegible]
pensat, par reddit.

Sola virtus pacificat & explicat animum: ni- Cap. 95.
hil illam aequabilius, nisi [illegible], concors in
diuersis, eadem in omnibus vitae casibus. Qui-
dam, vt Cimbri, laborem belli ferunt hilares,
aegritudinis aegre: contra alij, vt [illegible], [illegible]
[illegible] morbum, pellunt hostem. Nisi
virtus firmet, aliter inconstans est ipsa constan-
tia. Idem animi tenor, si in bono est, vbique est.
Totum per omnes modos virtutum chorum
vna ducet; perinde vt in harmonice aptata cy-
thara, si vnam solam tangas fidem, ceterae reso-
nant: sic in animo temperato, motus vnius vir-
tutis ceteras opportune commouet; vel omnes,
siue respondent, siue concinunt. In sonitu vnius
fili harmonia non constat, omnes debent chor-
dae conuenire: [illegible] opus, omnis patientia re-
sonat virtutum, etiam ex multis, ex omnibus, &
vbique symphonia amoenat.

ASCESIS III.

Conatus, & impetus ad bonum.

IAm ad instrumenti vsum pulsus spectat, qua- Cap. 96.
re gubernandum vt. Ob huius impetum
[illegible] non pauca artificia? Ducimus pictus
subtilissimum filum, si [illegible] penicillum,
lineam, non lineam producet. Lapidarius poli-

tura

tuum pectus, si toto lacerto inssigeret, infringeret [illegible]. At, si faber ligno & molli malleo [illegible] lamberet incudem, & non cæderet ferrum [illegible] & [illegible], nunquam ferrum cederet. Huius generis voluntas est; robora exigit, spiritusque.

Nullum [illegible] viaticum, quàm audacia.

[illegible]

Animus, vis, audacia, commeatus virtutis, atque felicitatis est; non diuitiæ, voluptas, fastus. Hæc potius viatica miseriæ. Consentit Menandro Ioannes Geometra:

Homini strenuo & audaci, etiam casus propitius est.

Ἀνδρὶ γὰρ εὐτόλμῳ, καὶ τύχη ἐστὶ φίλη.

Nihil simulans est animo forti & audacium. Deambulat, iuxta Euripidem, virtus super labores, ferrosque interdum affectus tractat nequit, aut delicato pede supergredi, aut molli dextra aggredi. Omnium pretiosissima res, libertas est: qualis libertas sui erit, felicitas inquam? Quid mirum, difficultas pretium commendat, si vigor felicitatem? Vis materiam virtutis præparat, subigitque, & ponit suam ostentationem.

Cap. 67.

Non imperitè Musonius, omnium difficillimam artem felicitatis dixit, difficiliorem medicina, musica, & mechanicis. Ceterarum disciplina est innoxia, & inculpabilis, sine pugna, sine contrariis, sine oppositis moribus, sine aduersantibus habitibus; [illegible] virtutis cum conflictu est. In aliis artificiis materia resistit: hic & artifex sibi obstat, & consuetudo impedit. Quid? Ipsa præcordia morbosa & affecta oppugnant; affectusque non tondendi, sed eradicandi. Annosam quercum

quicquam sine vi non emollitur: tum superbit, quod intus repugnat, & ut S. Ennodius ait,

Vitat medelas, quod necat:
Turbantur alta vulnera.

Extirpatio sui sine valentia non fit, quia non sine violentia. Vis desideratur, & iuxta Philolaum Xistum, infinita: quod credo in mollibus [illegible] dinibus cum religione dictum, & non sine Philosophiae veritate: namque & momento permutandae sunt, & fortissimae sunt aemulae. Nec enim momento superari potest, iuxta Physicorum placita, nisi adversariae qualitatis vi infinita [illegible] cioribus confligens copiis, non vincet, nisi valentioribus. Non tecum tu pugnas pro te, sed dimidium tui. Contra te supplendum est. Qui duellum acceptaret hac superba lege, ut una manu dumtaxat dimicaret, aemulus cum utraque, violentum oporteret esse robustis. Quid, si adversus plures unus solus alterius lacertis mutilus? Cupiditates infinitae sunt, quot hostes habes sine lassitudine pugnaturos: nisi singulae infinitae forent, numero sunt robustissimae, importunitate indefessissimae. & caterva sua te vincent & potentia, nisi validi, diuque (nescimus induciis) [illegible]

Vt vrbs expugnetur: quae machinae, quot copiae, quae ingenia, quae arma quaeruntur! Plus est sui potiri, quam terrarum: plus est se invadere, quam vrbes, quam orbem: quod non sine vi fiet. Potentior tibi hostis es, quam hostilis Xerxis exercitus, expugnatu difficilior castris, turritis, praesidiis, & cinctis triplici muro vrbibus. Quae

Cap. 62.

expugna

expugnauerit vrbium summæ, qui se non potuerint, non dicam, expugnare, sed propugnare; ne dicam dominari, sed ... quia nec imperari? Quare, fortior est, qui dominium animi sui nulla voluptate captus. Ἀνδρεῖος ... ἐστί, inquit Ælius Aristides, quem expugnatorem proponit vrbium harum ... superstitione, Eudemonis filius fuit, Sacerdotis Olympici Iouis, sed religione interpretatur Salomonem: [illegible] Quanto præstantius mentem sano sensu pulsat expugnare se, quam vrbes: quanto melior animus corpore, tanto maius est vincere se, quam alios. Aliena victoria hostium ... domat corpora, non animos, qui sunt plus efferati, indomitique sunt, quod vi sceleris domita corpora ... ferroque adstricta: at victoria sui ipsum superat superiorem mundo, cœloque animum. Vulgares, vilesque viri corpore ... clarissimas: sed viles voluptatum viri, sed clarissimos. Plurimi sibi ditionem ... opplet, metropoles, regna ... tamque ... Ad hæc, vt Vrbanus sui nominis quartus, Maximus Pontifex, eleganter dixit: Cum quis contra populos, vel vrbes decertat, totus sumit ..., & exterior homo pugnat hic, dum contra se, non totus, sed ...

In quo tamen pro voluptatum omnis est ... [illegible]

nec quàm dimidius dimicat. Quid? [illegible]
ut nemo nos [illegible], quid mirum, sine animo, si [illegible]
[illegible] & ignauis manu, qui pro se
militat, tam minima sui parte repugnat, pu-
gnatque.

Illud considerandum est ad exemplum virtu- Cap. 9.
tis, quanti soleat probetur Echetus in Alcide,
ecclesiasticus Septimius in Samsone. Illi, cum
egregium nullam probitatis formam habuissent,
propositum sanè robustissimum virum, [illegible]
dibilibus instructum viribus, per omnem vi-
lentiam versatum, per omnem eruditum [illegible]
rentiam, usque ad cœli patientiam, quod vicariis
sustinuit humeris: namque hæc maxima [illegible]
rum probatio, si videre etiam ipsum Deum. At-
qui hanc etiam monemus necessariam, non in ar-
te corporis, sed in arte mentis; non in [illegible],
sed in virtutibus; non ut habeas, sed ut [illegible]
beas. Iam habere voluntas est. Quid necesse est?
Velle; quod rarò benè habes, rarò [illegible].
Omnis palma nostra, est [illegible] bona voluntas.
Nullum sine huius bonitate bonum habebis,
hoc est, facies. Habes, quod habeas, quod agas,
quod ut facis. Non veniunt gratis magna bona;
potius veniunt. Nummum, aut angor, aut la-
bor est. Hoc Dei commercium, hæc [illegible],
iuxta Epicharmum, vendentis bona. Aude, ag-
gredere, conare, & c., [illegible] Fabianus, in-
[illegible] [illegible] ut [illegible] in-
[illegible], non subtilitate. [illegible] adoranda [illegible]
pugna. Meticulosi [illegible] venientes magis [illegible]

[illegible]

mus se discrimini auertit, aperitque, cùm non aliud telis obiiciant, quàm tergum, ignauorum clypeum. Plures solent cadere in fuga, quàm in pugna. Duplicat aduersarius vires, qui occursus de se restaurat imperium maiorem: vires autem diuulsas, auersas etiam ad defensionem sui, colligit ad offensionem hostis iam plusquàm extremis, quia fugientis. Quare, non solùm honoratior; sed etiam ipsis victis securior est pugna, quàm fuga. In cursu licèt reluctantis; hæc libertatis tuæ vis est, posse te cogere: hoc tui arbitrij ius, te necessitare, ad victoriam, scilicet, si ad pugnam. Maxima coactione & violentia opus est in iis cupiditatibus, quæ magis alienæ sunt à ratione. Qua parte consentimus belluis, eodem nobiscum gerendum modo. Ratione non flectuntur? compellantur. Admittit & vim virtus, & gloria libertatis. Subibit, si non per vim, saltem cum vi amara. Hanc vim præcipuè aduersis mala, & in malis commendo, quæ rationi minùs parent. Ad bona Dux esto, ad mala miles: nam prospera mente sunt regenda, aduersa manu vincenda, aut toleranda. Felix ille, qui bonorum rector, malorum impugnator est.

* * *

ASCENSIS IV.

Diligentia in bono.

CÆterum si artes sunt plura exigentes, [illegible] [illegible]
[illegible] diligentiam
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
In ea principio [illegible] est, quo nihil [illegible]
[illegible] adhibenda diligentia, vbi omnia negligen-
[illegible] viæ. Certa virtutum vel
[illegible] felicitas, [illegible]
[illegible] quæ piger fugit [illegible]
[illegible] est, vt nunquam facias, quod in pro-
ximum vis facere. [illegible] procrastina-
tio est. Nobis ipsis [illegible] & tamen [illegible]
quid boni [illegible] denegamus. Nam
inquimus: Nolo facere, [illegible]
Damna [illegible] & nobis [illegible] vt miseri [illegible]
mur, et nulli. Ipsi [illegible]
damnamus. [illegible] fortuna culpa [illegible]
[illegible] Apud Bernardinum Sylvestrem loquitur [illegible]
diligentium [illegible] Diligentia,
mater fortunæ in plurimis fuit, [illegible]
[illegible]
non secundam, quia, quod [illegible] melior est, &
quia præcessit, prius. Est quædam [illegible] pro-
speritas, [illegible] & anticipata [illegible] Cum [illegible]

N [illegible]

enim rerum velocissima fortuna sit, praevertit illam diligentia: prius interdum domo, quam fortuna meminit: & nescio, an dicam fortunam, sequi diligentiam, an diligentiam, sequi fortunam.

Cap. 71. Id saltem nemo negabit, addere fortunae non quid leve, addit dignitatem, addit, ut sic dixerim, meritum illi, quae [illegible] enim a sapientibus dicitur, cum per virum & ex consilio sit. Non aliud deest fortunae ad suam commendationem, quam quod non sit in humana [illegible] calumniam, diligentia expiat. Addit & lumina excitatae fortunaeque recta illud Plautinum,

In occipitio quoque habet oculos.

Fastuosum illum, falsum tamen, fortunae [illegible] lum, quod omnia sibi [illegible] Reginae [illegible], [illegible] nam diligentiae ipsa sequitur fortuna.

Omnia sunt mancipia diligentiae. Verius itaque Amphitruo ait; *[illegible]* Quid aliud Darii Martiam felicitatem, an militaris peritia, an robur (quod hostibus maius.) Peritissimus, indefessusque felicitatis. Fortunam sibi, priusquam hostes subegit. Non aliam felicitatem, quam diligentiam novit: felicior, qui fecit felicitatem, quam qui cepit.

Cap. 72. Si ad fortunam casu occurrentem vigilia valet, quantum ad virtutem valebit soli obsequens consilio? Insomnis opilio pro pecude pernoctat: cur pro felicitate non expergiscimur? nisi quod damnis nostris, [illegible], diligentes sumus, voluptati, otio? Quemadmodum canis illa fabuli

in

in Apologia Luciani, [illegible] quam mallem [illegible] ad [illegible] & multiplicationem, [illegible] moliebar, [illegible] *Respice* autem [illegible] Argum, [illegible] quot [illegible] oculis, & manibus [illegible] ut [illegible] Principum distinguant, ut [illegible] vultu, [illegible] tentur [illegible], transpiciunt [illegible] [illegible] Praecipua [illegible] est, [illegible] diligentia est. Nequis aliter Deo placere, neque tibi. [illegible] enim primum sibi gratus est; [illegible] nem [illegible] damnum, [illegible] prudentia. Quae [illegible] ait Thucydides, [illegible] praeterquam quod [illegible].

Desident imperatores, [illegible] *Cap. 75.* [illegible] illarum [illegible] quibus [illegible] diligentia [illegible] na, sua fortuna, sua [illegible]. [illegible] sellas, [illegible] quae [illegible] hyemali [illegible], quae [illegible] (qui [illegible] vitam [illegible] ipse sibi [illegible] [illegible]. [illegible] animalium [illegible] Alia in [illegible] fuerit [illegible] [illegible], quod [illegible]. Plus [illegible]

 cuit.

tam, quod causa non illis displicet. Ita etiam [illegible] partem sui [illegible], cum diligentia [illegible].

Cap. 74. Confer apem, & pavonem. Quanto illum studio natura composuit, quam negligenter apiculam? [illegible] ceteris [illegible], quasi sui [illegible] contemptibilem [illegible], non [illegible]. Sed ufer è mundo [illegible], quid amitteremus? Aufer apiculam, quanta auferetur [illegible], luci, valetudini, & mensæ, & arti? [illegible] gratia sua [illegible] mutuæ [illegible] speciosa [illegible]. Quid miraris? Studio [illegible] sic facit; hoc satis præclara, quod [illegible]. Ad has se [illegible] bestiolas, [illegible] disciplina vitæ. Abest [illegible] exemplum apis; sed [illegible] genusque, non [illegible], sed [illegible]. Eleganter Sapiens ait: [illegible]

[illegible Greek quotation]

ASCESIS V.

Bonum debet esse continuum.

Cap. 75. VErùm post curam, ut efficiamus securitatem animi, oportet [illegible], & constantia

[illegible] nec [illegible]
[illegible] culmen [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible] aequare [illegible], [illegible] superare [illegible]
[illegible], quod in orbe [illegible] tempore [illegible]
[illegible] amicitia [illegible]. [illegible] est
[illegible]: erit & posse [illegible], nec facile [illegible]
[illegible] animae [illegible] virtus. Ipsa rex [illegible]
[illegible] non dici, quae cum [illegible]
[illegible] cum Sole non oriuntur, & [illegible]
[illegible] & hominum & temporum [illegible]
[illegible] inchoat; [illegible] perpetui initij [illegible], ne
[illegible], perpetuo [illegible], ne [illegible]
occidat. Nulla dies sine linea, quanto magis sine
[illegible]? Ego nullam, nulla hora, nullum pun-
ctum sine virtute. Res continua est: frustra fit,
si per saltus. Ex [illegible] non [illegible] vi-
tam; [illegible] ipsam [illegible]: idem velle,
idem nolle est [illegible] enim
nisi ad [illegible]. Vitium di-
spergitur. Continuam complacentiam sustinere,
non nisi honestas valet. Hoc pessimum malum
habemus, mutare mala, mutare vitia, non ponere
[illegible], sed transponere: [illegible] vel vitij tae-
dia [illegible] boni [illegible].

Nemo in bono stare potest, qui non progre- *Cap. 74.*
ditur. [illegible] imaginis, virtutis [illegible], pro-
[illegible] est. [illegible] immota, [illegible]. In con-
[illegible] Dei pulcherrimum [illegible]
[illegible], nisi per continuam
progressionem. Facilius [illegible], qui [illegible]

quàm qui interim ambulant. Rectitudo huma-
ni status, & figura consistens gressu potius,
quàm statu conuenit absque lesione. Specta stru-
cturam humanam: tota in antrorsionem com-
posita. Commodius enim compacti sumus ad
progrediendum, quàm recedendum: ne vlte-
rius, non crudelius, volunt diuina metu. In hoc
[illegible] calcaremus, flumineque alueo retra-
hemur impetu decimi, si antrorsum non tenda-
mus, imò contenderimus. Sufficit, vt te inueniat
[illegible] absque alia diligentia, aut negligentia tua,
dum in anteum non procedas, & fluctus impu-
gnes. Adnitendum semper est opus, ne relapsi, re-
solutique vndis absorbeamur. Dignum est Sa-
pientia cæli aliquando consentire seculari in
hac veritate, & cum Stultæ, fatigatos ex virtu-
te, damnandosque ad exteriores tenebras, ad
fletum, ad stridorem magnum, obiiciens mani-
bus & pedibus obligatos: scilicet, inertes, inef-
ficacesque homines, aut deficientes, qui non pro-
cedi, nec ad vltimum virtutis sunt egressi. Hoc
tibi narrat Plato Auditorum sententiæ: vbi nec obli-
tus tenebrarum exteriorum, & fletus, & strido-
ris, addidit aliam circumstantiam, quam non ex-
pressit noster Magister IESVS, non tam neces-
sariam splendere sua diuina doctrina, quòd
etiam obligatos capite proiiciebant, ignorantes
signum. Nunc eos malitia plus damnat. Non
viderant Ethnici finem virtutis, & tamen pro-
cedere debebant: quid nos libero homine, pro-
posita certa meta, aut torpescimus lassi, aut mora-

mur

mur claudi inæquali gressu; nunc recti, nunc
declinantes citius boni, tam pessimi, sed [illegible]
luctæ maligni? Summa animi [illegible] labor [illegible] ter-
tiana febri, et frigemus & calemus [illegible]
na agitamemur face. Non conquirat [illegible]
dimidium est bicolor.

Sapiens est, qui nescit [illegible] Cap. [illegible]
stabilem ubique, [illegible] ut vita [illegible]
nullius est nisi unum, quam multos. M[illegible] mala
[illegible] voluntate constat. Magnus est, qui unus est
mutabilis, non varius. Magna res [illegible]
sum placitum, si hominem diuinitatis esse quod
esse unum. Consensit & [illegible] Pythagoreorum
unitatem spectare ad bonum, ad malum [illegible]
[illegible]. Satis plura facit, qui semper eadem.
Assequitur nulla, qui sequitur cuncta. Id iis he-
die, quod bene heri; id cras, quod hodie. Unum
impediunt plura: ad plura unum confert, imò
ad magna. Non est Geometriæ magnitudinem
curare virtutis, sed Arithmeticæ; cum continua
res sit: non cubitu, nec pertica metienda est,
sed numero sine unitate potius. Magnus est, qui
unus, qui idem est ad ambulationem [illegible]

Ut Deus est magnus, dum se valet, & manet in se,
Cui summum & proprium est, semper id esse,
quod est.

Istam referam Diuinitatis, quam Prosper com-
mendat, usurpat etiam [illegible], cui nihil par con-
stantiæ conservatum. Quid retinet difficulta-
tem & intus passim in commercio? Fateor, passim
offendi, quibus offenderemus; sed mali [illegible]

[illegible], quo pigritiamus, non erit. Nihil nec
ab [illegible] magis [illegible] aequat, [illegible]
[illegible], [illegible] quam virtutum
[illegible]. Artis propterea defe-
renda ars, quod materia [illegible]. Ma-
teria virtutum difficultas est, quid quid difficilius
quisquam aggreditur, [illegible]. Pre-
stantior materia nobilior est. Nunquam vidi ar-
tificem opus [illegible], quod pretiosius metal-
lum [illegible]; nobilior materia difficilior
est. Dura, difficilisque ligna ad [illegible], vel
[illegible] seligit faber; quanto magis libentius
cur ad summam felicitatem, ad sanctam Diuinitatis
[illegible] difficilem [illegible], cum tot copia ope-
[illegible] difficultas [illegible].

Cap. 5. Nihil igitur vile impedit contentum aeternis
gloriae, [illegible] multa. In primis ipsa conti-
nuatio, quae maxime [illegible] praepedit, ipsa
difficultatem leuitatem. Vere a Summo dictum, eli-
gendam esse vitam bonam, gratam consuetu-
dine fore. Quid? Ipsius dolendi usus gratus est.
Maior demum voluptas similibus saepe [illegible]-
dit. M[illegible] animi est, quem de natura, quid
[illegible] voluptati
[illegible]. [illegible] motivis [illegible]-
nes in difficultatibus [illegible]. Nam relique
[illegible] voluptate virtutum [illegible] cum
[illegible]. Corpori maxima voluptatem
[illegible], [illegible], in
[illegible] deficientem, quo plus
[illegible]. [illegible], [illegible] capi-
gustum.

gustum, donec [illegible], [illegible] id [illegible] ligent: [illegible] tamen [illegible] vitales [illegible] & [illegible] semper, quò [illegible] [illegible]. Vsu [illegible], consuetudine [illegible] [illegible] sit perpetua.

Praestantissima [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], consuetudo est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] hoc remedio. Mutatio, [illegible] [illegible] sui assuefactio, per quam [illegible] [illegible] [illegible] velis. Hanc maximam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Natura [illegible] non vnica vobis ingenia dedit, [illegible], vt mutare possimus non benigna parente natura, non [illegible] [illegible] [illegible], vnde mutationem, & [illegible]. Non tantum illi debemus, quod nos dederit: sed quod dederit mutationem. Multum dedit in hoc, quod possimus recusare, quod dedit, quod possimus [illegible], mutare nos, alios effici, [illegible] [illegible], [illegible] vestem, exuere genium. Quantum ad hominem praestat consuetudo, colligere [illegible] [illegible] in [illegible]. Facit homines ma[illegible] quae potest facere alios: nempe, homines facit [illegible] quae potest facere belluas. [illegible] [illegible], quemadmodum narrat Aben Ezra, [illegible] a [illegible], in syluis se recepit, vbi [illegible] gregibus, [illegible] diu vixit, [illegible], [illegible] [illegible], eodem [illegible] pabulo, [illegible] Rex [illegible] illum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] allocutioni-

bus respondit nihil aliter eorum, nec pristinis ap-
petitum gustatis post lectionem, ... parentum
... iterum ... ad syluam. Adeo
... vsitatur, quod laudabile, insolubi-
que non modo in spontaneum, sed necessarium
pergit. Quid mirum? ... consuetudini ...
... Transit in violen-
tiam voluntas antiqua. Perinde vt voluntaria
vsus abit in necessitatem legis, auctoritate perd-
praeiudicat omni ... atque ac promul-
gata, solemnisque sanctio; sic & in necessitatem
naturae transit. Repetitus mos populorum it ci-
uilis & communis lex; ita etiam singularium
naturalis & priuata. Quae aliena sunt, praedia,
domus, vtensilia, vsu facimus propria post legiti-
mam praescriptionem; indolem quoque alienam
assuefactione appropriamus, & quoddam ius he-
reditarium acquirimus. Sub ista consuetudine iura in
te acquirat Deus, praescribat, & tui possessionem,
vel vsu trade.

Cap. 80. Nemo praeterea peritiam artis alicuius ade-
ptus sine vsu importuno, nec adipiscetur virtutis
gloriam, quandocumque opportune, ipsa sua
praecipue importunitate. Archimedes perpetua
figurarum descriptione vbique intentus sui obli-
uiscebatur, non modo voluptatis immemor, sed
vitae, victusque. Compellebatur a seruis ad mi-
nisteria vitae, plus illa patiens, quam fungens.
Vnctione inter ad souendum corpus vnguentis,
extremis digitis lineas per membra ducebat. Hoc
continuo studio nec aduertit fatum, quod in
arte

ante sua expectauit. Ita oportet morientem [illegible]
quae mortis praeoccupatione [illegible], & [illegible] viui
[illegible], nihil attendit. Quae semel opinio
conscientiae vera [illegible], [illegible]
[illegible] & [illegible]; [illegible], vt
[illegible] humore plenum.

[illegible], [illegible] verba [illegible].
Ante e vita migres, [illegible], quam de-
sertum vitae. Est continuatio boni, [illegible], nem-
pe, ille virtutum modus, quo [illegible] vitae [illegible].
Pereunt antea acta beneficia, nisi nunc benefa-
ciendo viuas, imo nisi pereas. Omnis [illegible] est
vita in morte, si [illegible] repraesentetur. Sequentium
operum processus praeteritum resumit, extremum
retrocit priora, & [illegible] ordine sequuntur antece-
dentia vltimum: vt [illegible] operis contra id
ipsum quod gessisti, peccat, & infelicissima po-
tentia [illegible] valet, facta infecta reddit.
Hoc agitur, cum non agitur: non solum in prae-
senti non agere, sed gestum non egisse [illegible] nam
vita a momento vno pendet, a quo & aeterni-
tas. Sapienter illud [illegible] a Megasthene pro-
ditum praesentem vitam monet [illegible].
Conferendi sapientissima Syncletica, & magnus
Athanasius. Est breue hoc tempus, [illegible] aeter-
nitatis, adolescentia aeui, [illegible] immortalita-
tis. [illegible] ad aeterna instruimur, nisi per conti-
nuam [illegible] immortalitati [illegible] mutationi-
bus [illegible]. Confer autem ad hanc [illegible]-
tatem, et [illegible] versum [illegible], ne [illegible]
[illegible], et qui omnia dies, [illegible] quid

[illegible]

animum [illegible] concessis mali [illegible] ipsius [illegible] propria [illegible] & [illegible]; futuri ad praesens [illegible], pallidius [illegible] recedere, dum [illegible] bonum [illegible] & [illegible]; deinceps [illegible] impositum & promittens, vt [illegible] id semper promittit, quod nunquam implent, non angelum postulat. His [illegible] ingressi semel in gratiam [illegible] fit.

Cap. 81.

Paratum itaque etiam esse, velut exercitus quadratum agmine ad pugnam compositum, cum hostis ignoratus vndique cingitur, sic praecepta vndequaque & recentia habere oportet praesidia vitae, egregia aliqua dogmata & decreta animi, quae quotidie promulganda nobis sunt: nam quotidie licet bene viuere, & oportet, si licet; quotidie potest male agi, & cauendum, si potest. Gestemus singulis diebus praecepta. Samij serui recitabat sibi Heraclides scribit, legem Pythagoream fuisse, bis in die illa repetere. Diogenes mane iubebat perdiscat. Epicteto etiam ad singulas actiones. Nam [illegible] sunt eadem, & iisdem debemus esse. Semper placere esse bonum, [illegible], qui semper bonum faciunt. Non [illegible] semel memorare, vnde saepe memorabilia operetur, id est, bona. Vt bene semel loquatur Orator, & Sophista; millies legit, relegit Tullij, aut Demosthenis fragmenta. Ipse Demosthenes octies manu propria transcripsit [illegible] Thucydidis. Non plurimum interest inter [illegible] animi, & corporis [illegible] enim ille,

quem

& [illegible] amussis. Verum hæc non sola venu-
stas morum, sed declaratio. Maius [illegible] est,
quòd vanus honos mentis, quam quòd explicet.
Sæpe plures succedit, qui etiam unum profecti
fuerunt, in ipsa enim dignitate corrupti sunt, in-
digna indole: sed & in ipsa declaratione. Sæpe ca-
dit; dum degeneribus indulget, & speciem pro-
bitatis delet. Tam venerabilis est virtus, ut ipsi,
qui eam corrumpunt & inimice colunt, & ut se
imagine rei sanctissimæ non pessimam faciant,
pluribus vitiis abstinere.

Cap. 23. Denique ad absolutum virtutis, nec animi
violentia valet, nec industria erudit, nec diligen-
tia satagit, nec usus præscribit; sed fortuna est
opus summo operi, et ab ipsa etiam nonnullæ
prosperantur artes. Aliquid ultra, & supra men-
tem, ut mens recta sit, necessum est. Quid? Faci-
emusne virtutem famulam, cuius est domina?
Nequaquam. Nec fortunam intelligo hanc apud
vulgus diffamatam, ut cæcam, bonam, quæ fu-
git bonos, & quod dignis adimit, transfert ad
impios; inconstantem, fragilis, perfida, lubrica; sed
præsentiam illam Numinis favorem humanis
affulgentem actibus sine consilio, sine voto no-
stro. Divinam itaque gratiam puto innocentissi-
mam fortunam animæ: occurrit nimiùs præsu-
mendi. Hic est ingenium, meus Stagiritem &
Nyssenum, fortunæ, inopinis adesse. Nonnemini
hoc, aut patris, aut vi, aut solertia, aut cura, aut
habilitate eius ad virtutem pollere. Sine gratia
aut hæc non erunt, aut enim tamquam, aut pulcri

quidem

[illegible] sine eo fieri. Omnis honestas [illegible] bonum opus, opificium est gratiæ [illegible] apte Elegantes Hildebertus [illegible] est hominibus gratia Dei, & velut [illegible] [illegible]. Nihil sine Deo, sine te aliquid bonum? Omni bono etiam minimo summum bonum præest.

Cap. 54. Summam illam efficaciam numinis adeo rebus negotiisque, etiam Ethnici putarunt, nihil quæ sine eo fieri. Non satis enim eis Deorum numerus unum singulorum sufficientiam existimabant, per multos distribui [illegible] curam [illegible]. Hesiodus triginta Deorum millia in his occupat. Varro trecentos Iovios numerat, sine alia Dearum turba. Cuique rei suum dedicavit Numen, quia nihil, nisi à Numine. Quod suum Numen? Non unum geminum: simplex multiplex. Infantiæ nostræ Levanam, Cuninam, Edusam, Potinam, Vagitanum, Statilinum, Fabulinum, & alia sexcenta. Suos quoque artibus patronos Deos dederunt. Dederunt & virtutibus Pudicitiam, Fidem, Concordiam, Clementiam. Deas adorarunt: quia nulla sine Deo virtus. Hæc veritas mendaciis plura confecerunt. Igitur modestiam animi semper optemus, &, ut Divus Paulinus ait,

> *Adornare Christo humilem, celsam ad fastidia mundi:*

atque omnes successus operum [illegible] nisi putemus. Sine nullam artem vigere virtutem, nullo vincitur ingenio, nulla [illegible] machina.

nisi divinæ providentiæ [illegible]. Nihil habes, nisi mihi [illegible]. E cælo venit cælestis [illegible]. Omnia cælo debemus. [illegible] Solis munus, qua [illegible] gubernat, e cælo est. Hinc germinum [illegible] e nubium [illegible], inde [illegible], inde [illegible] cælum, inde multiplex [illegible] Gloriatis? Non minus penderemus e cælo, quam corpus, sed cum discrimine: [illegible] diminutione per plenum; influunt animi per vacuum, cum adhuc se exinanierint. Hæc sui vacuitas magna est divini respectus, illa Divinitatis, [illegible] vacui, quam naturæ. Inest Deus ei, qui sibi deest: adest, si sibi absis, ut [illegible] pro illo, teste [illegible] Asclepii priores. Sapienter [illegible] dixit: Caput disciplinæ silentium, caput omnis intelligentiæ, devotio. Unus est homo, cuius meritum ipsi pretiosius est. Videns Seraphicus discipulum vehementer inflatum, verissima objurgavit sententia: Οὐ τὸ εὖ ἐν τῷ μεγάλῳ, ἀλλὰ τὸ μέγα ἐν τῷ εὖ. Quidquid recte fit, id magnum est satis & plenissimum: at quidquid magnum fit, non est statim bonum, sæpe vituperabile, raro securum. In securitate vindex humilitas.

Bonum non est in magno, sed in bono est magnum.

LIBER

LIBER TERTIVS, DE ARTE VOLVNTATIS.

LEMMA I.

Iuuanda est voluntas ingenio.

HACTENVS affluenti sua su- Cap. 1.
[illegible], hactenus lautissima abs-
tinentiae vires attemperauimus
[illegible] potentis summa cupidi-
tis licentia, & quod mirum est,
innocentia, quod velit; volentis summa feli-
citate, quod possit, [illegible] absque squallore hu-
manae [illegible] sua propria manuum [illegible] pacis,
sine timore [illegible] & voti [illegible] acerrima
spirat. Pollet amare voluntas, quod libera; pol-
let & odisse, quae nec metuit, nec cupit disso-
lutis foecundae [illegible], vel si in hoc se [illegible]
[illegible] compositione, [illegible] spiritus
[illegible]. Ad aliud iam (meliori saepe ineptiarum
iudicio) officiosum illi organum animi compo-
situm venimus, socium suae virtutis intellectum.

O qui.

quæ, dum fit [illegible] aliorū, eius illa alterius vsū. Hanc propter administrationem præparare, ne sola laborem, sed mulcere impetus bonos illecebra aliqua, vt semper vires nouas eunte negotio suppeditanti sequatur. Potest voluntas [illegible] fortunam, & sine infortunio esse. Maximus felicitatis diligentia est negligentia fortunæ: at, si optimè [illegible] illam, commendes lucernas illas vagas & vanas, quibus, [illegible] licèt, venit lautissima, grauites nos [illegible], renuntiéque salutatem, & [illegible]; non nisi se vigente, amplexabitur voluntas, & minori illudentia contra fidem intercipientis sua. Tunc solùm summa fortunata erit abominatione fortunæ æstimare fallit. Sed, quia illud interest inter felicitatem vulgarem, & veram illam virtutis, quòd illa casu, ista consilio libenter venit obuiam; illa propter eam cadit, & cæca est; ista stabilis, & oculata: oportet tamen licet aliquis, & suis explere mentem conatis, ne interim stabilienda pacis onus sine voluntas; sed interdum & luctâ & contentione excitat. [illegible] sibi sic, vt possit velle, aut nolle, quæ velles, (gratiâ licèt antiqua optimè,) sed quam genitam, cui nisi valet, plerumque nullis [illegible] valet. Blandimentum à ratione capiet, quæ mitior gubernatione ad bonum, vt cardo oleo, aut unguento, redditur facilè versatu apprehensa. Temperamentum in his, & in voluntate ardore ad bonum, & in mentis lumine ad verum desiderem gratiam. Hæc incipit, hæc perficit quidquid est perfectum, ne officiat nostra inertia.

Est

Est intellectus consiliarius, atque vt [illegible] Cap. 2.
cam, oculus voluntatis; [illegible]
tatur, prout vult ille, nisi illa [illegible] impellitur
[illegible] caecae instar, si [illegible]
rem [illegible]. Velut virgo pudica in [illegible]
nihil per se incipit, nihil audiens, nisi quod [illegible]
famulus renunciet, ita credit omnia [illegible]
[illegible] voluntas filiam mentis, ex cuius [illegible]
praecipuum momentum tranquillitatis [illegible]
detur, si veridicus sit nuntius, nec falsis [illegible]
bus infestet pacem cordis, saltem [illegible]
tellectus interpres, & lingua rerum; [illegible]
sequentur, bona [illegible]: si falsa, [illegible] si ve-
ra, malem, & laudes mala: & quemadmodum
canina lingua ad [illegible], quod potest [illegible]
omnibus his medetur ratio [illegible]
necessum est monere, quantum cognitio [illegible]
tatis cupiditatibus fiat, & quemadmodum vo-
luntatem suis institutionibus generatim pr[illegible]
struximus, instruamus intellectum. Duae sunt
[illegible], ac quia pessime [illegible], sic iu-
dicamus. Vtramque sanari oportet. Opus ita-
que est, [illegible] sensu [illegible] pa-
rare; veridicisque cogitationibus [illegible], & [illegible]
[illegible] onerare mentem, vt in promptu sint.
Pro opportunitate, etiam [illegible], &
[illegible] illa, excellentia[illegible] decreta in opus
transferre, etiam [illegible]. Quemadmodum [illegible]
[illegible] Medici [illegible] pharmacopo-
liam, ne remedij mora [illegible]: ita
plurima vitae praesentia comparanda sunt.

Mundus sit [illegible] referta, officina falsarum [illegible]: ad [illegible] venturi om-nia suo pondere aestimantibus. Gemmae gestan-tur [illegible] pericula & casus, gestentur adver-sus casus fortunae, & discrimina animi, si non Christiani, saltem philosophici sensus.

Cap. 3. Verumne lacero suggestu, lugubrique super-cilio paupertas? Obiiciat illud, aut quid si-mile:

In minimo ego mortalis, qui minimum capis,

Fastidium inopiae te vexat? Oppone: Pauper is pauperior est, qui nolit esse pauper.

Desunt inopiae multa, avaritiae omnia.

Sufficiens, sed arcta & infamosa paupertati sen-tentia, cui pauca desunt, avaritiae plusquam omnia. Quid? gravis adhuc videbitur frugali-tas? Occurrat ratio: Non est grave, quod nihil grave habet. An levius erit, si adiectus centum gravius metallum? Nullum pondus maius quam auri. Stultitia est, velle alicuius additamento rei onustius gravari. Pondus decrescit, nisi detra-ctione; minui quomodo adiectione expectabis [illegible]? Non tam gravis potest esse paupertas, ut est putari gravem: illud error est, illud natura. Instiga te [illegible] Ob-[illegible] Pervenies [illegible], cuius [illegible] pervenisses fortunam. Appendix bonae fortunae mala est. Hanc ducet illa, licet caeca. Hic videbis mirum aliquid, quod caecum caecum ducit. Astu-tia sortis est, cum non habent, [illegible] pauperem, beneficentiae, ut insidiosa felicitas pun-

dar.

dae tantam miseriam. Quicunque in[illegible] pinguem fortunam, cupit potius spoliari se [illegible]. Cur amabo bona, quae ipsa timore me faciunt non bonum? Memoria illius

In nullum auarus bonus est, in se pessimus.

Repulsam patitur ambitio tua? Consilium cogita, quod licet non habeas, quod cupisti, habes, quod debuisti cupere. Fecit alius, quod tibi faciendum erat, repulsam cupiditatis. Iam gratiam debes. Debueras impetrare à te, ne peteres; aut à fortuna, ut daret; non potuisti à te, impetrasti ab illa, ultrò fecit. Quid? quaerens, si obtineres, putabas votorum? Certè nec pausam. Nam pacit animum, quod possidet, sed, quod nolit. Plures, ut quiescerent, ultrò reiecerunt, quod cupere. Melius est nolle, quae non habes; quàm habere, quae vis. Compendio laboris maximam quaerere curam! ne accipias, quod, ut quiescas, relinquendum est. Triplicis laboris compendium erit, & obtentionis, & retentionis, atque renunciationis. Aequè solet esse molesta rerum possessio, ac postulatio: molestissima tamen resignatio fortunae. Felicem te putes, si non habeas, quod si non habuisses, felicior esses; felicissimum, si nec optasses. Quis dicior, quàm qui nec voto eget?

Quod vult, habet, qui velle, quod satis est, potest.

Prima fortuna est non optantis; alia non habentis male optata; media est eius, qui nec habuit.

Etenim vocibus familiaribus statim mitigantur arascentes curae: ita cupiditates oportet *Cap. 4.*

[illegible] similitudinibus rationibus, atque [illegible] affectis in procinctu ad omnem futuram libidinem. Eleganter Socrates: [illegible Greek]. Hoc pacto, velut flores aliqui sequuntur Solem, affectus pulchri convertentur ad lumen rationis, sequentes verum, cuius periodo vix malum incurrit. Hinc tamen malorum opinio pessimo incendit iuuento, cum maligna fide, ut illud, quod [illegible] pater [illegible], culpam, & saepe commendet, non prius [illegible] sit malum, sed verum. Reliqua ad utrumque sunt nullo [illegible] colore; possunt fieri mala, si facias: at, quia ex se innocentia & utilitati nostrae obsequentur, benisque moribus morigera, si velimus hac parte bona appellare, poterimus. Atqui, cum verum contineat bonum, etiam intellectu amabis, voluntate intelliges, si illo respicias bonum, istâ verum: cognosces, quod bonum est, diliges, quod verum est: cum bonum, quod praesens est cordi, verum sit; & verum, cui applaudit & celebrat animus, bonum sit.

Hinc fit, qui formidabile [illegible] [illegible] reputant, [illegible] quae [illegible] compassione [illegible] sunt, parata habere, [illegible] qui prospera fortuna sapiunt, etiam adversa illius [illegible] expediunt.

LEMMA II.

Opinio multiplicat mala per ipsa bona.

Cap. 5.

DVobus igitur peccat cognitio modis; & quia tenebris affligit, & quia luce non illustrat,

luserat, apprehensionibus, scilicet, talibus, quae [illegible]
etiam voluntatem [illegible] veris, quae non si [illegible]
Quantum in aliis mendacium, in his locis quae-
dam, & summa veritas delinquit. De illis men-
dacibus prius disserendum: maiores sunt, quae
comitiis iniquis condemnant ea: bona quaedam
elogiis commendant; aut quae bona sunt, mala
aut quae mala, aestimantur bona. Primum enim
perpetuo nos affligit, & fluctus animi magis for-
midine inani. Horret animus aliquid credibile a-
deceptus praesertim testimonio: tum [illegible]
multiplicatione malorum multiplicatio [illegible]
ata veri, ilisque consequentium carum [illegible]
mantur vulgus. At illud mirandum, quod multi-
plicentur multiplicatione bonorum, dum plu-
ra nec alia putet bona, quam sint. Testificantur
ista bonitatis unde optantur, vehementius per-
sequimur, libenter amplectimur. Quid inde? Di-
lemma quoddam & necessitas miseriae: sive ob-
venerint haec bona, sive aufugiant, utrumlibet mo-
do versat nos sua sentica fortuna, versat cupido.
Namque, si non obtineatur, quod putatur bo-
num, aeque cupientem est aerumna & tormen-
tum animi, deceptione omnium molestissima.
fiet. Illud etiam mirandum, quod certum quo-
que angor veniat, si consequamur, quae optavi-
mus. Impleta voluntas non semper est beata.
Apparens illa rerum bonitas, quam nostrum fa-
bricavit cerebrum, delicatissima & tenuis est,
contacta dispergitur, comprehensione diffluit,
interque digitos collabitur, quasi aquam pugno

stringeret.

iungentes. Aliud possessio innuere, quam cupiditas; parit: Adde, quod a votis ad curas gradus enim est. Quae optauimus, de his timemus. Quid refert, in assidua cupiditate absentes diuitias, an nactum illas praesentes & libere timere? Fructus illa voti falsi gaudium; & vt fortuna saepe pro bonis supposuit mala, pro laetitia subrogat maerores.

Cap. 5. Iamne censebis aeque afflictum, & voti compotem, & irritum, qui nihil obtinuit cupiendum, & qui omnia consequitur? Credo saepe infeliciorem, qui obtinuit. Inexperta enim felicitas minus infestat. Inexpertum illud molestum acerbius est, & commutatione mali pro bono vehementius, & velut ex irritatione percellit, scilicet, sesquiduplo ictu. Iungitur frustratio voti cum substitutione damni, & substitutione insperati periculi. In primis aeque grauis est iactura spei, & gaudij, siue non consequaris optata, siue non fruaris eorum neque fructu, cum id, quod consequeris, non sit, quod consequi volebas. Itaque vtroque modo frustratio est voti: non habes, quod optabas. Atque enim illuditur voluntas, cum obtinet, quod cupit, & cum amittit etiam vtroque modo amittit. Hannibal, (qui vix in alio maiori fuit discrimine, quam Antiochi, per tot discrimina fortissimus Dux, qui non robore, sed astutia potuit defendi aduersus fortunam & alienam cupiditatem, ne quis putet aduersus propriam sine consilio,) quasi iam amplexus Cretam euntem, fallens Gortynios, compleuit plumbo,

summas

formidasque [illegible] & angelico [illegible] [illegible] fimo deposuit. Si tu percupere ex illis, quid grauio-res sollicitudines ; an, postquam [illegible] tas in eternum, quam illam [illegible] perci-peret alius? Vtroque enim [illegible] [illegible] Hac assueta opinionis est, [illegible] tuere per annos plurimum. Caeterum, praeter illam communem spei iniuriam illa addunt, quod vltra quam mulier bono expectato, saepe malum inexpectatum [illegible], quo simul in-fortunatus ac calamitosus fias, sine voto, & con-tra votum miserandus. Ad haec, quia sine suspi-cione infelicior. Nulla magis metuenda mala sunt, quam quae non permiserunt metui. Subita tela fortunae acutiora sunt. Quae praeter spem iacit, grauius feriunt ; qualia enim, quae contra spem? Adeo falsa rerum opinio est, maledicta, & sine auspicijs, ut ipsam praecipue fortunam in-fortunatam fecit fallax, ut fallacem felicitatem [illegible] falsa. Illa fere mater est totius miseriae ; perter-sa malorum [illegible] ; illa res totas [illegible], si-ue malum in bonum, siue bonum in malum commutet, siue alterutrum, siue vtrumque mu-tet fortuna : illa rarum fecit occursum gaudij, [illegible] importunumque maerorem : illa miserio-rum vulgus ait, omnium calamitatum nuncia-ta. Non itaque [illegible] [illegible] [illegible] num & plura mala sequuntur bonorum opinio-nem, cupiditates, timores, tristitiae, [illegible] fe-cum [illegible] vera mala. Falsum bonum gra-uidum est multis damnis : quin, etiam ipsa bona

innocentia fuerit, puniendum esset ob malorum [illegible] non [illegible] modo, sed [illegible] [illegible], nobis constare [illegible]. Dices, [illegible] illa mala non fore molesta, si & bona falsa non adimerent. Atqui non minorem dixit [illegible] verorum malorum, malum, licet falsum. Timorem excitat [illegible] [illegible]; [illegible] vtroque modo.

LEMMA III.

Iniqua æstimatio rerum ab existimatione est.

Cap. 7.

NOs architectamur mala. Ipso nostro feriamur iudicio, atque ingenio ad nostram detrimentationem vtimur. In exemplum illudentis opinionis traducendus est Aman: opulentos thesauros, magnificos honores, larga Assyrij tyranni munera, quibus supra omnes proceres erectus, etiam & pinguis adornabatur victima fortunæ; ad hanc liberalitatem etiam naturæ, filios electos, nihil omnia homo auarissimus, & vltra fortunam ambitiosus duxit. Seduxit igitur illum opinio, cum magna illa considerauit; imò & cum nulla: nihil omnia duxit præ seruili obseruantia, quam pluris se [illegible] amantissima sui, & [illegible] auaritia. Culpa istud opinionis fuit, [illegible], cum ad læuum fortunæ obliquæ latus iacebat ille

sisse in domo parentis Amalechi, si affectum dé-
nudatum, quam fastidiosam felicitatem puncto ge-
rit, vulgaris aliqua præfectura Prætorij, & vel
ferum vultum tyranni, mouit lectius imaginem quo-
dam beneuolentiæ, aut pro illis sortis lusibus in
quolibet cæremonia illa, & cultus veteris Mardo-
chæi, illarum potius delectum habere; neque
populum capitis maioris faceret, quam devo-
tum & gremium Reginæ amicum sopitum.
Quid igitur permanauit totum faciens? Quid
mutauit fortunæ pretium pretiosissimæ vilissi-
mis? Quid denique eo superbus præcipitantem,
nisi arbitra deceptionis opinio? Illam hanc prius
apparentem quam gloriam, & frontem compsit,
explorauit, cum voluit, inanem magnitudi-
nem tam magnum finxit ita nihil definit. Non
solida moles fuit, quæ sine fortuna collapsa est,
quia probitate, solius phantasia sustentata. Im-
maginatio in freto nunc supra cælum mittimur,
nunc infra fundum, non nisi quia putamus, & mu-
tamur.

Illum enim mundanarum rerum colorem, *Cap. 2.*
illum splendidum gestum obduxit, non veritas,
sed opinio peruersa, manifestum iudicium
agere, magna bona per libidinem, non per veritatem
commentans. Capio tam huius vanitatis fidem,
non à Lyceo & porticu Stoicorum, non à Cruce
Iesv; non, inquam, ab Philosophia, non à
virtute, non à fide, non ab ipsa Dei sapientia,
sed à mendacissimis, ab ipso mundo, ab ipsis va-
nitatis mancipiis. Falsissimæ opinionis cruciatus

hanc

hunc [illegible] contra se [illegible], omnia nihil esse [illegible] Antiochi, non vulgarem fortunæ [illegible], [illegible], & [illegible] principatum aut localem [illegible], & [illegible] non dignum [illegible], sed [illegible]. Mundana quædam flatu, fumoque concepta [illegible] pessimum homo dignum optima voce: Nihil me habere puto. Nihil dixit innumeras opes; nihil, numerosam familiam; nihil, gratiam clarissimorum; nihil, splendidos honores, quibus Assuerus eximiam signauit fortunæ [illegible]. Quid amplius à Zenone aliquis, aut Socrate desideraret? Adiecit, quod peccatum æstimationis retexit: Quamdiu videro Mardochæum Iudæum sedentem. Omnia dixerat nihil esse præ Mardochæi obseruantia. Interdiu cernere stellarum radiationes, scilicet, coram Sole inebriante omnia suo lumine et illa, quæ Aman contempsit, quantopere pusilla, quæ nihil visa coram se [illegible], caput inflexisset? Quotusquisque ex porticu Chrysippus aliquis, ita ad exaggerationem, ita ad contemptionem rerum humanarum animosam mouit vocem? Sæpiùs legi, & audiui, omnia ista friuola sub Luna bona, nihil esse, & vanitatem vanitatum vanitatem: sed [illegible] collatione bonorum, quæ virtus [illegible], æternitas nutrit. Non miror scintillam non discerni, inter flammantia culmina, atque incendiis sidera abscondi: neque miror hæc temporis [illegible] pabula passim videri ad æternitatis [illegible]. Vehementiùs depressi

sunt,

Vulgus æstimatis rerum [illegible]
sunt, etiam nihil esse nihil. [illegible]
despexit, nisi ipse [illegible] per [illegible]
[illegible]

Neque ex [illegible] illam [illegible] C. 7. 2.
[illegible] illam sententiam, [illegible]
[illegible] & de honorum [illegible]
[illegible] argueretur, ([illegible] enim [illegible]
tum absentia & odium,) præsentanis [illegible], in
gillatim [illegible]. [illegible] Hi
infelix ille Mardochæi genu, & nihil [illegible]
re, quod plus est, ducit; non vitam, aut [illegible]
honores, universa complexus, [illegible],
fortunæ pestilens [illegible] splendide sibi impo-
sita. Si aspectes [illegible]
posse magnitudinem [illegible]
[illegible] honorum, quantum gloriæ [illegible]
per omnes Principes & servos suos Rex [illegible]
[illegible] colliquefacientium [illegible]
tum, convivia cum Rege & Regina [illegible]
supellectilem à natura complice fortunæ [illegible]
[illegible], non modò familiam, sed [illegible]
agnoscit: [illegible] non [illegible]
sus novis Reginæ [illegible], [illegible]
maiora gliscentes. Nihil ducit [illegible]
[illegible], omnem fortunæ, [illegible]
[illegible] Quo tempore? Cum [illegible]
[illegible] rerum [illegible] cupiditas [illegible], & aspe-
ctu Regali [illegible]. Quo tempore? Cum
[illegible], vegetus, valens, [illegible]
[illegible] tabes & macies [illegible]
[illegible] & vicina fati aspectus etiam [illegible]

[illegible]

Insipientem docet. Quo tempore? Cùm [illegible]-
tem fortunam putabas, aut [illegible], cùm
& inexpertus instabilis sui ingenij. Quo tempo-
re? Cùm [illegible] adhuc bona putabas, nulla
contusa vulnere, cùm vitrea non didiceras; cùm
adhuc felicitatis vlcera fugiebant, cùm nunc capie-
bat pigmenta, & fere radiamenta, cùm adhuc ipsius
mundi cliens, & ambitiosis in eius sacramenta iu-
rabat, non transfuga, aut desertus. Si nihilominus
veritas fidem non accipiet, subscripsit eorum om-
nem communis placitum, sit inimicis ex amicis re-
fellis. Audiuit tamen, clamant fidelem nihilis
meritò fieri, suo amanti dicto. Audierunt amici
fortunae potiùs, quàm fortunati, concentu sper-
nant; & hinc inimica suis votis suffragia dede-
runt. Verissimè omnia nihil erunt, quod non
negauit nacorum cupiditas, blandimentum adu-
latio. Verum erit, cui tot etiam pessimi, etiam
mendaces non discrepant contrà. Sed insignite
adhuc calculis: si pretiosis fortunae vestes do-
minantissimae, per securi populi iudicium adeò
parui fiunt, quae illa dicatis bona erunt pro aeter-
nis, pro Deo? si ad malignam disparet locum,
an confidenter ad meridionalem assumi?

Cap. 10. Vnde igitur formae magnificè? vnde nitescit
blanditur? vnde perfidia praestringens fulgoret?
Videri est, & purpuram variegantis sceletus, &
solium compositio nullitatis, & solidum nihil, &
rarum deceptionis artificium, quorum omnia &
vita putari est. Tingit, effingitque omnia opinio
nostra infideli charactere. Praeterit figura mun-

di.

di: vtique: non æstimari est. Et ipsi [illegible]
pendia, iuxta Placitum, fecit sibi sigill[illegible]
gimus flagrat aqua: auream sigillum, [illegible]
gaus. Desine putari bona, aut mala [illegible]
comparatiu obliquas quibusdam apprehensioni-
bus conspicamur magna haberi, quæ parua, [illegible]
nulla sunt. Supponimus, non sunt; nec aliu[illegible]
quam lusorium pacto, calculis pretium impon[illegible]
tur, absente nummo. Pensate liberè mutuis con[illegible]
septus componimus; quemadmodum impon[illegible]
mus rebus nomina: nihil tamen imponimus [illegible]
Placitum humanum fuit hanc vocem, leo, fe-
cissimum animal; illam, lepus, sapientissimum
notare. Potuit & in contrariis populorum, in-
tenalibus signare timidissimum, & fugacissimum le-
porem; quemadmodum nunc animalium & re-
gium brutũ. Potuit & vocabulũ, ferus, in[illegible]
peiorem, aut meliorem [illegible] indicare; cum
mutui conuentione ita pactum est, non [illegible]
fit. Pari dicimus libertate conceptibus [illegible]
& libero, peruerso tamen, hominum consensu,
opinionem magnitudinis rebus tribuimus; non
quæ sunt magnæ sed quas supponimus [illegible]
habent magnitudinem, sed habere volumus.
Conceptum etiam boni, aut magni, [illegible] pe[illegible]
morum diuitiis, honoribus, deliciisque [illegible]
[illegible] tamen, ea sic indifferent, vt æquilentiam
aut mediocritatem tenent, famam, aut [illegible]
Commune tamen auarorum regio maioris pretii
opes, quàm mores, honorem, quàm meritum
pretiosius aurum, quàm humanis vestem, quàm

sensum

ferrum affectiosum. Valent & eidem conuentione gentium communium opinionem, & pretia rebus indita. Factum illud apud Spartanos fuit, interdicto aurei metalli usu, Lycurgi sanctione. Inter Macrobios Aethiopes valuit aes, viluit aurum, nisi ad retinacula [illegible]: maluerunt vincire corpora, quam animus. Extiterunt apud nos prima rerum taxatores, inuidi generis nostri. In abdito, in arduo, in raro pretium felicitatis locarunt: certe ut nemo felix esset, sed ipsum beatitatis votum plurimos miseros faceret, inquit, [illegible] impie, cum in nostra se aestimationem rerum facere, ex aliegere ad beatitatis studium, quae se necesse inquirere, quaeque natura, quia vetuit, abscondit: ea negligentes, quae in promptu, & sub manu cuique sunt; quibus semper felices essemus, alioqui miseri. Cur in aestimatione aurum relegimus felicitatem ad terrae viscera, sub [illegible] & fluuium, ad inferorum periculum? Quomodo ex regione miseriae efferret se felicitas?

Cap. II. Hactenus ista rerum taxatio pessime nos habuit, fecitque & pessimos. Placitum nostrum fuit placitum mutare, & iniquam rescindere opinionem patrum, & felices inter miserias existimor:

Si bene prudens sis, omnibus fortunatus eris.

Ἂν ἐι φρενεῖς, τὰ πάντα γ' εὐδαίμων ἔσῃ.

Quid? nimium & audacem praebis spem, reuocare humani generis iudicia, transferreque pessimorum opinionem? Impossibilis profecto opera potius, quam vtilis. At non communem in hoc consensum quaero, sed tuum. Hoc interest inter voces, & [illegible] significata cor-

rigere

[illegible] plurimis, [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] sola [illegible] numero [illegible], neque hoc, quod [illegible] alij [illegible] [illegible], quantum [illegible] efficiunt [illegible] [illegible].

Cap. 12. [illegible], si [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible], quod plures [illegible]; [illegible] error est, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] credas, quae [illegible] [illegible], [illegible] consilium [illegible], si [illegible]. Quid [illegible]? Compendium malorum [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible], cum [illegible]. [illegible] solum in [illegible] [illegible]. Nec [illegible], nec [illegible] [illegible]. [illegible] tela [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Quid si [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Nullus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locus est; nec [illegible] [illegible] [illegible]. Opinio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. At [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videre [illegible], quam [illegible], imò quàm [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Occupat [illegible] [illegible]. Nonnulli [illegible] sua [illegible] [illegible] [illegible]: alij [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], Quod [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], labor, quae [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] fore.

Nolo

bonis potius a [illegible] integro, bonum a nostrum [illegible] [illegible] pectalia, egena simulacra appetit, quibus cum [illegible] adeptus, reddimus appetitionem: sed, dum suum, cui natus est, bonum non contingit, semel [illegible] confusione premimur. Ex hoc illa varia [illegible] quod velimus contemnere, [illegible]; cum illud possimus, non illud. Existimatur res [illegible] nostro. Opinionis solum, [illegible] rerum iudicia, nostra dominatio est [illegible] fortuna. Adeo positis, & in medio est [illegible] miseriae, non, tollere, quae putem mala, sed, non putare, & [illegible] rebus [illegible] hominem.

L E M M A IV.

Mala ab opinione potiùs veniunt, quàm e rebus.

Cap. 14. SEd & opinione [illegible] istud est, [illegible] [illegible] [illegible], ex populo [illegible] [illegible] [illegible] Prudentius ait:

Turbatis species istas
[illegible] Gorgon.

Laedunt nos [illegible], non, quia [illegible] mala, [illegible], sed, quia [illegible] non laedit, quod est mala, [illegible] [illegible] laedant, quae putamus laedere. Posita [illegible] est [illegible] pretii, non est [illegible] [illegible], sed opinionis. Nulla est miseria,

quae

Mala ab opinione potius, quam è natura. [illegible]

quæ non sentiuntur. Quid est quod hic tandem plagam credat patriam, alius exilium [illegible] tas, hic infortunatus? Petat sibi extraneum. Audis quasstam [illegible] mortem, audis aliquam combustam domum; non commouerta [illegible] piam, tempestate que [illegible] naufragium, [illegible] gentium non incussit illum, sed putare ad te pertinere. Si ignorantes, [illegible]. Dasse [illegible] casibus, quos non ad nos feras. Non putes ad te pertinere, nisi quod in te est, & tuo parent arbitrio, non fortunæ: nec aliter tua est, quam extranea tangitis. Ista omnia extranea sunt. Sin minus, non [illegible], sed tu dum iudices [illegible]. Igitur iniuria opinione est omnis iniuria. Quid nos iniuria afficit, nisi putare affici? Nosmet ipsi pessima lædimus, sed cetera [illegible]. Verissime quidem Simplicius ait: Opinio, qua nos iniuria affici putamus, ipsa nos quasi iniuria afficit. Ceterum, istud pravum iudicium, in quo nostrum est. Tollamus, sine bello erimus. Si innocentes nobis simus, nullus nocebit. Quisque seipsum lædit; & quia [illegible] verum sibi sponte parat, dum honestatem non colit; & virtutis normas non sequitur. Culpa falsum, [illegible] verum est: & quia in his, quæ falsam, iniustámque mali famam sustinent, adversus nos armamus, dum putamus inimica. Itaque & mala facimus, & fingimus sed & dum fingimus, facimus. Quæ calumniatricium linguæ ingenit arcana vis, vt nostrum cor permittat, quasi sit [illegible] audita? Ad immanes celi minas, hor-

 rescens

[illegible] constituimus [illegible] est [illegible] [illegible] altissimum oculum, quae vix claustra [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] quia ipsum in [illegible] venit? Aut vera calumniatur proximi, aut falsa [illegible]: si vera, cur pudet [illegible], quod fecisse [illegible]; si falsa, cur non delectat conscientiae innocentia. Ille [illegible], qui [illegible], [illegible], [illegible] non potest: alter [illegible], quia potest.

Cap. 25. Iniquissima nostra [illegible] iudicia, quam verecundia. Thrasyllus Aexoneus, profectus in Pyraeum, naves in illum celebritatis properum, quae [illegible], suas aestimavit hac opinione, & quae in portu salvae venirent, immodice gestiebat laetitia. Mox restitutus menti numquam cumulatius gaudium habuisse dicebat, quam cum vidisset naves non suas [illegible]. Nos, an sani, nescio; scio, si sani, infeliciores sumus; [illegible] nostra [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] legimus. Adeo ingeniosi malorum [illegible] [illegible] sumus, & periti [illegible], & [illegible] [illegible]. Quemadmodum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] aliquo [illegible] stupent [illegible] [illegible] trepidamus. Ipsa opinio periculi [illegible] [illegible]. Qui ex [illegible] despiciunt [illegible], [illegible] [illegible], ut [illegible] nemo [illegible] [illegible], nisi cogitatione sua. Nos quoque ipsa opinione periclitamur: illa [illegible] [illegible] [illegible]. Quidam effusum humanum sanguinem spectantes, nimio misericordiae affectu [illegible] animum, cum ipsi, qui vul-

nerati

[illegible] sine, sui compotem [illegible]
sine [illegible] [illegible]
[illegible] nec [illegible] spiritu. [illegible]
[illegible] remedium [illegible]
[illegible] & Medici [illegible] de morbo [illegible]
sum [illegible]. [illegible] solet [illegible]
[illegible] non admittit. Si potest [illegible]
potest non suscipi. Valde [illegible]
[illegible]. [illegible]
prius [illegible], dum [illegible] opinionis [illegible]
[illegible] sensum [illegible]. Qui Pompeij [illegible]
[illegible], [illegible] oculis, donec [illegible]
[illegible] hostilis classis, & [illegible] fuga [illegible]
ad alia [illegible]. Dies quoque [illegible]
docti experimento [illegible], nullam tamen esse
[illegible], et [illegible] gaudium [illegible]
[illegible] enim [illegible] minori fide [illegible]
[illegible].

PÆDEVSIS I.

Remedium opinionis est, cognosce.

NOn leue [illegible] hunc [illegible] putes, Cap. 16.
cognosci [illegible] tibi vbique [illegible]

[illegible], [illegible] nihil, omnia falsa.

[illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible]: Omnia ista si [illegible]

[illegible] Non ista sunt, quae me [illegible] mala; sed opinio, qua iudico esse mala. Non [illegible], sed cogitationes [illegible]. [illegible], qui [illegible] puto; & dum puto, [illegible] mihi [illegible]. Aglao fuit, felix Tellio, affluens Diogeni, [illegible] Demonacti, gloriosa Epaminondae, [illegible] Horatio, laeta Anaxagorae, [illegible]. Contumelia [illegible]? Vnde percellor, nisi quod puto? Verbum fuit, non fulmen; vox, non telum. [illegible] animo, quàm corpus est; [illegible], corpore, [illegible]. Vnde [illegible] [illegible]; ergo [illegible], non [illegible] mali, sed [illegible] est; non [illegible], sed [illegible], opinio propria [illegible], non [illegible]. Quid mihi si taceam, nisi quòd tacitus [illegible]? [illegible] [illegible] silentio, quàm [illegible] responsione. Quid [illegible], si [illegible] feram? Nec [illegible], nec [illegible]; in nulla [illegible] dolor [illegible]; ergo [illegible] solam opinionem est. [illegible] me [illegible] malis; [illegible] aequè ferre, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] verum [illegible] duas [illegible] non [illegible], nisi [illegible]. Noluit respondere Dion, & [illegible] Catoni [illegible] fuit. [illegible] pro-[illegible] à maledicentibus prouocamur, non sentitur.

tetur. Facillimum est pessimis mali[s] [illegible], &
maledicere; [illegible]
mis maledicere, potest [illegible]
per mortem; illud non vult, quod non [illegible]
voluntas, & [illegible] abest.

Mortem formido. Non illa mala obiicit, sed [illegible] Cap. 17.
optio (si non patiuntur mala, tractabilis est: quae miseria est optabilis, salutaris erit) [illegible]. Desinent illi mala pati, illi agere. Quid [illegible]? Malorum omnium finem [illegible] esse: aut nulla alia mala sunt, aut nullum malum est mors. Cur aeque sequimur [illegible], quae aeque [illegible] si ex in se non sunt implicata, multa sibi [illegible]gnat aestimatio. Quid? Mortem non metuo, sed [illegible] ne violenta sit. Certe qui solent mori, [illegible] hic violenter moriuntur. Quid? Ne ignominiosa sit. At, nulla turpis mors [illegible]. Quid? Ne subita sit. Iam & [illegible] homo videatur, cum opportunam, si malus sit ipse, & mors mala. Cur utrumque velis, & alterum non libenter [illegible]? Nulla [illegible] mors debet esse. Si omni bona expellemus, in quacumque nos minus cito venit. Quid? Ne immatura sit. Quare mortali matura mors est, fortasse & sero: ante venire potest. Unam solum intempestivam semper fatebor, sed malorum: cum omnis opportuna bonis. Quid cito [illegible], non dolent [illegible], quia naufragium breve sit? Nullam immaturam mortem dicat, qui putet semper mori. Subtilis ista dicere: an & vera? Egregie Epistheta [illegible]? Quemadmodum ad

quæstiones & suspiciones nos exercerent; ita [illegible] plerumque inquies: nec con-
uenit, ut illa proponantur nobis quæstiones. Ta-
men in ea ingenuitatum rerum pigmenta, opi-
nionem, [illegible], effectum Pyrrho con-
siderer, dubitatio primum est, & cui postrema se-
quitur, cum qua uiuitur.

Cap. 18. Propria ea opinionis etiam præcipue alleuan-
da sunt: & multo melius, quam sui consideratio-
ne. Quemadmodum, qui incubant, & graui in-
somnio premuntur, aliquam leuant interdum
solent inter uana illa phantasiæ pondera, com-
memoratione illarum sui: Somnium, inquiunt,
illud est, non ita re contigit. Atque in se reflexa
cogitatione, quid somnient, sibi somnientes
etiam, solatium aliquod anxietatis capiunt: ita,
dum graue quid uidemus pati, attento animo di-
camus: illud opinio est, non est malum; sed ima-
ginatio mali. Sic eludemus [illegible] nostræ insta-
les, grauissimi uigilantium insomnia, &

pectoris [illegible] somnia:

aliquin leuia & uana consilium gerunt nos, & expri-
mere per ea languorem. Si uasculum cuiusquam con-
cidatur, per iracundiam menti excandescimus, quid
fragilius testaceo uitro? Cur ob id fracto exani-
mus? Quemadmodum consideremus longam quæ
omnia ista fortiter debent infringi? Quid fren-
des, miserde, indignaris? Cape tibi [illegible] pro equum?
Meminerimus ea lite esse, quæ ita fiant: memento
fictilem ea lite esse, quæ franguntur. Minuta &
leuissima faciunt opinione grauiora: præsertim

&

si hic sufficere[illegible] [illegible] at minime [illegible]
pit. In exemplum narrabo, quod [illegible] dile-
ctissimo Galeno etiam animorum [illegible]
ao. Is cum autem [illegible] Roma rediens [illegible]
Gortynensium civem, pluribus quidem aliis [illegible]
[illegible], simplicem verum [illegible]
fensum amicis, frugi [illegible], liberalem ad tem-
pus; sed cum omnes illas dotes contemnebat
praecipiti [illegible] furor. Cum enim essent Co-
rinthi simul, quae vir ille supellectilis secum
vehebat, una cum ipsis servis suis [illegible] ve-
henda a Cenchris Athenas usque, ipse [illegible]
conducto vehiculo terrestre iter Megaris [illegible]
nit. Cum iam Thriasium attingeret, servos,
quos habebat secum, rogavit de quadam supel-
lectilis eius [illegible]. Quid responderent, in-
[illegible], ubi cum [illegible], inter plura non
facile erat meminisse. Talem huius ignorantiae
opinionem admisit ille, ut furore percitus, ubi
nihil aliud habuit, quo adolescentulos caederet,
gladium una cum ipsa vagina arreptum in ca-
put binis [illegible] mortalibus inflixerit. Quid of-
fendit illum? Servi? Minime; innocentes enim
fuerant & diligentes. Ergo opinio [illegible] in-
iuriam illi fecit: servi officium praestiterant.
Agnovit mox ipse: nam, ubi ad fluxum sangui-
nis e vulneribus advertisset animum, Galeno,
& facie relicta, [illegible] pedibus iter ingressus est,
[illegible] ipso praesente [illegible]: [illegible] se
dignum esse, qui [illegible] in potestate sua fuerat,
pro iracundia sua & errore [illegible]

poenas

[illegible] grauis [illegible]. Sed, cum [illegible]
[illegible], [illegible]. Galenum [illegible] ge-
[illegible] Mysiam introducit in domum quam-
dam [illegible] lenem [illegible], cum de ipsius
consilio, iubet verberare [illegible], quae funem ne-
[illegible]: [illegible], nam
[illegible] non fuisset. Galenus se [illegible]: ille
ad genua [illegible] precatus, ne aliter faceret.
Tanto maiori risu Medicus commouebatur quan-
to illum diutius penitentem ad sui supplicium
videbat. Postquam satis diu certatum vtrinque
est, recepit se Galenus, facturum quod postula-
bat, [illegible] verbera, si ipse quoque valde
exiguum quiddam, quod Galenus peteret, vi-
cissim praestare admisit. Tum doctus Medicus
etiam curandos animos, quos non verbera, sed
sana verba sanant, rogauit hominem, vt sibi ser-
monem quemdam [illegible] accommodaret
aures: hoc esse, quod postulabat. Paruit: mox
prolixo Galenus & salutari sermone exposuit,
non verberibus, sed ratione medicandum esse.
Ille sibi persuaderi adhortatione Medici tan-
quam salutaribus, longe postbac se ipso melior
effectus fuit, correcta opinionis insania. Vnicum
morum remedium, ratio est. Noui & ipse biduo
abstinentem cibo omni, & hunc foeminam, so-
lam tenebris & lacrymis incumbentem, ob in-
certam [illegible]: pari caligine corpus [illegible]
[illegible]: earum ratione tolli, efficaci opinio-
nis pharmaco.

Cap. 15. At, vbi non [illegible] rationis fides, sufficit
opinionis

opinionis mala fides : [illegible] per-
peruigilij insomnium. Malorum [illegible] opinio : nihil putabit malum, nisi quod [illegible]
erit. Nullum putat, & ad continuum [illegible],
adolescentem, [illegible] victum [illegible]
onis contractione [illegible]
putari mala, vt vel si fallamur, & sint mala, [illegible]
est malum. Quomodo, qui nihil malum putat,
formidare potest? Certè si [illegible] putet, [illegible]
timere : maiorem portionem miseriæ [illegible]
præcidit. [illegible] timentibus, quales [illegible]
[illegible] quidam, ventris mancipia, ita [illegible] per-
cipere gustata cibaria, vt [illegible] saporem [illegible]
sapore inficere [illegible]. [illegible]
[illegible] præsentiæ [illegible]
[illegible], [illegible] hominem [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] opinio [illegible] æstimationem [illegible]
rum depone [illegible] minus [illegible]
[illegible] fraude [illegible].

PÆDEVSIS II.

Salutaris vsus opinionis, & intellectus.

LVbet adiicere vsum opinationis [illegible], absolui suo tum [illegible]. Eadem & vitium [illegible] stræ hilaritatis, eadem [illegible] test dici : mori, sed valet mederi : [illegible] pio [illegible] sui [illegible] [illegible]

Cap. [illegible]

in honesti, non tantum [illegible] facere, sed
fallentes [illegible], ut [illegible] faciamus. Ea-
dem est, si dignitati [illegible] [illegible], potius Deo
[illegible] [illegible] appetit, sed [illegible]
dit, & ipsam [illegible] pulli indolem ad de-
generem institutionem [illegible] [illegible]
[illegible] fallax est, [illegible] [illegible], habet suos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] educari potest. Et
calamitas [illegible] apud Philosophos audiunt opi-
nio, [illegible] [illegible] miseriam nostrae conditionis
auget. At & ipsa [illegible] [illegible] for-
tunae potest [illegible]. [illegible] rerum classes di-
gessimus: aliae mutabiles, quae nostro arbitrio
non parent; aliae immutabiles, & quae in nostra
nostra sunt. Ad illas [illegible] [illegible] mo-
mentis animum, & [illegible] neutro cohibemus vo-
luntatem [illegible]: [illegible] [illegible] per-
tinent, mutabiles sunt, & extra [illegible] [illegible]; nec
prehendere illas, nec ablegare [illegible] possumus.
Quae aut [illegible], quae in [illegible] [illegible] alie-
dis, quae [illegible]; [illegible] [illegible] rerum;
Deest, quod cupimus; adest, quod odimus. Haec
sunt omnis elementa maeroris. At, quia consti-
tuere [illegible] medio & [illegible], ut sic dixerim,
hanc semper [illegible] sollicitudinem, [illegible]
extinguendo cupiditati, possibile, sed difficile
est, [illegible] propria aliqua opinio, quae commo-
di spem [illegible], aut [illegible] illa, &, [illegible]
[illegible] [illegible], vel ad metum, vel [illegible]
[illegible] [illegible], cum [illegible] [illegible]
[illegible] & [illegible] respectu, quia dolor est, [illegible] fa-
ciat.

aut [illegible]. Hoc de nostris est. Ita est [illegible]
[illegible], quandoquidem sibi nostra [illegible]
[illegible] veniant res, quod eorum facies sentis,
quia vel [illegible], vel pellicere. Nihil nostrum in
rebus est, nisi iudicium; & facis hoc est, ut [illegible]
[illegible] dimittere, aut admittere [illegible]
bas, vel [illegible] Atque compendio-
sissimum [illegible], si [illegible] rem [illegible]
[illegible] res, [illegible]. Nam timor es-
set inter scorpios, aspides, [illegible],
dracones, viperas, si ad te accedere non possent,
quam si accederent [illegible] multo [illegible]
[illegible]. Atque [illegible]
[illegible], si non [illegible] fuisset [illegible],
aut venenatum: sine illo innocentia sunt. Quid
refert extra nos multum rei esse, si animus noster
[illegible] est: Opinione nostra, aut inseruimus,
aut spoliamur. Vbi [illegible] celebritas, & [illegible] re-
rum iudicio nostro [illegible]. Arma [illegible]
[illegible], [illegible]: ut [illegible] militem vel
[illegible] non [illegible]. [illegible] opus est inno-
[illegible], [illegible] basiliscus,
[illegible] nullum est malum sine opinione no-
stra, quae, ut [illegible] mala deformare, [illegible] & bo-
na [illegible]. [illegible]: haec illa
[illegible] est. Si illum teneamus sensum, ad-
mittere [illegible] duas Epicteti ansulas:
vas alterum [illegible] alterum graue. Neque
[illegible] res [illegible] aut bonum, aut ma-
lum [illegible]: [illegible] opinio nostra [illegible] es-
[illegible] aliquid, aut [illegible]
[illegible].

est: non diu [illegible]; non negat necessaria.
Summi non dat, quod datum [illegible], quod [illegible]
[illegible] pendent: solum eripe, quod tibi solum
habe. Quid interest, [illegible] calidi an [illegible], &
villas [illegible]. O [illegible] [illegible] paupertatis
[illegible] habes, non desiderare. [illegible]
dum est, habere, & non cupere. Quid ergo fers
paupertatem? A [illegible], quod deest: locuple-
tissimus eris. Debes tibi, quaecumque velis. Ille
dives solus est, qui a se mutuum accepit: ille
solus nunquam eget. Victu [illegible]
Ne putes gulam, sed naturam; illi satis, huic
parum satis est. Sitiunt non enim: sed [illegible]
[illegible], & bonum. Exiguo in victu exigua est ne-
[illegible], id est, malitia. Grande necessitatis virtu-
tis: sponte non fecisti, quod debes: post illud
quid melius, quam [illegible]? Si exiguum
tamen est cibum, sana erit gula, caput omnis vitii.
Quid? Delicias quaeris? Ipse Epicurus in [illegible]-
bus & [illegible] voluptates suas posuit. Re-
pastum paucum esse [illegible], sed
per [illegible]. Tuta mediocritas est. Nulla tibi inju-
ria, sed [illegible]
[illegible]. [illegible] est ad naturam ea parte
adhaerere, quae [illegible]. Hoc [illegible]
[illegible] contra usum: [illegible] ac-
[illegible] sol [illegible], [illegible],
aquis [illegible]: sol [illegible], quo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible]
Musicae. [illegible] paulatim [illegible]-
de

de quæ inter se complexis, & [illegible]
[illegible]. Aqua quoque, & aer [illegible]
calore se humiliter [illegible], unica tamen [illegible]
[illegible] humiditate [illegible]. [illegible] contempta [illegible], [illegible]
[illegible] inter hostiles ingenii amor [illegible].
Nos tamen pigro iudicio [illegible] amplectimur: contraria
auersa prehendimus: quia nos vrunt, quia [illegible]
lissimæ sunt.

Præcepta topica in vsu opinionis.

LOCVS I.

Ex comparatione fortunæ.

Atqui, vt possis te solerter fallere [illegible] opinionis vsu, aliqua memoranda sunt præcepta. Primum sit comparatio fortunæ. Sapienter Barbarus sapiens ait: Non est malum, quod cum alio comparatum bonum est. Amisisti bona? eam propterea tristaris? Alij caruerunt: [illegible] viuunt. Quin ipse nondum adeptus [illegible], quid sit videre. Reuocitet es in statum [illegible], expertus [illegible]. Quid [illegible]? Habes minus quam sperabas, sed [illegible] quam eges: quid mirum, maneas citra spe[illegible]

Cap. 15.

n [illegible] quam debe-
bas: nunc habes minus, quam sperabas. Fortu-
nam [illegible] aliquid: sed reddidit alia. Cur oblivisce-
ris omnium? Scias [illegible] plura. Non omnia
[illegible] fortunae, sed tu, cum non meminer[illegible]
[illegible] quibus cum vita n[illegible]
[illegible] a manu [illegible]
dum aliquid negatur, omnia nolunt. Invidiae [illegible]
respicis, cum amissa cuncta habeas ob eum vol-
cam, quae [illegible]. Abstulit aliquid fortuna, cogno-
sce, quia plura dedit, & ipsum, quod abstulit,
[illegible] patientiam. Fortasse, &
postea [illegible] hanc iacturam, & amplius redde-
ret. Plus est, quo te defendes praesentibus, quam
eripit. Pauca abstulit sors, pepercit pluribus:
plus dimisit, quam cepit. Diffunde mentem
per restantia, ne putes infortunium, potius
plus habere. Compenset gaudium possessorum
sensum amissorum. Ne respectes ablata, sed re-
licta. Cur infelicem te putas, qui si conferas te
cum miseris, felix eris? Gratificare potius,
quod habuisti plura, quod pauciora habere pos-
ses; quod alius habent plura, felicior, quam
alii habent; [illegible] quam opus habes, & quam
habere [illegible]. Aristippus opulentum prae-
dium amisit, [illegible] propterea dolere [illegible] letare
[illegible] Amico, sue addicent, qui
[illegible], tantum aliquam,
[illegible], in praedictum unum habeo mihi
[illegible]. Cur non dolorem potius [illegible]
[illegible]? Sapiens duplici collatione pharma-
cum

cum temporariis fortunae respexit, quis [illegible]
ipse quantum habeat aliis.

Qui aliquot pedes perdiderit multa? Com. cap. 26.
posita tamen amentis: si multa amisisti, paucio-
ra, de pro paucioribus maeres. Cur te putas
miserum, quid perdidisti, cum te beatum potius
facere, si non deficere? Insultare [illegible] in illis fortu-
superandi curramus longum [illegible] fortuna, [illegible]
permittis fortuna ad[illegible]. Ne damni [illegible]
bere tristitiam, sed lucri accepisse. Meminero illa
habuisse, non diutius posse habere. In illa autem
conferenda: fortuna in illius cavendum est, ne
[illegible] oculos, ne sursum intuens [illegible] quae in-
feriores illuos dimittas [illegible] offendant. Nulla,
quantumvis magna fortuna, se contenta est, si
maiorem, aut aequalem videat. Nulla tam tenuis,
quam non magnificent eam, quam non soleant
tristior. Hoc interest inter illa corporis, & fortunae
bona temporis mancipia, atque inter bona ani-
mi & virtutis: in illis respiciendi sunt, qui minus
habent, in his, qui plus. Cuius si deficientes con-
sum, illa est. Temporalia contemnenda sunt,
inferiora comparanda: respectus enim minoris fe-
licitatis solatur, & mitigat insidiam cupiditatem.
Aspectus maioris virtutis provocat & accendit
animum, aspiciens inde, quantam sibi super-
flua fortunae, quantum desit virtutis. Iuvat prae-
terea aliorum comparatio, fortunae, inquam,
cum virtute: ut illis [illegible] leniat illius vulnus.
Aspicienti contingere animatis contemplatio vic-
toriae & innocentiae bonum, ut illud provocare

fortunam; [illegible] ipse [illegible],
[illegible] ad opus
[illegible] Sic,
inquit, [illegible] legi [illegible],
[illegible] quam qui [illegible] morte damnatus.
Hæc inquiens, [illegible] collum inneciten-
dum [illegible] pro gloria sua [illegible].

LOCVS II.

Ex contingentia.

Cap. 27. ALiud corrigendæ opinionis pharmacum dabit contingentia, [illegible] anceps ca-
sum [illegible] suppellectilem magni habuisti, ne
[illegible] invidiæ [illegible], avari-
tiæ [illegible]; hæc secum cogitans, ne di-
cam, solare, lætare: Perdidi suppellectilem, sed in-
columis sum. Mea salute gaudeo. Multos per-
didisse [illegible], non dumtaxat propria, aliena et-
iam: eumque discrimen evasi. Multi a furibus
cæsi, a [illegible] interempti: [illegible] sunt, [illegible]
[illegible] vita, ut auferrentur omnia.
Anne [illegible] ab insidiis, ab
[illegible], innumerabilibus [illegible]? Quod aliis,
omnibus contingere est: quod omnibus, nihil
[illegible], si [illegible] fortunæ [illegible]
[illegible], libentes [illegible] contingentem discrimen: per-
dere omnia [illegible]. Dedere viatores [illegible]
[illegible], naves [illegible] Oceano, ut
se [illegible]. Minus ipse dedi, & salvus sum.

Mr,

Me, domus consumitur, vt me [illegible], [illegible] consolarer in mea; gratularer mihi, grauiora aliis haberem. Quid mihi ad illam lecticae opus [illegible]? Superest pedes. [illegible] illam [illegible] [illegible] : [illegible] me [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facium? [illegible] lum, & nolo gratias [illegible] [illegible] [illegible] accepi [illegible] non fomentum.

Honore publico depositus es, & procuratione reipublicae [illegible] quod illud [illegible] Atque, si procederes, [illegible], nulla [illegible] [illegible] [illegible] nunquam [illegible] [illegible] [illegible] inuidentiam calumniam [illegible] venturum, ac cum munere opes, honorem, amicos, appendices [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praeter [illegible] [illegible] tae fortunae seruiturae, ne cum calamitas te [illegible], [illegible] & [illegible] res [illegible] [illegible], vt honeste [illegible] deposueris, quo praeoccupares infelicem sortem, gratius tibi fuisset, etiam sine munere tuo. Quid mali habes? Habes, quod nunc optares, opes, honorem, amicos, vitam; [illegible], quae amicis [illegible] gratia longinquus erat. Gaude potius. Infesta fortuna tibi filium [illegible], & liberalis; gracilis abstulit [illegible] nam habebas aliquid solatii, vt auferret. Aegrotas? dolor [illegible] & istud sine solatio [illegible] [illegible] [illegible]. Minus malum iam aliquid bonum est. Nemo non gaudebit bono suo. Fortasse, dum langues, magnum aliquid facinus fortunae eludes. Robore, valetudineque si firmus esses, inimicis aut iracundia tua, aut petulantia

Cap. 25.

[illegible] in tanto [illegible], qui [illegible] suam. [illegible] Quis [illegible] illum contra [illegible] Maecenatem, [illegible] vita.

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxa:
Tuber adstrue gibberum,
Lubricos quate dentes:
Vita dum superest, bene est.
Hanc mihi, vel acuta
Si sedeam cruce, sustine.

Quid magnum? Vitam [illegible] habes, tam valetudinarius, [illegible]. Numquam [illegible].

LOCVS III.

Ex respectu finis.

Cap. 2.

Sit etiam caput dirigendae opinionis, rerum [illegible] respicere: fines [illegible]. [illegible] qualem in exitu. [illegible] alia

ita [illegible] apparent, quae venena [illegible] gratiam obtinemus [illegible] dimus sunt: nunc quod sunt, videbuntur. Vnius [illegible] est. Voluptatum [illegible] & ore quaecunque digna solemus, non [illegible] mus [illegible]. Audiuimus saepe, omnia ista bona [illegible] diuitias, voluptates, honores [illegible] esse. Vnde ista mortis? Ab ortu, in nihilum [illegible]: inde nihil esse dicimus, & dissimu[illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] ille [illegible] quod, aut plerumque mali sunt. Semper [illegible] [illegible] nos [illegible] ex [illegible] [illegible], sed à praepostero modo. Qui vinis voluptatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] est: fine suo pungit [illegible] [illegible]. Prudenter itaque Vitalem scribit: Sapientis viri officium est, ante vestra, tum ipsum [illegible] [illegible] diligentius quoque exitum considerare. Exitum voluptatum considera, poenitentiam, aut praecipitium. Qui diuitiarum considera [illegible], [illegible] [illegible] mundi [illegible], mortem. Audi, & [illegible] [illegible] monitum:

[illegible]

[illegible] [illegible] ex ista rerum [illegible] [illegible] [illegible]. Omnia nihil [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], praeter [illegible] [illegible] [illegible], omnia tecum tibi peribunt, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] vltra [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid post illam voluptatem restat?

[illegible]

mestas longa perfruendo. Quid post laborem hominem? Laetitia aeterna, gratulatio, lux sine fine [illegible] reliquiae aeternae. Attende [illegible] continuatur longum, vitalisque voluptatem [illegible] perpetua cupiditatis, & dulcor aeternus.

LOCVS IV.

Ex comparatione temporum.

Cap. 30.

IVuat, vt transilias damna temporum, quod ipsa iudicio transcendas. Quid erit, postquam fuerit? Trans voluptatem te iace, & illam supera. Qui voluptatem [illegible], si transiliat, non se inquinabit. Cogita singula ista delectamenta praeterita, quid tunc erit? Non spectabis futura, contemnes praeterita. Quid transacta voluptate retinebis? Nihil. Memoriam: imò ne illam, sed poenitudinis, sed fastidij, certè si non ipsius voluptatis, tui ipsius. Quantum ad oblectamentum, cùm vltra sumus, omnes aequales erimus, & qui fruiti, & qui passi voluptate: quantum ad pessimas, quas habet reliquias, deterior conditio affligit gaudentem. Age, nolis: sed acceptam habeas [illegible] subsidentem sim. Aestima te iam fruitum. Idem habebis fruitus, atque expertus: nisi quòd id minus, si careas, morsum cordis, poenitentiam [illegible], securitatem, virtutem. Compensa gustum illum peregrinantem pro constantia vitae huius; pro aeternitate futura, pro gustu conscientiae transitum.

In

[illegible]

L O C V S V

Ab exemplo.

[illegible]

pessimorum solatium, qui societate [illegible]rum recreantur; & dum plures miseros vident, sententia sibi crudelissime videntur: sed, ut prudens ager fuit, quod multi moderate & tranquille; nonnulli læte tulerunt; alij cupide, & cum diligentia supra patientiam. Compares Pythonis Rhegini mortem cum gloria natura, & ambitionis [illegible], ut parcerent sibi, parcerent hosti. Alligatus a Dionysio machinæ, quam pro expugnando Rhegio paraverat, mandique admotus, ut machinæ, in qua erat, de parte benevolentius esset, parcerent: exclamat Pytho, ut tela illuc contorquerent: se enim signum libertatis esse. Vnus fuit, qui damna præcata futurumque periculum [illegible]. Mortem me [illegible] Cogitatio humanitatis onus sui magnopere leuat. Non Dij sumus; sed mortales. Quamquam dolemus, appendices mortalitatis sunt.

LOCVS VI.

Ex prouidentiæ ratione.

Cap. 55. CÆterum in plurimis, futurorum consideratio Demetrium angulit, pluresque antequam ad malorum opinionem peruentum, [illegible] portandam: scilicet, necessitas [illegible] ad potentiam. Nullo validius adiumentum est opinionis leniendæ, quam necessitas, sed voluntaria, inquam. Quid acerbum pati possumus, quod

[illegible]

PÆDEVSIS III.

[illegible]

[illegible]

in operiendo qua quiescit. Quia tamen non pere-
grina per superbiam hic vulgarium profundi-
tas est veritas, (nec enim [illegible] est De-
mocritus, [illegible], [illegible] iacet [illegible]
magnum. Effodiam aurum thesaurum, donec aliquid
reperiam: in illo laborem, [illegible]. Di-
[illegible] animus est, qui hoc [illegible],
quæ vulgus quærit, exaggerat, nihil esse. Se-
[illegible] vel libertatis nostræ [illegible] gubernacula in-
tellectum, prædabilissimam tranquillitatis orga-
num [illegible] pes-
simum [illegible]
namus, & distrahamur [illegible] ma-
la, cogitemus. Memoria rei gestis etiam prima
est. Nocentiores repulsi sunt res, & inhumanio-
res, quæ non sunt, sed nostra nos sæpe perdunt
respectu: nec corpus illud [illegible], sed
mentem. Pessime de nobis meremur, cum iis,
quæ nos cruciant, hæremus; nec audemus
transferre ad alia mentem: & si [illegible] aliquando
rapta alio fuit, rursus male [illegible],
nec alter atque infantes, qui [illegible]
re ignem, [illegible], rursus [illegible]. Igitur
ad aduersas res, cum præsentes sunt, non aduer-
timus; cum præteritæ, non meminimus; cum
futuræ, [illegible] prouidemus, non [illegible].
Vlcera, quo plus [illegible], ipsa nostra manu
magis [illegible]. Ignorantia [illegible] nostræ
[illegible]: eadem [illegible] obliuioni, inertiæ in-
cogitantiæ: [illegible] dolores [illegible]. Quid do-
lemus calamitates istas [illegible], quæ [illegible] igno-
rantiæ

ptimæ fecimus? O stultos bonis, [illegible] perdidimus, aut dolemus, [illegible] dili-gis? O miseros bonis, quorum [illegible] ip[illegible] sita deceptio decepit! Quid assignamus [illegible] illa fortunæ minutiis, quæ perinde est [illegible] [illegible] atque capere [illegible]; & [illegible] stuantibus fulcra ferre damnum. Non quod habemus, gaudemus; non quod amisimus, [illegible]-mus: possumus [illegible] gaudere etiam carentes, possumus mœreri etiam possidentes. Si quis dam thesauri sui abstulisset arcam, dum nescis-ses, gauderes, [illegible] securitate, [illegible] [illegible], perinde ac si possideres: [illegible] tur, sed [illegible] vel [illegible], [illegible] [illegible] opinio nostra [illegible] verberat. Infortunium ignoratum non lædit: fortunatum & non cogitatum parum offendit.

PÆDEVSIS IV.

Veritatis observantia.

Cap. 33.

HÆc diximus pro illis, qui tandem ipsum [illegible] malorum non audent, ut saltem foribus se clausis curent. Omni medendum modo est dolori: [illegible], & metuendum [illegible]; validum veritatis [illegible]. [illegible] firmamento [illegible] ubique gau-dent respicere, [illegible]. Nemo [illegible], nisi veritatis [illegible]. Nullus fit amicus, [illegible]

quam impellit ratio. Bellè itaque Diogenes, fortunæ dixit opponendam fortis animi fiduciam, legi naturam, affectibus rationem. Quid enim fortunæ procellas pacat, nisi imperturbatus animus? Quid ita iura dictat, & tollit, nisi natura? Quid ita fallit, congelatque cupiditates fluctuantes, nisi ratio? Veritatis natalitia sunt è ratione, ratio, Deo, qui primus eius stirps est. Opinionis verò, quæ simia quædam est veritatis, & varietas vertex, è sensu & fama illa rerum origo ducitur. Illa illa honorabilis, & patriam suam sapiens, æterna, constans, consiliorum suorum sequax: sed ista vilis, falsum, mutabilis, suos quoque sequentes versat simili infirmitate: illa animi Consul, ista pessimus corporis Tribunus: illa solum pro anima pugnat, ista pro corpore repugnat, magna stipata caterua, & discordi tumultu. Vna est veritas, & eadem, & ad omnia accommoda. Veri à diuinis Augustino, & Prospero, dicitur lex omnium artium, & ars omnipotentis Artifici. Vna veritas lex est omnium virtutum, norma omnium naturam, vnum semper sentiens, idem iudicans. Vna est ratio sui similis semper: opinio multiplex, & sui diuersa, contraria proferens, falsa laudans. Quare, qui constantiam, beatam felicitatis quærit, vna ratione fundari oportet. Verus erit, qui sequitur illam; varius, qui opinionem. Itaque simplicem veritatis habemus, multiplicem multas opinionis valuas, omnes sensus, phantasiam, cupiditates, passiones. Egregiè addecit Stoicis Proclus, nos solum ex opinionibus passiones

rerum modis, sed etiam propter passiones & affectus permanent opinione; quandoque exquimus pessimas [illegible] per diuersi inscitia & ignorantiam apparent, & sibi, & aliis repugnantes, multiformes, & discordes fiunt [illegible] animum, quod ab aliis dissideant. At, qui ratione sunt praediti, ab eodem superiore concessam lucis vniuersam hauriunt cognitionem. Ideoque eleganter ait ille: Omnes sententiae verae, quae sunt intellectualium ex sunt, conueniunt inter se. Propterea, qui prudens est, sibi & aliis prudentibus consentiens; vnius semper sententiae, & inter plurimos idem. Oculos practicae rationis, & perturbationes imaginationis distrahit à se imprudens. Habet, vnde videat verum; habet, vnde ignoret: [illegible] ideoque dissidentium discordiae argumentum est prudentia, mitigatis passionibus sequuta. Praeualet plerumque ignorantia, languente eloquentiae singularum mentis, omni modo mortalium eorum tenebris contrahens, & in vniuersum & priuatas actiones, nec aliter ac caecos hac & illac facit impingere.

Ergo, qui plena gaudia, qui tranquillitatem amat, qui constantiam, qui felicitatem, cum externa dos immutabilitas est, & aeternitatem [illegible] tatem amet, qua aeternabit virtus, stabit pax, manebit laetitia in solido suum. Recta ratio, animi expiata opinionis faece, focus iustitiae est, lux virtutis. Sacra res, mens est: igniculum sacrum in conscientia perpetuo vigilantem [illegible], scilicet, felicitatis focum [illegible] Vestae,

Cap. 20.

[illegible], & [illegible]. Inquirenda igitur semper est veritas, & recti iudicio vindicanda, & velut praestantissima rebus, omnia amplectenda, semper amanda, &, vt Philosophus [illegible] ait, oportet [illegible Greek] et, quidquid dicimus, pro iurato; & quidquid cogitamus, pro inspirato. Sermonem, vt sacramentum vereamur; iudicium, vt oraculum; & hominis voluntatem, vt praeceptum diuinum. Magno alioqui luemus negligentiam, aut si non quaerimus, aut non [illegible]. Plus quam ignorantia nocet scientia inefficax. Pulsos illos sapientes, ob vnius veritatis [illegible], diuinus Apostolus traditos ait in passiones ignominiae, in reprobum sensum, vt faciant ea, quae non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia. Adeò in tot mala, & ignorantias deducta est vnius rei scientia *contempta* scilicet, tantae ignorantiae [illegible] similitudinem fieri quod est visa; scilicet, [illegible] eius [illegible] sui.

Curam habere assiduissimam inuestigandae veritatis.

Cap. 17.

Quid est, quod nihil aegriùs ferimus, quàm mendaces dici, nihil libentiùs, quàm esse? Pudet audire, quòd decipiamus; placet decipere; &, quod mirabéris, placet decipi. In hominum maiori

magis fugimus homicidæ, quàm in [illegible] gem nostrum: sed seduci, mentiri, imò benè seducimur, atque, ad incarnationem iniuriæ, [illegible] ab alio, sed à nobis. Sæpè naturam obtenebramus veritati fulgurantis: tenebris gaudemus, vt alii, & mœchæ; nisi quòd nos sine venia, [illegible] sequimur, illæ natura impellimur. Ignominiosum, & pusilli animi est, tantæ veritatem abs[illegible] mentis minas: animo & propter [illegible], [illegible] varii honoris expectationem, velle decipi, & [illegible] imponere honorificam [illegible] Ægyptij rationem vitæ quotannis exigentes ab suis, damnabant morte mentitos; tam indignos vita, qui de vita sua falsum dicerent. Nobis innocentiores erimus, qui vitam ipsam mentimur, & vt benè viuamus, decipimus? Diligenda veritas est, cui debemus viuere, & esse: omnia ei debent, quòd sunt; capiunt ab ipsa, vt benè sint. Sublimiter Zorobabel ait: Πᾶσα ἡ γῆ τὴν ἀλήθειαν καλεῖ, καὶ ὁ οὐρανὸς αὐτὴν εὐλογεῖ, καὶ πάντα τὰ ἔργα σείεται, καὶ τρέμει. Addit Atheniensis: Πᾶσα ἡ γῆ τὴν [illegible], καὶ τὴν ἀλήθειαν [illegible], καὶ [illegible], καὶ τρέμει. Gesti veritatis simus. Si non amamus, ne oderimus: si oderimus, tremamus: non sumus securiores cælo.

* * *

Omnis terra veritatem clamat, & cœlū ei benedicit, & omnia opera quassantur, & tremunt.

Omnis terra [illegible], & veritatem deprædicat, & benedicit, & tremit.

PÆDEVSIS V.

[illegible] veritatis [illegible] est.

Cap. 13.

AD alterum iam mentis peccatum operam vertimus: peccat enim, aut iudicijs falsis, aut languidis, tametsi veris; sed adeò hebetibus, & [illegible], vt cùm fortissima, lucidissimaque tamen sit veritas, non dimoueat, nec moueat. Diximus iam de perfida impositione iudicij falsi; nunc de languore, & segnitie veri reliquum est disserere. Itaque remissus ille torpor, si non nocentior, non vtilior erit. Brachium exangue & marcidum, hærens vegeto humero, licet non doleat, non iuuat: ita sunt quædam iudicia vera, adeò tamen frigida, vt nec [illegible] feruent; adeò lassa & flaccida, vt illud non concitent. Istæ sunt cogitationes, quas egregie Alexandrinus paralyticas dixit; sine motu enim, neque [illegible] porrigere voluntati manum, neque [illegible]. Eadem sententia à doctore æquè audita, æquè probata, [illegible] & [illegible] nec [illegible]. Quis in [illegible] ipsa [illegible] veritas mouebat, mox nec [illegible]; [illegible] cum languore, & incommodo gressu, aut minimè opportunum subit mentem. Forsan illius plerumque est, quod [illegible], vt quidam [illegible] non [illegible], nec ipso sentitur [illegible]. Eleganter dictum est, [illegible] audire. Sæpe contingit, audire hominem loquen-

loquentem; & non audies, quid loquatur. Si à
longè vocem mittat, aut summissam, audies
clamorem, audies susurrum; non audies sermo-
nem. Frustrà est audire, & non audire. Ita ci-
[illegible] quidam assensus mentis exteriores, clamque pe-
netrantes cordis summitas, quos articulato ve-
rum non ferit, nec penetrat sinus auditus. Au-
diunt veritatem, non quid loquatur veritas.
Quot sunt, qui verissimam habuerunt, qui sæ-
pius audierunt, quid magnus Antonius, quid
Simeon Stylites, quid Franciscus, sublima sapien-
tia; sed retinuerunt suas opes, &, quid scien-
dum est, opera, vitia? Easdem sonuerunt verba, & ab eo-
dem Authore: alios tamen fecerunt, vt integri
alios exciperentur ignauiter. Quoties fortunæ cum
instrumento suo respectus, & memoria ceruı-
cem Sesostris surrectam non flexit? Currum fece-
rat [illegible] aureo, pellucentibus lapillis, & pretiosis
celato [illegible]: quadrigam fecerat ex Regi-
bus deuictis, quos iugo imposito subiunxit tra-
hendo carpento: adeò bruta superbia est, vt bru-
ta putet homines. Anne nunquam labentis for-
tis exemplum ille vidit? Nunquam non rotantis
felicitatis nomen eius excepit auris? Sæpè, cre-
do. Anne falsum putauit? Non opinor expugnas-
se. Cur non motus, donec vnum è iugalibus Re-
gibus aduertit, qui in currus rotam frequentem
inhiabat [illegible], oculos retrospiciens velut sti-
tam eius; & rogatus à Sesostre causam assiduè
respectus, admirari dixit rotam instabili lapsu
modò; alias aliter volutam, nunc sublimia de-

[illegible], nunc demissa sublimantur. Intimi [illegible] mihi debentur forte, quam habemus ipsius modum, tunc timent, urgente sua conditionis, perfidaque felicitatis falsum capiunt, dissolvit deinceps maiestatem superbiam soluta e iugo illius experta. Quid est, quod etiam calumniantur fortunam; omnia terrenarum [illegible] dicunt [illegible] brium, omnia vana, omnia nihil esse, & hoc ipsum, quod affirmant, non tenent, nec in viscere suo inspiciunt veritatem? Non intelligunt, quid sit, nihil res esse; magni enim eas faciunt, & sui sensus contradictione per illas excruciantur. Si tenerent, quod dicunt, nec gravissimis ob illas impenderent. Illud, quod nihil est, nequit animum ad se trahere [illegible]. Summae [illegible], & eius, qui [illegible] est, velut est illud. Fatentur nihil [illegible] ita [illegible] nihil minoris se ipsa habent. Ideo plerique pulcherrimis [illegible] sensis, egregiis veritatibus, turpi languore [illegible], ignavi; ut cum alios [illegible] ad honesta, ipsi segnes consistunt, & hac ipsi [illegible], [illegible], quae dicunt. Per [illegible] loquuntur alii potius intelligenti quam ipsi. Gemmas ferunt aliis, multique ipsi nec vident, nec gustant. In cortice [illegible] [illegible] veritatem; credunt ibi esse: sed suo [illegible] pectus, nec signum opere confirmant. Qui thecam quae afferunt gemmae solent, conspiciunt [illegible], [illegible] tenerent ibi latere, [illegible] tamen illo non posset aestimare: ita qui-

busdam

[illegible] placere: ex arte vestra [illegible] vultum [illegible] eam tamen [illegible] aestimatur, nec prospicientur [illegible] dulla [illegible].

Bifariam itaque, auctores, scilicet, & idea, *Cap.* [illegible] sumendi sunt hi languidi, & velut [illegible] sensus, ne tantùm dicantur, sed audiantur, nec tantùm audiantur, sed intelligantur; [illegible] que [illegible] manui, & humanae gratiam, cuius necessitatem commendatio semper [illegible] nihil sine illa possimus, inimica est, quamvis & hoc subsidium etiam sit ab illa, & post illam ipsam, quemadmodum ut percipias, aut provide, aut tacitè loquentem, attentionem auges: sic, ut has ipsas veritates, quas tibi loqueris, teneas, animale voci, & sensu tuo. Dicis, compendium cupiditatum esse ligamentum cordis, spatium felicitatis: sed ad istam vocem non attentus adeaus, non attendis, quid diceris. Cur quaestionis fortunam, vota auges, opes cupis, honores ambis? O inepte, his ipsis, quibus quaeris felicitatem, perdis. Te non tenuisti. Infelix non est cupere, quaerere divitias, vigilare vulgo, & famae. Attende, istae cupiditates sunt, quas compescendas dicis. Collige te in te: dispice, quid cupiditates dixisti, & quid sit cupiditas.

Caeterum, & aliorum interpretationi state, *Cap.* 45. si obviam in parcendis veri non sufficimus parum certi [illegible] veri [illegible]: [illegible] opera sequentur. Quemadmodum multa facimus alieno ducti testimonio [illegible] quaedam [illegible] credemus ob alienam fidem & exemplum. Tantum

[illegible] non perspicimus, suspiciamus,
[illegible] Sanctorum virtutes. In Philoso-
phia [illegible] inveniunt vel multum sapere,
[illegible]. Hae, inquam, veritas
[illegible] ad magna, compulit ad ardua, ad honesta,
Animae multae & Minimae. Igitur, si me non vrget,
exemplum ipsorum te vrgebit. Credam, si non
meis dictis, alienis factis. Sequar. Exemplum alie-
num sit pro sententia propria. Sunt enim, &
scripto alloquimur. Si rationem enim non facis
[illegible], suspicias aliena facta. Credam non le-
uem, quae non leues concussit viros. Istud tunc ve-
rissimum a Diuinae, & omnia bona tempori fa-
miliaritatis mouent amari: nec ipsis fatis pensatur
boni sui contemptus. Non te cadit ista veritas?
Crede fortius ea, quam putes: hoc, quod vides fa-
cere videntes illam, aut, si non imiteris, aemulare.
Ecce Crantorem impulit ad rerum suarum nau-
fragium; dein coronella [illegible] acclamante li-
bertatem sui animi, cum iam se negaret manci-
pium amplius sui heri, illecebrae & patientiae. En
Serapionem [illegible]. En Filius Dei non habuit,
vbi caput reclinaret. Quid fidem meretur, nisi
ista probata sententia? Superfluunt probationi
testificandi tres; ducem tenemus. Non tantum
exempla aemulationi, erigendisque animis se-
uiunt: imagine enim virtutis irritamur; & qua-
dam tacita superbia, & fortasse, si aliqua est, salu-
tari, virtutem, quam videmus, aut inuidemus,
aut praesumimus. Sed rationi Philosophiae operam
demus. Credimus, nō sine magna ratione, magna

&

[illegible], multa corpora & vidit. Fidem quoque [illegible] suspicere in his, quæ aliquando facili ratione ferunt: postea, cum languet apprehensio, [illegible]mento præteriti impetus, qui te vicit: tunc [illegible]nam voluntatis compensa lentorem iudicij. Di[illegible]cassime aliquando feci, aliquando sensu. [illegible] Cur non iterum faciam idem? In fide antiqua decerti operabor, vt bonus sim, nec rationem expectabo.

Alia præcepta contra opinionem.

PRÆCEPTVM I

Præmeditari mala.

AD contemptionis quoque spectat illud malorum pharmacum in ipsa valetudine sumendum. Graviora sunt medicamenta, quæ præveniunt morbum, quam quæ leniunt. Nemo in conflictu ipso expectat armari: veniat iam miles in aciem cum lorica. Ante illius fortunæ præmuniendi sumus. Nec [illegible] otio Duce corrumpimur: ita fortunæ [illegible] vbertate ipsam vitemus. In ipsa securitate perniciosissime, quærat in pericula possimus. *Cap. 41.*

Quamobrem [illegible], cùm [illegible] vt sint magis[illegible].

Meditari

Meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant,
Pericula, damna, exilia: peregre rediens semper cogitet,
Aut filij peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ:
Communia esse hæc: fieri posse: ut ne quid animo sit novum:
Quidquid præter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro.

Prudentia nos adversus fortunam præstruit. Ægre, aliàs percellit, sapientem. Quod prius fugit factitam fortunam, consilium est. Turbat repentinum vulnus; itaque improvisus dolor, gravis sensus non prius mollitus prævisione. Itaque ad utramque fortunæ nuntium addiscemus, & cuique operi præmittamus exploratores cogitatus, quales exitus eveniant; quales eventus obveniant; quales interveniant casus. Bonum tibi potiùs expecta, quam timeas. Regularis est fortunæ instabilitas: neminem excipit ingenium suum. Si inquieta omnia, laboriosa, molestaque videntur: compendio pœnitentiæ ne cedas, nisi necessarium opus sit: inæqualis pactio erit certi augurii, ancipitis exitus. Fatuum est, confidentia gratiæ fortunæ numerata molestia emere spem: vitiosum hoc puta, cùm periculum est certius exitu. Amentis est, sine causa, sperare, aut gratis periclitari. Hoc erat ex his, quorum Cato dicebat pœnituisse, si iter, quod pedibus potuisset, navi confecisset. Secura via vadendum est.

est, & tenuis intuendus. Haec enim [illegible]
sinunt aliquas suspicere capitum. Quod, si [illegible]
maximum sit, & satis ad hoc, si [illegible]
nulla enim maior magnae indolis [illegible]
quam virtutis; tunc non est desperandum [illegible]
mo, alacriter invadendum est; neque [illegible]
pera. Nam, [illegible]. Illud Biantis & [illegible]
dum, & faciendum est. Leonis instar, [illegible]
los defendit, oculorum aciem defigere, [illegible]
[illegible] vindictae. Generosior est virtutis [illegible]
erigit, tergitque frontem, & parentis dili[illegible]
[illegible], [illegible] latras, [illegible]
Extra ius foeminae est: nihil fortius videtur [illegible]
tua expectat. Haec sapientis [illegible]
cuncta. Nihil, iuxta Antisthenem, [illegible]
subesse potest: iuxta Democritum, nullum
[illegible] auctor.

Duo sunt praemia laboris commoda; provi-
dentiae, unum; tolerantiae, alterum: [illegible]
plurimi placentur capiunt. Thaletem [illegible]
[illegible]. Non minus [illegible]
simplicitatis formae, [illegible]
[illegible] sapientem. Neque minus est ad con-
cationem Philosophiae, quam Milonis provid[illegible]
[illegible] perspectis corporis [illegible]
[illegible], dum [illegible]
dit. Quid? Fugere labores aut fugere non possu-
mus? Cognatio [illegible]. Quid est, quod [illegible]
[illegible] parentum? quod antiquis mala [illegible],
collatum vetustate, mediante tempore [illegible]
[illegible] in dies? Est in cognatione, & [illegible]

Dub

militudine. Quemadmodum nimis contemsa [illegible] [illegible]: ita malorum similitu[illegible] [illegible] timores [illegible]. Usus perpetuus est. Dies medetur malis, ita & meditatio: atque utraque callum obducunt menti. Quædam enim consuetudo laborum, cogitatio etiam tractatione, dum putantur. Dolorem, quem alij diu sustinendo; sapiens diu meditando lenit. [illegible] malorum experientiam habet. Quisquis factus est, non solum ait, Scribam [illegible], Tulit:

Non ulla laborum,
O virgo, nova mi facies, inopinave surgit,
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.

Maiora videntur subita: negant enim spatium considerandi, quantula sint. Indulget dolori pœnitentia inertiæ, quasi præcavere potuissent, si prævisa forent: auget enim ægritudinem culpa. Subitæ mutationes lædunt nostra corpora: ita animos similiter. Vicissitudines anni subeunt paulatim: non saltu ab hyeme in æstatem itur; intercedit ver, ne repentinus ardor quasset valetudinem. Meditatio præparat mentes ad malorum ictus, quemadmodum venturi corpor[illegible] ictus. Quin is, qui omnia humana providit, non putat infelicitatem propriam, conditionem communem: tolerabilia credit, quæ videt multos ferre, omnes posse.

Cap. 43. Nunc locus erit, quæstiunculam Simplicij solvere, cur prævidenda sint mala. Hoc potius videtur, ad longanimitatem doloris, vitam produce-

te

& ex [illegible] dolebimus, [illegible] si-
[illegible], [illegible] dolenda sint ; & cum sint
Quod inevitabile est pati, non est [illegible]
est quotidie accessisse, nempe, [illegible]
possimus, ne prudentia nostra [illegible]
Atque ab Epicureis [illegible]
gulis ; [illegible] in cogitatione [illegible]
se posita in malis [illegible]
tatis ; [illegible] meditationem [illegible]
fortasse non sumus. Si futurus, [illegible]
suo tempore esse ; nec opus est [illegible]
si cogitatione nostra [illegible] non sumus, [illegible]
sponte dolor suscipitur. Cur [illegible]
tum, nunc mala tolerando, nunc [illegible]
Verum, [illegible], optimum est, cogitare mala [illegible],
praecogitare, quae possint mala [illegible]
ipso praecogitanda [illegible], ne cogitatione [illegible],
ne opinio nos fallat mala putando. [illegible]
tum aestimationem non [illegible] in ip[illegible]
lis, sine ante ipsa nota est. Maxime autem [illegible]
praemeditatio infortunij, ne tale putemus, id [illegible],
ne sit. Praeterea, [illegible] visa praesenti[illegible]
damni, adhuc quando opinione mali fallimur,
ut extenuemus, ut leniter [illegible], ut fortasse co-
gitare. At, si nulla melior spes sit, nec nullius
damni, nec extenuandi doloris ; tunc neque Cy-
renaicos probo, neque Epicureos damno : nihil
enim [illegible], & [illegible] possunt
visa mala, nisi mature [illegible] doloris. In
universum autem [illegible] perpessi[illegible], [illegible]
praeterita, quae [illegible] sunt, [illegible]

[illegible] experti sunt [illegible] resistendi aperta [illegible] sed non semper, maxime constantibus, qui [illegible] ut fert [illegible] fabella, praemissis [illegible] ita mala praeuisa [illegible].

Igitur praemeditanda sunt humana [illegible], ut [illegible], cum his placenti transigimus [illegible] honesti [illegible], ne deturbent animum [illegible]. [illegible] ad omnem actionem [illegible] contemplatio. Cape huius rei exemplum è [illegible] Stoicis: [illegible]

Oportet itaque in singulis actionibus admonere ad duo, ad actionem, & ad passionem, ad firmitatem, scilicet, animi, ad patientiam. Sed & certā conditionē praemodescere [illegible]. Salutare quoque illud capit praeceptum [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Anaxagoras filium [illegible] dicto [illegible],
[illegible] confirmat, [illegible] filij [illegible]
[illegible] me genuisse mortalem. [illegible]
ad fortunam, nec male [illegible]. [illegible]
[illegible] contemptui [illegible] liberorum [illegible]
genuit Periclem, [illegible], Quintum Mar-
tium, L. Paulum. Dedit natura vitam [illegible]
[illegible] suo [illegible], cum liber. [illegible] Meni-
[illegible]
in dolore nostri culpa est maior, sed [illegible]
mortalium [illegible] mortalitatis. Nostra [illegible]
tas nos decipit ingrauantes [illegible]. [illegible]
mortalitatis nostrae, magna [illegible] est, [illegible]
[illegible], [illegible] maxima imprudentia. Xeno-
phon [illegible] non morti
genuisse filium putauit, sed virum, & gloriae.
Non ista [illegible] morte, deposuit coronam, (in-
ter sacrificandum erat) renunciata causa, quidem
filium in pugna occidisse, resumpsit [illegible]
nam tunc habuit.

Cap. 45.

Sed & sapiens propositum suum semper ha-
bet namque mente [illegible] praemeditationem &
praesumptionem valens, nihil videt contingere, non
potest rotam, [illegible], opinionem, nec con-
silium suum. Cuncta cum exceptione facit [illegible]
que, (imo cum quadam [illegible] [illegible],
[illegible] tamen maxime [illegible] est.) nisi aliud va-
lit: nihil enim fiducia [illegible], sed cum con-

[illegible] & [illegible] inter humanos casus e-
[illegible] humanum [illegible] est, imò & miserias. [illegible]
[illegible] illi omnia, vt cogitauit; & cogitauit, vt
[illegible]. Vult fieri cuncta, ita vt fiunt; & fiunt,
vt vult. Cum incertu euentus & [illegible] sui voti,
semper [illegible] eius est: illud enim maximè si-
bi proponit, proposita sua posse falli; esse ali-
quid, quod illis repugnet: hac arte praeuenit om-
nem pugnam [illegible] sine se, vt leuissime [illegible]
tur destitutione sui voti: nam leuissimè vouit.
Non [illegible] sibi fortunam, non sibi successum
promisit, [illegible] desiderat, aut verecunde, & im-
belli cupiditate. Quare irrita parum dolet. Ideò
nunquam fallitur consilio suo, nunquam destitui-
tur cupiditate [illegible] fortunae [illegible] fortu-
nae venia [illegible].

PRÆCEPTVM II.

Expectare mala.

Cap. 4.

ATqui praeter ea mala, quae aestimamus, re-
cumque [illegible] sunt, aut in vicinitate
[illegible]. (quaedam enim, quia necessaria sunt, nun-
quam sunt timenda; alia, quia incerta sunt, sem-
per expectanda, alioqui perpetuò miseri. [illegible]
quando nimium miseri erimus; necessariò sem-
per [illegible] nos, inexpectata grauissimè [illegible]
opprimet [illegible] vigilanti [illegible] omnia [illegible]
[illegible] fortunae tela. Non consilii, non [illegible], sed
insani animi est, plura sibi bona polliceri, quam
mala

malorum numerus cinxit. Obterit ubique [illegible] Cur tam occultum, pluvium & vagantium [illegible] præsumes? Quin inspectas expecta [illegible] [illegible] extra visum sunt formæ. Quid si [illegible] Non credis, trascere, nec grave pulles [illegible] pungere gravissima ea [illegible] Quid perdis, si non veniat [illegible], quam [illegible] bis? Lucraberis potius letitiam [illegible] Illud constantiæ proprium est, ad omnia [illegible] omnia sibi putat restare. Perspicere fortunam [illegible] non ignaviæ, mentem angit. Ita [illegible] terribilia expectatione [illegible], ut semper dicat: [illegible] mansi in spe, nunquam in timore.

Subita illi vulnera sola [illegible] fecerunt: diu expectaverat. Credo solam providentiam sua [illegible] nocem patientiam. Utrum plus mihi habeat? Ob-[illegible] illius constantiam, & inflexibilem [illegible], quam spoliatus opibus, amicis, [illegible], prole, non [illegible], sed [illegible] felicitate nudus mansit, ut [illegible]: at, cum rebus omnibus [illegible], [illegible] sibi per omnia fortuna, persuasum fuisse eventura mala, quæ evenire nemo [illegible] poterat, prævidisseque non visa illaturus vulnera acerbissima, & præter mutatam sortis? Nullus casus illi repentinus venit securo regiis gaudiis, divitiis, opulento possessionibus, armentis, venerabili filiis; occupato procuratione regni, substantiæ, familiæ, prolisque. Vacabat ad cogitatus, fortasse quispiam [illegible], quippe extra potentiam, ac [illegible] fortunæ, & invidiæ vota. Ait ipse: Timor, quem ti-

[illegible]

[illegible], euenit mihi; & quod verebar, accidit. [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], atque [illegible]. Quoniam maior gloria fuit, [illegible] mala tolerata fuisse? An non imperasti? Non minus ad exemplum egregium tolerandæ felicitatis, quam aduersitatis positus est sub utriusque fortunæ dictis. Æque prudenter & timide bonum tulit, quam patienter & animose malum. Nouit carere in illa, audere in illa. Imò deinde non [illegible] illam, quia timuit illam. In ipsis eius felicitatis fructibus blandiebat sibi, ut mutare cum infortunio solet. At ipse, cum nulla omnino sortis suspicio erat, expectabat omnia aduersa, ad illam se accommodabat. Quid enim, sibi dicebat, si pecorum meorum [illegible] auferet casus? quid, si armentorum partem? quid, si omnia? quid, si & bubulcos & opiliones pariter? quid, si ignis cœlitus demissus armenti greges cum pastoribus absorbuerit? quid, si his accedat iactura camelorum, & custodientium seruorum? quid, si malorum cumulus, liberorum clarorum morte surgat, & fato iniquissimo? quid, si hoc acerbum [illegible] [illegible] fortunæ, non per hiatus aliquos, sed uno spiritu ex [illegible] euenerit? quid, si omnem illam seriem calamitatum, non in anno, non in mense, non in hebdomade, non in die; sed in hora una, impetu concurrendi, imo? si minori spatio, quam cogites? Quid, si post illas [illegible] unum mi pestiferum sit, non nisi [illegible], cum [illegible], sed sepulcrum, adhuc me superstite? nec illud [illegible], sed continuum, sordidum & inqui-

linum.

gnum? Vbi omnis familia tua, tota ipsa [illegible] dolor inspiciat, sint vermes, vt qui minima [illegible] ra [illegible], te cum spiritu [illegible]: et non [illegible] gua modis, sed natura [illegible] tibi sit, & [illegible] [illegible] suum respirantem cum [illegible] ba, vt solam tibi mortem negent, vt omnes [illegible] tibi defecerint, & ipsum deserere? Quid si [illegible] [illegible] inimici, etiam experiant hum[illegible] [illegible], fidei, amicorum, [illegible] Num peregrina [illegible], desti[illegible] rit animus? At ille

Firma rupe [illegible]
Ferri [illegible] robore durior,
Spes mihi [illegible] petra fuit.

vt Gerson canit. Non, inquiebat: pluris [illegible] animum [illegible] habeo, quàm [illegible]: pluris tranquillitatem meam, quàm turbam [illegible]; pluris rationem, quàm [illegible]; pluris virum esse, quàm diuitem, quàm Regem; pluris sanitatem animi, quàm corporis; pluris puritatem affectuum, quàm [illegible] [illegible]. Colligat suas copias fortuna: noua [illegible] [illegible] experiatur [illegible], quod possit: plurima infortunia: omnia expecto. Hoc secum computabat, hoc decernebat pugil ille Dei. Nec sinu sedebat in pace: [illegible] que, & intra pectus suum fortunam [illegible] [illegible] [illegible]: & velut [illegible] [illegible] per se [illegible] & belli quadam imagine [illegible], [illegible]que, aut [illegible], aut [illegible]: sic [illegible] se [illegible] malis; sic se

meditabat, & in ipsis somniis versabatur in for-
ma. Vitium itaque & foeda cogitationum longo
animo ferre duas formas, ac inaequalibus re-
bus aequalis spiritum adsequitur. Scitè & quisquis il-
lum cecinit poeta:

Futuras mecum commentabar miserias,
Aut mortem acerbam, aut exilij mœstam fu-
gam,
Aut semper aliquam molem meditabar mali,
Vt si qua inuecta diritas casu foret,
Ne me imparatum cura laceraret repens.

Cap. 43. An in stadio pugil aliud putat expectare,
quam ictus, plagas, vulnera? Sed ante ferendam
pugnam velitatio. Nemo rudis intendebat aemu-
lum: in vacuum prius aliquot ictus perdebat,
iactabat brachium lacertum, caedebat aërem. Ita
ante dimicationem arma tractemus lusoria multa. In
stadio sumus: aemula fortuna est: non tantum vul-
nera expectanda, sed patientiae ostendendi fo-
mus. Vacua aliqua infortunia tolerantiam, propa-
rato ad omnia animo. Assuetudo & ferae miti-
gat; deformis aspectus consuetu non terret: ita
mala cognita nec feriunt, nec formidabilia.
Constantia fiunt, recentiaque opinione. Hanc
mentis Lumen vocauit Socrates. Quemadmo-
dum milites Persici Regis, cum eclipsim igno-
rarent, perculsi insolita caligine caeli, animos
& vires cum amiserunt, Romani castris seruati
Martio Sulpitio, eclipsim verissimam
didicerant a peritis Diuinis. Sunt plerumque aduer-
sa, quae sola cognita sui nec terrent, nec tor-
mentur,

[illegible] mittat, & innocua sunt. Eadem [illegible] [illegible] lucis clarissimae. Noctis obscuritati [illegible] cum surgit fumum tenuem, ac fugit. Nam [illegible] [illegible] esse defectum [illegible], quam [illegible]

PRÆCEPTVM III

Timenda non confingere.

Caput [illegible]

VErum haec, quum commentamur, [illegible] locum [illegible], [illegible] Ver- [illegible]. Aliud est videre, aliud videri. [illegible] praemeditanda [illegible] [illegible] fortunae [illegible] non est, innocente, [illegible] formidandum non est, [illegible] pharmacum, quod aegrotantem [illegible]. Quare haec [illegible] fortasse contemnet. Quae haec [illegible] contemplatio, ubi [illegible] potest discrimen, [illegible] est: ubi pacata & facilia omnia, [illegible] phantasiam; [illegible] hic [illegible]. For- [illegible], quod ipsi fingimus: [illegible] [illegible] timemus, non sunt, nec erunt; sed [illegible] [illegible] est, nisi quod [illegible] [illegible]. Tunc [illegible] [illegible] [illegible] phantasiam [illegible] ab his [illegible] [illegible] nullo medicamento est [illegible] [illegible] fert: cum accedat per se, [illegible]. An- [illegible] [illegible] inanium periculo- [illegible] [illegible]. Plus [illegible] [illegible] discrimina [illegible]. Cassan- [illegible], quam ipsa discrimina [illegible] [illegible]

[illegible] timor illatur. Imaginatio est,
[illegible], nisi prius damnum. Illa
[illegible] plurimum, & satis remedij erit, si nō
[illegible], pusillimam [illegible]
[illegible] alias [illegible], quae ratione nō
facile [illegible]. Saepe nihilominus quaedam opi-
nio relinquitur [illegible], contra cuius fidem cre-
dit, formidatque aliquid ardenti, siue acerbum,
siue [illegible]. Tunc satius est relinqui: sin
pertinacia resistitur, quo plus refellitur. Vt con-
[illegible], non sunt, sed
relinquendi, donec pueri ipsi se agnoscant, re-
[illegible]que. Tunc oportet non tam refutare il-
lam, quam [illegible] auocatione mentis ad
alia, ut ipsa imaginatio loquitur, non ratione,
sed impetu opprimenda. Amentem, & furio-
sum, qui [illegible] non audit ligamur, ne cui
noceat: ita coercenda est phantasia stulta, & [illegible]
paulatim [illegible] se [illegible], & [illegible],
quae ratione non paret, pereat tempore. Hac
arte pueri metus mitigandi sunt, qui [illegible],
ne cum [illegible] peragunt [illegible]-
sta. Premunt [illegible] ille [illegible] pusillos
animos, aut metu [illegible] deturbant, ut eriga-
tur, [illegible] flecti ad [illegible]-
[illegible]. [illegible] incolumitatis facile
ea [illegible], ut [illegible], ne [illegible] ani-
mi. Nec enim [illegible] possunt ex-
[illegible], quisque est, sedato, scilicet
[illegible], & ut ne [illegible], ita illa [illegible]
[illegible]. Non [illegible],

dam

quam sint res istæ formidines, quam delectat [illegible] iudicio possum.

PÆDEVSIS VI.

Vsus memoriæ.

REstat nunc ut doceam vsum [illegible] cap. [illegible] [illegible], quæ pertinentia sunt. Horum partim secundari, partim oblivisci oportet. Illa, quæ hic antiqua sunt, [illegible], quidamque sensum habent, nec senio dirutus [illegible], nec [illegible] est tempore primus vigor, oblivione fallere necesse est, ne semper simus in dolore. Interdum [illegible] quidam dolendi [illegible] menti repetimus; & velut [illegible] camus damna nostra, ut nos diu [illegible] [illegible], si ratio non [illegible], sublimem [illegible] moriæ iucunda pro acerbis, & eorum reminisci, quæ bene acta, & nobiscum & a nobis [illegible] euenimus delectat, quorum commemoratio recreat. Seruus ille Asdrubalis homicida in cruciatibus lætitiam, dolorumque retinuit contemplatione vindictæ heri. Sed illa pro infirmioribus diximus. Licet quoque futuri mentem per latissimos campos spei, & lineamenta felicitatis futuræ peregrinari. Non est ista voluptatis ars, quam docuit Epicurus, damnanda sine [illegible] vsquam [illegible]. Præcipiebat hic ingenuitus voluptatis faber, ut continuam [illegible]

[illegible] palantes irrepsimus for-
tunæ, malorum [illegible], placidorum verò, iu-
cundorumque cogitationes [illegible] fruere lætitiam,
tum præteritorum, tum futurorum. Ita sit. Vo-
luptas bona commemorata, fallitur, & [illegible]
nior est, quam illorum prudens. Extra angustias
extimenda sunt gaudia, nec solum breuitate suæ
durationis fruendum. Non quamdiu sunt dun-
taxat; quamdiu cogitantur, sua quoque gratia.

Cap. 11.

Malorum verò, quæ vim suam exegerunt,
vtilis memoria est. Discimus ex præteritis dam-
nis non vilibus, si nolumus perdere. Hinc pru-
dentis character, meminisse præteritorum, agere
præsentia, cauere futura. Quemadmodum de
præsentibus Æschylus ait.

[illegible]

Quæ opus sunt, præsens dispone, ne præsens abigat.

Ita, inquam, dispone præsentia, ne senectus, un-
quam non nascit. Hinc prouide futuris, ne super-
stes maneam. Mortalem te patris, non immortalem.
Discendo pati, desiscimus miseriam. Putemus,
præsentia aliquando fuisse, quæ modò non do-
lemus: putemus, quæ modò dolemus, præterita
aliquando fore. Par vtrisque vis est. Tempus en-
im extrema reddere: sicut nunc iam. Ne timea-
mus nunc pauci, qui plurimo iam obliti sumus.
Cur non anteimus venientium malorum,
quorum iam amisimus memoriam? Non sunt
terribiliora præsentia, quam præterita fuerunt, &
tamen inuicti expertimur, vt nullo impellente
vincleta. Deo illa placuit.

PÆDEV

PÆDEVSIS VII.

Inutilitas, & curiositas mentis prohibenda.

Cap. 1x.

AD clausulam gubernandæ cupiditatis aliud admonendo [illegible]. Non tantum intellectus peccat falsitate opinionum, ac [illegible] veritatum, sed & curiositate. Cur per ingenia delectamur [illegible] Philosophiæ, virtuti, Cælo, Deoque vacant? Cur animos scire volumus, quæ ignorata non detrimentum, aut [illegible] Non semper sapientia est. Scire, quod non prodest, proximum est ignorantiæ: velle illud scire, iam est cum stultitiæ insania. Iam vero scire, quod non prodest: impedit, quod prodest. Incommodum est commodi obstaculum, ac noxia, contemptus salutis. Satis falsa eius scientia est, qui [illegible] vult fallere alium. Ne quæras in scientia oblectamentum animi, sed remedium: nam necessum languet corpus, quæro prius voluptatem, quam valetudinem. Ad vitam, ut ad viam, paucis opus est, non pretiosis [illegible], sed quod magis necessarium, ut [illegible] monet. Discimus non opinioni, sed vitæ. Hoc facit, qui [illegible] tempus, & [illegible] doctrinæ non operæ. Scientia ad honesta est, & ipsa in honestatem [illegible] est, ut virtutem operemur, & ipsa [illegible] opus. At, si supervacanea sit, iam illa non sua familia [illegible], aut [illegible] compendij, fugit, [illegible].

Simmulis

Summum [illegible] animi ornamentum est sapientia: [illegible] uocem, si sapere volumus re, non specie. Nisi quaecunque superuacua, prohibe- at animum necessaria. Compendiarium est, quidquid velis spernere, quidquid necessarium. Non melior, nec beatior est voluntas, quae plura cupierit, nec mens sanior, quae plurima no- uerit: non est in superuacuorum scientia, sed ac- commodandis opera. Ebrietas mentis intemperan- tia mors. Verissime Aeschylus:

Qui utilia nouit, non qui multa, sapiens est.

ὁ χρήσιμ' εἰδώς, οὐχ ὁ πόλλ' εἰδὼς σοφός.

Discamus viuere, non loqui. Opera in promptu sint, non verba. Otij alimenta contemnamus. Quaeramus fomenta virtutis, atque quotidiana meditatione perueniat, sicut Democritus mo- nebat, vt sua sponte occurrant salutaria, & vbi- que, & statim desiderata praesto sint, & sine vlla mora veniat illa turpis, honestique distinctio. Sciamus, nec malum esse vllum, nisi turpe, nec bonum, nisi honestum.

Cap. 53.

Nosse desideras vires gaudes? incipies, post- quam scieris, si ignoras infirmitatem tuam. Hic incipe. Laetamur saepe nostra quod magis nouum, quam quod bonum sit. Hoc disce. Placeat pugnan- tia desideria concordare: cur enim & tua vota dis- sona, consilia repugnantia? Si potes alienos li- beri referre, cur nostros probamus? Volumus alios docere, non nos emendare. Instar seue facta ab aliis, a nobis facienda ignoramus. Nosse mul- ta volumus, non nos. Studium patebitur, si con- silium [illegible] animae tuae, acrius ad extinguendum

[illegible]

[illegible], cetera accommodatur ad [illegible] [illegible], in [illegible] ex [illegible], ut [illegible]-[illegible], quibus distinguuntur [illegible]-[illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] cum [illegible] cupiditatem, cum [illegible] tendis? Vicini tui tecta non patientis ardere [illegible] patris [illegible] mansisti, in cuius domum [illegible] [illegible], nihil aliud prius, quam [illegible]-tiam; non prius narrares fabellas [illegible], non quot catulos peperisset canis; cur tibi [illegible] [illegible] negarunt [illegible], & taces illos [illegible] posthumos, qui manent te. & quid [illegible] ex mortis collisam in tuum caput; taces [illegible] [illegible]; taces conditionem tuam; [illegible] [illegible] esse: ita tibi [illegible], homini [illegible]-tiorem [illegible]. Alia non vacat scire; & si vacet, disce prius necessaria. Disce non quaerere tibi [illegible]: disce, ne [illegible] [illegible]. In [illegible] [illegible] [illegible] nostrum, in nonnull[illegible] [illegible]-tia, in omnibus [illegible] est. Disce [illegible] ferre sine odio alterius, & [illegible] perferre sine ira tua. Disce bonum esse, & amari a bonis. Itaque hic usus mentis sa-pientia est; sapientiae usus, virtus; virtutis usus, opus.

* * *

PÆDEY

PAEDEVSIS VIII.

Cognitio diuinorum maximè perficit intellectum.

Cap. 54.

Principium, & causa, & amussis humanæ felicitatis est diuinorum, honestissimorumque cognitio.

DEnique, in compendium cæteras institutiones mentis præceptiunculas redacturus, uno præcepto dabo illud Theagetis: [illegible]. Dei cognitio, & immobilissimarum veritatum perspicacia cæteras mentis conceptiones erudiet, disperget nebulas. Regula cognitionum, amussis veritatum est contemplatio primæ. Hæc cæteras gubernabit, vt polus machinæ tota cætera voluit. Cardinalis illa cognitio vertit alias. Diocles, sapiens Philosophus, sapientior Christi auspiciis, egregiè inquit: Mens, quæ recessit à Dei contemplatione, fit, vel dæmon, vel bestia. Nimirum animi partes distribuit, rationalem consortio diuinæ cognitionis honorauit, quæ non fulciente statum hominis, rationem, recepit cupiditas, insurgit ira, pessimarum opinionum affectio: in brutam libidinem, in furias furor nos transfundit. Maximè autem notitia Dei salutem animi gubernat. Quemadmodum autem, vt videas, oculi curandi sunt, quibus vides: ita, vt rebus ipsis rectè imperes, vt ea ratione iudices, vt sapias, vt bene viuas, animus curandus est, per quem viuis & iudicas. Oculus, qui lumen

nequit

[illegible] , [illegible] est, [illegible]
ita Deus cognitus [illegible]
tur. Oratis tamen [illegible] corporis, quo [illegible]
nil [illegible]. Multum inter vitamque [illegible]
valetudinem corporis [illegible], qui [illegible]
[illegible] animi qui habent.

Diluciet falsae rerum opiniones quilibet [illegible]
[illegible] exemplari Deo [illegible], & Deum [illegible]
[illegible] felicem, sine voluptatibus beatum, [illegible]
[illegible] immutabilem, se solo contentum, [illegible]
tem, laetum. Anne possibit bona, quibus [illegible]
[illegible] & laetus est? quibus mali [illegible], & [illegible]
[illegible] sunt? quibus [illegible], & non felices [illegible]
videt [illegible] bonum, propositum animi [illegible]
[illegible], illud [illegible] quaerere per mala [illegible]
[illegible], & si [illegible] quid
[illegible] per [illegible], cuius error [illegible]
[illegible] habet, quam [illegible]. [illegible] bonum est, [illegible]
malis [illegible] appetitum: [illegible], quod [illegible]
[illegible] sine mali, vt sint beati; [illegible] tamen [illegible]
[illegible] beatitudine, quam [illegible], aut [illegible],
aut putant. Causa est ignorare [illegible], aut [illegible]
habere. At neque in ipsa, neque in via [illegible]
errare, qui Deum, beatitudinem suam [illegible]
[illegible], [illegible]; & hanc [illegible]
[illegible] [illegible]. Homo [illegible] (vt
[illegible] Gyraenus philosophatur) [illegible]
[illegible]: ergo [illegible] est [illegible] homine felix,
in quo bene viuat: hic beatus [illegible] est. Be-
ne viuere, est beatum esse: bene autem viuere,
bonis suis definiet: bona [illegible] summo [illegible]

rat. Sequi Deum, parere, velle, imitari, omnia ex officio agere, virtute regi: hæc bona sua putabit, quæ docent ad summum, quibus se Deus similem & victum facit, quæ gubernat mundum. Cætera contemnet, nec bona per se æstimabit, nec admodum. Diversa non augent beatitudinem: quia nec linea augetur punctis, nec superficies lineis. Videt Deum consistere quid, æternum, idem semper: ad eius exemplum colligit bona sua, eligit illa æterna, perpetua; non illa, quæ perire possunt, quæ labi, quæ rapi: in illis felicitas non est; pereunt enim [illegible]; nihil felicem præstat. Non est beatitudo, quæ insipientia est, aut anxietudo. Qui ignorat, bona esse caduca, beatus cum ignorantia non erit; qui scit, cum timore miser erit. Dicam, non timendum, non dolendum, si amiserit: sed negligendum & vile est, non beatitudo, quod contemni debet.

Cap. 56. Quid moror? Qui noscit Deum, sapiet toti sapit: ridebit mortalium negotiorumque ineptias, quas operibus intendit. Non vides opinionem corrupisse omnia iudicia? Per ornatus sunt onera facta, & ostentationem felicitatis faciunt imitationem miseriæ. Catenis se onerant argenteis, & quid aurum sit, [illegible] feminalis non [illegible]: enim magis captivus sit, qui auro, quam qui ferro vincitur. Sua vota ipsi accusant stulti, dum ipsis, velut funes, vinciuntur [illegible] amantes. Lepide Nicoles, videns quendam vani generis catenulis collo suo circumdatum, Cæteri (inquit) illum vinctum catena se [illegible]

gratiam

[illegible] ; huius autem [illegible] [illegible] contraria. Aliquos non [illegible] [illegible] [illegible] : per vulnera [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Quis tyrannus, vel Phalaris per maleficiorum [illegible] [illegible] Amicitia non ligat [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quid addam? Gloriam humanam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nobilitatem [illegible] [illegible] [illegible], qui se [illegible] [illegible] [illegible] ab alio [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gloriam. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Solisque [illegible] [illegible] [illegible] splendorem [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] dictum est : [illegible] [illegible] titulo, quod [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] diuinae [illegible] [illegible] : [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] ad se [illegible] [illegible] [illegible] : nisi [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible], ne alii mali sint, [illegible] quod [illegible] ; [illegible] hoc solum beneficium, quod [illegible] [illegible] laedi [illegible]. Mortem pariter [illegible] [illegible] : mala [illegible], quae non est, nisi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], Gladios, fulmina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible], quam [illegible] ; [illegible] [illegible] molestiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sensu ; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Maximum quoque erroris est, aestimare vitam annis, non operibus; maximaque opinionum [illegible] in [illegible] accedimus ad mortem: & cum [illegible] vivendi finem, numquam volumus ad id tempus referimus vivere, in quo id mo-rituri sumus; cum proponimus incipere vitam, ubi finitur; remittimus ad illam etiam sene-ctam, in qua etiam vitalis inutiles erimus. Mini-ma pars vitae est qua vivimus; & eligimus [illegible] & cum spectamus, exiguum esse tem-pus, nihil libentius perdimus. Non tempus exi-guum est; sed nos exiguum aestimamus. Longa sa-tis vita est occupanti. Postquam amisimus tem-pus bene vivendi, tunc volumus, cum facile esse viuere: sed autem bene moriendo dicatam re-servamus, ut bene vivamus. Ante senectu-tem curandum est bene vivere, in ipsa bene mori.

Cap. 17.

Praeditus tamen cognitione divina non se his commovebit rebus, sive possideat, sive spolie-tur; conscius nihil bonum in illis, nisi usum esse, & electionem animi. Non aliter ac pueri, dum [illegible] ludunt, de nucibus solliciti sunt, non de lapillis, quos statim proiiciunt: sic non de rebus, sed usu rerum, ne [illegible] sit, [illegible] erit. Noscit omnia à Deo esse, & ad ipsum a se reducenda. Scit, qui conjicitur caelestia, & divina, alias voluptates praeter sensuum excel-lentiores, nec delectationes corporis praefuit, ubi Deum beatum sine corpore noscit: nec [illegible] [illegible] fuerit, quidquid cum

specie

Cognitio divina maximè perficit intell[illegible]

[illegible] brevis, cum nisi [illegible] [illegible] [illegible]
& insani & [illegible] [illegible], cum valide [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Non [illegible] [illegible]
[illegible], nec ventrem [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible], quem [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
hoc Dominic [illegible] [illegible], quæ [illegible]
[illegible] animæ, [illegible] verò [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Quid [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vitam, quam solùm [illegible] [illegible]
[illegible] mala vita solùm [illegible] est mala. Hic [illegible]
[illegible], et pro eo, vt res [illegible], [illegible]
[illegible], si non liberè, [illegible] & sine [illegible], [illegible]
cum [illegible]: neque [illegible] [illegible], aut [illegible]
re, aut mori, sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
esse [illegible]. Epictetus Arriani ad exem-
plum huius Philosophiæ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Christianos, atque ad [illegible] sa-
pientiæ ipsorum [illegible]: sic vocans [illegible]
[illegible] Dei hominis [illegible], quam [illegible] præ-
dixit diuinus Paulus [illegible] [illegible] [illegible].
Admirabilis tamen ista stultitia Epicteto fuit
visa, quam propter [illegible] [illegible] sapientiæ [illegible]-
[illegible]. Certè nunc [illegible] [illegible] [illegible] contra-
venerit vulgi sententiis, & [illegible] [illegible]
[illegible] iudiciis, insanus videbitur; sed non [illegible]
insania.

Cæterùm, vt [illegible] cognitio Dei verum effi- *Cap. 5[illegible].*
[illegible], [illegible] ista [illegible] rerum, id est, [illegible]
[illegible], [illegible] cognitionem Dei. Contemplari
[illegible] animus [illegible], nisi [illegible] [illegible]

eo, qui contemnit corpus, nec mortem timebit, nec voluptates ambibit, nedum ipsarum instrumenta, divitias. Sed impedimentum voluptatis corpus esse; illa se pro viribus defert, quasi sit malorum causam. Bella, rapinae, propter divitias sunt; divitiae propter corpus: quare, contempto corpore, divitias contemnet; contemptis divitiis, innocens erit; cum innocentia pacatum, liber sui; cum libertate contemplator divinorum; cum contemplatione divinorum contentus Deo. Divinus Paulinus ait:

Nihil de mundi famem censu
Mens opulenta Deo volui.

LIBER

LIBER QVARTVS DE ARTE VOLVNTATIS.

PROÆRESIS I.

Circa affectuum vsum.

Cap. 1.

NVNC ad singularia venimus, singulos instituturi voluntatis impetus, in rempublicam digerendos, ne turbam confundamur, vt concreto affectuum vulgo, siue [illegible] monarchia, siue principatus gaudij, siue bonæ voluntati, dominatio pacis, imò & [illegible]. Iniquus Zeno [illegible] fuit, [illegible] decere naturæ. Pythagoras quid, qui, si Hieronymo credimus, Pythagoras, quid, [illegible] vt informaret affectus, malos diceret. Communem vt [illegible], siue Pyrrho, siue Stilpo, vacuitatem duxere, siue qui de Lyceo sunt, excessum. Condemnauere, qui [illegible] idem vellem, ferè vt sum. Cum errore omnes, [illegible]. Etenim supellex naturæ Augustinus [illegible]. Arma, & membra mala non est, nec superuacua. [illegible] animus sine affectu [illegible]

affectu,

Sedu, quibus pedibus festinares ad virtutem,
nisi vitiis? quas manus apprehenderes, nisi spe
quibus beatitudinem amplexaretur, nisi beatis Cæno-
rum & Peripateticorum pectoribus, dum eruditio-
num detineret. Non mala affectus magnitudo
est; sed causa: non tam continuatio, quam e-
rat. Vitium non est magnitudo, quod properet,
si viam tenet; sed, si aberraverit, licet placidus
eat. Cupiditas & amor, licet concitatissimi, si
virtutis, & Dei sint, recta tamen, optimi sunt: si
terrenis rebus [illegible], licet lenti sint, depra-
vantur. Sentinam vitiorum Porticus [illegible]
metuum. Utique, si ad terram demittens; ac, si ad
cælum erectus, magna virtutum ala, summa secu-
ritas, summa fortitudo; nihil timet, qui Deum
timet. Tam pauci, quam magni affectus boni
sunt, si eos gubernet virtus, & in via recta statuat;
quamvis cum degeneres sint, pro rerum om-
nium vita vehementiores, fiunt [illegible].
Purus & defæcatus sanguis, vestibulum animæ,
& causa sanitatis est: corruptus & fermentans,
ægrotationis; si excedat, festinantioris mortis.
Sunt & affectus fulcimenta virtutum: langueret
fortitudo sine ira; prudentia sine metu. imò
fient virtutes, si cum modo. Da modum cupidi-
tati, sobrietas est: da voluptati, temperantia est.
Circa ipsos, & in ipsis consistit virtus, cuius
materiam & subiectum sunt. Mete vitia, fruges
enitentur bonæ cum ubertate naturæ. Mali non
nascentur [illegible] nostra. Coloni ignavia plantæ in
hortis sylvescunt: neque fundus pessimus est,
quod

quàm incultus tribulos videre, [illegible] inquam. Incultis eruunt vepres, vitia [illegible] & virtutes affectuum caudibus emittit. [illegible] Theages dixit [illegible]

[illegible]

Quare non sunt omnes [illegible], sed dirigendi. Non omnes vitis affectus caedendi, sed dirigendi. Non omnes vitis palmites amputantur, diriguntur nonnulli, producunturque in longum, vt illic frondescat. Elegantes Philippus solitarius ait: Cupiditatis pulcherrima soboles, temperantia est: è cuius vtero fortitudo prorumpit. Illi affectus, vt [illegible] ita esse quasi matres sunt virtutum, & vitiorum. Ita affectus virtutes pariunt, cùm ratio obstetrix est: abortiuum pariunt vitia, cùm opinio. Cupiditas, etsi pessimè [illegible] si [illegible] tollit, pessimè de temperantia meretur, si [illegible] men Dei sit, restaurabit suum honorem, [illegible] neticæ parens fiet. Contemnit omnia terrena, qui diuina cupit.

Principium videamus, qua arte singuli gubernentur, præmittendum est ingenium vniuer-

[Margin notes: illegible] Cap. 2.

 sum

sine modo, praecipuorumque affectuum dispicienda compages, & nihil separandarum accidentium [illegible] vnumquemque [illegible] recenseat. Enumerationem illorum diffusiorem, quam Stoici; planiùs, quàm Peripatetici. Recenset Aristoteles, quorumque sufficiunt politico; non Christiano. Neque Theologiam requirit ignorans artificij: sed compositionis voluntatem suam promouisse machinam, & compagem operis. Itaque omnis animi motus, aut in bonum est, aut in malum. Certum bonum, mali priuationem; certum & malum, boni carentiam. Boni impetus rectà in bonum semper procedit. Mali motus duplex est, inuersum recedit, incensum accedit, hoc est, fugit malum, aut fugat, aut se recipit, aut profundit, & aggreditur. Ceterùm, bonum, & malum, siue coram accipit nos, siue absens promouet, aut retrahit, aut vrget: scilicet, aut praesens, aut futurum, aut praeteritum, aut possibile est. Vtrique voluntas quietem quaerens inquirat bonum: vndique illius malum inquietat. Istinc distributum affectus pro boni, malique conuenientia, aut cautione. Amor recto, ac simplici obtutu in bonum ruit; cùm illud praesens videt, transformatur in laetitiam; cùm futurum putat, excellit in spem: cùm praeteritum, aut possibile est, in desiderium definitur. Atqui & motus circa malum ita distribuuntur: cùm simpliciter vultu tristi respectat malum, offensio dicitur; radicata videlicet in odium; cùm a praesenti damno subducitur, in tristitiam abit:

circa

sua potestatum [illegible] dicitur, circa [illegible] rum continuatur in [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] est, & ad fugam. Sunt alij militares [illegible] ad pugnam, qui [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] : [illegible] [illegible], dum [illegible] [illegible] est; [illegible], & [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible].

Sunt ista mutuo affectus [illegible] sint alij [illegible] Cap. 3. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed & aequalitatem [illegible] [illegible] quillitatem cordis, mansuetudinem, [illegible] perpetuam Stoicorum aliqui inter affectus [illegible] [illegible]. Non affectus sunt, sed affectuum [illegible] dentissimorum, ordinatorumque effectus. [illegible] in [illegible] affectum pro impetu [illegible] [illegible] [illegible]. Varijs Oceanus fluctu concitatur [illegible] [illegible] [illegible] vehementer agitat [illegible] [illegible] [illegible] lactat vndas procella, furenti [illegible] [illegible], Noto, qua [illegible] arte, [illegible] male, [illegible] saline [illegible] [illegible] ratem [illegible] [illegible], tandem euertit. [illegible] hoc modo [illegible] [illegible] animum, leniter, [illegible] [illegible]. Motus illos, qui [illegible], & velut infantes sunt, affectiones [illegible]: dum adolescunt, roborantur que, passiones: dum [illegible], euertunt que rationem, perturbationes vocantur. Sunt aliqui [illegible] [illegible], & velut municipales voluntati, sua [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible], & ad [illegible]; [illegible] consuetudinis vsurpant agnomen [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] sunt, alij ex alijs erumpunt, [illegible] [illegible]; vicissim [illegible] patres, vicis-

situ,

Cur illi sunt, interdum & [illegible] animi, [illegible] permanent. Fluctus superueniens fluctum interdum frangitur, interdum roborat: ita affectus superueniens affectum, aut frangit, ut lætitia mœrorem; aut [illegible], ut amor [illegible], desiderium amore. Ista est supellex pacis, hæc familia [illegible], hic dominatus cordis.

Cap. 4. Ducit omnes choragus amor, & velut Apollo Musis præsidet, à quo suspenduntur alij, qui ad obsequium amoris sunt, cui prospiciunt, pro eius [illegible]. Imperia tamen [illegible] [illegible] compositus ordo, dissoluitur compago, [illegible] in tumultum monarchia, in vulgus respublica. Amor, Rex affectuum, è solio cordis [illegible] cæteri sentiunt, pro ipsius nutu aguntur, ipse gubernat reliquos [illegible] [illegible], [illegible], si periclitamur, [illegible], si [illegible] gaudia. Ipse leges sancit, & promulgat bonum [illegible] accompantur cæteri ad operas suas functiones [illegible]. Adiungit se cupiditas ad vestigationem, porrigendo, & [illegible] voluntatem in absens, in futurum. Spes sumptum facit sui beneficii moram [illegible] expositione. Lætitia [illegible] est, & pro iure suo celebrat aduentum boni, [illegible] hospitatur [illegible], cum consequitur.

Cap. 5. His ducibus affectibus [illegible] amor oraculo, & velut sua voce imperat, quoniam cuncta in bonum tendunt, nulli suas vices delegat nisi bonum fecit, ut eius [illegible] de nullo. Atqui [illegible] motus obliqui, quotquot malum respo

respectum, ut emulum eius boni, quod [illegible] ac maior: quo licet ac amoris parente, suisque [illegible] [illegible], (malum mali fuga, aut [illegible] est, cum non sit causa bonum.) primumque illi non assistit, sed praefectum sublimem adiunxit, quod immediate moderetur illam. Ipse a malo quam procul recedit, nec sibi aspectus copiam praebere dignatur. Interea Senex Prooemium odio adversus illud praeliatur. At canit. Odium [illegible] amoris, contra mala scelesta procedens [illegible] [illegible], singulares affectus duces, [illegible] militant et Regi amori [illegible] horum [illegible], aut fuga, aut pugna. Ad hunc [illegible] miles [illegible] destinatur, cum cominus decertandum est:

Quam frange multa bellicosus Spiritum
Fortem ac cordis [illegible] [illegible].

Audacia, ad futura praelia parat commeatum. Ex [illegible], qui providere sine consilio, tristitia in [illegible] [illegible], in [illegible] timor est.

Atque horum etiam affectuum Monarcha amor est, [illegible] tandem Aristoteles [illegible] post se [illegible]. Prima [illegible] [illegible] pondus [illegible] motus ceteris [illegible] [illegible] sphaera inferiores [illegible], et vulgata Philosophia est. Magnes, qui [illegible] [illegible]: ita affectus sequuntur, quatenus [illegible] [illegible]. Nec [illegible], contrarios [illegible] [illegible], ira, [illegible], [illegible] illi [illegible] [illegible], [illegible] amor: [illegible] enim contrarietatem etiam amor efficit. Nemo aliquid oderit, nisi quod aliud amet. Duae [illegible] [illegible]

Cap. 5.

trarii

[illegible] [illegible] [illegible], & tamen dum grate
[illegible] in oppositum. Commune quo-
que mundo forma [illegible] [illegible], robur
[illegible] [illegible]. Illud igitur moderamen volun-
tatis [illegible] instrumentum apparatum, ut præsidia
[illegible] gaudij, pacisque efficina, & inge-
ministerij [illegible] tranquillitatis religionum
parentem, aut vice. Verum oportet [illegible] [illegible]
& ordinata haberi, ne quod ad solatium est, ad
tormentum sit, [illegible] horologia sunt dissoluta.

Cap. 7.

Atqui [illegible] omnes affectus, si illum,
qui cæteros pro imperio suo versat & dirigit, di-
rexeris, amorem dico, quem in primis curandum
est stabiliri basi, satis digna auspicio, immuni-
tam formæ aliqua, [illegible]. Hæc Deus, [illegible]
que est. Semel autem electo amoris centro,
[illegible] inde est, ut similiter inde versetur alios af-
fectiones. Magni interest, sit amoris optio, in
casu: namque uno illo & [illegible] fidelibus for-
tunæ, cæteri [illegible] sunt appendices, & il-
[illegible]. Si [illegible], [illegible]
[illegible] charitatis amissa sunt [illegible]. Vi-
[illegible] amore [illegible] pro amore singula-
[illegible]. Elegitne amor tuus Deum, atque æter-
[illegible] pro dilectione illa [illegible]. Male
audis? [illegible] qui non plus
valuit, qui plus volebat, qui minus debuit. Ex-
animo, cui [illegible] propositum indispensabili af-
fectum, [illegible] amori [illegible], sine
[illegible] sine [illegible]: sine [illegible]: Errans, si
non [illegible] amandum: si Deum eligis, totum est
bonum,

bonum, quod amas, nunquam [illegible]
amabis. Et quod malum [illegible]
quod impugnare vis in [illegible]
[illegible] praedicandum [illegible]
quam illi affectus amoris non [illegible]
& quanto [illegible], quem [illegible]
gas. Crede, [illegible] mihi. Sunt [illegible]
pere Deum, non [illegible] commendasse, [illegible]
[illegible], sine [illegible] vitae, sine [illegible]
virtutis. Dicebat [illegible]
pessimum habes [illegible], a quo, sed [illegible]
[illegible] Septimum [illegible] hominem, [illegible]
referrent ad Deum: si [illegible], te efficiens. Ipsi
iam vitare facere, quam difficile [illegible]
tus est, nec [illegible] est [illegible], quod [illegible]
[illegible], bonum, quod amavit, [illegible]
sentia sua bonum mali [illegible]
amore tuo [illegible] eius. Hinc [illegible]
[illegible] a diligenti virtutem [illegible]
alios [illegible] & infelices: quemadmodum [illegible]
avarum affligit thesauri [illegible]. [illegible]
[illegible] aliquid sustinet pro officio [illegible]
[illegible] perspice, [illegible]
[illegible] tuo erit animi, [illegible]
[illegible] affectum. Amor [illegible]
nulla fortuna [illegible] tibi [illegible] Deum
nulla violentia [illegible] velis. Amor
[illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible], & imbecillis, immo nulla virtus est sine [illegible]

[illegible]

mentia; ista est prodeuntium catalogus [illegible]
[illegible]. Nemo est [illegible] [illegible], nisi [illegible]
[illegible], nisi [illegible] [illegible] sui fuerit, aut [illegible]
[illegible] accidant multa, aut [illegible] sit [illegible]
spem. [illegible] virtutis, [illegible] virtute, [illegible]
[illegible] est divinæ [illegible], quibus [illegible] &
inclinatio [illegible] [illegible]. Euge, tu
[illegible], bene [illegible] sunt. Æmulus [illegible]
[illegible] : Neque illud postulat [illegible]
[illegible] tibi [illegible] est Deum [illegible]
est, & ubique. Non [illegible] : [illegible]
Multum tibi relictum est, si non [illegible] virum.
Ita est. Verum bonum reperisti, quod non [illegible]
[illegible] latrones, non [illegible], non insidian-
tur. Gaude amisse bonum [illegible] malis, ea
vel pessimi innocentes sunt, iniusti benigni, om-
nes parcunt. Hæc [illegible] amori [illegible]
[illegible] affectus, [illegible] [illegible]
[illegible] explanabit [illegible]
ut quid asperum, & [illegible] sit.

Cap. 8.

Iustæ [illegible] hæc principia affectus [illegible]
tiæ, & [illegible], non tantum ad disciplinam
[illegible], sed [illegible]; [illegible] est enim vis ani-
mi in [illegible], aut in [illegible], [illegible]
[illegible], ad [illegible] affectus [illegible]
[illegible], & [illegible], quam extrinseca [illegible]
[illegible] violentia: [illegible], [illegible] in cor-
pore sunt [illegible], & [illegible] magis affectus
affectibus; [illegible] efficacius animam,
& ad se [illegible] [illegible], sci-
licet, [illegible], quam [illegible] lasci-

via.

[illegible] integra est magna [illegible] voluptatum [illegible] philosophia. Tamen est [illegible], & [illegible] & [illegible], & illud [illegible] vis [illegible] Ita instituendus est omnis affectio ad [illegible] hilaris, ut [illegible] suo non desi[illegible] [illegible] totam animam laetitiae non [illegible] quid, qualem e se tradat.

At ista diligentia [illegible], & velut pomp[illegible] Cap. [illegible] affectibus fruerentur ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

Blandior ad falsum [illegible]
Si rustici [illegible]

Namque, & in infantia, & in pubertate, [illegible] gemina sua; [illegible], quod vidit. [illegible] dum ait:

[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible] per [illegible]
[illegible],
De [illegible] faciem [illegible].
[illegible], praetendit brachia [illegible]
De [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible]
[illegible],
[illegible]
[illegible] infantia mundi
[illegible]
Ludit per [illegible] rusticus [illegible],
[illegible] laboris [illegible].

Tunc adolescentia, & tumida [illegible]

[illegible]

affectibus, naufragium caueris, nec illos com-
pescas, nec te [illegible] fe-
rere fluctus continere, nec tamen frenare poteris.
Interim tamen illud [illegible]: adulandi & te-
mere [illegible] neque [illegible] ventus vali-
diores, ut deinceps non [illegible]: neque
pacato [illegible] compositum [illegible] . [illegible]
nimium [illegible]: neque [illegible]
in sua claustra [illegible]: neque [illegible]
fluctus [illegible] in saxa. Nobis licet se-
reno & facili caelo [illegible] cimbam propelle-
re; in ipsa tranquillitate [illegible] procellam, il-
ludere [illegible], [illegible], cupi-
ditates dico, [illegible]. Felicissimum nau-
clerum istum putares, qui sua manu ventos conti-
neret, & pro arbitrio [illegible]. Æolo & Neptuno
[illegible] & placide navigantes [illegible]
Sunt pessimi cordis [illegible]. Si [illegible], blan-
dimque, & in [illegible] spiritum; si
primam cupiditatis [illegible] dissipes: Æolus tibi
et [illegible], [illegible] putes [illegible]
[illegible], & [illegible] naufragij. Non
[illegible] passione.

Cap. 10.

Magnopere ista [illegible] vehemen-
tium affectuum: cum [illegible]
opprimere, aut vix possumus, & forte aliquando
extinguant [illegible], quam extinguuntur. [illegible]
nus, nobilissima Hispaniae civitas, huius exem-
plum vidit. In hac urbe quidam [illegible]
[illegible] magistratum sequebatur: conspexit [illegible]
[illegible] sexum, [illegible] semel [illegible]

[illegible]

sunt, eaque [illegible] naturae, qui [illegible]
[illegible] laetitia [illegible], [illegible], quam qui
[illegible] subsidium. Salutares illi & animo
& corpori amor, spes, gaudium, exhilarant
mentem, recreant corpus, sanguinem purificant,
[illegible], sunt haec sanitatis. [illegible]
[illegible] M[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible]
verò, timor, ira, tristitia, [illegible] [illegible]
ipsi corpori, [illegible] [illegible]. Nuper nos in hac
aula Philippica hominem subita tristitia vidi-
mus [illegible] [illegible], nunciata filii morte.
Experimur plurimorum valetudinem afflictam,
[illegible] [illegible] angoribus, [illegible]
[illegible]. Ita infelices affectus cum magis [illegible]
[illegible] [illegible] sensim, [illegible] [illegible]
valetudine, quam [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], praeter animi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] affectuum [illegible], [illegible]
animae in corpus [illegible] [illegible] [illegible]. Ita
qui optimus virtutis habitus moribus [illegible]
[illegible] corporis [illegible] facit. [illegible] [illegible]
tia Porphyrius ita [illegible]: [illegible]
[illegible] [illegible] animi [illegible], [illegible]
[illegible] dispositio ad ipsum, quod vere est, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad corpus [illegible] [illegible]
[illegible]. Quemadmodum experientia nostra [illegible]
[illegible] [illegible], adeo ut dolore [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

lores simul expulerint cum pecimatis [illegible]
[illegible] corporis evacuationem, simulque [illegible]
[illegible] partibus [illegible], simul ipsa [illegible]
[illegible] cura, [illegible] corpore [illegible]
[illegible]
conferre, [illegible] quemadmodum animi habitum,
atque statum. Consentit Cornelius Celsus [illegible]
[illegible], inquit, [illegible] bonas [illegible]
Medici, [illegible]
[illegible] dicebant corporis bona, & mala [illegible]
[illegible] in corpore, [illegible]
[illegible] qualitas [illegible] corpore [illegible]
impossibile est oculos curari, nisi [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Philosophicis sermonibus Thracum Medici [illegible]
[illegible] Plato quoque dixit, non [illegible]
corpore bono [illegible] animum, sed [illegible]
[illegible] bonum corpus reddi. [illegible]
[illegible] Scribit Avicenna, [illegible]
[illegible] paralysi [illegible] corpus pro animi [illegible]
[illegible]
[illegible] Restitutum [illegible]
[illegible] libro [illegible]
[illegible]
[illegible] potest sine [illegible] volun-
tas divina. [illegible] corpora [illegible]
animi [illegible]
qui, cum [illegible]
[illegible] manifeste [illegible]

roborant animum, & affectibus exornare intu-
bus, vt inde [illegible] sua in corpus commo-
da, inde vires, inde blandimenta [illegible]. Plu-
res saepe corporis [illegible] iucunditas animi fe-
fellit. Multis enim Dei amor extorsit Martyri-
bus dolorem [illegible]. Satis itaque corpori prouides,
si animo.

Cap. 12. Nec tamen priuatum tantum est, infinitum
affectuum malum, sed publicum. Fons plurium malo-
rum vnus est immodicus affectus: dederunt latro-
cinia, homicidia, proditiones, bella, vrbium
subuersiones. Vnicum cor [illegible] in plurima
mala effunditur. Paridis cupido flagrauit vsque ad
incendium Ilij. Inuidia Caesaris, & Pompeij de-
uoluit trecenta millia humanorum capitum.
Vnum cupiditatem gloriae Macedonicae [illegible]
[illegible], & ingemuit. Non pestilentia, non [illegible]
la, non fulmina, non terraemotus ita mala de
humanis meruerunt, vt vota humana. [illegible],
& quantum adferant ad nocendi, cogita [illegible]
[illegible] sint effectus, siquidem tanta sint pestis, in-
cendii.

Cap. 13. Adiiciam ad infinitum perturbationum pru-
dentium se, quod non solum [illegible], sed
etiam contraria sibi [illegible]. Minimum est [illegible]
[illegible] creat [illegible] eandem cupidinem gloriae, quae
[illegible]
vitio offendis, & [illegible] dulce. [illegible]
amore rerum [illegible] sunt, quae in pretio ha-
bebat: sed [illegible], non alio languore tabescit,
quam pessimo amore rerum. Diuitiarum [illegible]

cupidam,

[illegible] fieri consensu [illegible], [illegible] alterius avaritiam odit superbia. Superbum [illegible] stulte: in alieno exemplo se ipsa damnare. [illegible] displicet factum alienum, displiceat [illegible]. Inquietudine affectuum, omnium est maxima [illegible] prosperitatem. Omnia hic [illegible] vitae [illegible] gaudia. Cor facienus aulam Dei, [illegible] [illegible]. Quid feracius cupiditate, si semel [illegible] centiam sui, aut sumat, aut det?

Caeterum, coercitionem affectuum vis mol- Cap. 14.
lit consuetudinis, quam iterum commendare libet: huic dedecus ingenium. Magnum illud beneficium naturae, velle deponi. Efficacius [illegible] les te impellit: obstinata cibi non paret? [illegible] commutare: mitiorem, & ad gustum quaerere, consuetudo est. Famuli, [illegible] naturarum, consuetudo est. Famuli, cum non parent domino, e familia mittuntur, substituuntur aliquis & ingenium commutat cui [illegible]. In quo peccare potest, mitis & patiens [illegible]. In quo pecca- [illegible], emendabit mos: quod illa negavit natura, [illegible] largitur. Finge tibi fortassis cum Cebete aliter [illegible] animam, quae, ad huius vitae [illegible] [illegible], natura tamen isto singulari privilegio honoratam, ut [illegible] [illegible] faceret: caelo [illegible] minus [illegible] vitae molestias: nam & cum con- [illegible] Be- [illegible], & te ad gustum [illegible]. Quidquid [illegible] actum est. Quidquid [illegible] licet, [illegible] munere, excellit [illegible] illa Mens, bonorum [illegible]. Legere [illegible] naturam potest consuetudinis benefi- [illegible] similis naturae, ut tempore solum dif- [illegible]

 [illegible]

[illegible] Secunda natura, consuetudo est, [illegible] natura, consuetudo prima: illa artificialis [illegible] [illegible] consuetudo naturalis. Ita [illegible], [illegible] ut aspectus [illegible] patres, usque ad infantium [illegible], [illegible] pa- [illegible] consuetudine [illegible]. Substantiam ip- sam inquit Philippus [illegible] & [illegible]. Va- [illegible], [illegible].

Naturam [illegible],

ut Paulinus ait. Iuxta Philippum Fides in me- liorem partem carnis, & [illegible]:

Καὶ [illegible],
Καὶ [illegible].

Certe in hoc nomine, ut sequar vim & licen- tiam Graecam, [illegible], & es- sentiandi, [illegible] in meliora, [illegible] familiam Dei, non excludo Fidem [illegible] [illegible] humana cum consortio gratiae. Quoti- die, dixit. Itaque non solum electionum [illegible] re aliquis est; sed velut effector sui effectus, & architectus, & faber sui fabricator. Parens sui muneris particeps est summus ille rerum Ar- tifex: dedit, quod potuit. Non potuit fieri, quod te efficeret; dedit, quod efficeres: [illegible] [illegible] quando velis, habere; sed facere. Si natura non [illegible] data videtur supra [illegible] [illegible] naturae illud praestantius [illegible], quod [illegible] [illegible] aut post [illegible] sum, nihil nisi temporis refert: [illegible] tuo arbitrio [illegible]. Nec [illegible] gratiae [illegible] potest. [illegible]

Consuetudine [illegible] & filios gignere [illegible].

pare-

parum. Nam, si, cum natus, & tenendam vit[illegible]
perum, oporteret illa vetercia, fortassè [illegible]
si delictum faceres; mox eum [illegible]
nunquam cum remedio, in omni [illegible]
vita transeunt, quem semel fecisses [illegible]
inseparabile peccatum esset electionis [illegible]
te: nunc benignius actum, post [illegible]
posse ad lineam saepi, [illegible]
delectus erit, ubi se probasti. Sag[illegible]
est post periculum: & huiusmodi [illegible]
nolentius est, quoties volueris [illegible]
semel te accipere, ut voluisti. Maior [illegible] est
eligendi indolem saepe, quam semel. Dis[illegible]
Socrati indoles lasciviae [illegible]
desha temperata. Rogemus Zopyrum, [illegible]
Alcibiadem. Ardens quoque ingenium & [illegible]
[illegible] Sanctus Ignatius in mite transi[illegible]
mite, placidum, & convenienter lenem [illegible]
ipsis Medicorum [illegible] natura; consultissimum
electionem fecit: maluit indolem Christi mi-
tem, & humilem.

Quid, quaeso, humanae vitae magis repugnans, Cap. 15.
[illegible] sine? Usque ad hoc mala consuetudo [illegible]
[illegible] vitam aemulo suo, veneno, quo [illegible]
[illegible] instrumentum mortis fecit alimentum vitale.
Instrumentum mortis fecit alimentum vitale.
pestis humana Mithridatis genus fuit. Nam vene-
[illegible] sed morbus assuescamus. Vi[illegible]
impetus committemur pro salubribus, [illegible],
[illegible] bonum [illegible] mores [illegible]
[illegible] persuasit. Ne vitium naturae
[illegible], sed nostrorum pessimorum mo-
[illegible], sed nostrorum pessimorum mo-

 rum

tum in peiora proclivitatem, ipsis & lapsu firmatum in praecipiti. Si enim naturae corruptionem aliorum corruptelae accusamus, quid faciemus tot corruptissimae naturae foetus, tam peccandi contractae? tot, scilicet, quot actus, quot iniquas voluntates habemus? Tot corruptas naturas patimur, quot libidines; non alieno peccato sed proprio, tot fomites peccandi. Non omnem calumniam ferat originis peccatum, sed consilij, & voti nostri. Opponamus potius viti naturae, natali culpa infectae, alteram sanctitate, institutoque confectam, consuetudinem virtutis, formatam ad bonum. Assuescendum est contra affectus pessimos, &

[illegible] in armis [illegible],
[illegible] nostrî [illegible] corpori,
Quo [illegible] [illegible] libidini,
[illegible] [illegible] [illegible] vivitur.

Consuetudo ipsam servitutem placidam facit, facit libertatem. Amat sua falco vulnera, & repetit: recurrit ad assuetas tenebras, & cui patens & liberum caelum erat. & Sol, in sua pertica desiderat corpus, tenens sedes. Assuescamus repugnare, assuescamus vincere, assuescamus felices esse: ipsam adhuc observabit mox felicitatem animi, tranquillitatem cordis, concordiam affectuum.

* * *

PROAME

PROÆRESIS II.

De ingenio amoris.

Nunc sensim dispiciemus singulare Regnis amoris ingenia: antecellit quidem, vt aurum inter metalla, ignis inter elementa, Sol inter lumina. Praenoscendum nonnihil est artificiosissimae naturae ante vsum praemonstrandum. Subtilissima res amor est, ingeniosissimaeque hic, quae inexperti non discunt, experti non docent; neutri satis sciunt. Sequar plures, qui, aut inexperti, aut ignari, (plerosque opinor,) scripserunt nihilominus. Vsurpabo ex Platonicis nonnulla. Pro praemio adiiciam in collectam meum assem. Conueniamus omnes, quo nemo peruenit. Nemo sibi tamen peritus istud ingenium vitae, instinctumque commutandi naturas, praeplasticem compaginandi cordis, machinam committendi animos, artificium veritatis, glutinum orbis, illecebram Dei; cui interim monstrabo quasi quandam, vnum decorem. Ad diuinam duntaxat formam amor fabricatus est pro mensura, vt nisi vni, numeri. Velut tessera tesserae cohaeret; ita amor tantummodo diuinis consentit; quiescit in diis, aliis inquietus, id est, amor; solum Deum, & se amor.

Non inuido corde, non illiberali dextra summis rerum Pater celer prouidit; nec contentus praesenti largitione erimus, appendit spem.

Cap. 16.

Cap. 17.

 Fecisse

F[illegible] aliquibus plus dedit in eo, quod possint,
[illegible] quam quod sunt. Alteram multum supra ne-
[illegible] non nullos expoliat; sed cum do-
te sua, cum [illegible] commendabant amorē.
Omnis bona facit, meliores vult. Cuique suae
conformationis [illegible] aliquem, sui subi-
ectum boni, & velut pædagogum, atque
custodem ingenij, amorem, tanquam sub præ-
ceptis, & meditullio, [illegible], & arcanis col-
ligatis nexibus. Elementis impetum dedit, quem
inclinationem naturæ dicimus. Iste amor verè
natus & infestissimus, licet symbolum omnium,
firmiter [illegible] orbem, & opere signato consolidat.
Omnis Universi corpus illo cohaeret [illegible];
hac omnis stat compagine [illegible]; hoc obstrin-
gitur nodo. Omnis mundi architectura amore
[illegible] naturæ [illegible] omnia ab illo est; per
illum quodque suo stat ordine, aut quaerit: supe-
riora prouident inferioribus, inferiora conuer-
tuntur ad superiora. Deinde sentientibus impe-
tum largitur appetitus, [illegible] oculatum & vigi-
lem [illegible]. Scilicet pro dignitate cuique ta-
lentum amatorium tribuit. Atqui intellectuales
naturas sibi caras & pretiosas, excellentius, inge-
niosiusque procurauit, vt quae sint e clarissimo,
&, vt sic dicerem, senatorio ordine. Illas donauit
amore præstantissimi ingenij: liberalissimè pro-
uidit: non tamen dedit perfectè naturam, sed
velut eligentes. Illis, quia non exornauit ratio,
duntaxat indulsit [illegible] absoluere, & velut co-
mere substantiam, intra suae classis angustias, &

plebeium

[illegible] Amplexus [illegible] privilegium. [illegible] naturæ, [illegible] Nulla [illegible] sub [illegible] nullum cum [illegible] decus. [illegible] omnes [illegible] transcendere [illegible] esse, quod [illegible] [illegible] Amoris ingenium [illegible] & stupenda transitus [illegible] sine [illegible] Non solum illas amor perficit; sed [illegible] non solum facit esse meliores, sed [illegible] Transit amans extra naturæ [illegible] in amatum. [illegible] per omnem ambitum [illegible] [illegible] oculos, & ad [illegible] [illegible] quæ placeat magis. Nec [illegible] divinus [illegible] est [illegible] metamorphosis transcendens. [illegible] [illegible] ut è [illegible] quibus pectus [illegible] [illegible] & [illegible] ut illuc [illegible] transferam.

Eia age, veni, assurge, veni, non in eminens [illegible] non in verticem editissimi montis [illegible] [illegible] Olympi; sed extra omnes [illegible] & [illegible] extra sydera, in magnam [illegible] vastitatem, [illegible] solitudinem spatiare. Finge tibi [illegible] [illegible] solum & potentia [illegible] [illegible] Universi [illegible] [illegible] benignitate [illegible] sub [illegible] habitas, quem [illegible]

Cap. 18.

les [illegible], & agere personam. Audi [illegible] magnae [illegible] amice [illegible] tem tui: Age, dilata oculos, pone inuidiam, bono animo sis, in [illegible] corporis [illegible]. Haec indulgentia mea cumulata in te est, & largissime profunditur. Alias res adstringo, & suum cuique designo gradum, in unum compello naturae: liberum tamen permitto tibi in eam [illegible] ordinem, quem voles. Vide omnes, nulli inuideas: tibi est, quod legeris. Ecce seruilem gregem, elementa, saxa, metalla: ecce vulgus viuentium, herbas, frutices, arbores: ecce sentientium plebem, reptilia, quadrupedes, natantia, volucres: ecce equestrem ordinem, homines: ecce senatorium, mentes: ecce meum augustum solium. In nullam te vrgebo classem sine consilio & sententia tua: in eam te adscribam, quam praeoptes. Numquid tam abiecti animi, tam pessimum caput fores, vt eligeres glebam esse, aut fluuium, aut cupressum, aut vitem, aut pecudem, contemptis superioribus, & diuinis ordinibus? Puto potius, relictis splendentibus metallis in vulua terrae, pellucentibus vnionibus in Erythraeo litore, frondosis arboribus in paradiso, armentis in campis, [illegible] & hominibus in foro, Angelis in Caelo, solam intuitus Diuinitatem, & electione diuini consilij Deus fieri ante omnia clamares. Nunc tibi similis accidit indulgentia: quod tunc eligeres, tantumdem potes modo: nemo [illegible] verum venit: [illegible] id, quod amaueris: tantum faber tui erit: id te faciet, in quod

tendat.

tendat. Amat aurum, gemmas, cyperos, & quæ-
cumque alia capitantur, quibus [illegible]
luptas, quibus tumet superbia: non surgit [illegible]
tua vita extra vulgus [illegible]
ficit, non sapientiâ [illegible]. Iniquus, si [illegible]
tibi intendisset eligendi [illegible]
sit: si quid faceres, cum non posses, [illegible]
cum posses. Explica [illegible] tua: [illegible]
tum per immensa Divinitatis spatia: [illegible]
quod concupiscas. Cur per valles, & [illegible]
tum devertis oculos, & [illegible]? Quin, si [illegible]
tibi ex iis placent, ibi eadem reperies [illegible]
intuitibilia, [illegible], sine sua face, sine [illegible]
Deus auctor est. Sublimi & innocenti [illegible]
cludit, quidquid lenocinari corda pellit [illegible]
formarum pulchritudo ibi [illegible]: [illegible]
qui in speculo [illegible]
expiare videret, & [illegible]
& [illegible] sine [illegible], &
dum sine [illegible].

Ab [illegible] elevandi essentiam [illegible] ep. 25.
penim [illegible] amore infra res ipsas: [illegible]
possimus plus esse, cuius ingenio [illegible]
mus, imò nihil resolvimur: post infimam [illegible]
ressus. Arguit Gregor. ait: Qui aliquid [illegible]
necesse est per amorem subdatur. Tu autem [illegible]
cis infimis: ergo infra infima [illegible] es. Vide lo-
cum tuum est. Attollimini nos, & pretiosiores [illegible]
cere [illegible], excellentiorem mentali vultum
erigamus, honorabiliorem humana [illegible]
speciem complectemur. Appetitui [illegible]

imago dæmonis eo anima fiat, melior est utique substantialiter, quam imaginaliter. Si autem Angeli imago animæ imprimitur, imaginaliter erit melior quam substantialiter. Ergo animus à se effusus, & per corporis expeditiores sensus, incorporalia intuetur, à carnali, à [illegible] in potestatem, & quantò eminentior, quantò vehementius, evidentius, & magnifice [illegible] si tamen super se emergat, & allidit in altum, Deo comprehensum dicimus existere, & efficitur, si Cognitionem [illegible], formaliter, si dicere fas est, Deus efficitur substantialiter in animo. Æstimemus esse humanum, & rationis optimam materiam excellentissimo artificio depinximus, & tota diuina mente imaginem maiestatis potius superet opus. Diuina Dei humanis similitudine. Aurum à figura nomen capit; metallum humanæ vultu [illegible] sum homo dicitur ita Deus, cui diuina ornando similitudo imprimitur. Qui speculum inspicit in vitro, faciem proprijs quam intuitur aspectus est perfectissimum; colorem: ita amans illius, quod intuetur, bonum, illacim effigiatur facie id est, quod respicit, ut speculum, quod respicitur. Hic dilatat amor mentem, & voluntatem nostram trahit ad se res, & ad suum gradum eleuat, materialia ad delicatissimam teneat speciem substantiam voluntatis sequitur res, ad eamdem cogitur valorem ut cera sub sigillo iacet, pro impressione capiat figuram. Si signaculi effigies sit serpens, leo, arbor, eandem cera habet; si homo, aut Deus aliquis, ipsa honoratur. Pulcher erit, si amet pulchrum

[illegible] Deo [illegible]. [illegible] in templis. Omnia in Deo sunt, [illegible]. Age, [illegible], unde processisti, [illegible] fuisti. Deus, & [illegible] est, & [illegible] Dionysius. Primum pulchrum [illegible] est, prima pulchritudinis mater, prima [illegible], prima [illegible] patria. Illuc [illegible] istis [illegible] originem. [illegible] enim [illegible]. Huc, huc [illegible] rerum [illegible] & [illegible], nec [illegible] nostrum [illegible].

Cap. 11. Omnes rerum amores, & [illegible] quendam aspirant, quid Dei, aspiciunt bonum imaginem. Numen adorant, Numen amant, Numen quaerunt. Quemadmodum [illegible] filium [illegible] natura [illegible] cum omni familia [illegible] vinculo, & [illegible] bonitatis [illegible] aliquo boni [illegible] habere, quod in [illegible] essentiae [illegible] vita, [illegible], quaedam imago est Dei, [illegible] species boni, quod plusquam se diligit. Dum [illegible] esse, quamdam beatitudinem, & Dei [illegible] colit, & amat: diligit non esse, si non bona sit. Omnis essentia rerum, quae [illegible] essentia est, [illegible] aliqua [illegible], & per [illegible]. Quo? Ad bonum, & [illegible] Dei [illegible]. Nec [illegible] ista [illegible], non [illegible] est, & est, [illegible]. Gratia, & [illegible] voti [illegible]. [illegible] esse, [illegible]. Impetus [illegible] est

[illegible]

Cap. 21. Sublimi rursum animâ contemplemur. Totum antipodum & quadrantem Dei [illegible] (nulli alij) [illegible] nulli deserviris, [illegible] [illegible] cohaerere, nisi caeteris [illegible] [illegible], inaequaliter. Quid infelicius, quàm amatur, & non Deus? Amor est quidam sui exitus, quidam à se peregrinatio, cum quadam spirationis intentione. Voluntaria mors est, & quodammodo sine necessitate fatum. A se abest, qui amat: neque enim de se cogitat nihil, providet nihil; & cum non cogitet de se, non in se; neque suum regulat. Subinde nec in se operatur, nec omnino vivit in se. Praecipuum animi opus, cogitare est; quare nec in se est, si opus in se [illegible]. Appendix essentiae, opus est, quod vicinum & cohaerens. Si nihil nisi etiam agit: nihil, ubi nihil habet, aliquid esse [illegible] nec, dum vivit, est [illegible] [illegible]. Vita operatione alicuius negotiosa est; sine opera mors est: igitur, si amans nec est, nec operatur in se, non vivit in se. Vita operationem, operatio essentiam sequitur: igitur, si in se non vivit amans, mortuus est. Morti propterea comparavit Salomon amorem, cui faculae, & tedae, & lampades eius ferales sunt: sed inextinguibiles. Res pura funesta est. Flammas amoris puta speciem [illegible] funeris. Res [illegible] [illegible] animus extinctus.

Cap. 24. D[illegible] ergo commendabimus amorem, amoris laus, [illegible] est; etiam opus, [illegible]. Istud est arcanum ingeniosi affectus, modo cum [illegible], pene cum [illegible] vale: si amare [illegible]

si amor, inquam, Deum [illegible] mundi [illegible]
gamen Dionysius [illegible]

Mori pretiosa Deo [illegible] est [illegible]
[illegible]

Et Christi in [illegible]

Prudentissime, & pretiose phoenix [illegible] vbi scit posse resurgere [illegible]. [illegible] sicut mors est amor tuus, vbi resurgendum [illegible] no. Phoenix è suo cinere rediuiuus [illegible] in amoris exemplo. Cinis [illegible] in hunc desinit, in hunc cinis ille [illegible] in flamma redolet. Quod [illegible] amantis est. Aaron item holocausto [illegible] etiam cineres iussit. Moyses [illegible] & amantes, purissimus amantis [illegible] quae ponitur [illegible] Alimenta [illegible] suauissima sunt & aromatica; [illegible] & virtutes amantium, quae [illegible] sui [illegible] vibrant.

Pretiosa itaque & felix mors amantis [illegible] omne perit; nam & viuit, & victima, & [illegible] pliciter victimam, si feliciter, si sancte amet. [illegible] morimur semel, bis cui [illegible] sul- [illegible] vita. Superat [illegible] amoris [illegible] nis [illegible] affectuum [illegible] moriturus [illegible] ex ipso incendio, felicior est, quam alter, [illegible] reperimus vitam [illegible] eidem [illegible], sed amans perit non [illegible] sed duplicem resumpturus vitam, [illegible] priam, [illegible] alienam. Illud amoris [illegible] gium est, si [illegible] amemus, [illegible] Cap. 15.

aliquid [illegible] periculum animus imprudentia est. Animus enim amantis, [illegible] [illegible] in amato, ubi [illegible] est: [illegible] non in se; non [illegible], si [illegible], in amato esset; non est in [illegible] [illegible]. Vita itaque amantis in [illegible] amati est. [illegible] [illegible] amantem. Vivit, qui amat, quamdiu invenit, qui [illegible] [illegible] [illegible], hoc est, [illegible] dumtaxat amor, quamdiu [illegible] amat; alioqui nec [illegible], [illegible] in se, & alibi nec vivere. Vbi [illegible] non periculosius amor, nisi in Deum? Cum [illegible], [illegible] in [illegible], [illegible] in illum vermem de solo pura terra, incorrupta Virgine, [illegible], ut Theophilus ait, qui [illegible] [illegible] [illegible] ex illa. Si amantur insensibilia, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], ambitio, iam non tantum periculum amoris est, est calamitas: cum [illegible] amandi sint, suum amatorem [illegible] relinquunt. Nemo magis prodigus, quam amator: [illegible] [illegible] pretiosissimum, animam, sine pretio dat, gratis, immo temere, cum amat, quae non possunt amare: [illegible], licet possent, si tamen [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] hic, si non [illegible], [illegible] periculum est [illegible]. Igitur, quidquid [illegible], nisi Deus; aut damnum, aut discrimen est.

Cap. 16. Quantum [illegible] [illegible] [illegible], alij, [illegible] [illegible], si [illegible], [illegible] est. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], amici vitam agit. Fatetur hoc quidam amator:

ipsi sum, ubi non sum: & ubi non sum, ubi [illegible]
[illegible].

Etenim, cum respondeant sibi amantes, ille in isto, iste in illo, commutatis spiritibus, vterque alter alteri, vterque vtrique traditur, vterque ab vtroque accipitur. Quaeres, quomodo [illegible] pere amans amantem possit: nam tradere, [illegible] [illegible], [illegible] possit, quum [illegible] [illegible], & [illegible] possidere quidquam [illegible], [illegible] non teneat, aliam tenere non poterit. [illegible] Seruus, qui suus non est, nihil suum habet. [illegible] libertas est amoris seruitutem ingenuam [illegible]. Omnia, quae [illegible] locupletem, [illegible]. Omnia, quae [illegible] [illegible], seruire, mori, captiuus, & [illegible] [illegible] in amore sunt, sine [illegible] sunt [illegible] in amore sunt, sine [illegible] seruus dicitur, & cum [illegible]. In primis, si amans seruus dicitur, & [illegible] est nullus magis; id quidem ita est: sed seruus est liber. Si captiuus dicitur, est quidem: sed ingenuus captiuus, scilicet, ex libera nascitur. Nullam conditionem maternam sequitur proles. [illegible] libertas voluntate genitricis amoris: ideò & in [illegible] genitus ipse. Quid, si captiuus sit, quia sponte [illegible] se tradidit? Libertate sua talis est. Ista maior gloria, quòd liber seruum velit. Est dominatus, [illegible] alienam: & quamuis sui iuris non sit, se possidet, & possidet alium. Nemo amantium [illegible] est: sed, quia suus non est, se habet, & alterius est: sed, quia suus non est, se habet, & alte-[illegible] vterque habet. Quisque se possidet, nam in [illegible] se, sed in altero. Hic in se possidetur, sed in illo se possidet: ille in se possidetur, sed in hoc se possidet. Dum amas te amantem, perdere [illegible] te,

tur, reperit eum alius, qui de te, non de se cogitat:
sic perit tu, & à te amatus [illegible] in altero,
qui te inuenit, dum se perdit. Hoc idem alteri
contingit tecum. Admirabile miraculum. Post-
quam à te perditus redimeris ab amico amato
a te, & amante tui, per hunc ipsum te possides.
Tum, si per hunc medium te possides, prius
hunc possidebis, quam te: quare propinquior
illi, quam tibi eris: nec enim ad te accedis, nisi
per illum. Hoc facit maximum discrimen inter
amorem, & alios tyrannos; inter charitatem,
& vim; inter dilectionem, & imperium; inter
beneuolentiam, & Martem: Dux, Rex, Impe-
rator, tyrannus per se alios possident; sed amans
per alium se possidet. O amoris captiuitatis
ingenium, esse dominum triumphatoris sui! ô inso-
litum mancipij genus, esse Regem sui heri!
Vnusquisque amantum longinquior à se est,
quàm ab altero; vicinior alteri, quàm sibi. Quid
mirum, si in se non sit, sed in alio; mortuus sibi,
rediuiuus alij. Vna mors in amore est: sed duæ
resurrectiones. Ita diuinus amans, (Dei, in-
quam,) Paulus, vnicam sibi mortem fatetur,
duas vitas: vnam Christi amans; alteram suam
vitam Christus in se, cùm sibi. Christi amore
sauciatus, mortuum se esse; sed suum in Christo.
Viuere se dicit sed iam non se, viuere in se; sed
viuere in se Christum. At, cùm dixisset, non
tantùm in se viuere Christum, sed etiam se vi-
xisse, quod iam est, in Christo, non in se. [illegible]
enim amantium viuitur, sed extra se: & tam
non

[illegible] ipse vivebat, minimum, in se; sed vivebat [illegible] se Christus, suae vitae [illegible] Vivebat [illegible] Quare & ipse Paulus, qui vivebat in Christo, [illegible] in se [illegible] per Christum in se [illegible] Semel in se mortuus [illegible] [illegible] sine se, & dum [illegible] in Christo vivebat [illegible] Christum in se vivebat. Semel [illegible] [illegible] locuples, dum Christum possideret, & se [illegible] Christum.

Amans itaque, dum se negligit, in se perit. & Cap. 7. [illegible] [illegible] nihil, nisi de illo, [illegible] amato, dum [illegible] ab amato amari [illegible] dum [illegible] & in eo vivere. Adamas, quaeso, [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] & non [illegible] te, & Deum perdis, si amas, & non [illegible] Deum. Quanti Deus [illegible] habendus, [illegible] [illegible] debeas habere, [illegible] [illegible] licet sui arbitros, se [illegible] superbos, pessimos [illegible] sed [illegible] [illegible] aestimantes, sed [illegible] non [illegible] & Dei aestima[illegible] Ex his [illegible] lucri erit, quod [illegible] Deum, quantum lucri erit, quod At, si amas Deum, & te? quod [illegible] te dederis, accipias Deum, & [illegible] quod te [illegible] [illegible] Deo, & [illegible] in [illegible] [illegible] in Deo, [illegible] in se [illegible] [illegible] felicissimam! tuam vitam [illegible] [illegible] & [illegible] tuam! O pretiosam [illegible] & [illegible] mortem, qua [illegible] [illegible] & [illegible] humana! o [illegible] [illegible] vita, & [illegible] humana! o [illegible] [illegible] legem! o [illegible] commutatio-nem.

[illegible] quod te delectat, excepto Deum, & te? Qui vero creaturas & bona ista peritura re-nim [illegible] Glauci, & Diomedis permutatione con-tractum, pro aureo ferrea suscepit. Minus te est, quidquid amas e terra, aut sub terram ab-ditum. Licet totius sint ponderis, quod Lydiam ditauit solam, possideres, aurum pro ferro accipis. Diu, accipit mentiar; non te commuta-tas, sed vendis: das non recuperaturus, das non redituris, non compensaturis. Egenus manes hac merce; nam, postquam te dederis, nunquam restitueris; & dum omnia tibi vide-beris possidere, pauperrimus sine omnibus, & sine te manebis. Quis egentior quam sui? Adhuc alienum manebis sine alieno, & sine proprio. Sine [illegible] sunt illa, quae amas; & sine magna neces-sitate immiscentur. Te deficiente perire, nec animum tibi tuum reclamatione consecrent. In-iustissima te accipiunt, non te tibi restituunt: nihil pro te reddunt; perdis sine remedio, ser-uiis sine redemptione. Infaustus & stolidus iste amor rerum, aut hominum. O error morta-lium, qui divitias possessuri ardent, a quibus clanculum capiuntur, dum capere palam la-borant! Se perdunt, dum illas possidere cu-piunt: perdunt & illas, haec obtinent: inde dolent, inde egent semper. Qui se non habet, per quem alia habiturus est, neque alia habe-bit. Qui cupit possidere alia, curet, ne alia ipsum possideant: & possidebunt, si amet possidere. Solus, & aeternus simul, & sui ipsius et egregie

est

est dictum) esse potest, qui sibi soli deditus [illegible]
Ideo solus est omnium, quia [illegible]
Errant, errant mortales: qui [illegible]
nium non valent. [illegible]
[illegible] tolerabile malum, nisi [illegible]. Ab ipsis
possidemur rebus, quae [illegible]
ris, & voce vulgi [illegible]. Qui heri fuerunt [illegible]
mancipia sunt: [illegible], hoc est, [illegible]
dominii. Amor amati est amantis [illegible], &
vita: amor sui, quaedam [illegible] est
servitutis cum [illegible] dilecti, [illegible] li-
bertatis suae. Ita, qui amat se amantem, servus
fit a se, & servus libertus ab altero: [illegible]
mus dominium. Qui amat non amantem,
sine spe bona [illegible], & servit; qui amat [illegible]
lum, [illegible] amantem, vitae, & liber-
tatis [illegible] sibi.

Cap. 28.

Itaque amandus est solum, qui certissime
amet. Tunc sit amantium illa pretiosissima
mors; duplici [illegible], aequivalens vitae mors,
quam exarat geminus spiritus: mors fecun-
da [illegible] fertilissimum, in bina germina erum-
pens. Tunc etiam celebratur ille conditio [illegible]
[illegible], sine partium iniuria, quo alter alterum
reddit, & accipit; firmissimus, & super omnia
[illegible] vitae; [illegible], [illegible], &
voluntatum [illegible] est conditum,
[illegible] animorum, tabellarius cupiditatum.
Hic aeternum est [illegible] amoris est, & nobis
[illegible] arctior, contractus nunquam
rescindendus, nec poenitendus. Pacta [illegible]

[illegible] possum [illegible] eandem voluntatem, qua [illegible] [illegible] sit, quod alia [illegible] voluntatem, qua [illegible] amoris nexum [illegible] eandem voluntas [illegible] est contractum. Voluntas alligatur, voluntas traditur, iam non sui domina, ipsam potestatem suam amittit, alienum sequitur arbitrium. Non refert, quo contractus dissolvatur; non manet contrahendi voluntas; & nullum sine voluntate propria, aut dissolvi, aut fieri pactum potest. Forsasse idcircò Plato nodum illum amoris fortissimum censuit. Qui aliquem cupiditate capit, fortiùs arripit, quàm maxima violentia; implicatiùs constringit, quàm retibus; securiùs ligat, quàm catenis ferreis: non enim externè vim [illegible]; sed intus viget: atque ipse vinctus non vult solvi; potiùs se ligandi infirmat, atque colligat. Sed, licet iste nexus indissolubilis sit, secabilis est. Gladius Alexandri illisit etiã nodum Gordij: licet enim huic amoris contractui ius rescindendi absit, potest iuri suo abesse securitas; potest alicuius iniuria frustrari, si redamans [illegible]: tum, si amor utrosque sustineret, & suo constringat iure, violenta [illegible] falx secabit: potest amantis cessare [illegible] ab amore [illegible]: potest ipse perire, licet in ipso amor non periret. Solum, si pactum istud cum Deo [illegible] iustissimum & securum est, cuius [illegible] perire potest, nec ipse. Nequit [illegible] voluntatem mutare, nec mutari: nulla potentia illum [illegible] amandi [illegible], amantes ipsum dicat:

[illegible], [illegible] fortuna, quæ pessimè [illegible] amicitia mercetur, imminens. Quis igitur nos separabit à charitate Dei, voluntate fidelissimi, substantia firmissimi, vtraque æternâ?

Sed demus homines fideles, demus æternos; *Cap. 2.* ipsum duntaxat æstimemus contractum lucri sui, & genere. Pro socio puto etiam, nec simplex, nec communis est contractus amoris: per mutationem enim, & societatem. Communis dispendiorum, & lucrorum inter amantes intercedit. Vtrumque quæstuosus est, si cum Deo celebretur. Si spectes commutationem, quid lucrosius, quàm Deum pro te accipere? Si societatem, quid fortunatius, quàm participem diuinitatem esse, & quibus Deus natura fungitur, ea charitate fruaris? Quam felix ista sors gaudij! At, qui cum homine fœdus illud amatorium iniit, ad multa se paret detrimenta. Videris, an possis ferre, si gemino latere inuadantur à fortuna, suo, & alieno, duplicia hominum vulnera. Itaq; quis in vtramque [illegible], & partem inæ-dignam tolerare nequimus, quomodo sustentabimus alienam etiam pellem? Respice [illegible] plenissimam supellectilem malorum duplo crescentium; bonorum enim ærarium [illegible] est, ne insuper intimus, alienam quoque portionem, quæ iam tertio venerat. Quotquot tulerit amorum, ubi ferendum est, alienis malis dolendum, qui [illegible] patientiam tuis. In Deo duntaxat illa societas sine periculo est, cum quæstui est, vbi excessum sentit. Lucrum fructuum

suis.

pro, vilius maximas, detrimentum nullum.

Cap. 13. Sed, vt alia amoris bona praeteream, illud referam vltimum, cùm ex vno amore duos amores regerit vitae. Maximus amantium quaestus est, quòd singuli duplicentur. Ex vno sic geminus quisque, semel in alio, iterum in se per illum. Nolo hinc cursus commemorare fructum tuum, sed amati. Non solùm amandus est, à quo refingere possis, sed qui dignus est, vt refingat. Dum amas amantem, et ipsum vnitum amantem, de bino animas spiritu, cum dimidio, suo redditu. Ama dignum, qui saepius vivat: tacita enim extensio essentiae, amor est. Duplicat, quos suis exigit flammis. Haec vis charitatis, singulas binas reddere. Amica tuus amantem tui geminat. Non igitur temerè ponendus vbique amor est, sed cum delectu, et tantum cum consilio fundes tui pectoris gratiam. Non amare, aut amare non praestantissimum, scelus est. Super omnia manebit victus amoris fructuosissima. Itaque eligendum est amori omnium praestantissimum item, ait Venusinus:

[illegible]

Amans nullus duplicare aureum nummum, quàm amare. Quod putas omnibus pretiosius, nisi spectantum: Si quid magni paras, in Deo experire. Pulcherrima essentia diliteris; & vnum, quod sibi iunxit, multiplicetur tam amoris arte. Plures creatae pulchritudines sunt, via sola in veritate sine pocula exsoluere cupidas: quam in te, si fas est dicere, geminabis; dum viues in

Deo,

Deo, & Deus in te. Quid magis [illegible] potest, quàm is, per quem [illegible] [illegible] magis mereatur esse, quàm is, per quem [illegible] [illegible]. Fac, vt is omni excitat [illegible], & in te [illegible]. Fac, vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec eam [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] vita posset, [illegible]. In Deo eris, [illegible] cùm non [illegible] Deus in te, etiamsi in se [illegible] te: illud ad [illegible] sit, vt illud ad [illegible] [illegible]. [illegible] est amor Dei: neque [illegible] [illegible] non esse [illegible] [illegible] [illegible] te. Qui amor, cùm se [illegible] [illegible], se [illegible]. [illegible] est priuilegium se [illegible] Deo, id est, [illegible] tis, posse esse sui, & alterius: se dare illi, qui [illegible] omnia, vbi, cum omnia ibi inueneris, & [illegible] quoque inuenis, & in eo es, [illegible] est [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. In Deo non te perdis, [illegible] [illegible] Deum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amandi illum, vt [illegible] te inuenias [illegible], & [illegible] ab illo amaris, & quia ab illo es, & in [illegible] [illegible] [illegible] & tamen te ipso [illegible], quantò [illegible] [illegible] præstantior es.

Adde alium amandi [illegible], amari à Deo, & à nemine magis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est. Nihil magis [illegible] quàm amor, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] est, qui amantem [illegible] non amat, cùm [illegible] se [illegible] non [illegible], [illegible] [illegible]. Qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible], [illegible]

Cap. 31.

[illegible]

respiciamus. Amans litat ad res [illegible] amati, & in rem suam [illegible] Curam, & voluntatem [illegible] proprietatis titulus. Placent ita cuique, quæ nihil magis amanda sunt, quàm amantem: nam nihil magis nostrum. Amans aufert se à se, furatur se, ut tradatur amato, qui amanti liberalissimis [illegible]; & [illegible]. Si vigeremus illa, nihil magis nostrum, quàm is, quem omnes summè [illegible] Deus. Quare? Quoniam amat nos. Hic ergo [illegible] noster? Ita, quia nemo magis nos amat, valde noster, & nihil magis nostrum: quantò enim plùs aliquis diligit, plùs amandus est. Itaque, qui nos super omnes amat, super omnes noster est; hoc saltem titulo super omnes diligendus. In plurimis simillimus est amor igni; diffunditur in cursu, & vi: tametsi cœlestis est, imperium deorsum vehementius agit, libenter descendit. Charitas parentum maior in filios venit, quàm à liberis refertur: beatitudinem [illegible] animum confert munus, quàm ab [illegible] & [illegible]. Maiori amor Dei [illegible] in creatas res defluit, quàm ab ipsis refluit. [illegible] Quò à [illegible] cadit, violentius vulnerat. Quid altior quàm Creator? Amorem cœlo delapsum [illegible] fortiter percellit.

Cap. 12. Venustè voluptatem, cuius nomen plausibile est, in amore quærimus, unus Deus unicè est. Uni Numini conuenientior [illegible] & voluptas quædam animi. Diuinus amor [illegible] tyrannis, [illegible] illi Deo, inæqualis est, & ama-

cessit

[illegible] Orpheus [illegible]

[illegible]

Sic [illegible] Amor [illegible]

[illegible]

Cap. 13.

[illegible]

partem gaudij: Ne ames, quia formosus, solum velis amare.

Cap. 54. Hoc enim vitium est, velle amorem, ut amantis in integro fruaris: velle, non [illegible] sine, ab illo diligi. Illud etiam amantes sollicitat, illud premit. Videntes quam singularem amorem amant, nec maiorem bonitate [illegible] est, cuius est limitata bonitas. Timent, si in plures diuidatur, eius amorem se perdituros. Possibile enim pulchritudo duos amatores non sustinet. Quemadmodum plures [illegible] integre sibi requirunt: sic nec ipsa plures integre potest remunerare, nam nec amare. Per plures dispersus affectus minor erit. Hinc magis [illegible] eos amantis, quod neque ipse amat integre sui, aut quod amatus partem posuit alio sui. Verum Deus, ut infinitus est, & amplissimae bonitatis, ita & amoris: quemadmodum a pluribus sine dispendio amari potest, plures sine alicuius detrimento amat. [illegible] bonitas illa infinita, plures & [illegible] integre. Securus amatur Deus: nihil perdis, si alij amant [illegible] amat, nihil laedis, si alios amet. Accipe & illud monitum: Ne ames, quia formosus, te solum velis amare.

Cap. 55. Infelix, & iniqua lex amoris creatorum, nolle, ut amet alij, nolle, ut amet alium. Non ita infelicem & perditum Dei amorem. Superest Deo inter dilectores, superest bonitas, ut amet, & ametur. Tam vult felices, ut omnes optet, secumque gaudeant. Hoc interest inter zelum hu-

[illegible] , & [illegible] [illegible]
[illegible] , et alij [illegible] [illegible] [illegible]
ne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] , [illegible] [illegible] ille [illegible]
sit : [illegible] [illegible] bonitas [illegible] , [illegible]
suam æqualem non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] alicuius proprium [illegible]
Ille non [illegible] [illegible] : [illegible] bonum [illegible]
[illegible] , ne [illegible] sibi , [illegible] [illegible]
[illegible] qui splendidum [illegible] [illegible] , [illegible]
non est [illegible] , [illegible] [illegible] , [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] . At [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quia sibi non sufficit , non [illegible] [illegible]
[illegible] , ne [illegible] , qui [illegible] , [illegible] O
[illegible] [illegible] ! ô [illegible] [illegible]
Dei ! [illegible] [illegible] non [illegible] , [illegible] [illegible]
delectat , sine [illegible] , sine [illegible] , [illegible] felix , [illegible]
[illegible] [illegible] , & [illegible] [illegible] .

Quicumque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cap. [illegible]
æqualis , [illegible] , crudelissimus est : [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , & [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] , [illegible] Deo . [illegible] in [illegible] [illegible]
Alcesimarcho [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible]
[illegible] ,
Qui [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] , [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Huius ipse videretur caelum, [illegible], & [illegible] Ad Deum ta-
men [illegible] quae [illegible], in [illegible] Arctantur pusillae res,
& quae solet angusta incommodius in angustias [illegible], velut ignis in
densa nube [illegible], [illegible] illam : &, si sua caeli
via abitur, deflexus ad terram obvia quaeque
terret, rotat, urit, diruit. Optimae res sine
suo usu pessimae fiunt. Non sunt affectus ad tor-
mentum dati, sed ad gaudium, ut expleti commo-
ditatibus naturae [illegible] sint [illegible]. Ista
[illegible] rerum [illegible]; quare [illegible]
ad illas [illegible] Deo [illegible] est. Quaelibet [illegible] animi
habet aliquid a se respectum, quo perficitur,
quod ad suam utilitatem, quod ad [illegible]
nem vertat. Hoc in amore Deus est, sicut [illegible], in [illegible]. Neque [illegible]
tam pessime provida natura nobis, ut [illegible]
[illegible] illud praeparasset [illegible] &
[illegible] hoc ingenium
[illegible] nec illas
[illegible], quia nolit amari, ut [illegible] timeret &
diligens: ad [illegible] enim [illegible],
qui [illegible] filium [illegible], & [illegible]

ciat.

ra. Perge ille delenitum pro Propertiano, [illegible] gaudiis.

Ita mihi [illegible] ingenia sunt, [illegible]
[illegible]
Ita me amor [illegible] animi [illegible]
[illegible]
Rapiat, [illegible], [illegible] quod dat, [illegible]
dat, deleniat.
[illegible] quod [illegible], [illegible], quod [illegible],
[illegible].
[illegible]
[illegible] amantem
Animum. Neque nisi [illegible]
[illegible]
[illegible].

Ne illa ad [illegible] pereat, alios me- Cap. [illegible]
morabo vulgaris amoris [illegible], quibus im-
moris & [illegible] est [illegible], si [illegible]
[illegible] amantem [illegible] amore [illegible], quam
tum [illegible] negarit? [illegible], si [illegible]
quamdiu si se non redamet. Iam tunc [illegible]
[illegible], quas ex se [illegible] possint amato-
[illegible] tormentis. In hoc [illegible]
[illegible] & quid [illegible], & quid [illegible]
quas cum sensu corporis, ut dulcissima [illegible]
[illegible], [illegible] curas, [illegible], vigilias, su-
spiria, [illegible], & dubiam [illegible] be-
nevolentiam alterius. Denique [illegible]
[illegible] affligere [illegible]. [illegible] amato-
[illegible]. Satis est quicumque [illegible]
[illegible] amoris gaudia [illegible]. [illegible]

[illegible] Dei amor securissimus, beatissimus. Vbi uno amor, prius amauit, nunquam non amabit, si amemus. Accedit huic securitati [illegible] magnitudo. Elige, si quid supra, è [illegible] bonis [illegible] & [illegible] secutissimum. Certè hoc [illegible] bonum, [illegible] maximum bonum, magnitudo & securitas facit illud esse boni [illegible]. Particulam illam, si qua sit bonitatis, [illegible] sui timor. Quin, experiemur illum timorem pusilla est, nec capax tam magni affectus; [illegible] angustiam calore affligitur. Adiice post pessimam illam amoris, pessimum amoris [illegible]

Hic perit amator, ubi & atque animus simul.

Etiam post [illegible] periclitatur amor, nec securus de amato, ipse adhuc tuto, peribit, non dico, si de medio tolli, sed si potest [illegible]. Quanta sollicitudo [illegible] suspensum [illegible] supplicio amantium, ne dilectus alicuius [illegible] inuidiam. Ad hæc [illegible], tempus [illegible], fortuna [illegible]. Quid si omnino perdas? illud amoris [illegible] Platonicus Pausanias [illegible] amore perit amor, cuius [illegible] sequitur [illegible] & amore, [illegible] viuet [illegible] amans? Hoc [illegible] periculis Deus est, quem dimittere [illegible] possumus, non amittere, nisi dimittamus. Maximo munere donati sumus, quòd [illegible] nostri [illegible] volens perdet. Sed, qui [illegible] volet perdere?

Hactenus

Hactenus dispendiis, quam diversi, quam commodum, quam velitque habeat amor, si Dei sit, ipsi natus, & pro viribus immensi [illegible] [illegible]: nunc excutiam alia lineamenta amoris [illegible], quam apta & quam [illegible] sibi [illegible] [illegible]. Non [illegible] artificio [illegible] fabrefecit affectum, nec sine [illegible] [illegible] fecit industria, tam sine [illegible] quam [illegible], tam appositum Deo, vt quicumque [illegible] divinitate natum, illi dicantur [illegible] minus quam qui [illegible] contemplantur [illegible] do dicit factam. Singuli elaborati affectus sunt pro fine: amor, quia finem sine fine habet, vt-que infinitum bonum, etiam ipse sine fine est. Licet liberè amemus, quod velimus; non possumus non amare aliquid. Possumus [illegible] odiis, lacrymis imperare modum, spem compescere, iram sedare, timorem excutere: omnino finire amor nequit: semper necesse est velit aliquid. Senescentes & [illegible] affectus interitum consentaneum cum modo, cum finem habent: ergo amor [illegible] immortale quid aspirat, cuius esse infatigabile est, nunquam defecturum. Alij affectus ad tempus sunt; amor omnia tempore; aeternum, scilicet, suggestum habet. Amor enim inter caeteras passiones, quippe excellentiae, sollicitius curatus à natura est: latitudine & ignauia omni illum expediit, & in operosum vsum fecit. Negant feriis officiosissima mater officioso affectui: noluit vacare vnquam eximio suo opere, negotiari assiduus: non lente

inde prodeunt [illegible]: donum à Deo [illegible] be-
neficia, & [illegible] amoris [illegible]. Absolutum
propterea amorem fecit, & [illegible], & ne
[illegible] continuatio gratiae, [illegible]-
[illegible], [illegible], [illegible], ipsaque actibus
mirificauerit. Adhuc tamen nemo satis amabit
Deum, etiam qui [illegible] plus nequit.

Cap. 13.

Adhuc, & immenso [illegible] ex sua transcen-
dentia colligo. Vbique amor est, in omni clauditur
affectu, omnemque sustentat, ad [illegible], scili-
cet, Dei, vbique latentis, & rerum existentiae,
omnia sustentantis. Timor sine laetitia consistit,
laetitia sine ira, ira sine spe, spes sine timore, nul-
lus sine amore. Ipsum adhuc odium amor suf-
fulcit. Ipse stirps, ipse primus motor omnium
affectionum: in hoc etiam diuinum quid aemu-
latur. Ipso velut neruo in sigillariis mouet om-
nes sensus, omnes vultus animi, omnes gestus
corporis. Dum amore totus gubernatur homo, di-
uinus apparet, si Dei amor impellat & contra-
hat, non aliter quam [illegible] humanae figu-
rae [?] imitantur gestus. Ad haec, vltimo [illegible] [illegible]
[illegible] sui dominatui [illegible], cui [illegible]
vniuersis, imperium [illegible] amoris in reliquos
affectus, vertit, trahit, refert ad se cunctos; ser-
uiunt omnes affectus primogenito occupati-
[?] in illa re, cui seruiunt omnia, cui seruire
debet.

Cap. 40.

Sed, vbi [illegible] ista adaequatio patebit,
quam si ipsos amoris conditiones cum diuinis
comparauerimus; si illas prae ingenio affectus, istas

pro

pro excellentia materiæ & boni, [illegible] consideremus undique Amor est [illegible] dicam consensu Theologiæ & Philosophiæ [illegible] mum omnium gratiam, [illegible] par æstimabilis, [illegible] prima bonitati, [illegible] [illegible] Amor sua ipsa natura donum est, [illegible] ex aliorum [illegible] est gratia naturalis, [illegible] factibus sine, [illegible] [illegible] amantis donum [illegible] amor, & gratia ipsi [illegible] a, quod sponte, & gratis traditur, donum [illegible] [illegible] Cui itaque qualecunque donum [illegible] [illegible] bono natura sua [illegible] excellenti & [illegible] amato, sine accidente: Amor est per se [illegible] [illegible] [illegible], quam bonum per se: Amor est donum aliorum causa [illegible], [illegible] magis [illegible] [illegible], quam illi bonitati [illegible] [illegible], quæ causa est omnium [illegible], & bonitatem [illegible]. Amor sine alia [illegible] per se est [illegible] [illegible], [illegible] se gratus: cui magis conuenit, quam illi, qui per se placet, qui per se amabilis est; Sine amore nullum donum gratum est: hoc etiam competit Deo: nulla res sine Deo placere debet; [illegible], nec [illegible], si gaudij [illegible] [illegible] [illegible]. Mittamus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia illi [illegible] [illegible], nisi Deum, indigna tanta [illegible] [illegible]. [illegible] illud [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Deo, quia magnum, [illegible], quia solum [illegible] est: ne [illegible] [illegible] [illegible], & voluntati. [illegible] & [illegible] [illegible] sumus, si aliis rebus [illegible] [illegible],

 etiam

quam nobis : dabimus Amicum, merentibus ni-
hil, nec habitura tamen id hic pusillum sine.

Cap. 41.

Tantus amor vnus est, vt ipsum non ex-
quet omnia; atqui eaque, quam debemus ali-
cui, quilibet omnia numeremus, & non comple-
ctimur: cuncta enim relinquimus exceptam
nullam voluntatem: id vnum, quod placet, vt
dictamus, caetera contemnimus: id, quod cuique
liber, inaestimabile exemplum igitur, quam omnia,
cupidinem multam habemus, & amore vniuer-
sis praeualet. Amor gratus exaggerat dictum fecit
tenuissime & humiliter. Dignus dicens adsuit, non
exaggeratus. Vniuersa nihil sine amore valent:
adeo pretiosum est, vt imponat pretium rebus,
quas suo eleuat contagio: quod exiguum est,
amor magnificat, & extendit ad omnem ampli-
tudinem. Quod magnum videtur munus, si
amor non condiat, fiat multum, [illegible],
& promitur. Parum est, dat omnia nisi sine
amore. Certe sine debito pondere, inuenta cense
bo, non accepta: praeponderat amoris pondus om-
nia omnia: [illegible] pretium habebunt, ac
opulentia. Dominis voluntas facit donum.
Non debet ei, quod iustitia munus dedit. Dona
sine amore, sine gratia amittunt: ipse tamen
amor, cum donum sit, vltra illud pretiosum est:
nullum munus se tam pretiosum nunquam a
cuncto exactum fuit: nemo tamen sibi amica-
bilitatis, vt ab inuito, audeat illud donum incom-
parabile vindicare, nec abstrahere, si iudex spon-
taneum est semper, & cum partim sine. O tenera

gratia

pretiosissimum! ô pulcherrimum amorem, qui semper ipse placet, quae omnia placere facit, quae nihil?

Aliunde quoque ostendam eminentiam [illegible] Cap- lere amorem, pignoribus, diuitiis, & [illegible] auaritiæ. Ipse demum magnifico illo [illegible] amoris donum [illegible] tum & ipse amor maiorum [illegible] natus sit. Quare iam amor quam pretiosior est, quod sit, quam quod te deleret. Caeterum qui- que pluris se facit, quam omnia sua, & quae pos- sunt esse sua. Amor itaque pretiosior omnibus rebus tuis est: nam & pretiosior te, qui [illegible] in omnibus pretium censes. Ne hominis pretium, amor est: aestimabilius quid est, à quo aliquid aestimatur, quam ipsum. Non enim velut infe- lix & sterilis arbor truncus, & alimentum ignis aestimandus est animus, sed fructu suo [illegible] ut palma, florere: utique & fructificare, [illegible] ali- quarum palmarum Indicarum, cuius fructum in corde & vertice habent: in corde hominis sua- uis est mitis & dulcis fructus amor. Apud Venan- tius Honorius inquit:

Fructus amicitiæ cordis [illegible] amor.

Amor proprium quid nostri, & solum nostrum: hoc omnium pretiosius, quia solum. Rara enim aestimantur, quia unica. Iam & hoc nomine praeter dignitatem & pretium vendicat [illegible] af- fectum Deus: cui debemus omnia, necessum est dare unum tamen & unum solum nostrum est. Alienis & propriis creditoris rebus, nemo se afficit alieno aere. Solum illud proprium ui-

[illegible]cumque, quod in sua est voluntate: ipsi enim [illegible] nisi velle, amor, [illegible], & volun- [illegible] ipsi [illegible] diem sunt, quae [illegible] habe- [illegible] [illegible] Deo grati- ficandum est, velle id possumus, nisi [illegible] per- [illegible]? Atque [illegible] illi [illegible] amorem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnium facultates [illegible]. Si amor bonus ipsum probat hominem, si malus corrumpit; quidquid est, & habet, optimus amor optimum est, quid- quid pessimo, pessimum: si perdimus amorem, pereunt omnia nostra: quia [illegible] nihil nostrum, nisi ille. Sed nostra [illegible] dicat, omnia enim ap- pendices [illegible]. Si [illegible] illum damus, nihil nega- bimus, immo omnia tradimus, & vocis plerumque omnia [illegible] & uno [illegible] [illegible] per omnibus va- let amor. Deo soli [illegible] & dignus & debitus [illegible] [illegible] quod qui amorem dedit, dat omnia sua, dat voluntatem, per quam omnia possidet: qui illam [illegible] concedit, quaecumque per illam haben- tur, non aliter [illegible], quam cum tradi- tione [illegible] possessio [illegible] & [illegible] [illegible].

Caeterum ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sua [illegible] [illegible] : [illegible] [illegible]: non solum amor [illegible] amantis, & suis omnibus, [illegible] [illegible] est, pro amatore valet. Sunt liberales [illegible], qui munia [illegible] dat, & ipsum Magnificentius adhuc, [illegible] [illegible] [illegible] & amorem. Cui? Qui omnia amat ipsi, quem amat, [illegible], si [illegible] [illegible] à

se sibi restituit. Totus Deo [illegible]
amantium est, animum reddit. Quid [illegible]
quam quod dignum vt detur, & dat nos Deus [illegible]
quam Deum pro amati [illegible]. Filij Dei [illegible]
mus, & omnia est, quæ cum ipso demus, [illegible]
pro nobis faciemus. Verè ac sincerè amans [illegible]
nihil magis cupit, quam quòd Deus sit quod est
tum, si Deus (iuxta [illegible] delirationem) non
esset, aut periclitaretur, cum proprio [illegible]
periculo: sisteret in eatum [illegible]
suum, licèt ipse periret; mallet Deum esse quam
se: si arbitrio suo Dominio, venderet, et alij [illegible]
vel sibi retineret, nihil eius sui statim Deo daret.
Quare splendidissimum illud amoris munus
libenter Deus accipiat, vbi se putat dari. Illud
priuilegium donorum apud sapientes colitur,
non æstimari euentu, sed voto. Certe a minùs
habente plus animo [illegible] se exigunt, quod
dederit, quam si minus amans plus dederit. Nu-
cleus donorum animus est. Non iniquiùs æsti-
mat Deus nostra, cui patent corda. In argumen-
tum munera apud mortales desideramus, quem-
admodum verba necessaria sunt ad indicium
animi; licet animus testimonium donis exhi-
beat. At, quia Deo patet, parum interest, desit
facultas, si voluntas adsit. Satis acceptum est,
quod in animo datur, licèt in se non detur. Tam
locuples & liberalis est, vt nihil non possit dare,
et nihil non det, eo locupletior, quod habet,
non quia accipit, sed quia dat, ipsa prodigalitate
augescens. Quanto possidet & nobilius est, dare

quam

[illegible] Sed ut plurimū sentitur & agnitum est summum amoris, quia sibe modo [illegible], volo, quia, si eadem [illegible] acquisisset. Rogemus ipsum: plus profectò gaudet [illegible] omnia, quàm se possidere: tanta his est amoris æstimatio. Nemo, quantumuis locupletissimus, illud refutat gratissimum donum: nemo cum omni suo censu non admittit libenter. Nec superni Reges, rusticorum, contemptissimorúmque amorem contemptum esse putant. Nemo diligi negligit: nec Deus beatissimus aliud magis petit, nec magis reddit. Illud nec indignum supputatione, optimos, ad amoris molem: egregius quid & subtilius ab illo donari, quàm molem istam, & faccum rerum, corporeo, & crassa, quibus oculis dumtaxat gerbit, & hebes fungitur sensus. Traditur per amorem animus, transfunditur spiritus, illud, quod in nobis honorificum est.

Cap. 44. Prodeat nunc ipsa amoris virtus unifica, caput quidam Diuinitatis, ideò Deus, quia vnus, & omnia. Perfectionem vnitas multiplicat, vnum custodit. Quidquid perfici appetit, ad vnitatem aspirat. Quid potius quærerit amor, quàm cui magis possit vniri? Et hoc, quid magis, quàm quod vnum & simplicissimum? Et quid magis vnum, quàm in quo omnia sunt vnum? Ad hæc spiritualissimum, intimissimum, nihil Deo intimius [illegible] omnes penetrabit recessus cordis. Illud forsan fefellit Barbaros, sapientes humanam cor natos ipsum Numen,

Numen, primumque principium [illegible]
illa & [illegible] bona, [illegible]
faciant, & [illegible] male [illegible]
Nequit illa [illegible]
[illegible] cupidis [illegible]
quod [illegible] quocumque, quod [illegible]
tur, [illegible] est. Illu[illegible]
[illegible], quod ita [illegible] verdi, vt [illegible]
[illegible] quod [illegible]
bus tenebo, quod [illegible] quaecumque [illegible]
sine onere, sine mole. Multis [illegible]
dit [illegible]: amor [illegible]
vim non debet esse [illegible]
amantem, [illegible] ad [illegible]
mancet [illegible] & in suas leges [illegible]. Non [illegible]
tinet magnus amor [illegible] amare: [illegible]
[illegible] quo [illegible] plus [illegible]
[illegible] profunde [illegible]. Mancipat [illegible]
amor, & [illegible] sui [illegible] tradit: [illegible]
minium singulare quid est, impotens [illegible]
esse: ergo & amor, quamuis [illegible]
quamuis officiosissimus, neque multis [illegible]
imò quia officiosissimus & potentissimus, illud
non potest. Quidquid est, ad vnum est, [illegible]
mae ingenij simplicissimi: negligentiae [illegible]
satisfacere, qui velit omnibus. Ambitus [illegible]
tis amor [illegible] hanc gloriam [illegible]
bet alicuius [illegible] esse: nullius [illegible] qui [illegible]
sit, qui [illegible] amat.

Ad haec, indolem amoris, & legem [illegible] (Cap. 15.
[illegible], amat ad vnum est, & [illegible]

& qui homine [illegible] pro suo pietate & pro-
uidentia omnes diligere [illegible]. Amor autem,
quem [illegible] elaborauit, contrasse [illegible]
[illegible], & im-
mense magnitudinis modulo [illegible], inde
omnium [illegible]. [illegible]
que omnium, charitas est Dei [illegible], ut ab
[illegible] in [illegible],
ita ab amore Dei plures [illegible] amores in
ipsum resoluti. [illegible] Dei amor,
[illegible] amores ha-
bet, quot homines, [illegible] amari possunt, per plu-
res [illegible]
[illegible] charitati est beneuolentia omnium. Prae-
scripsit leges amoris [illegible], quae ad sui ne-
[illegible] amantem [illegible], ut sigillum ceram, nec
[illegible], nec [illegible]. Non licet [illegible]
[illegible], quam amare [illegible]. Non di-
ligit, qui non eadem cum dilecto diligit: uni-
[illegible] rerum est [illegible] inter amantes, ma-
xima [illegible]. Deus enim charitatis compla-
[illegible] indulgentia [illegible] communitate
[illegible] pluribus [illegible]
[illegible]. Bonum com-
mune est, [illegible] publicum beneficentiae, atque
beneuolentiae [illegible] amplissimum
[illegible] potest esse. Hac itaque
lege [illegible] Dei omnes amare: tan-
tam [illegible] multa alia bene-
uolentia [illegible] latissimo spa-
tium [illegible] libera

tate

mus in ipsius [illegible] [illegible] [illegible]
illa [illegible] [illegible] amoris [illegible] [illegible]
Vnus amor est, & alius [illegible], qui [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], sed per [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]
[illegible], & [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] post se trahit [illegible] ille [illegible]
[illegible] ipse primum amauit, & ipse [illegible]
[illegible], & se [illegible]. Quia produxit [illegible]
[illegible] dilectio. A primo principio [illegible]
[illegible], [illegible] bonum, velut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] appetitu. [illegible] [illegible]
[illegible] causa est, ipsa & [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] agens sequentia mouet, sed [illegible] [illegible]
sequuntur omnes: quasi dirigit agens, [illegible]
[illegible] quod primum [illegible] agens, ad [illegible]
[illegible] [illegible]. Diuinis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Dei [illegible]. Vnus Deus
est; sed, qui omnia sit. Vnus amor est; sed, qui
omnes claudat. Signat [illegible] [illegible], & [illegible]
forma figurat; neque eadem cera duas simul ad-
mittit sigillorum figuras: forma [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], cur duos amores [illegible] [illegible]
amor, id est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Dei non multis [illegible] sigillis, sed vno, [illegible]
[illegible] omnia; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
omnes [illegible]; in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Elegantem ele-
[illegible] & [illegible] [illegible], amorem
Dei vocat [illegible] amorum. Vnus est, qui mul-

[illegible] familia sua contineat, nec [illegible] diuersimamque in ciuilibus patet & liberi vnam eandem [illegible] personam.

Cap. 46.

Adhuc patebit magis vtilissima haec charitatis [illegible] gloriosa [illegible] amores suos dirigat ad Deum, & omnes amores Dei [illegible] ad se reducat, & [illegible] miracula & [illegible] magnes est, [illegible] debeat esse exemplum [illegible]. Illud praeter[illegible] genus lapidis rarum, qui appellatur [illegible], vna parte trahit ferrum, & [illegible] [illegible]. Huic simile est [illegible] charitatem. Omnes amores suos mittit ad Deum, & omnes omnium amatores Dei trahit ad se. Qui amat Deum, omnes amare omnes, & amari ab omnibus. Quisquis amatum amat, & ad amatum spectat, [illegible] amantis praeualet amare. Omnes Deus amat, & ad Deum pertinent, etiam ipso qui amat: quia ille gemino titulo communi charitatis, & singulari amantis. [illegible] omnes amores vnit vnus Dei amor, & pulcherrimus [illegible] [illegible] in se [illegible] vniuersos, & se ad vniuersos, & vtrumque in vnu, & per vnum. Belle sublimis Hierotheus in amatoriis laudibus vocauit [illegible]. Ne maximum istud lucrum clarissimum est, amari ab omnibus: maxima ista nobilitas amare omnes: & sic [illegible] [illegible], vtilitatique [illegible] est, & super omnia suauissima. Quid dulcius, quam esse amantem, aut amatum? Quid iucundius vtroque? Sane nihil dulcius, quam amare, aut amari, nisi amare & amari.

Conglobatam amorum.

amari. Vtrumque beneficentia. Quid [illegible] amore liberalius, & potentius, cui [illegible] mittes? Quid quaestuosius, quo magis [illegible] amicitias foecundissimum dilectionis [illegible] amor vtrique multiplicatur, in alterius [illegible] lo fructificans. Itaque amando Deum, [illegible] pro amittimus omnino, sed [illegible] facimus, & faciemus, [illegible] suo & vigore alit Dei amor amorem hominis. Sanctus Maximus ait, [illegible] [illegible]. Adijciam, non solum [illegible] ne mereri de nemine, esse omnium [illegible] auspicem, sed sine illo nihil [illegible], nihil sine eis amari posse. Egregie [illegible] Paulinus dixit:

Quid enim amare [illegible],
Qui non [illegible] capit,
[illegible]

Mundanus amor sine amore charitatis [illegible] [illegible], sibi [illegible] et vnum amet, odit plures, offendit omnes: erit semper, & quem amat, & quem odit.

Ad vnionem simplicitas spectat. Non est [illegible] Cap. [illegible] tis vnum, quod non [illegible], & tam quod [illegible] est, multiplex sit. Ex hoc enim [illegible] [illegible], vel Deo amorem [illegible], cuius solus amor [illegible] nullam patitur comparationem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tam impatiens vnitatis amor mundanus est, [illegible]

amet unum, plurium odia sentiat, ne sibi simili-
bus conficiant vitia. Certè an stultitiam quid
aliud [illegible], quàm odisse multos, si amant
ipsum, quod amas, competitores amoris
tui? Dominus alius à se amor ille est, adulte-
rinus, infestus furoribus, confusus incendiis,
corruptus dissensionibus, undique conspersus [illegible],
fermentatus [illegible]. Ad hæc, præterquam
odium habeat, etiam facit; satis est, ut oderint
omnes illum, qui, ut aliquem amet, ceteros, aut
excludit, aut negligit. Angustissimus & tenuis
iste amor ad paucos dilatatur, nec sustinet amare
plures; quin in se ipso marcescit sine fructu, imò
sine flore; solus Dei amor naturam suam fecun-
dam, integram, latam, liquidamque servat, sine
cuiusquam compositione. Neminem odit, qui
Deum diligit. Totus hic amor amatorius est, to-
tus dulcis, totus perspicuus, & simplex, ut est,
amor est, cuius ignea natura: ignis autem puris-
simus est, & purificat omnia: nihil alienum, ni-
hil extraneum in se tolerat, impatientissimus
societatis, & fortissimus, solidus, cuius amor est
vincet ceteros degeneres.

Cap. 43. Deinde non solùm amor, præter divinam,
voluntatem suam contemnit, quoniam tam liber
& tam lubricus est, ut nesciat astringere, & ad
unum plures volvere amores, consumptusque
odiis, livoribus, ita sit, quia necesse est scindi,
quemadmodum totus est, diligens Deum, qui
novit omnia. Omnes claudit Deus [illegible], omnes
pulchritudines rerum: quare, qui illum amat,
omnes

cernis in vno amans, [illegible], complexu [illegible] quæ amorem gestat, neque sine multa [illegible] Dominum. At, quisquis inde [illegible], seruus ad fame, vel illum [illegible] tum [illegible]. Aspicit cupiditas [illegible] aliquid, ac [illegible] integrum manet; sed [illegible] [illegible] pulchritudines [illegible] [illegible], inde [illegible] vagatur; inde [illegible] [illegible], quæ si semel in vno quæsiisset, [illegible]. Scindit se statim suam libidinem voluntas, nunc hac, nunc illa cupiens, vaga & multiplex, semper habet, quò eat, quò procedat: infinitum cum ad summum venit, tunc consistit: vltra summum nihil est: sic constabilis est [illegible] animus, in vno consummandus Deo, cui magno atque [illegible] sumus, amore solo colendo. Non sunt superuacanea ingenia amoris: vnum Deum & vnicè amare debenti, nec [illegible], et alium, imò nec se amore [illegible] amat alios, qui se diligit. Non deest, nonnisi amare Deum, vnicum [illegible] amorem; satis est & angustia. Deo nostra voluntate nec licet [illegible] amore plus stringere. Non satis sumus soluere, vt quod prodigiorum dependimus! Egregiè dicimus [illegible] infert: Amare ergo Deum iam non voluptuosum tantum, sed etiam necessarium esse ducamus. Impium quippe est, hunc non diligere, quem rependere non queas, etiam cum diligere [illegible] est, vt ei, quæ possis, tribuere [illegible], vltrò si velis, rependere non possis.

Cap. [illegible]

Hinc quoque [illegible] Deus, quod [illegible], [illegible] semper ani- [illegible] Deo [illegible] [illegible]. Quid [illegible] in Deo [illegible], [illegible], quidquid [illegible], [illegible] fallere, nec [illegible]. Illud [illegible] & in [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] in rebus quae [illegible] illud totum & integrum, quod anhelat, [illegible]. Fragmenta bonitatis, quae in Deo [illegible], est, quidquid in rebus [illegible] ipsa [illegible] (tametsi [illegible]) quid [illegible]. Hinc [illegible] totum, quae [illegible] reliqua. [illegible] omnia, non [illegible] aliquid [illegible] ad [illegible] cupidinis. Hinc [illegible], ut [illegible] amor [illegible], quatenus non habet totum, non [illegible] habet partem, [illegible] vult [illegible]. Quemadmodum [illegible] bona, [illegible] integrum complent gustum; aut, quia [illegible]

[illegible]

adeptus pignus amittere noluit, nec cessit [illegible] sumere, quam minùs potuit deesse. Hinc qui plura habet, plura cupit, [illegible] [illegible] resistere, [illegible] pitur cupiditatem post reliquias, [illegible] semper [illegible] cunta [illegible], atque velut lapis cùm [illegible] lapsus, concitatior erit.

Ad incommunicationem quoque amoris spe- *Cap. 51.* ctat, non se rebus [illegible] committere. [illegible] sibi tenet, quamuis collegas admittat [illegible] & insufficiens. Visus, & iucunda mente [illegible] primum amorem. Visus absentia [illegible] amamur, nec iucunda præsentia. Diuitiis in hoc amor imperium cordis habet cum inuidia & fastidio. Diuitias, prædia, & quidquid opum [illegible] [illegible], dum absunt, solum cupis, non diligis, aliena sunt. Vbi segnior amor, quàm inuidia? Saepe, perdi hostium opes gaudes: amantis non est gaudere [illegible] amare [illegible]: dum [illegible] ris, amantque perire doles, [illegible] videbis in eis, [illegible] Obiecta, quæ ad oblectamentum concupiscimus. [illegible] fastidimus, quorum [illegible] amor ad [illegible] [illegible] est. Cùm desunt, amamus; cùm adsunt, [illegible] ipsam molestè delectationem patimur, [illegible] est. Non [illegible] his rebus amor, [illegible] [illegible] à natura. [illegible] [illegible] accommodabili consideat, non [illegible] nunc cupiamus, nunc amemus, nunc fastidiamus [illegible] Sol, quem semper amemus, semper cupiamus, nunquam tædio sit. Amor, quem desideramus, nunquam tædio sit. Amor, quem [illegible] spurius est. Ille solùm legitimus, qui [illegible] rationis.

 Tandem

Cap. 51.

Tandem tactus amoris gestibus, & actis indo-
les, vehementissimaque vi in amatum se fa-
ctum Deo prodidisse. Nimietates illas & excel-
sus amantium solus Deus meretur. Inscii quid
faciant, aliquando decepto affectu in quemlibet
propositum: adorare se vicissim dicunt, vocare
se Deos. Aequivocatio illa amoris est, intra con-
finium indefinitum Deo solum versantis. Vel-
uti, qui alicui alterius loqui, semel aliquando
alloquitur alium, alterius sui familiaris titu-
lis [illegible]: ita amor natus Deo, distra-
ctus ad alia, semel [illegible] cadit. Natura &
consuetudo vix paucis [illegible]. Inest & amori
quaedam veneratio amati: sicut viri fortes, &
sapientissimi sunt, qui ament; etiam eos amant,
quamvis inferiores fuerint, contremiscunt. Sponsa
quoque apud Salomonem, praesente & vicino
Sponso contremuit. Reverentur, scilicet, divi-
num aliquid in pulchro & bono: nec enim vis
aliqua humana sic tenet & occupat, cum ce-
teris, nisi aliquid superior. Contemptum aliae
rerum omnium, opum, honorum, vitae, volu-
ptatum, & stupendam patientiam laborum, cru-
ciatuum, ut amata se fruantur: denique, ritus,
quo natus est colere Deum, flectit ad alia sua
[illegible]: ita omnia amat quasi Deum
amaret, quem solum amaturus erat, ad quem
solum amandum educatus est.

Cap. 52.

Post ingenium & conditionem affectus ve-
niant mores, digni solum divino. Iam non ritus
constitutio, sed commendatio nos detinebit.

Nec

Nec solum amor, cum Dei est, suum vindicat locum: sed authoritatem & numen gloriæ suæ seruat: non solum commode illi inseruit, sed decenter & auguste Maiestatem & sanctitatem vnicuique amori Dei vniuersalius vindicauit. Ibi illis, de quo ait.

[illegible]
[illegible]

Qui hoc torque adornatur ab amore, dicitur à Simonide in quattuor angulos coniunctus ipsum cubum,

ἄνδρ᾽ τετράγωνον ἄνευ ψόγου τετυγμένον.

Consentit Agathoni quattuor Principum virtutum dote adornatum amorem, quem iustissimum, fortissimum, temperatissimum, sapientissimum vocat. In primis iustus, & innocentissimus amor Dei est, totus beneuolentiæ appositus, nescit, quid sit odium: alij corrumpi possunt, nescit, quid sit odium: alij corrumpi amores possunt iracundia, famulitio ille vbique memor sui, in sua puritate colligitur, amor eius semper, quam puerilis species eiusdem decet: pueri innocentes sunt, odia foederare nesciunt: iustissimus est, suum cuique reddit, se Deo iustissimus est, leges seruat, præcepta redamandi colit, amat amantem, soluit debita. Eleganter Proclus Lycius dicit, sapientes amorem iustissimae percellunt, vellicant, vt reddatur, quod debetur, amor amori. Iustissimus est, & in alios effundit suam iustitiam. Non se communicat, nisi quod perfectum est: non redundant, nisi plena: prius est impleri, quam effundi: perfecto, &

cum [illegible], [illegible] est, extendit se alios: se innocentem seruat, alios facit nocentes, nec à Deo, nec à homine, nam Agathonem, [illegible] patitur: si patitur, non est violentus, [illegible] patitur, sponte, libenter: volenti iniuria non est. Nulla in amorem vis praeualet: volentiq; violenti dictae, non sunt violentae, sunt iniuriae, fauores sunt, adulationes. Omne capiat damnum volentis patientis. Tam abest, vt laedat amor, et contrariis augetur. Velut aqua subterranea, lambente frigore Sole, faciem terrae frigescit, ab aemula qualitate vires suas fouet; calor constrictus nullus excindet, inter ipsas aquas ignescit, excipit acerrimus; acrior amor se lacessitus.

Cap. 53. Hinc fortissimus quoque & inuincibilis est: superari nequit, quem contrarij fortificant. Victus Antheus fuit à terra, non ab aemulo vires reparabat inuincibilis Hercule fuisset, vt, quem [illegible] ex contagio matris, ita ab aemuli compressione robur [illegible]. Ita indoles charitatis est, aduersis adoleatur. Ad argumentum fortitudinis illorum adducamus, in [illegible] [illegible] versus [illegible]

Haud timet mortem, cupit ire in ipsos
Obuius enses.

Cum maximum illud malum terribilissimum amor negligat, ecquid minorum verebitur malorum? Certè omnem mortis verecundiam amisit. Verum [illegible] est [illegible], non tantum afflictus vincatur, sed mori; non tantum in alienis [illegible]

exponas

expertus est oculis mortem, sed corde [illegible] gam interius. Mors impetuosa & inexperta timenda est, quam equitis facit [illegible]: sicut [illegible] meditantibus, placabitur pallida. Amor ipse, aut mors est, aut experientia mortis. Fortasse mortis nomen angustum erit, & minus ei [illegible]. Tenero corripit dominatum, non dimidiam dominatur. Itaque, qui duplicatam periclitantis illecebras amoris, mortis conubiis simplicem, vbi segregatis [illegible] partis lenius [illegible] videt. Inde amores prodigos vitae Phaedrus exhibet. Fere illud est praecipuum amoris sacramentum, pro amico, aut cum amico mori. Pretium amoris est mori pro amico, aut cum illo fruitus cum amico viuere.

Caeterum, temperantia amoris, a videtur, à Platone dicitur; à me, ebria & satura, non ieiuna, sed opima voluptatibus. Hoc priuilegio amor Dei est, & voluptas, & temperantia simul: dominatione voluptatum temperantiam dicit. Amor, omnium voluptatum fortissima, dominatur illis. At quidam amor, quem imbellis adhuc amor, id est, non Dei, occupabat:

Omnes sunt illis, & nostri [illegible] Bacchi
Horror, nec placida [illegible] conciderit [illegible].

Nec ab iis, quae Olympias canit, dissidet Calphurnius, et bono teste admittamur.

[illegible] nigra videntur,
Nec sapiunt fontes, & acescunt vina bibenti.

Si ita debilis amat vehementiores cupiditates, quae ad necessitatem, & voluptatem sunt, pre-

Cap. 5.

[illegible], qui nisi ista charitas [illegible]? Imbecillio-
res animo delicias suas, [illegible]. Itaque qua-
tenus superat delicias minores, temperantia est;
quatenus habet maiores, voluptas. At, si amor
dulcis, quis dulcior amore Dei, omnia sui simi-
gurata habente? pulchrum, quod respicit maxi-
mum; eiusdem securitas contra deceptione, re-
damatio mutuae, & amplexus cum ingenti
munerum apparatu: praesentia amati intimior
amanti, quam ipse; amplexu utrumque ligante
individuo: ibi sunt flores, unde amor melli-
ficat.

Cap. 55.

Quid? Nequit non esse dulcissima voluptas,
propter quam omnes contemnimus voluptates.
Nemo sapiens, nisi Glaucus aliquis, praestantius
commutat pro minori: amor autem sapiens est,
solers, callidus, prudentissimus. Socrates amato-
riam artem nomen Sapientiae meruit. Divina Philo-
sophiam amorem docet. Vindicat enim benefi-
cium tantum charitas, ut ipsa philosophia et est
amor, & est Dei, qui solus sapientia vera: ergo
amans sapientiam charitas est. Quae altior Philo-
sophia cognitione divina, cum vera Dei amor me-
ditationem inaugurat? Sophistam quoque Plato
vocat amorem, eum appellans *sagax, venator*, inge-
niosus expugnandi amato, & devinciendo. Nullus
magnus amor cum parvo est ingenio. Ad haec,
amor Dei spiritus veritatis nominatur. Illud
quoque charitas magnificum prudentiae gno-
men impertit, nescia erroris. Dextrum brachium
facit Plato amorem dulcissimi, lenem, serenum.

Achienes

Affectus sinistrae manus saepius errant, sive stulti-
le peccant propositum sectatores sunt, quas dextra
gubernat. Calor, & lux, gemina ornamenta
Solis, sociantur; calidior calius, lucidior est.
Amor, & mens, pulcherrima animi lumina, pa-
res sunt; affectu maiori crescit cognitio maior.
Extimulat affectum amor, quadam pietatis spe-
cie, ciconiae instar, cognitionem, ex qua natus est,
postea nutrit. Ad Philosophiam quoque amoris
est, quod nemini prudentia pateat, nisi sancto af-
fectu, & cum amore virtutis. Quid tantam va-
letudinem faciet, nisi charitas? Adde, Philoso-
phia est meditatio mortis; num minor est expe-
rientia mortis? Meminisse mortis, scire est, aut
scire facit. Num mori, aut scire mori, ignarum
dicet? Non minus nos cogerent sapere experiri
mortem, quam recordari; potius illud illius vi-
carium. Substituitur contemplatio pro experien-
tia. Sapientior itaque erit, & Philosophus amat,
quia moritur semper, non quia cogitat dunta-
xat mori: nec tamen putes illam mortem aman-
tis insipientem, sine sensu; mors eius, ipsa est co-
gitatio; ideo amans moritur sibi, quia semper
cogitat alienum. Dubius adhuc feres illam sa-
pientiam amoris ex morte sua, si inter amato-
res cum levitate sua obstrepuerimus. Nemo sine
mente sapit: haec tamen caeremonia solebant
amoris traducere animum, traducere mentem.
At, qui nec animum, nec mentem habet, plus
quam amens est. Concedamus illa; nec tamen
sine sapientia, cum tanta amentia numeletur.

Amens

Amans quidem est amens, sed prudenter amens: specie furens est, sed sapientissime. Pari prudentia in amentia sua retinet sapientiam, atque in totam vitam: non tantum temperat, sed germinat: ex ista amentia prudentissimus amans fit, et in occipitio quoque, si dixerim, oculos habet. Pro prudentia mens amanti est, quemadmodum pro anima, ipse: hic curat, cavet, agitat, providet omnes res amandi. Quid igitur prudentius est, quam charitas? Ex damnis de se nihil cogitet, sua providentia vicariam sapientiam Dei habet. Alios improvidos, & stultos amores obstinata caecitas infamavit.

Cap. VII. Caeterum, ne ex pessima alterius charitatis comparatione divinam dumtaxat commendemus, (exigua ista laus est malis communis, speciem boni habens ad maiora collata,) dicimus nullum amorem [illegible], [illegible] omnes bonos. Divinus dumtaxat praesumendus est, degustandus; licet caeteri non [illegible], licet iucundi & [illegible]. In comparatione bonorum etiam vincet optimum. Insipidi erunt dulcissimi, si cum isto componantur. In hoc verissime ab Agathone dictum, [illegible]. Vehementissimus est animo beando, fruendi, ut sic dixerim, [illegible]. Huic gaudium [illegible] pueri formosum amplexantis. Omnis amoris sapor & nectar, hinc eliquatur fonte, ex magnitudine amatae bonitatis, ex certitudine redamantis: nihil enim dulcius amanti praeter amatum, quam scire amari. Sed & illud florum est

Nullum [illegible] amore [illegible].

primi

primi filius, sollicitè, amor, honor quo[illegible]
[illegible] bonitatis. Hanc primò [illegible]
[illegible], cuius suauissimis [illegible]
etiam diffundit proprium, & [illegible]
charitatem, vt amet alius, seq; solicitus [illegible]
alterum, sine lassitudine. Quoniam nihil [illegible]
mat, nisi bonum, certius, pro eo solicitus [illegible]
cilius est amare, quam amari. Bonitas est [illegible]
[illegible], & portus; patria, & peregrinatio [illegible]
& hospitium; carcer, & linea: à bonitate [illegible]
pit amoris bonitatem: ab illa exit, [illegible]
dit, per illam properè, vt circulus sempiternus,
ait Dionysius, propter ipsum bonum ex bono,
in bono, ad bonum, reuolutione non errante se
glomerans: bonitas semen, & fructus amoris, ex
illa germinat, illam appetit: quantò bonitas ma-
ior est, tantò plus amor, & [illegible]: quanto plus
& amat & amatur, tantò dulcior est amor.
Condimentum voluptatis, vnitio, & amplexus
est maximè amoris. Quid igitur vnitius? quid
constrictius? quid suauius, quàm quod vtrinque
[illegible], vndique stringitur, trahit, & accedit, ligat,
& ligatur, lactat, & fugit? Nam enim magnetis la-
pidis habet vim omnium blandissima, bonitas
trahit ad se, clamat, vociferatur cordibus, ad se
reuocat. Hinc amoris sollicitudinem & vnificum
ingenium: sed & ipsa bonitas cùm magna est, si-
mul accedit, occurrit, & [illegible] non amans amat
licet non sit; quid admirer, si infirmat: licèt non
sit, cum quo communicet alia: & quo potest modo
penetrare, & penetrari velit: hinc amor maximè
boni

boni maximè iucundus, & obsonium est perfectionis volitione, aut, si mavis, visione. Tunc melius conditur pulmentum, cum ventris aliij partem penetrauit mel, cum subiit [illegible] obsonium, lene & sanum, & optimè condita animi voluptas, cum intimius ferit animum; & nunquam magis iuuat, quàm cum magis bonis effusum vi & suctitia miscetur commodissime.

Cap. 57. Igitur, si diuinam spectes bonitatem, maximè reperies voluptatis condimentum. Illa nostrum iucundissime confirmat amorem; & ne minuat nostram opinio, bonum dico, quod alij plausibilius pulchrum: forsasse inhibebit ista nos felicius assuetos amare nihil, nisi quod oculos commendat, qui ad pulchri nomen aduerterunt, & animum & aciem. Deus, virtus, sapientia, omnium amabilissima, sunt quaedam bonitates modestae & arcanae: at, si panderentur, ac se oculis committerent, omnium ad se sponte quadam violentissima conuellerent corda; languidiores tamen ad nos veniunt, procul quippe à sensu sunt, quàm nos prope. Symmetria & proportio hanc sortem tandem nacta, adesse oculis, pulchritudinis usurpauit titulum, vehementiore sensum percussura. Quod sibi bonitatis deest, (minor omnium est,) compensat praesentia: re autem & more pulchrum est, quidquid bonum est, non quod apparet: & quod bonum est, ipsum, & pulchrum est. Contrahamus aliquantum velum, pulchrum illud conspicamur, quod in Deo delitescit, cum clarissimum sit. Quid conspicamur.

tori, dixi? Vix suspicatur. Vna enim [illegible]-
de pulchri lineamenta & non omnem [illegible]
mentis: non tantum comminisci possumus,
quantum illa [illegible]. Quemadmodum [illegible]
rerum florem, [illegible] pulchritudinem [illegible]
vnum [illegible] manipulum [illegible]
Deo [illegible] speciosius [illegible]
omne [illegible] ex omnium [illegible]
specie collectam inferius est vero. Quid [illegible],
inquies, ambitiosus? Atque [illegible] imperii [illegible]
Deum [illegible]
[illegible] Deus est, vt vel suspectus, non cognitus,
vel vestigatus, non [illegible]
[illegible], velut [illegible] vestigia [illegible]-
ta fera. Ex vngue leo, ex [illegible] Deus [illegible]
pulchritudine, & singularum partium, [illegible]-
que [illegible] specie. Videmur sine [illegible]
in insuperabili, & immenso pelago; & [illegible]-
[illegible] infiniti boni, [illegible]-
nissima, [illegible] imaginatrix pulchri. Dum
amantes [illegible] suam [illegible], & in [illegible]
[illegible], [illegible], & [illegible]
ita Deus simulacris sui signantibus dona [illegible] pro-
[illegible] amorem [illegible] alit. In tanta [illegible],
[illegible] varietate aliquod [illegible] pul-
chri ipsum pulchrum [illegible]. Quid enim [illegible]
est? Deus pictus, [illegible] Diuinitatis, [illegible]
[illegible] dicam, aenigma Dei. Signat obscure pul-
chrum, non explicat: quidquid specie, aut [illegible]
[illegible] nostrum [illegible] amorem, [illegible]
[illegible], [illegible] debet. [illegible]

duum

ctum ergo Deum solum: non erit pulchrum, quod integrum non est. At caetera particulae obscurae sunt diuinae imaginis: ergo, si similia sunt, integra non sunt, cum defecta sint. Ad haec, si pulchrum integrum est, immortale debet esse: namque quod morte foedatur desinitur, quomodo pulchrum manebit? Quod defectum sui mutabilis periculo, integrum non sinit. Quae maior detruncatio & defectio, quam totius? & quae maior deformitas, quam interitus? Deus itaque immortale & integrum quid est, ideoque pulchrum. Reliqua cum homine sunt, etiam defectus continentur, prae illo foeda, deficientia, detruncata. O amentiam mortalium! fictum Dei simulacrum, & confractae particula non delectat ipsum absolutum referimus: ruptam picturam adoramus, integrum, & viuum, & cum suo decore valeant contemnimus!

Cap. 58. Intercipiat, & praeueniat unicam nostram cupiditatem boni, dicam diuini, ipsum bonum consistens: nihil, nisi propter bonitatem, cupimus, & omnis in Deo bonitas, & stat, & praestat: ab illo procedens desinit, quidquid delectat. Deus est fons, & potentes bonorum: in illo stagnantur omnia: quidquid potentia est, si illa ab hoc est, & huius est: quidquid enim praeter Deum amamus, suum est. Tantum ille est, ut etiam, qui non amat eum, non nisi aliquid eius amare possit. Saltem hoc supremo in omnium bonitatem dominatur diligendus. Totius ipse materiae bonitatis particula ab illa deducitur per creaturas colonias.

Ipse

Ipse bonum omnium rerum pulcherrimum [illegible], omnium bonitatum: unde quamlibet [illegible] utrumque eum diuer sit, & honore. [illegible] amoris amor dicitur. Quicquid pulchrum, aut placidum occurrit, admoneat nos, nec [illegible] mittat aliò, nec occupet: nec enim pulchrum diligere amamus, sed per pulchrum, quod [illegible] lis ipsum, quod illicit in rebus, ad [illegible] forum est, & quoddam lenocinium Dei [illegible] præstat, amulliendus vultus est, & omne [illegible] pulchrius in illo speculandum, & cupiendum. Nolo, nullas cupiditates, sed [illegible], sed [illegible]. Aurum cupiditas argenti [illegible] [illegible] ad cupiendum aurum, [illegible] ipsum relinquet argentum: namque ipse valor argenti in auro est, & cum excessu, & accommodatiùs portatur, ideò plures aureos, atque argenteos pro vno commutat aureo. O beatissimum, qui suas voluptates commutat! ô locupletissimum, qui ita suas cupiditates commutabit! ô felicissimum, qui summum votorum [illegible], & argentarius sit! Commutanda omnia pro Deo sunt, & totum gaudium nostrum latissimum in vno colligendum. Nolo aliquem nimis seuerum: nolo, vt contemnas cupiditates omnes, sed, vt consumas omnes, & in vna finias. Hoc & facilius est, & commodius; & quid vehementius gustui copulata voluptate. Quid verò [illegible] [illegible] tantis? Omnia semel vno volumine licet tollere. Auarissimus omnium es, si tibi Deus non sufficit. Quamuis omnes cupi-

tas eis. Et in summis non [illegible], vltra quem
corpus non inueniet locum supra summum
non est: sufficit, supremus est. si tibi sufficere
quid si abundes Deo? Non multum & inanem
vultum voluptatum quaere, sed valorem, &
substantiam: impedimenta multa non implentium
nis occupant, parum satiant: vna omnia cum
plena, sine impensa, sine [illegible], sine apparatu,
sine impedimentis, praesto vbique adest, ad
vsum, ad satietatem, non fastidium: nihil deside-
rabis, si verum volueris excellentem habere.
Semper desiderabis, si plures, quibus vna care-
das, quibus aliqua desit.

Cap. 59.

Velut Sol illustrat sidera absens, obscurat
praesens, cunctorum astrorum splendorem, &
supplet, & excedit: ita diuinae illius pulchritudinis
mentis, omnia caetera, cum comparantur splen-
dori, sed postea disparent, deformia sunt.
Nemo, vt videat, desiderabit Pleiadas minores,
explere sibi meridiem Sole [illegible]: Deo occu-
pante animum, nemo aliam voluptatem quae-
ret, superuacuum erit caeterum. Miraris caelum,
astra, Solem: mirare Deum. Finge in vnum con-
tractum [illegible] locum, & finge singulas excel-
lisse [illegible] clarius [illegible] illustre [illegible] vis, [illegible]
Deo caecitas erit. Anaxagoras gratulatus sibi hu-
manam naturam, cum rigida conditione for-
tunae subiicienda, & quamque humanae vitae pro-
sperationem, aut [illegible] non malorum, aut vi-
cium mortis fecerunt molestia, omnium malorum
compensationem reputabat aspectum Solis, satis
hanc

sitiit eni se natum dixit, quod Solem uideret. Nec
minoris Endymionem fecit conspectum syderis nu-
meris, amatum esse Lunam conspicatus. Cum
nos nati Deo & videndo, & fruendo, non suspe-
ctamus amandi tantum lumen? Indi [illegible] pe-
ctus luce Solis sed hoc lusi est, [illegible] O [illegible]
nes: splendorem petamus alterum: nec illius
[illegible] exultum, [illegible] imagini Soli
[illegible] impressæ vitiis, ipsum [illegible]
[illegible] pulchri [illegible], [illegible]
[illegible] rebus ipsius [illegible]

Verum, [illegible] splendor [illegible] *Cap.* [illegible]
est, & facta sunt [illegible]

Est amor [illegible].

[illegible] & [illegible] pulchrum, neque
bonum, neque Deum. Simplicissima bonitatis
natura multiplices & in species oppositas com-
plectitur [illegible], & pellit [illegible]. Magne-
tis & [illegible] ferrum trahentis, ferrum expel-
lentis. [illegible] alienum [illegible]
[illegible] amorem, à se pellit, [illegible], & [illegible]
[illegible], à se iactat, & [illegible]. Præcelli-
tur sagitta amoris qui amatur, nec quiescet, nec
satis gaudebit, nec [illegible] corde, donec sedeat
amatorem, & à se reficiat. Non se solet amare, qui
maxime debet amari; hinc amorum est trans-
fusio, & potior effusio, atque euacuatio. Præcedit
formæ propriæ privatio [illegible] alienæ.
Vacuum corpus amans est, non [illegible]: illud
enim forma sui implevit, nec vivit est, [illegible]
manet: abest tamen amans animus, alio missus,

nec sui capitur spiritu. Itaque mihi aliquid accommodatius. Nec istud quodammodo amoris facimus omninò tacentes in Deo: semetipsum exinanivisse divinus Paulus scripsit: ecstaticus enim amore diligit, velut extra se funditur. Ausim sic loqui, & fortasse sequor divinum Dionysium, à quo ita docetur: Τολμητέον δὲ καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἀληθείας εἰπεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ πάντων αἴτιος, τῷ καλῷ κἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι δι' ὑπερβολὴν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος, ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τὰ ὄντα πάσαις προνοίαις, καὶ τῇ ἀγαθότητι, καὶ ἀγαπήσει, καὶ ἔρωτι θέλγεται, καὶ ἐκ τοῦ ὑπὲρ πάντα, καὶ πάντων ἐξῃρημένου πρὸς τὸ ἐν πᾶσι κατάγεται κατ' ἐκστατικὴν ὑπερούσιον δύναμιν ἀνεκφοιτήτως ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ ζηλωτὴν αὐτὸν οἱ τὰ θεῖα δεινοὶ προσαγορεύουσιν, ὡς πολὺν τὸν ἀγαθὸν πρὸς τὰ ὄντα ἔρωτα, καὶ ὡς πρὸς ζῆλον ἐγερτικὸν τῆς ἐφετικῆς αὐτῶν ἐρωτικῆς ἐπιστροφῆς, καὶ ὡς ζηλωτὸν ἑαυτὸν ἀναδεικνύντα· ᾧ καὶ τὰ ἐφετὰ ζηλωτά· καὶ ὡς τῶν προνοουμένων αὐτῷ ζηλωτικόν. Adiicito etiam Gersonem magnae doctrinae & pietatis Virum. Is ait: Recipit Deus nomen amoris, & perfectè, ut (iuxta Dionysium) ecstasim faciat, & activè, & passivè. Deus siquidem infinitus, dum ex amore producit creaturam finitam, exit quodammodo suam infinitatem, diligendo rem finitam, quamvis actu infinito. Sic & vice versa rationalis creatura finito actu diligendo Deum obiectaliter infinitum, ponitur extra terminos omnis creaturae, cum nulla sit infinita. Ecce igitur superadmirabilem ecstasim in utroque amo-

te, Deo, scilicet, & creaturæ. Perinde [illegible] amauit, ac si se non amaret, [illegible] si etiam à se amabilis & amatus illius & [illegible] matio amantium, quisque à se exhauritur [illegible] nis ab altero impletur: scilicet, perinde [illegible] tatur, prouidetur, ac facit, dices esse [illegible] amantis animam esse in redamantis [illegible], & redamantis autem in amantis corpore. Quisque propriorum oblitus, aliena cogitat, curat, [illegible] sollicitus, ut propria, & pro propria alterum [illegible] sterne in altero mente, sensu, prouidentia [illegible] [illegible]: ista transformatio est amoris, [illegible] amare se potest & gerit, ut alterum, & alium, ut se. Nec aliud dissimulauit Deus [illegible] caussam, in nostrum bonum [illegible], ac si [illegible] sua ex nostra penderet. Quid amplius pro se [illegible] sua faceret, quam pro nostra [illegible] [illegible] existimaret?

Ceterum, bonitas fecunda sui, [illegible] Cap. [illegible] effundentis se, & [illegible] plu- rèsque sibi, & factus sui quaestum profundum, ac datur non ad diminutionem, sed amplificatio- nem crescit communicata. Maiora, quæ [illegible] [illegible], sunt. Melior arbor cum fructu quam sterilis. Fluentes latices limpidiores sunt, quam stagnati. Cum se bonitas effundit, & [illegible] se amorem expectorat, in alios [illegible] [illegible] non illum [illegible] ex lare, & [illegible] [illegible], non pauperem, non solitarium, sed [illegible] [illegible], & [illegible], & [illegible], & [illegible] [illegible] sua [illegible] cum illo [illegible], [illegible]

 [illegible]

que cumpotes, locupletanimque. Feret amor suum quaecumque sunt amantis beneficiis, officiisque omnibus [illegible] donat. Quemadmodum alio migrans mutatum domicilium, illuc omnem supellectilem praemittit, ubi habitaturus est: ita amantis animus alibi victurus omnia in amatum transfert. Morituri dispensant bona, legata relinquunt, & vniuersorum instituunt haeredem: amans quoque moriens sibi, & successori, amato, inquam, omnia sua concedit. Amor testamentum est amantis: [illegible] iura amoris tradit. Itaque bonitas per amorem funditur, amor per munera & officia. Hinc & bonitas auida se communicandi, nam & amandi. Quo quis maioris bonitatis est, pronioris amoris est: & quo promptioris amoris, liberalioris est beneficentiae; atque vt a beneficentia amor, ab amore bonitas cognoscitur. Quanta haec simul in Deo, tot testimonia beneficiis, quot res sunt.

Cap. 62. Omnia homini creata: ipsi caelum condidit, & augustum illud Vniuersi praetorium, decoris, ornatus, abundans supra regiam amplitudinem. [illegible] famulatum: certe & illud ad exaggerationem clementiae. Omnia inseruiunt ministeria, cui desunt ministri. [illegible] Deus omnia [illegible] ipse [illegible] aliquam [illegible] sua tibi [illegible], & [illegible] obsequia [illegible] famuli; ipse tamen [illegible] implet, vbique operatur. Regia aula variis instruitur

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Omnia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ipse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: ipse [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: ipse [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ipse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Vides [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Solemus [illegible] [illegible] [illegible] beneficia. Solemus optare plus, [illegible], quam [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] beneficia [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est Deus, ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] plus optare, quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Igitur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible], quae [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible]. Verba amoris, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: omnia [illegible] [illegible]: lingua [illegible] [illegible]: omnia [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] amet [illegible] [illegible] Deus. Quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Quid [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible]? Quid [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multa [illegible]

[illegible]: Infinitum est, nec paucis exprimi poterit. Munera pro amante sufficiant, [illegible] quædam sunt [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], quædam [illegible]. O quoties, Deus noster! o quoties se dedit! Numera pratorum flores, gramina, herbas, sylvarum arbores, fructus, camporum greges, armenta, nemorum feras, aëris volucres, [illegible] [illegible], pisciculos, montium [illegible], cœli orbes, sydera; toties se dedit tibi. quoties dedit, & toties dedit, quoties aliquid fecit: [illegible] [illegible] in te procurant pharmaca, irritamenta philtra. Diotima dixit magnum amorem [illegible] beneficia, amatoria veneficia. Eadem Vates [illegible] venatorem. Tot numerum lapidis nescio, qui non capiantur:

Cap. 4.

Ad hæc, vt vtrinque se præbeat amantem post actiones, passionibus sese [illegible], exhibuit prolixius charitatis experimentum; nec tamen [illegible], sed multi patientia animum expressit suum, premit nostrum. Credo, quod illa [illegible]. Patientia Lydius lapis est probando amori: nullibi amans illustrius [illegible], ita se exprimit, ita clare, vt [illegible] rebus, nullibi ita pal[illegible] [illegible] fortiter, vt laboribus, nullibi ita viuit, vt moritur; [illegible] charitatis [illegible], Non [illegible] [illegible], [illegible] Deus. No[illegible] [illegible] amplitudinem beneficij, non pro te solum passum & mortuum [illegible] pro te cum [illegible], vt deberes [illegible] pro te, sine aliis, imo plusquam [illegible] plusquam [illegible], quasi plusquam, si pro te solo. In primis debes,

quantum

quamplures omnes: ita & omnes deberemus [illegible] quod Christus sustinuit, & singuli tantum, ita singuli plusquam omnes: nam singuli acceperunt, quod vniuersi. Ad calculos traxit propensionem, tamen in debitis patis vniuersis, quantum vniuersi plus te sunt. Quotiescunque [illegible] gratis suscipit quantum omnes, etiam inæqualium, inæqualis gratia, maior facta erit.

Specta igitur fastidia, opprobria, ignominias: ad honorem amoris sunt. Horrendi sunt Marcion, indigna Deo sibi visa, humilia, infamia, sordida. At, nihil indignum Deo, si non indignum amore: dignus Deo amor est, & amore digna humilitas, obsequium, seruitus. Nescierat Ponticus ille amoris prærogatiuam, cum tanta nobilitas, vt nulla humilitate infametur. Nam est amor honoris priuilegium: nihil illi vertitur probro. Consentio Pausaniæ Platonico in sua de amore oratione. Qui enim amans sordida obsequia [illegible] seruiat, obsequatur in omnibus, quæ nec serui vilissimi facerent, nec cogerentur agere: gratiam pro his omnibus meretur, quæ si sine amore ageret, ab amicis pariter vituperationem, atque inimicis. Amor omnem infamiæ notā delet, meretur laudē pro humilibus, lege quadam amantia omni eximitur ignominia. Refert ille: [illegible]

Cap. 3.

[illegible]

[illegible]

[illegible] Glorificate itaque
& ingratus [illegible] suum [illegible] animis,
& [illegible], sine [illegible], sine ignominia, imò
gloriosiores [illegible] ignominia [illegible] nihil
Deus indignum se facere possit, hoc tantum po-
tentissime infirmus, [illegible] humilitatem, quam
facit & nihilominus facit, ipsa humilitate glo-
riosior. Omnia fuerunt [illegible]
nec aliud [illegible] machinamentum,
quam humilitas. [illegible], Neapolitanus Rex,
odium [illegible]
[illegible] in fos-
sam [illegible] eleuare laborabat; vt vidit Rex,
accurrit, & propriis [illegible] manibus, tunc verè re-
gis, non auxiliarius. Sufficit hoc enim & [illegible]
[illegible] factum, vt beneuolentiam omnium impe-
traret. Cajetani, Neapolitani [illegible], quem [illegible]
[illegible] oderant. Quis mirum, quis humilitas
Dei [illegible] ipse descenderet [illegible]
[illegible] in humilitate, vt tantum non su-
perbia, [illegible] tamen.

Cap. [illegible] Alij nos admonent beneficia, quibus [illegible]
Dei bonitas, [illegible] illa Neapolitane in Alfon-
sum [illegible] alieno beneficio placatur. Aliter
agunt

[illegible] beneficii: propter alienam [illegible]
tia, & quæ alia, & quæ [illegible], pre-
mium omnia nostrum [illegible]
[illegible] bonitatis: [illegible] ab
amore, & in [illegible] illum [illegible]
[illegible] amoris Deum, quia [illegible] benefi-
ce, quam quia est. Vtrobique transferetur bo-
nitas per beneficentiam, nisi forsitan in [illegible]
[illegible] bonitatis est beneficentia po-
sterioris, superest plus boni, vt [illegible] plenu
donum, quod detur accipienti: Splendor tamen
[illegible] ex alienis placidis radiis lumen [illegible]-
scit: ideo Solis non tantum [illegible], quod
nocturnis [illegible] radiis [illegible]; sed, quod
in [illegible] dissipet, vniuersa calefaciat, & il-
luminet.

Tot itaque pro nobis Deus ad argumentum [illegible], & bonitatis fecit, et penè alienis vi-
sus fuit, ad [illegible], aut vsum bonitatis eius-
dem. Non erat opus Deum optimum esse, vt
amaretur, sufficiunt, quæ fecit, absque eo, quod
ipse est. Maximus omnium & valentior charitatis
[illegible]: est, quod est. Si verissimum fuisset
[illegible] omnium maximum, [illegible] Mar-
cionistarum blasphemus Deum malum: adhuc
diligendus esset: sua de nobis benefacta [illegible]-
rentur beneuolentiam, & gratiam. Verùm nec
ista necessitas [illegible] nostro amori, su-
perat illi bonitas [illegible] nostra [illegible].
adhuc sine vllo bono opere factus, [illegible]
est. Vt [illegible] Deum, non indiget bene-

Cap. [illegible]

fa-

ficit ei bonitas cum diligens bonitate, sed sine beneficio. [illegible] singula se-gis, & [illegible], & vtraque simul non suf-ficiunt.

Cap. 6[illegible]. Ah, cùm omnes illas sagittas ardentes cum carbonibus desolatoriis, obtutum, [illegible] de nostro, [illegible], [illegible], [illegible]; illo stu-pendo machinamento, & efficacissimo plusquam nos aggreditur, subiens per se pectus nostrum, Amor ipsi Deo,

[illegible] sanguinem.

Cùm nec ipse per se, nec per dona sua expugna-ret nostrum amorem, [illegible] subdole ipse per se, & per donum suum simul solicitare, id est, faciendo se donum, copias omnes in vnum expugnandis nobis cogens, vires bonitatis, & vires beneficentiæ coniunxit: vt, si non ame-mus, quia bonus est, nec quia bona fecit, id est, dona dedit; amemus, quia bonus est, & quia pa-riter donum est; id est, amemus non ob dupli-cem bonitatem; quia bonus in se est & quia bo-num est, quatenus donum est. Videbat tot bene-ficiis non se amari, sed dona sua atque ingenio-sissimo stratagemate excogitauit, etiam ista via nos capere & fecit se donum, vt amaremus, quia donum est: ne illo saltem amoris nomine retice-remus, sed diligeremus, si non quia bonum, saltem quia bonum; vel si adhuc non quia bonum, sal-tem quia bonus, & bonum. Atque vt illud com-mendabilius esset, fecit se donum necessarius & ca[illegible], & frequentius, & infinitus. nullum plus alimento.

alimento, & necessitate, & cupiditate, & [illegible] tate, & coniunctione [illegible] se dederit [illegible] remoniis amoris legitimis, idest, [illegible] pro donis, nunc sine caeremoniis, sine [illegible] ac [illegible], domum conferens, & [illegible] fugiant sinis beneficentiae suae pignora: [illegible] obsidem: scilicet, complexerat in nobis [illegible] tis suis exhausta pharetra. Beneficia, tela [illegible] na [illegible]

per orbem

Spargit effusas agilis sagittas.

& se post omnia dedit. Seruo Dei, & seruentissimo pauperum tutori, Antonio Marino, [illegible] sub capillamento habens [illegible], arcu & pharetra armatum, atque simul pectus [illegible] sagittas, nepotiens amorem plagis. Non [illegible] hoc, [illegible] tela. Quid restat? Consumptis missilibus subit ipse praecordia nostra, [illegible] expugnaturus cor nostrum. Simul nos [illegible] ipsa [illegible], atque Anacreon [illegible], (cum [illegible] veritatis vsurpabo ad ipsius [illegible] quiam fabellam.) Plus pro nobis [illegible] est negotiosus amor Dei, quam vlla [illegible] talis valuit comminisci. Vincunt opera diuina humanas cogitationes. Iam Dei Lyrici [illegible], non licet mihi libere amare Deum: ita ille [illegible] cumbens amori canit:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ὁ δ' εὐθὺ τόξον ἄρας,
Καὶ χρυσέην φαρέτρην,
Μάχῃ με προυκαλεῖτο.
Κἀγὼ λαβὼν ἐπ' ὤμων
Θώρηχ', ὅπως Ἀχιλλεὺς,
Καὶ δοῦρα καὶ βοείην,
Ἐμαρνάμην Ἔρωτι.
Ἔβαλλ', ἐγὼ δ' ἔφευγον.
Ὡς δ' οὐκ ἔτ' εἶχ' ὀϊστοὺς,
Ἤσχαλλεν, εἶθ' ἑαυτὸν
Ἀφῆκεν εἰς βέλεμνον.
Μέσος δὲ καρδίης μευ
Ἔδυνε, καί μ' ἔλυσε.
Μάτην δ' ἔχω βοείην.
Τί γὰρ βάλωμ' ἔξω,
Μάχης ἔσω μ' ἐχούσης;

Igitur, si Anacreon, qui incutientis inani tam plurima conatu restiterat amatoriis sagittis, subitum tandem pectore suum amorem, non iam per missilia, non per cuspides, sed se ipso missili & sagitta victus fuit: quid nos adhuc resistimus ipsi Deo pectus subeunti nostrum?

Cap. 63.

Quomodo igitur tam solers amor Dei, tam efficax? Quomodo bonitas tanti amoris genitrix? Nobilitas gentilitatis in penitum excurrit. Distinemini non ex amore tuo, ex pientissimis & amicitiis Dei videtibus suam bonitatem, solertem ex beneficiis amorem, ex amore bonitatem. Quo pacto tantus nos haud domat amor, qui praeter trahat etiam suis pectibus? Quasi e clivo eminens super beneficia, velut e loco edito pugnans, va-

valentius

beatius est. Ardentior enim beneficio [illegible]
tas est, quam beneficio excitata etiam gratia [illegible]
Illam manifesta amoris a bonitate ducimus [illegible]
a necessitate: in illa gloria & honor, [illegible]
maiestas; in hac contumelia & pudor, [illegible]
seruitus: ille amorem ignis liberum, [illegible]
tusque descendit, quam surgit. Excellenti[illegible]
principum eximiorum beneficiorum est [illegible]
ficere, gloriosa, laudabilisque. Amor enim, cum
sit boni, conciliatur decentius à bono in minorem,
quam a necessitate & indigentia [illegible]
vilis accipit, quae eget. Quantus amor [illegible]
beneficentissimi: qui est, quantum habet, pro il[illegible]
[illegible], plus quam homo, cum omnia habeat,
vsque ad se dedit. Et siquidem [illegible] se dedit,
dat tam, quod iam non habet, dat se saepe dimidium.
Dat sic, qui non iam est sui, quam multiplicitur
nostra: [illegible] se nobis dedit. Mirum, cum [illegible]-
cissimo deus obluctari amori. Amor est [illegible]-
mum pharmacum amoris. Amor est praemium amo-
ris. Amor est flamma amoris, ad se [illegible]-
tis flammam, vocat, dirigit. Amor est igniarium
amoris; excudit e lapide ignem. Cur silicem
ferent scintillas percussum amore, si amari ne-
sciat. Amor amare expressus, legitimus, frequens,
geminusque: nam deus amantissimum non negit,
ignis pictus non vrit. Amor sit probatissimus,
vegetus, vivax, actiuus, non inertis, nec fictus, quo-
modo nostra non percellit pectora, & viuum sine
priuilegio amoris est?

Amor cum echo comparatus est, redditur & [illegible]

vnde respondes: Nescio, quoniam naturae arcana, & arcanissima cordium, ab amore elicitur. & adulatoris amor fuit, quia, quem videmus nos amare, existimat bonum; sinceriorem enim boni iudicamus, cùm quisque se bonum putet; & illum, à quo amatur, reputat amatorem boni, propterea bonum & amore dignum; quamquam sui opinio fallit, nec tamen adulantes putat, sed honestos fuit, quia similem amat. Similis, similitudin, quae vnum incitauit, eadem mox excitat alterum amor fuit, quia amans admittit formam amati, quem in se insculpsit suam restituens amati speciem, simul ad amorem vocat; nam osculantur suam formam in speculis, imperatores curant suas statuas, & Legatos sic amant, vt capitali mulcta in irreuerentes animaduertant: fuit, quia se à se aufert amans, & amato tradit. & iam, vt quid proprium habet, & amat. Nullus enim malignus est, qui se non amet; &, si amat, amabit sua.

Cap. 71. Cùm tamen tot vrgeant amare amantem, nullámne reperis causam redamandi Deum? Cape primam. Si patricida tibi putandus est, mi te malum putabis, aut voles: saltem, quoniam te amas, ama Deum te amantem; si te praesumis bonum, vides quidem praesumere, licet fallaris. Si amas propterea adulatores opinioni tuae plaudentes, cùm putes amari; Deum ipsum ama, qui suo tibi amore fauit. & quia amat te bonum, prout te censes, aut falleris: fuit, quia licèt malus sis, amare vult. & in hoc desiderat te bonum,

bonum, quod sine benevolentia non est [illegible] etiam ultimum: &, si non amas Deum, quod [illegible]; ama, quid non sit. [illegible] omni [illegible]. At [illegible] D[illegible] habes: Ama, [illegible] & [illegible], [illegible]. Tolle oculos, [illegible] verum conspice divinae [illegible], pulchritudinem, [illegible], cum [illegible] sapientiam, potentiam, benevolentiam [illegible], non sunt illa contemptu plena. Omnino [illegible] esse. Ista [illegible] tatis tuis amorem Dei praeferre [illegible] qui magis Deus tuus est, quam [illegible] & quidquid praeterea tuum putas; illud [illegible] [illegible], non [illegible]. Tu partem fortasse [illegible] tam mentis, partem temporis, maximam quoque ac meliorem partem tui [illegible] [illegible] in te habere. Corpus [illegible] [illegible] sibi [illegible] (propter suam quoque [illegible] partem: animus, qui [illegible] tibi [illegible] [illegible] tam tuus est, quam Dei; [illegible] dicere, quam Dei. Illud magis proprium putabis, in quo magis potes: [illegible] tamen quo [illegible] de animo tuo potes, quam a Deo. Saepe multa [illegible] ab affectibus tuis, & cupiditatibus [illegible], quam ab illo. Quoties expertus es, te impotem [illegible]. [illegible] cupiditatem, [illegible] a Deo [illegible] auxilium, quam a te [illegible]. Quanto [illegible] [illegible] Deus quam tu ipse, quam [illegible] tu? Ergo si hoc [illegible], [illegible] Deus [illegible]

promptè, facilèque tibi adsit; minùs videns te appetitum imperare, quàm à Deo impetrare posse; & magis quodammodo Deus tuus est, quàm animus tuus, difficillimâ obtemperantiâ tibi contumax.

Cap. 71.

Adiice ad magnitudinem amoris, maximum desiderium superpondium; non dico desideria amanti; ista in ipso amore claudo, sed amoris. Desiderare amatum, cuiuslibet amoris est: desiderare amorem, maximi. Satis amat, cui satis non videtur, quantum amat: & parum amat, qui non optat plus amare: fimbriae prolixi amoris vota sunt. Hoc interest inter cupiditatem, & amorem: illa etiam seipsam fastidit, quia cupitis satiatur: amor semper sui famelicus saturatur re amata, sed sine fastidio: & cum nihil iam optat, se solum optat: illa enim sui fames à satietate amati venit amori. Tantopere explet amatus, tantopere placet, vt inaequalem se nescius amet, & angustum, dilatari velit, & velut rumpatur, vt satisfaciat bonitati amati, non ipsius qui amat. In quibusdam aliena bonitas, in nobilioribus propria edit amorem. Nimis amat Deus amare: amat, quia desiderat amari & amat: se vltrò amori obstrinxit, & praeclusiones, cancellosque non habere voluit, oppignerauit amore bonis suis, & malis, id est, cruciatibus, non tantum benefaciens, sed mala patiens, fame, cruce, labore, morte aestimauit, & emit, non quia tanti eramus, sed vt tanti fieremus. Parum fit, quod labore constat:

sine

fuit timor reperendi liberis, pretium supremum essent, quoniam, quae magno parantur, cariora fiunt. Aliarum mercium pretium usus definit, & ipsarum valor. Contra est in aestimatione animarum, quarum valor ab ipso eruitur pretio: sunt per sanguinem, & vita Dei Christi non virtute infinitam, infiniti ratione sunt emptae, & hac parte infinite aestimatae. Quanti emitur aliquid, tanti aestimatur. Vt non plus Deum aestimaret, quam se ipsum, infinito eos emit pretio. Astutia ista amatricis, se ipsam ingentia, se pretio emere. Dominus noster nescius ad irent inventa sua: se possit, quod defuit nobis.

Cap. 3.

Proinde nos rerum occasione hac Rex affectuum docebat pro maiestate sua, & pro argumentis nostris. Quaerimus pacem, tranquillitatem, gaudium, felicitatem animi: en illhic est:

O felix hominum genus,
Si vestros animos amor,
Quo caelum regitur, regat!

In amore, velut centro, quies habet. Amor, pater est laetitiae, & summae, purissimaeque voluptatis custos & arbiter: ipse gaudium gignit & tutatur: et semper, in vertice rerum locat, quo nostra fortunae manus contingere: nec confert aliquid, nec aufert. Elata in Deum voluntas, nec turbines, nec Euros patitur, velut super culmina Olympi [illegible] est sublimis, ignota turbinibus, perspicuo & aperto semper caelo fruitur, omnium

ibi rerum omnium solus, non solum sufficit; sed, quod plus est, sui. Nonne à se ipso securus, qui innocens est? Utique, & ab illo omnes. Nonne à fortuna, cui omnes innocentes sint, quem hostis non laedit, quem dolor non sauciat, quem voluptas non fugat, & quod mirum, non fallat? Hic tanto animus dotes ab *Agathone* subtiliter discerptas ad commendationem suam. Neque non bonus esse, qui iustus, fortis, temperatus, prudens est, insuper dicunt.

LIBER

LIBER QVINTVS, DE ARTE VOLVNTATIS.

PROÆRESIS III.

De innocentia lætitiæ, quam sola virtus alit.

NVnc ad consequentia amorem, & primum ad lætitiam pergo, se[illegible] amoris fructum. [illegible] conditionem sequitur pro eiusdem qualitate, aucta, aut periclitante. In vniuersum autem quidquid felicissimum est cordi: nunc gaudium, nunc voluptatem, nunc delectationem, nunc lætitiam, nunc gaudium appellabo. Ista quoque extrema solum tempore distinguit. Lætitia est, quæ hominem sectus celebrat; gaudium quod mores: illa cum [illegible] excipit; illud in contubernio retinet. At [illegible] oblectamenta gemitum nomen non internatur, in transitu veniunt, vadunt. [illegible]. Hæc lætitiæ, & gaudij nomine quam in fauore sunt, tanto in discrimine. Vota

Cap. I.

nostra multis peccant modis, vt offendi[illegible] gau-
dium nostrum, etiam cum felicia sunt, atque in
tristitiam se peruertant. Optamus, aut non tuta,
aut quorum gaudium nos sit tantum in illis cala-
mitas nos tristat, in his ipsa felicitas animus [illegible]
pro ipsa. Adeo votis laboramus, & tamen multi-
plicamus, tamquam suspensissimis: in his, quibus
nos offendit aduersus casus, duplicamus; in qui-
bus fortuna laedit, replicamus, & optatam felici-
tatem consequuti, pro ipsa felicitate vouemus.
Nimirum, felicitas ipsa sibi etiam desiderat fe-
licitatem; [illegible], cum non habeat, quod
optat; immo miseria est, cum deest felicitas. Non
est felicitas complexus bonorum, si absit illud
bonum securitatis continens omnia. Hinc aliud
erratum mortalium, quod vouent aequaliter pe-
ricula, & securitatem inaequaliter curent. Ne-
mo non periculis se exponit, consequuturus pe-
riculosa. Securitas vota solum nobis debet; pe-
ricula etiam diligentiam: igitur tuta, stabilia, in-
tegra, sincera gaudia admittenda sunt, & his
consentanea vota, non obstantia sibi, aut peri-
[illegible]. Plerumque vouemus peiora ma-
ledictis, & in vniuersum securius votum esset, ne
eueniret, quod optamus. Eleganter Albertus
appellauit liquorem tristitiae, laetitiam illam, quae
tempore nutat. Vulgaria enim ista gaudia volu-
ptatum, & quae captim quaerimus, quae pro
viribus apprehendimus, in quibus insidiis constanter
laboramus, adeo incerta sunt, adeo instabilia, vt om-
nibus instabilius rebus euertat tempus.

Caeterum,

Cæterum, illam exultantium gaudij [illegible] Cap. 4.
dum motus [illegible], quam [illegible]
[illegible]. Duobus fortuna peccat [illegible], [illegible]
[illegible] alteri [illegible] & quia negat, aut [illegible]
bona, & quia, cum [illegible], [illegible]
suum ipse [illegible] facit. Vtrumque [illegible]
vtrumque petimus, aut [illegible], aut [illegible]
[illegible] aliquando [illegible], quæ [illegible], [illegible]
[illegible] quibus gauisus es, & [illegible]
re tua perire [illegible]; nam certus est [illegible]
tionis [illegible]: ipsa peribit delectatio [illegible]
[illegible] oblectamentis. Solet esse felicitas
[illegible], & quodam [illegible] lætitiæ [illegible]
[illegible]. Non est nocesse, quid pereat voluptas, & [illegible]
[illegible] populari [illegible], quod pereant ipsi [illegible]
[illegible] est, si non pereant, [illegible], quod [illegible]. Ma-
gna necessitate sumus infelices: vtrumque [illegible]
[illegible], vtroque [illegible] nos miseria. Ita est, Gas-
pater, vtroque [illegible] & [illegible] tandem dete-
[illegible] tibi continua, & [illegible]
[illegible], quam [illegible] informis. Apicium [illegible]
[illegible] deliciæ [illegible] pocula [illegible]
inter instrumenta voluptatum [illegible] fuit, vo-
[illegible], [illegible]. Socrates tamen [illegible] &
[illegible] semel [illegible] calicem exutus. Itaque [illegible]
[illegible] gaudij titulus despici debet, ne sine delecta
[illegible] gaudijs [illegible].

Omnia sunt [illegible] & nihil, quod nullis absit Cap. 5.
fel, [illegible] instar velocissima. Quædam
intra [illegible] nihil [illegible], & [illegible]
[illegible] plurimarum voluptatum [illegible], fel est
quædam, dum euolant, diffluunt: quemadmo-

[illegible] nonnullæ se demum in cæca volucres vt an-
gustius premi [illegible], vbi [illegible]
[illegible], & illis benignius, non [illegible]-
dunt, [illegible] alienum [illegible]
[illegible], ipsisque [illegible], velut [illegible].
[illegible] hoc dicam. Nullum rerum humana-
rum gaudium sine periculo doloris est. Parum
dixi. Nullum sine contagio. Alia dolor gaudia
ducit, alia sequitur, alia comitatur. Ad hæc
nonnulla sunt, vt interioribus pandant ostium,
non aliter gressum in eos insinuant. Ipsa voluptas
inquam dulcem se; illud ex perfidia est, aliud ex
ignauia, quòd non intelligibilia sunt nonnulla, vt
nos mulcere non valeant, nisi dolor nos aliquis
[illegible] se solis reserare-
rent, nisi viam ipsis quædam sternere afflictio
ista non solùm comitantur, sed indigent dolore.
Emergere pressas antea dolendo sentias, & spem
quamlibet amplectimur. Prodeunti e tenebris
quælibet lux placet: naufrago quodlibet litus
portus, & parua iucunditas erit. Sic est: sunt gau-
dia, quæ non tam iucundis debemus rebus, quàm
tristibus. Fallunt tamen illa nos: nec aliter mi-
rantur, quàm vulgus olim miracula Magorum
[illegible] dolores composita, [illegible]
[illegible] multis artis, vt [illegible] falsa, amora
[illegible] causis, quam ipsi fecerant, debere-
rur [illegible] morbi, & sanitatis [illegible]
[illegible] possidere, qui [illegible] pro-
[illegible]. Nihil debet languens curatori, si

qua cuspide vulnus

Senserat,

Senserat, hac ipsa [illegible]
Aliae delectationes ipsae sunt dolore [illegible] consistere, serpsa sensu [illegible]. Voluptas [illegible] laetum est, vim [illegible], & [illegible] voluptatum, aliqua molestia est. Quis & [illegible] qualis lege eum dolere [illegible], qui [illegible] hementur, semper [illegible] est, & [illegible] voluptatem [illegible], & [illegible] ante [illegible] extinguunt. [illegible], & [illegible] voluptatem [illegible], & [illegible] [illegible] sunt ipsa [illegible].

Veniens post illam doloris [illegible], post Cap. 4. [illegible] laetitiae, peccant ista gaudia [illegible] le [illegible], peccant parvitate, peccant & magnitudine. Exigua sunt, non implent nos, si aliquando insolescunt, id, quia sit praeter [illegible] (quae sunt exigua,) impossibile [illegible] [illegible] [illegible], moderanda in gemina sunt, [illegible] tollenda: nam, si parva [illegible] contristant, si maxima [illegible] nocent, quandoque necant. Sophoclem, & Dionysium magna extinxit laetitia. Sabiit Siculum tyrannum subita mors per ipsa felicitatis non modo vota, quibus multi perierunt, sed gaudia.

Animi, ut inter [illegible] legitimum [illegible] Cap. 5. [illegible] & [illegible] gradum, acquirendae sunt [illegible] genies voluptatum. Quaedam nutrit sensus [illegible] admovent: optimo, alias gignit [illegible], alias [illegible] [illegible] facit, alias affectio [illegible], [illegible] [illegible], alias [illegible] & [illegible] [illegible]. Quae ad sensum spectant, [illegible] sunt, & [illegible] tempore, & [illegible], & [illegible]

esse visis. Gustus, qui inter alios sensus, quoniam non sit minimae voluptatis, nomen retinuit bestialem, & delectationis, etiam cum vocat, tantum libat voluptatem, in transitu solum est, cuius tamen manent reliquiae grauissimae, grauedo capitis, indigestio, interregnum mentis, cuius interim dominationis vsus cessat, sapientiae. Deinde morbi, dolores, tandem immatura mors, de qua nescio plus vera mereatur, iugulo, an gula? Fortasse gladius in hostili manu non occidit plures, quam calix in propria; nisi quod istius facinus leuius sit, clandestinum ipsis, in quos saeuit, ignotius; eo iniquius, quod non impetu, sed insidiis inuadat. Ad haec, ipsa, quae in cursu est, voluptas, nisi cum modo sit, statim fatigatur: nimirum currit, & nisi interpellatur, vt respiret, marcet languida. Si continua est, nulla est. Suauior conspectus delectatio frequentia consumitur: quod primo aspectu miraris, in secundo tantum gaudebis, in tertio tantum non fastidies, fortasse deinceps non sine molestia aspicies. Gratiam & dotem suam nouitas seruat.

Cap. 6.

Ad leuitatem harum voluptatum est reparatio sua, nouarumque inuentio. Ausa est cupiditas naturalem voluptatem, sed commentam etiam nouis, nouis artificiis irritare: languidam, & exiguam censuit; fouere voluit ingenio. Habet iam suffragium nostrae ipsius cupiditatis. Nulla est naturae delectatio, quam iam non corruperit ars: etiam ventri sua disciplina dicatur. Iam tam delicati sumus, vt pudeat sine ingenio indulgere

indulgere genio: vt pudeat, sine auro, sine labore gaudere. Auidi & inepti fecimus, & ingratitu peruertimus ipsas voluptates, quas salutis, & necessitatis cupimus. Cibus pingitur, quid cum colore facit palatum? Vt omnibus satisfaciamus sensibus, singulorum delectamenta corrumpimus, omnium confundimus: adsciuimus laborem, nec magis propterea recreamur. In vestibus materiam inuidemus, plusquam formam; in aromatibus raritatem, aliquando periculum æstimamus, quàm suauitatem; in ferculis sumptum, quàm saporem; in musicis artificium & magnam instrumentorum, quàm sonum; in vestibus aspectum, & elegantiam, quàm protectionem. Quid, quæso, magis præstabit aspectus sagum, quàm nuditas? Barbari Græcorum prudentiores sunt, ridere nos: cùm incedunt nudi, pingunt in ipsis nudatis membris indumenta, femoralia delineant, thoracem, caligas. Sanè nemo magis procurat elegantiâ vestimenti, quàm nuditate. Adeò vitiauimus voluptates, nullus sensus in solidum suam capiet singulis proprium minuimus, dum omnibus prouidemus. Tactus sæpe affligitur thorace, & calceo angusto, vt adiiciatur etiam oculis: ipsas voluptates naturales damnauimus magnis pœnis, vt iam non liceat gaudere sine pretio: sine lancibus argenteis non licet cibum: sine spondis aureis non licet quiete. Quid gratis natura dedit sumptuosum facimus. Ipse somnus [illegible] & quies, quem lassitudo sola dulcem facit, [illegible] impensis fit.

[illegible] ... [illegible]
[illegible] intemperantiam [illegible] voluptatum, [illegible] nobilitate volumus [illegible] & pretio, [illegible] arte [illegible], [illegible], vt a communi bestiarum [illegible] eximeremur, quam [illegible] industriis & impensis ex [illegible] naturæ. Lignum, quæ tradita igni, siue [illegible], si pingas, si [illegible]: consumenda sunt: [illegible] hoc sumptus esset. Cur cætera, quæ etiam [illegible], vel corrumpere [illegible], cibos, vestitum, & alia instrumenta libidinum? Contra frigus [illegible] vestis, non hic, vel ille color, aut forma: contra famem cibus, non hic, vel ille sapor. Possumus [illegible], & mirari fulgorem syderum, & ipsius Solis; & tamen exigui lapilli, & gemmæ [illegible] alimus [illegible]. Nisi [illegible] ad [illegible] nostram non placent: non delectat [illegible], nisi care constet.

Cap. 7. Porrò non [illegible] cupiditas emendationis ista corrigendæ veterum voluptatum, excogitauit præter naturam nouas, [illegible] pessimorum conspiratione, vt numero compensaret magnitudinem. Despondit animum, quòd nunquam posset facere, multas fecit, noua [illegible] instrumenta, honores, glorias, diuitias, dignitates, potentiam, nobilitatem: ista sunt inuenta [illegible], [illegible] oblectamenta. Quasi perinde fuisset humanæ [illegible], res mutare, ac nouare. [illegible] felicitatem [illegible] non [illegible] voluptatum [illegible] non explere nos, (cum [illegible]

[illegible])

[illegible]) recta corrigere voluntatem [illegible]
[illegible] multiplicare, vt vel [illegible]
aliqua maiori [illegible]. [illegible]
Nihil aliud hoc [illegible] locus, quam [illegible]
et miseriæ [illegible]. [illegible]
[illegible] maxima [illegible] contra. [illegible]
[illegible] amentia, vt illa, quæ natura sua [illegible]
[illegible], plurimum molestiæ habent, non [illegible]
[illegible] inter maximas voluptates posuerit; [illegible]
[illegible] vitæ causa. Quid namque illa voluptatis habet
[illegible] summis [illegible] ac perenni-
te famæ, [illegible]? Quid namque illa volu-
ptatis est [illegible] plurimum
[illegible]? Quid namque voluptatis, [illegible]-
[illegible] florum genus [illegible]
[illegible]?

Cæterum, quemadmodum artificialia [illegible] Cap. 8.
naturæ imitantur illam, non [illegible]: ita illa,
quæ facimus, oblectamenta [illegible]
[illegible], etiam cum placent. In hoc et nos [illegible]-
[illegible]: cum [illegible], & sine modo [illegible]
[illegible] faciant. At [illegible] naturæ con-
silio voluptates sunt compositæ, & modo tempo-
rum idoneo, vt sine magna impensa appetitum
expleant, cum mediocres sint; unde necesse est,
mediocres esse, ne omnis [illegible] sensum
illis, & nisi ingenium nostrum [illegible], [illegible]-
[illegible], & proinde [illegible] est. Cibi volupta-
tem prudenter dispensauit, vt præmium aliquod
esset operæ necessariæ [illegible]. Il-
lum moderata est, ne [illegible] possideret. [illegible]-

[illegible]

excreuisset superessemus vitæ & saluti animi, excellentioribus nos referuans voluptatibus. Illa nos tantum prouocare, non occupare voluit, ne cum tristitia succurreremus vitæ, nec tam ingrata fuit, vt ipsam pungeret vitam bestia tam tristi. Illud ingeniosè disposuit, vt iucunditate sua expleret nos, aliòquin infinitæ auiditatis. Totam istam naturæ artem non valuit imitari opinio: nesciuit istam fingere satietatem suorum incrementorum magnitudine, &, vt sic dixerim, infinitate. Nullus tam vorax est, quem non tandem vincat copia cibi: nullus tamen auarus, quem vincat copia auri: desiderata est ista vox ab ore auari, Satis: scit fames modum, non auaritia. Tam absque arte sunt ista delectamenta, quæ adiecit opinio in supplementum naturæ, vt ad auiditatem maiorem sint, nullam satietatem. Quæ facit natura, ipsa præscripsit, quæ opinio falsa, non habent, vbi consistant. Errandi nullus est scopus: quocunque, in immensum currit. Ingenium nostrum extimulat vitia. Ratione contra rationem ipsam vtimur. Mens æterna æternitati & immensis nata, huc collimat: quidquid ipsa iuuat, magnum aliquid & immensum affectat: etiam cum deflectitur, respectu aliquid sine fine metam suæ cupiditatis infinitum quid suspicata; illud, cum errat, etiam quærit: ita quidquid ipsa confingit, non est limitatum. Xerxes, cum sibi maximis præmiis blandita fortuna fuisset, non contentus omnibus, nouam voluptatem optauit, propositoque inuentori præmium: at neque reperta, limes cu-

piditatis

pillitis fuit, quae ipsis nostris non [illegible] -
tis, ideo crudis propositio. Maximeque sunt elimen-
da gaudia, quae festiuoque cibo multo placent,
non natura sua: eadem momento grauida com-
mendat gypsum, gramen, pictum, [illegible]
mille lacunaria.

Itaque vitae post mortem explicanto [illegible] - Cap. 9.
tiam integram, & cum ista sua miseria, quas non
mitigamus, sed irritamus. Desinemus, quod
profitemur cum ista prouidentia. Anne [illegible]
[illegible] voluptatum tristitiae? Credo, non a qua
[illegible] solam posse pertingere fortunam, si e-
misum diem cum miseria [illegible] exulta-
mus, sub occasum moerebimus. Philosophica fe-
sta Gibor fuerunt apud Barbaros. Hi ludi sacri
[illegible] erant: mane omni celebrabantur splen-
dore vestium, unguentorum, [illegible] iucunditate,
musica tibiarum, odarum: at sub tempus vespere om-
ni argumento tristitiae, vlulatu, planctu, maero-
re, anxietate. Scilicet, tota felicitas est dimidia
miseria: numquam ista partem suam amittit.
Felicitas non est ita certa. Adiice, istas tristi-
tias deduci ex ipsis voluptatibus. Adiice veras
tristitias ex falsis voluptatibus. Deplorant nos re-
linquunt, non aliter, quam qui per somnia co-
medunt: non imago cibi, sed cibus satiat. Va-
ticinor Samij, Platonisque discipuli dormire di-
cunt & delirare semper istos deliciosos, omnesque
que animi impetus effrenes insomnia esse, an
aegrotantium vertigines. Neque inconsulta Me-
dicorum natione istud putes ad exaggerationem
dictum

dictum: Hippocratem inquam, medicæ Patrem artis, qui in epistola ad Populum Abderitanum scribit. [illegible Greek quotation]

Igitur, ut non experimur, & contemplamur illa delectamenta naturæ, ut ista opinionis æstimamus, (generosi animi est gratis sentire naturæ, fortuita dominari opinioni,) sensualis putores voluptates, dissimula gaudia, inanias lætitiæ, quas licet impune cupere, quæ tanquam sua patiunt vota. Habet has virtus voluptates innocentes, & clementiæ indolis, nec tempore relabuntur, nec usu constringuntur, nec magnitudine pereunt, nec cæteræ. Moveri omni voluptate, quæ libidinibus adducitur, quæ mulcet sensum, unum narro. Vis scire facilius omni delectamento, illa bene sentiuntur de sensibus, quoniam casusque dominat [illegible]. Ridebunt, mox audiunt [illegible] voluptates, magnitudine sua vincere corporeas. Quomodo maior est virtutis delectatio, cum non sentiatur? Sine pro qualitate sentiendi sensus est. Nonnulli [illegible] videmus, nihil mali [illegible] aliquam [illegible] non [illegible], [illegible] ægrotum vel

[illegible],

Cap. 1.

ipsam, & quicquid sanæ est, eius [illegible] nullum est [illegible] suffragium admittimus; ineptum est interrogare de somniis stertentes, de [illegible] somnium; [illegible], & [illegible] expeditum est. Sani palati de saporibus, oculi de coloribus [illegible] [illegible]. Ergo [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] post [illegible] medicam [illegible], quibus [illegible] [illegible] cissimus, cum laborant fastidio [illegible], [illegible] [illegible], cum non insani sunt. Non [illegible] [illegible] iudicij esse, dum [illegible]; quam [illegible] [illegible] faciunt.

Integrum tamen huius suffragium admitto. *Sensus* Cap. 11. neque arbiter esse, neque experientia. Ita [illegible] [illegible] est his inexpertis; alioqui [illegible] agendum. Probaturis mel dulce, fel amarum, non disputatione est opus, gustu sufficit. Ipsius propterea gaudij, & voluptatis naturam in arbitrium adigo: gaudium est quidam cognoscentis appetitus, vel cupiditatis non [illegible] sed placidus, & dulcis motus, libentius dixissem, quies, & meta: postquam eo accessit, quo, aut volet, aut vellet, & gratiosus se ibi, quo si abesset, pergeret. Quatuor hinc voluptatis principia causas; motum appetitus; visionem, siue præsentiam boni; eiusdem cognitionem; ipsum denique bonum. Ad eum componamus amantium gaudia mentis, & corporis: illæ voluptates maiores erunt, quarum & causæ. In primis [illegible] motus vehementior, & acrior est: ergo & voluptas amoris impetus est efficacissimus. Si

paululum auctiorem amorem, oppidò amorem gra- tia [illegible] vehementissimum. Dices, in [illegible] [illegible]? Dico, in quolibet propter Deum e- ga corpus adhuc tam [illegible] minor, nullat amore eius est à gratia, quam à natura. Ille ma- ior amor, quem minor præmij spes mouit. Gra- tis autem amat, maximum sic pretium est. Deli- cati isti, quos crapula [illegible], quos [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] diligunt corpus ipsum, quod impinguant: id delectationis causa agunt, non propter ipsum: itaque non diligunt illud, sed voluptatem. Alumnus tamen virtu- tis, sine illo præmio, non propter oblectamen- tum, corpus curat solicitus, gratis, adhuc labo- rans, [illegible] amoris sua liberat [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible]. Addice, vehementio- rem esse impetum virtutis in ipsum, quam vo- luptatis sensuum in se, quam vitiosi voluptatem diligunt, non corpus: itaque plus diligunt vi- tam, quam voluptatem multi & probi plus di- ligunt virtutem, & Deum, quam vitam. Itaque minor est impetus sensus in suam delectatio- nem, quam [illegible] in virtutem.

Cap. 12

Ex impetu [illegible] collige, ex amore [illegible]. Nullum [illegible] amore [illegible] [illegible], sed [illegible], non [illegible] in conspectu [illegible], sed intra pectus [illegible] amatum, & tam artificio [illegible] præsentat.

Quod dignum [illegible], [illegible] amor.
Longius [illegible], [illegible], quod [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

Non

Innocentiam lætitia [illegible]

Non [illegible], [illegible]
amore.

Non vetat ire animum, qui [illegible]
Latissime lætitia [illegible] per omne
tempus, & locum: [illegible]
[illegible]
[illegible]
mille modis [illegible] delectamento [illegible]
[illegible] Adiice nunc [illegible]
visum accommodatissimum [illegible]
[illegible]
[illegible] vbique existentem [illegible]
hic crassum & torpens, cuius [illegible]
nomine, non est nisi [illegible]. Contingunt ad
summum [illegible], non penetrant. [illegible]
minimum. [illegible], per accidens,
non per se [illegible]. [illegible] per [illegible]
odorem [illegible]; cibus per saporem, [illegible] per
calorem; delicias per corticem; oculis superfi-
ciem dumtaxat contingunt: [illegible]
[illegible]
men & substantia, & [illegible]
[illegible] ille vbique se [illegible], & quid-
cumque adamauit, non tantum vt [illegible], sed vt
[illegible]

Ad intimum etiam [illegible] est, sensibus [illegible] Cap. [illegible]
non simul, sed [illegible] singulisque [illegible], per
partes [illegible]. [illegible] voluptas [illegible]
est: [illegible] voluptate [illegible]
[illegible] delectamentum [illegible], non [illegible]
[illegible]. Ad [illegible] hoc [illegible]

quòd vera, ubi verò sunt, & celi. At quod vi-
tiorum delectat, partibus caret, indiuiduum est:
etenim simul omnis voluptatum vires vna
subit vehementissime. Deus indiuiduus est, in-
teger sine membris, totus sine partibus, aeternus
sine tempore, liquidus sine fluxu, cuius fluuio vo-
luptatis non cessabimus.

Aeterna autem flumina semper erunt.

dixit Prosper.

Cap. 14. Iam superuacuum opinor cognitionem men-
tis, atque sensus conferre, quae plurimum volu-
ptatem iuuat. Nisi percipias, nullum oblecta-
mentum capies, & percipis, dum noscis, quod
oblectat: quare pro cognitione oblectatio re-
funditur, pro maiori maior. Illa magna est vo-
luptas, quae fortiori dextra plus stringit, quae
maiori plus capiet. Ipsas sensibilium voluptates
minas, gustus, qualitas tactiles, languidiores [illegible]
quae sunt sensus. Stupidi nullo delinimento [illegible]
[illegible]. Nam corporis sensum, & mentem
[illegible] tam hebet, vt solum attingat faciem [illegible]
num, solius accidentia capax: mens acerrima
est, penetrat interna, ipsam gustat substantiam.
Ad haec, metire magnitudinem obiectantis
boni: summa voluptas est, quod delectat.
Nam quod immensum est, magnum oblectam-
entum [illegible]. Vnum id est, quod [illegible]
nostram cupiditatem. [illegible] donec [illegible]
[illegible] nostro semper satietas, numquam [illegible] est
[illegible] diuina dignitate [illegible]
[illegible] enim illius [illegible]

non aestimat. Nec sine vitio aliquo [illegible]
quod fallit, patitur fallaciam.

Aliud maximum aliud discrimen corpori [illegible] Cap. 13.
voluptas mentis est operationum. Nam ita [illegible]
mus, etiam ipsa operatio delectat. [illegible]
rum opus, dignum summa dignitate, in [illegible]
lectabile, sine alio à se praemio [illegible]
Non tamen sunt actiones corporeae, nec ipsae [illegible]
se liberali labore. Inde illae sine fastidio, [illegible]
gatione durare: delectamenta sunt ipsae, [illegible]
quamdiu sunt, deficit, quod sunt, semper pla-
cent: illae vero quia per se delectabiles non sunt,
non sunt placidae, est quaerenda servitus ad offi-
cia sua, capiuntur pro mercede operae volu-
ptatem: cum [illegible], paremque naturam illud
[illegible] sentiretur, quod necessarium habet; si
modo sunt inaequalem mercedem recipiunt; tan-
dem nullam. Ita sine praemio lassae deficiunt.

Ad omnium tandem corporalium impropor- Cap. 14.
tum voluptatum, honorem aliquantum confero-
rum, vel imperata proportio commendat inno-
centia, in ipso periculo sensibilium voluptatum
rationis. Nobilioris, praecipuaeque generis sunt
oblectamenta oculorum, auditusque, inter alios
sensus: meliora sunt, simpliciora, constantiora,
non tam citò nos fatigant. Quemadmodum he-
betiorum delectatio sensuum maximè gustus,
cum voluptatem, cum mista est, diu ferre non
possumus: quia illae voluptates puriores sunt. [illegible]
[illegible] sine pretio doloris: non procedit [illegible]
[illegible], qui delectatis suavissima harmonia [illegible]

 nobili

[illegible] rationi debent, ex cujus solo tali vestigio in eorum sensum [illegible]. Sunt in pulchris & musicis lineamenta rationis, cujus laus & gloria est ordinare omnia; constant illa ordine & proportione: [illegible] plus delectant [illegible]. Voluptates, quas animus immortalis nutrit, immortales sunt: quas mortale corpus admittit, mortales. Adhuc ex iis, quae homini [illegible] contrahunt, [illegible] mortales, quae omnia a corpore [illegible] mortalissimae. Adeo meretur ratio de voluptate. Addo & ipsam [illegible] gratiam delectationum a ratione esse. Modus constituit voluptatem, excessu deficit, pergit in fastidium; modus autem a ratione venit ipsa solum praescribit: igitur rationis beneficium est, quicquid delectat. Quid enim itaque ipsa deliciis? a qua etiam [illegible] omnium gustum, [illegible], ipsa intemperantiae. Apud Hippocratem in epistola Damageti Democritus ad pastorem nostrum ait:

[illegible]

[illegible]

Natura

Natura [illegible] dolia [illegible], & [illegible]: [illegible] minime [illegible], qui [illegible] fluctuantes, [illegible], nauseantes: [illegible] fides, affligit ipsa voluptas.

Nunc post voluptatis ipsius, [illegible] Cap. 17. [illegible]: [illegible] non perfunctorie [illegible] vilitatis subornat. Permittite vobis, o [illegible] ventris, o [illegible] [illegible] & libidine [illegible] vitam ipsam, si non [illegible], voluptatem mentis praeferre [illegible] solo periclitemini sine periculo, si maior fuerit [illegible], non perdetis voluptates, si minor, [illegible] habebitis [illegible] apud vos voluptate vestra. [illegible] quamuis vestras delicias [illegible], sequuntur [illegible], sequuntur clandestina [illegible], quae, cum palam [illegible], vobis infamiosa sunt. [illegible] omnes [illegible], vobis [illegible] sunt. [illegible] quoties [illegible] oblectamentis suis [illegible] procurauit [illegible], [illegible] furias, odia, [illegible], [illegible], & quae [illegible] sunt, [illegible], bellis; & denique, ut Prosper ait:

Ex quibus breuis & peritura voluptas
Edita perpetua semina mortis habet.

Relinquo istas cum suis [illegible] vobis. [illegible] quae [illegible]. Per ipsam vitae [illegible] aedificentis mortem: [illegible] fundamenta vitae, cum sine modo [illegible], [illegible] mediocres istas [illegible] nunc vestrae [illegible] fundamentum, & dum [illegible] fecistis, [illegible]. Miseremini, si non animi, vestro [illegible].

[illegible] tempora, quia [illegible], dum cibo
[illegible] cultu immortalitatem quaerunt, [illegible]
[illegible] sunt [illegible], etiam ipsi corpori
& quod non putatis modo, ipsam vitam per ab-
stinentiam [illegible]. Longaevitatem Pythago-
rae, [illegible], Democriti, Hilarionis, Romualdi,
Pauli senis, beneficium mentis satisfecerunt cum
vita, tranquillitatem longam dedit, reddidit sa-
nam, [illegible] quia sanitatem longam coniuncta secum
voluptatem. Sine vero illis dedit, quod vos, dum
plus vovetis, plus vobis ipsis negatis. Compendia
nostra oblectamenta, profusio [illegible].

Cap. 18. Bene composita est laetitia cum natura, cui
pro pharmaco est. Dilatatur gaudentis cor, spu-
mat festivus sanguis, & [illegible] spiritus
discurrunt, & exultant, ut [illegible], & cele-
brent alternam [illegible]: ipse animus [illegible]
tem [illegible] purpura induitur, rubore fuso per ora.
Pluribus lethalibus [illegible] remedium lae-
titia fuit. Scio etiam nunc quosdam [illegible] le-
thali pestilentia [illegible], [illegible], nec [illegible]
[illegible] viros. Moeror tamen lethalis est, [illegible]
[illegible] spiritus in [illegible]
mali, sibi ipsis compulsione nocent. Sic afficitur
[illegible], [illegible], vehemen-
tissimus à mente perfusus dies [illegible]
[illegible] corporibus officia, [illegible]
& [illegible] maligne alii [illegible].
ut [illegible], corpora [illegible]
[illegible], & [illegible], & subsidio pro-
prio, & [illegible] damno [illegible]: aliunde, in

quam

quam. Si quaeris, vincetur voluptatibus poe-
Afficiam, non tantum infelicia mala? vo- Cap. 19.
luptates ceteras dico,) mentis voluptas dolores,
sed aperta: ignes dolores & tormenta tranquil-
litate sua. Noui ipso corporis summo cru-
ciatu gaudio in multis inter instrumenta cruciatuum,
laetitiam sibi immunem extitisse: notis glo-
riam: Mutij sustentauit dextram ignibus insil-
uientis: Anaxarchi pilam mollivit. Atque, vt
in altum mittamus aciem mentis extra Philo-
sophiae septa, etiam futura vita cruciatus, aeter-
nis voluptas declinat, vtrasque cetera consi-
liaris, hoc solo elogio maxime traducenda. Di-
cimus vir Odon scribit: Demus, si placet, ad
fruendum delicijs centum annos; &, si multis,
decem millium: sed, quae erit ex his compensatio
ad aeternitatem? Sed, qui in eis passibiliter in-
haerent, delicate nos credunt: attamen ignora-
re non possunt, quia deliciae quidem, velut vm-
bra, pertransierunt, & velociter fugiunt; poenae
verò perpetuò manent. Quid, si aequale tem-
pus, & idem spatium esset poenae; esset aliquis
ita stultus, & ita demens, vt eligeret pro vno
die deliciarum, vnum diem poenarum, cum so-
leat dolor vnius horae, & quilibet corpo-
ris cruciatus in oblivionem mit-
tere omne praeteritum
tempus voluptate
transactum.

PROÆRESIS IV

De spe humanis rebus incommoda.

Cap. 10.

NOn minùs decipimur expectatione, quam letitia: Duplicem vero assistentem, & tamquam paedagogum ad electionem, & providentiam sui animus obtinuit, timorem, & spem. Ille prudentior est, ac circumspectior, ista inconsulta, ut plurimum, aut stulta, & quod deterius est, ad adversitates nos convertit, quod benevolum habet. Fidelissima est, (licet non veridica,) & continua comes; ultima, quae nos relinquit: monet, alloquitur semper, (in argumentum stultitiae loquacitatem ubi cessat;) pollicetur, & ad omnia extimulat: sed quia parum callida, & fallitur, & fallit. Ita quia benevolentia spes nocentissima est, importuno errore. Timor minùs assistit, negligentius providet, licet salubrius aliquando res nostras curet, solertior plerumque, magisque veridicus. Taciturnus tamen est, quippe prudentior; quamvis isto silentio peccet: non ex prudentia, ex inertia aut infidelitate est. Certiora sunt, quae solet monere, & necessaria: ista falsa non est benevolentia. Plura mala sunt, quàm bona: dimittamus adhuc Pindarum putantem uni bono duo mala adhaerere. Una tibi voluptatis procedit fames, sequitur gravedo. Separant mala hominum, si alia ex aliis mala pendentia, nulli cohaerentia bono, numero superant innumero.

mera. Quid, quæso, magis in frequenti [illegible] enim, magis in visu, quam parua, quam labor, cur[illegible] tormenta, casus aduersi, morbi, inimicitiæ, insidiæ, mala denique, siue quæ patent, siue quæ latent? Quid, quæso, magis extra visum, & parum quam felicitas, bona, inquam? Nos contrà, quid aliud frequentius agimus, quam sperare illa? Formidare atque ac respicimus. Quid rarius, quàm timere, timeremque illa? Excedunt mala bona: at tamen excedunt spes timores. Magna inæqualitate rebus componimus, contrà cum affectibus committimus, rara bona cum frequentissima spe, frequentia mala cum rarissimo timore. Illhinc cura spei, illhinc timoris verius vindicamus. Philippus Abbas inquit:

Vt multis, vel dulcis spes, vel timor, angor vtrique
Surgerit:

Non sufficiunt bona spei nostræ: superfluunt mala timori, non omnia poteris consequi: illa diuinatione sua decipitur, atque cùm futuri sit, suo semper manens in errore, persuerat ad supplicium multum: nunquam discit experientia, videt lenta & ignaua bona: & hoc ipsum ad se spectare putat.

Cap. 21.

Accedit malorum numero, numerus dolentium. [illegible] condit raritas bonorum, frequentia quæ pe[illegible] [illegible]. Quotusquisque bona recusat? quia non sollicitat? Quotusquisque mala quærit? quia non tristis? Quemadmodum merces displicent [illegible] augent precium raritate sua, & frequentia contemptum: ita bona augent difficultatem suam, &

quia

quia nunquam sit, & quia ipsarum appetitione nihil [illegible] aliquando veniam, incassus aua-ritiae [illegible], [illegible] illud in spem imperij crean-tur Diocletianus animum praedictione a Druide accepta, postquam aprum occidisset. Occidit plures multis suis venationis fortunam, ut bea-tam, in sylvis: praeoccupatum tamen semper vi-dens expectationis suae vocem; iam Aurelianum principis, iam Probum praeuenit; iam Tacitum prehendit; iam praeripuit Carus Egn. imperii. semper apros occidit: sed alter semper vescit pulpamento. Toc incursus passa est caeca spes excruciata felicitatibus alienis. Mala ubique va-gamur, pellimur undique, etiam nolentibus se insinuant: nemo quaerit illa, quaerunt illa om-nes, gratis dantur. Adijce mala esse [illegible], vix desinunt: cum [illegible] acerba fortuna sit, optima, digna & bonissima; necesse est super-ri malis bona. Breue felicitatis spacium capiet pauciora.

Cap. 22. Cautius itaque esset laxare timores, nouis [illegible] gere spes, etiam citra bona ob cupiditatem cer-tamen. Ista tamen amentia nostra est, ut quo plura circumtulerit fortuna mala, non desistimus sperare bona aequalia. Ad quamlibet assulgen-tiam boni [illegible] festina cupiditas; in ebrium quodque experimentum quos unda naufragantes devoluit, ut primum aliquid contigerint, firmis-sime prehendunt. Statim sibi placet, blanditur nobis miseris enim, ut facillimum est optare meliora, ita & credere: parum distat a voto ad

spem

Spes humanæ [illegible] [illegible]
[illegible]. Passim illa lenitas spei [illegible]
[illegible] est : [illegible] [illegible]
[illegible], quibus gravamur : nec [illegible]
voluptas est, quam sperandi, imò nulla [illegible]
[illegible]. [illegible] omne [illegible]
[illegible] est : in spe [illegible], leniter [illegible]
[illegible] promissis [illegible]
Hac quidem parte [illegible] esset spes, [illegible]
[illegible], nisi [illegible] nostris [illegible]
[illegible]. Sine suspicione [illegible], quidquid [illegible]
promittit ; impellimur persequi, donec [illegible]
[illegible] nostro. [illegible]
illud fallax ingenium expectationis ; quod [illegible]
[illegible] timore, [illegible]
[illegible] timemus.

Itaque Vana [illegible] spes est, [illegible] Capi. 3.
te credentem [illegible] fallens, [illegible] simplici [illegible]
spectat [illegible] laborat : [illegible]
[illegible] magnificat
[illegible] reddunt : [illegible]
magnificat.

Quidquid [illegible]

Non est ista [illegible] oculi à longinquo
desiderantis. Deinde magnam partem promissis
non sine exaggeratione [illegible] expe-
ctantis. Velut gulosa [illegible] præcipit [illegible]
[illegible] spes gaudia, & [illegible]
voluptatibus [illegible] labore : ipsa est
[illegible] fortunæ, & [illegible] fortuna. Spes
fortunam sequitur, & [illegible] fortuna spem [illegible]
[illegible] vitæ : [illegible]

[illegible]

... mendacium aliquod sustentat: ipsa spes sine obligatione, promissum pupilli, obligationis sine vadimonio, pollicitatio suspecta. Nullum fideiussorem habere vanae multae spes possunt, nisi periurium infamatum fugerent. Aliena spes dispensat bona. Prudenter Barbarum aliquem ait: Qui vehitur cum spe, socium habet paupertatem. Ipsa spes inimica experientiae. Nemo tam hebes, quem non fecerit provectum experientia, diligentissima magistra: solum in spem nihil est: credimus verum, quam experimur mendacium. Minus itaque falleris cum desperante: fortasse felicior. Expectata mala languent: improvisa bona magis mulcent. Contemptu expectantium se, suos mala demittunt spiritus: bona aestimatione expetentium, velut ferendis se componunt, minus laetius, minus affabilia sunt. Ad haec expectata, dum frustra exciciunt, si mala sunt, delectant; si bona, contristant. Demus illa votis tandem adsequi: interim pendula suspensio mancipiis cuncto tempore.

Spes anxia mentem
Extrahit, & longo consumit gaudia voto.

Cap. 14. Diffamavimus hactenus spem, restituamus aliquam huic nomini gloriam. Non omnium calumniamur expectationem; sed vanissimorum & vulgarium. Stoici etiam monstrant, spem non humanis rebus natam, nisi ad servitutem fortunae. Aeternis dedicatur hic affectus, Deo sacer est. Omne ingenium spei examina, reperies eidem consentaneum, Deo propitiatum. In primis

dens facilis est. Atque natura genitrix primo [illegible] assiduas suspensione, tum [illegible] illam complecteretur affectum illi, cui [illegible] fecisti, innitentem omnipotenti? Deinde, in [illegible] facilis suam facilitatem sentit, omnia [illegible], scilicet, illi, qui omnia est, & potest. Tum securus & laetus est [illegible] omnium securissimae, firmissimae, aeternae, optimae, quae non fallere nequit, nec se [illegible]. Deum igitur, vt solum dilectioris [illegible] [illegible], non ei in vertiginem [illegible] [illegible] cupiditas. Illam denique [illegible] [illegible] spei nunquam non deseremus in vita, ad gaudium aliquid posthumum generosa indole aspirat. Itaque in caelestis innocens est spes, & pura, & tuta, & vera, & sancta, & laetissima est, quaedam aurea gaudij; quaedam clarissimus felicitatis Lucifer; quaedam blanda laetitiae; quaedam pergustus voluptatis; quoddam experimentum Dei. Ista spes securissima est, sine curis est, non habet fortunam fallacem, sed Deum, cuius tam certa sunt promissa, quam data. Istic ergo geminata nos prolongamur per spem gaudia anticipata laetitia. Non a possessione, sed a promissione securas percipias bona. Aeternis voluptatibus adhuc addit spes dies; scilicet, rarum instrumentum est commutandi tempora: futurum in praesens commutat [illegible] eadem fruimur.

Cap. 25.

Ex ista commutatione gaudij tota vita nostra [illegible], quaedam inter tot miserias praeclara aliquando [illegible]: parua enim [illegible]

[illegible]

similis est expectatio; exemplar amicitiam spei, quibusvis nunquam deest rebus; nunquam illa sequitur fortunam, cùm omnes eam deseruerunt, adest sola, fidelis Achates [illegible] lecti- [illegible], subinde de vita. Contentionem & dulcem somnos parit, corpus benè culturatum reddit & pingue, ut solertissimi Medicorum aiunt. Plus de virtutibus meretur, quarum nutrix est; & spiritus, & vigor: anticipata salute dispendiis laborum, & quibuscumque probatis adiutoribus. Magnas impensas charitatis suis praebet sumptibus, ardentes expeditiones amoris. Ipsa quoque omnium fortissimus agnoscens obsequia spei, suas delegat vires, in sui primitias roboris sufficit, propterea fortissima

Spes bona dat vires.

Omnem lancinat moerorem; omnem trudit moestitiam laborumque omnia auget, & ne temeritatem arguas, felicitatem superat. Omnis fortitudo, omnis felicitas virtutis, in spe est, velut in Pterelai, & Samsonis crine.

PROÆRESIS V.

Desiderij usus.

Cap. 26. SPem agitat ardor desiderij, praecipitat cupiditas. Facilis gradus à desiderio ad expectationem, [illegible] impatientia [illegible], declivi progressu cupientes labimur in spem. Isti affectus, spes

tia loco, velut marina aqua, sitim prouocantia.
Qui plus habet, plus eget: premitur duplici ege-
state; eget pro se; eget pro tot [illegible], egentibus vi-
que ipse pro aliis desiderant. Credo, si sensum
exprimere possent, eum gemitu clamarent, &
interitu expostularent omnes vocibus. Magnæ
egestatis causa non ab inopia est magna, sed co-
pia. Qui plura habet, pluribus eget: non tantum
eis eget, quæ habet; sed per tot eget pluribus,
quam habet; ad plura illa, quæ habet, opus est
desiderare, quæ ipsa desiderant, aut exornationi
suæ, aut conseruationi, aut defensioni, aut fru-
ctui. Verum certiorem opulentiæ cognoscendæ
regulam petabis ex his, quæ adsunt, an quæ de-
sunt: Dic mihi, quis, qui habet plus, an cui minus
deest? Istum credo nimium illud propter istud: non
cupimus habere res, nisi ut non desint; & quid-
quid sit, ad diminutionem cupiditatum illud est.
Si pauca deesse petes, pauca optabis. Atqui, ut
minus desit, minus habendum est. Fugate copia
egestatem quærimus, non tantum infortunatis,
sed calamitosis vocis in contrarium cadentibus.
Pluribus opus est ad fruendum, tuendumque
plura. Diues, magnus patronus egentium re-
rum, pro ipsis, quæ ipse opus habent, desiderat,
id est, eget: sollicitat, velut tutor pro pupillo.
Nunc quæro, quo pacto his egestatibus te pau-
pertatem: sic vero indigentissima ista fortunæ
instrumenta. Quomodo satiabunt, quæ fame
plena sunt? Citius abstinentia harum rerum te
satiabis. Si ieiunes, satur eris: sola enim fami

imperat

[illegible] frangere tempus: longa fame [illegible]
sa cibo languet, cum minimo contentus. Minima
ista [illegible] sufficiunt [illegible], [illegible]. Merito
lamentatur Gregor.: Væ, non his, qui perdiderunt
corporalia, sed qui perdiderunt [illegible]
nulla enim passio superatur, nisi per ipsam [illegible]
enim edendo consumitur fames, sed fructum [illegible]
habendo, siti.

Cap. 18.

Cæterum, non mirum, omnia non explere [illegible]
nem humani cordis sinum inæqualia illi sunt ad
mensuram Dei fabrefacto. Illud mirum, [illegible]
cupiditatem, totum id, quod cupiunt, adeptam
non quiescere. Cupiditas diuitiarum cur diuitiis
non expletur? Hinc solam cupiditatem dico,
non omnem famem cordis. Ambitio, cur ipsis
non mitigatur honoribus? Libido, cur ipsis vo-
luptatibus non placatur? Si diuitiæ hoc sint, quod
iactant, ipsarum cupiditatem ipsæ satiarent. Idem
de gloria, idem de voluptate dico: si ita solidæ,
quod fronte promittunt sua, suis satiassent,
suis [illegible] [illegible] sitientem cu-
piditatis, non exigerent. Non sunt itaque, quod
ostentant inani facie. Non est culpa voluntatis
illa transfusio, sed ipsarum rerum [illegible]
tium, seu opinionis nostræ falsificantis est. Non
inuenit, quod optabat, cupiditas: [illegible]
Corruptissimum ipso nostro iudicio [illegible]
pulsa ab amentissima cupiditate. [illegible]
non esse opulentiam, non honorem, non vo-
luptatem, quæ iniustè nomen [illegible]
Ideò suis contentas [illegible] [illegible]

paciens opes, honores, voluptates, nihil horum sentit accepisse. Opinio animus sapientius in ante-re perfruentis, demum apprehendit falsa, quae melius appetitus saepe reprobauit; dum alia petit, alia relinquit. Hinc aeternus hydropis mentis: hinc aeterna circuitio cupiditatis gerentis, opinionis impo-nentis: restaurat illa sua vana, haec sua figmenta: illa ad verum aspirat bonum, haec falsum obiicit; & cùm illa sensum satietatis sine fide fallere ne-queat, restituit desideria periculis pari explica-nis ludibrio. Ita perpetuo ducimur errore.

Cap. 29. Sunt quaedam apud Indos volucres, (ubi na-tura fecundissima est monstris,) quarum cla-mor aduocationem simulat, Hispano sermone hunc sonitum reddit: *Ola aca ola.* Nostris idem sonat, ac Latinis: *Heus hic es.* Istum multi clamorem audientes sibi vocari appropinquant, quà vox descendit: cum accedentem intuitae fu-giunt, & remotius considentes, inde restaurant clamorem eundem: pergit ille, qui inceperit quaerere vocantem; rursus, vicinum illi ad-volant volucres recinentes illud: rursus se-quitur ille, donec per diuersa nouisque loca, & ignota amittit viam. Fuere multi periculum in hac inquisitione. Non aliud est indicium rerum periculosum, aduocantium ad se simplicem vo-luntatem. Boni quaedam clamorem edunt, nata educatione: quidquid placitum, quidquid pulchrum est, non solum vocale est, sed suaso-rium. Singula vociferantur dicunt: Heus huc est bonum. In se illud promittunt: occurrit cupidi-

tas,

tas, id verum [illegible], fallimur: statim [illegible] alia hæc boni species, sequimur [illegible]. [illegible] effugit, quod placebat, iterum sectamur illo, [illegible] [illegible]. Ita semper prohibetur cupiditas, nunquam venit. Sic aberramus, sic [illegible] desiderij imitatio perimus, sic fallimur illis [illegible] bonis. Cum consequimur, non [illegible] transfuxerit alio species boni. Ita [illegible] [illegible] penitus: [illegible] comprehensio [illegible] [illegible] desiderio angimur, [illegible] fame [illegible] [illegible] opata. Fugit illud, quod placebat, [illegible] nostrum, quoque vestrum [illegible] [illegible] cupiditatis volutabro.

Verum quod dico, latius est; non solum non esse bona, opes, honores, voluptates, sed nec opes esse, nec honores, nec voluptates: etiam ipsum sui improbum apud probos nomen amittunt. Adlicio, non solum non esse opes, sed inopiam; non gloriam, sed humilitatem; non delectationem, sed cruciatum. Diuitiæ plerumque inopia sunt, honor ignominia, voluptas acerbitas: cum diuitiis non dites eris, sed pauperior: cum honore & potentia abiectior, magis seruus: cum voluptatibus tristior. Diuitem illum, cuius cumulauit [illegible] annos feliciter eadem, pauperem se vidit [illegible], adiecit curas; somnum abstulit [illegible], tantum [illegible] illi [illegible] fecit opulentia, quam [illegible] inopia. Vide: iam indigas diuitias: Diuus [illegible] iam indiges famulis, qui administrent, qui seruent [illegible], qui te [illegible]: iam indiges magnifica [illegible] & domus magnifica magnifico apparatu,

 atque

atque supellectilis [illegible] placent, si [illegible] alia alia desiderant, alia aliis egent. Atqui pauper est, non indiget superflua domo, nec inutilibus vestibus, nec famulis multitudine [illegible]. Illum lauto affectum, indigentia ista specie honoris [illegible]. Aman super verticem imperij Assyrij erectus, cui omnes parebant, subditum senex vilius. Ita estimationis [illegible] mis subiecta sunt. Magnus honor paruis etiam iniuriis patet leuissima magnam grauitatem videlicet. Tam pessime superbiæ prouisum est, vt e minutissimis pendeat magnitudo, quam negligere facillimum sit. Quæ incommoda, quæ curæ, etiam dum non pœnitebat, magnæ erunt Dauid voluptatem, cum domum [illegible], [illegible]que Vriæ ire nollet? Quæ voluptas erit, cum multæ curæ, magnæ timidæ suspensiones sint, ne in publicum exeat adhuc pudens; ne ex [illegible] dictam, iterum se agnoscens timet se ipsum; [illegible]que fastidium, [illegible] pessima valetudo. Num diuitiis inopes, honores fastidiis, voluptates felle explebuntur, an [illegible]? Ad iniuriam nostram ista capimus, nec aliter, quam qui [illegible] mortis suum incendium conciperet: [illegible] vitam bibendo periculi [illegible] [illegible] voluptates, occidunt & capiunt.

Cap. 31. Desideriis animum extendere incipit. Egregie Theocritus dixit, animam concupiscentem captiuam esse. Non est inops, qui multa desiderat; [illegible], quam [illegible] desiderentia. Consumenti commissariis [illegible]

felicitatem plura concupiscit. Pessime & stultè committeremur pretioso [illegible] vitæ [illegible] re. Si tibi aliquid deesse putas, si aliquid [illegible] in suis rebus reperisti, imple arcas, imple [illegible] ne, pretiosæ te reficere non est, & integer [illegible], & diues, qui nullis diuiditur votis, qui non mu- ilatur desideriis, qui nulla mundi possidetur cu- piditate, qui nec vino eget, communis [illegible] & naturæ parcæ liberalissimis donis.

O nimium felix, paruus cui sufficit vsus
Corporis, vt tantum [illegible]
Non vasto capitur [illegible]
Nec maiora cupit, quam quæ natura reposcit.

Illum diuitem Columbum senem [illegible] illud Arabicum. Qui non contentus rebus necessariis, alia quærit sibi; amittit vsum eorum, quæ habet. Tristitia ista & egestas bona omnea [illegible] contaminare fœtida [illegible]. Si non obtines, quod cupisti, contristaberis: si obtines, contristabis alios, ca perinde lædaberis. Potentissimum militiæ tu- garum, cupiditas est, & vehementior fortunæ con- [illegible]. Dum cupisti, egebas: dum obtinuisti, non es ditior: vterque es pauperior nolente. Magis te inopem facit cupiditas, quàm grauissimi fortunæ furores, quàm naufragium mercium tuarum, incendium domorum, interitus armentorum, sæuitia cæli, quàm iniuria furis, quàm latro hostis. Pauperem non rerum sed sui te facit. Ille solum locuples, qui non cupiuisse non eget, ille nullius est seruus, imò liber & ditissimus seipso, sui dominus est, se possidet; &

quod mirere, [illegible] est imperii & liberi hominis.

Cap. 12.

Adiunge aliis cupiditatis [illegible] impetum: nihil rapit nos, aut [illegible] moderetur. Prouidentissime actum est, quod vehementissima naturalium cupiditatum libido, [illegible] non sit. Pudor & ratio, [illegible] mentem afferi, & [illegible], ne illa fera sine magistra insolescat. Eamdem etiam [illegible] cogunt ad [illegible], & ad nuptias. Eamdem in seruitute bestiam compescit, ut sine alia occupatione menti occupetur mens. Atqui ille impetus cum perturbatione est ad calumniam voluptatum: conturbato appetitu diuisione cupiditatum nulla sana fidet voluptas. Corruptus ipse, quidquid capit, corrumpit: sordidum cilix infusum liquorem inquinat. Nec felicior erit, si uni rei conglobet concupiscentiam: incapax alterius voluptatis fiet.

> *Quid mente caeca miserum torques spiritum?*
> *Tibi dico, auare, gaudium heredis tui,*
> *Qui thure superos, ipsum te fraudas cibo,*
> *Qui tristis audis musicum citharae sonum,*
> *Quem tibiarum macerat iucunditas,*
> *Obsoniorum pretia cui gemitum exprimunt.*

Adeo vna auaritia omnes absorbet voluptates. Excandet aliquando incendium, omnem populorum [illegible] nefaria cupiditate, (ait Synodus Ingilenheimensis,) quae saeuiunt Aetnae ignibus [illegible]. Nec minoribus peruoluitur infortuniis. Elegantissime a Procopio dicitur [illegible] ca-

lamitatum.

[illegible]. Omnium quidem [illegible] certa cupid[illegible] est.

Non illa manibus, omnium[illegible] [illegible] in [illegible] rebus cupi[illegible] desider[illegible] [illegible] luce mendicans nostra natura, [illegible] [illegible]. Grande & confidenti[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Creaturarum [illegible], [illegible], [illegible] vota sunt, maiora ipsa, ipsi[illegible]que amore. Confer [illegible] cupiditatem, amorémque temporalium cum [illegible] [illegible] [illegible], cum ardentissimo amore [illegible] [illegible] temporis [illegible], desiderata [illegible], [illegible] quàm [illegible]. Idcirco [illegible] desideria aut melancholica sunt, aut [illegible] laetitiae. Desideria vtilium mensa [illegible], delectabilium non [illegible] laeta. Cupiditas delectabilis est [illegible] etiam delectatiuum ex [illegible] [illegible], & perficiens opera. At, quod vtile est, possessio [illegible]. Illud perpetuo, dum cupitur, non amatur: cùm amatur, [illegible] cupitur, quia dum amatur, habetur. Desiderium [illegible] [illegible] [illegible] amoris [illegible] est & acerbum: at, quod delectabile est, [illegible] [illegible] sua [illegible] cum amore, [illegible] desideratur [illegible], & quia possessione amorem [illegible], [illegible] amatur, & [illegible] est gaudij. Illa [illegible] laetissima sunt & [illegible]. Dei, & virtu[illegible]. Vtilitas, & delectatio, [illegible] beneficia sunt [illegible] vtilis, & delectabilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] desideramus [illegible] & possessi[illegible]

datur amor cælestis componitur cum voto, &
cum amplexu Aelicæ & cum suo angelo. Amor,
sine cupiditas temporalis, ante possessionem ma-
ior est; æternorum post possessionem. Arden-
tius, cùm consequimur, amabimus, quàm cùm
desideramus: imò & tunc plus desiderabimus,
excellentiora experiemur.

Cap. 34. Ad miseriam nostram in temporalibus con-
ueniunt simul cupiditas, & fastidium: nesciunt
satietatem. Ignota nobis æterna sunt, & bene-
uola; admittunt verò satietatem, & desiderium,
ignorant fastidium. In temporalibus cupiditas
generat fastidium: in æternis obseruat satietatem.
Quid, quæso, in causa est, quòd cupidi tempora-
lium, & auidi æternorum vltra satietatem,
vtrique cupiunt, vtrosque consecutio irritet;
sed illos cum dolore, istos cum gaudio? In vtris-
que cupiditas superstes, quomodo disparis ope-
ratur, lugubris in illis, lætabunda in istis? Ideò
est, quòd in illis apprehensio superat appetitu,
in istis superatur. Illi tristantur, quòd inuenerint
circa spem suam, minus esse, quàm quod expe-
ctabant magnum: isti supra spem experiuntur
maius. Moesta illorum autem cupiditas ex defe-
ctu: istorum læta ex excessu. Illi sua spe frustrati
in abiectione eius, quod cupiebant, dissipant
per diuersa cupiditatem, vt in aliquod occurrant,
quo exæquent desideria: isti supra vota compo-
tes contrahunt in vna cupiditatem, quam ma-
iorem votis sunt experti: velut enim, qui auri
quærunt fodinam, laborant, & qui inueniunt, &
qui

qui non [illegible], vt [illegible]
[illegible] procedit in tempus [illegible]
[illegible], quod delectat; [illegible]
quia delectat [illegible]: [illegible]
& [illegible], [illegible]
[illegible] dolor, [illegible]
[illegible]; [illegible] non [illegible]
[illegible]; non [illegible] in [illegible]; non [illegible]
[illegible], non [illegible], sed per-
[illegible] quadam [illegible] Deo [illegible].

Praeterea desiderium est [illegible] vitae. *Cap. 3[illegible]*
Oportet [illegible], [illegible]
[illegible]
[illegible], [illegible], ad vnum [illegible]
[illegible]. Vni igitur [illegible] est [illegible]
[illegible], non ad multa [illegible]. Sagitta fortius
[illegible] per [illegible] nerui: ita pro [illegible]
[illegible] viribus in propositum [illegible]. [illegible],
quia per omnia [illegible], in nullis
[illegible], ad nihil [illegible], ad omnia [illegible].
Adhuc, quod desiderium est quoddam amoris
supplementum, charitatis [illegible], [illegible]
[illegible]. Vbi [illegible]
[illegible], [illegible] per desideria amor; &
quibus [illegible] viribus, [illegible]
[illegible], [illegible] impossibil-
[illegible]. [illegible] bonitas Dei amori [illegible]
[illegible] desideria [illegible]
[illegible]. Perpetuus desiderij [illegible]
est [illegible] amor. [illegible] est [illegible], & [illegible]
[illegible] & [illegible] est [illegible]. &

latati

lucari per desideria potest, dari, ordari; comple-
cti, explicari [illegible] quaelibet sacrificia
omnium bonum, & finem permittit, atque æter-
nitatis imitatione omne tempus claudit, & immas-
se desiderare, & amare; illud sine principio, illud
absque fine.

Cap. 36. Itaque desideria divina commercia sunt,
caeli & quaestuosa. Quae impendimus vota tem-
poralibus, vana sunt, & inutilia: neque enim illa
obtinemus optando. Deum desiderio consequimur,
nulla res vilius constat, quam omnium pretio-
sissima. Vocis Deus emitur, nihil minoris constat.
Verissimè quidam ait: Licet pretiosissimum
sit bonum; multò tamen citius, faciliusque, vel
solo pio desiderio à te obtineri potest, quam
quaelibet alia res vilissima. Negotiemur igitur,
dum operamur desideriis; horum gratia est. Caetera
desideria, & maximè ipsa quaestus, pestilentissi-
ma sunt: si extirpemus, sani sumus. Hippo-
crates scribit ad Cratevam, herbarium peritis-
simum: Quod si, Crateva, amaram pecuniae
cupiditatis radicem excindere possis, ut
ne ullae eius reliquiae restent, hoc
probè teneto, quod unà
cum corporibus etiam
malè affectos pur-
gares.

PRO

PROÆRESIS VI.

[illegible]

proditorem, parricida naturæ, proditor vniuersi-
tatis, quemadmodum Philo ait, syllabis ina-
lanum.

Cap. 15.

Per odium sacrilegum offendimus naturam contra fas & ordinem mundi, cuius membra sacramento amoris consistunt: sustinent se, iuuant, amant. Elementa licet æmulis scateant inimicitiis, se diligunt; ne noceant sibi, recedunt in remota, vt, quoad possint, sine occursatione [illegible]; malunt loco cedere, malunt fugere, quam vincere, aut expugnare. Ignis omnium acerrimus vltrò, ne pugnet, exulat, fugit ferè nullorum vrbem, ne vicina vi lædat, sed remota foueat. Terra humillimo libenter gaudet loco, vt impenetrabilem æthera relinquat. Aqua gratissimè decedit sede sua, & subit, vt terram conspicuam cælo liberet, ignem serenum. Ipsa natura dulci omnia copulauit amplexu, amatoria colligauit catena. Nectit in primis elementa amica qualitate, instar annuli in oculo cohærentia. Deinde, suauissimam istam catenam per animalium corda ducit; amore & similitudine omnia constringit. Stellarum choreas in cælo, volucrum [illegible] in æthere, armenta boum in pratis, greges pecudum in montibus, cateruas piscium in marinis, turmas ferarum in syluis, amatorius quidam spiritus cogit. Si[illegible] [illegible] venerandam naturæ catenam rumpit [illegible]. Illud etiam sanctum pacis fœdus, ipsis cælis maximè venerandum. Sol, cuius aula secunda sphæra est, contubernales suas habet, & Stilbontem, & Phospho-

Phospho

Phosphorum eodem hospitant palatio, [illegible]
cantantem chori. Argumentum amoris [illegible]
rem cape, cape & lectrum. Ipsi Planetae [illegible]
ui choreas agitant, celebrant Principem [illegible]
in pignus dilectionis coronant, [illegible]
[illegible] in cursibus, in speciem quinque [illegible]
nunc transfigurant, nunc sequuntur, nunc [illegible]
gunt, nunc subeunt, omnibus blandiuntur [illegible]
[illegible] Ipse Sol medius inter quinque erraticas [illegible]
eidem ludos omnium prospectat & admir[illegible]
gratificatur iubare. Reliquae stellae constanti
pacifica, & inseparabili germanitate, [illegible]
[illegible] gaudent. Luna Regina terrae prior assistit, &
suo clementa infima gremio prior fouet [illegible] &
mulcet.

Cap. 13.

Omnis in claritate natura fundata [illegible]
in amore adiutura verbo: [illegible] solum odium,
[illegible] si illum innocentem quaeris extra [illegible]
[illegible] Vim odij non vitiosi, sed naturalis, [illegible]
contra ipsam esse naturam: amicissimus amor
est, amarissima suae prolis. Non daret illum
affectum contra charissima sua pignora, [illegible]
sanctissimas sanctiones pacis, sacrosanctum cha-
ritatis ius [illegible]. Dicet: A natura illa
est affectio: dolis igitur eum dolo: non [illegible]
tur, quod a natura est. Annuo: a natura quidem
odium est; inde necesse est, non superueniens [illegible]
esse, nec debere contra ipsam esse. Hinc & aliud
quod volo, consequens [illegible]
[illegible] id, quod extra, aut contra naturam est.
Amiciginitas iste affectus amoris, [illegible]

[illegible], quo ipsa patitur contra id, quod non est in ipsa. Abscondam me extra animum meum, ut inueniamur quid odisse liceat. In summa, vis scire, ad quid odium est? Ad odium malum. Nihil in natura malum est; nemo natura sua malus facit. Ipse Deus perspicacissimis lustrans oculis vniuersam naturae creaturam, omnia vidit valde bona. Dixerat Epictetus [illegible]: Quemadmodum non ideo sagittarij signum figitur, ut non attingatur: sic nec mali natura in mundo fit. Igitur extra naturam malum est, & est contra ipsam, contra ordinem suum, contra harmoniam, quam ratio dispensat. Sola culpa illam frontem habet, solius peccati ista figura fuit. Extra naturam peccatum est: nihil naturae est, & contra ipsam est, maxime contra ipsius dolorem, & gloriam, eaque [illegible] illud solum vere malum est: nihil itaque aliud patet odio: illud feriat ut nos laedit, illud est fulmen praepotentem, ab Inferis surgens, exurens animam integra vagina corporis: illud est exitium mentis, quo a se exul mittit ipsam exanimat animam: illud forma est, quo homo transformatur in Daemonem: illud super monstra illud [illegible] naturae spectrum: illud monstrum [illegible]: illud odij scopus.

Odium Timonis in omne genus humanum infelicissimi culpa, cum nemini nihil voluit odio suo parcere, nisi peccato: [illegible] dicebat odisse, quia mali, caeteros, quia malos non oderant; peccatorum imperatiua non odisse peccatores: ita [illegible] affectiones malitia [illegible] batur.

hatur. Sed confusè affectum gubernantis [illegible]-
lius scindere debemus inter malitiam, & ma-
lum, nec cumulare affect. distinguendum o-
mnia ante est.

Natura quisquis propria non spernit honorem,
In quo utraque bonitatem, quia tua vestis, amor.
Namque, quod artificis summi fecit manus,
bonum est,
Quaeque auctore bono condita sunt, bona sunt.
Diluimus in malis sequentem despiciamus
Sed e malis factis addita non placeant.

Istius diuini Prosperi regulam obseruare oportet.
Nonnunquam saeuiunt in culpam, saeuimus in
hominem. Magna est opus diligentia, vt ex duo-
bus innexum complexis transfodias noxium vnum,
illaeso altero. Gobryas, vnus ex septem coniu-
ratis, qui ingenio Otanis Regnum Persarum
asseruerant, complexum alterum tyrannorum lo-
cum hortabatur, (erant obscuro in loco,) vt vel
per suum transuerberarent corpus, ne ille sibi
parcendo euaderet. Difficilis ista subtilitas est,
discernere in tenebris confusa. Quare in alienis
peccatis nimis, aut cautius est indulgendum
odio, ne indignati factis humanis, indignemur
hominibus. Hispali nocentissimus quidam fi-
nitimus obiicit sagittariis integrum e turma infan-
tulum, vt ictus prohiberet, ne se peterissent, cae-
derent innocentem. Caesar apud Alexandriam,
subito circumsessus Marte, Ptolemaeum Regem
ad extremum secum belli discrimen tulit: saluatus illi
fuit ille comitatus, & causa salutis; difficile hic

detrimento vestrum, seruare alterum; [illegible] que amor mediae. Nunquam alienum est amandum scelus: sed nunquam ita est habenda odio iniuria, vt illum, qui fecit, oderis: illum non odio, miseratione accipias: quò magis scelestus, tum est magis odio dignus, sed miseratione. Quò magis aegrotat, est magis miser.

Cap. 41. In progressu aetatis fecundissimus est ille affectus, vbi amor nostri tenerrimus, & importunus est. Diuersè nostra & aliena insident. Aliorum odium, & nostri amor facillima sunt, & nostri odium difficillima, aliorum amor, & exigua. [illegible] amor festina boni [illegible] mali. Leuissimum sui vestigium [illegible] nostrae imbecilli bona imprimunt, quae nec diuturna, nec pura vides. Mala longiora sunt, & grauiora: inueniunt in nobis, vbi securum figant pedem, vbi insideant tutò, vbi diutius colantur. Subito odium subit; importunè manet; lentè, aut vix exit: magna vi conuelli est opus: fecundissimas radices agit: contemnens solum in nobis inuenit; amor leuiùs haeret, vix stirpem figit: ita delendi est recordari, debemus obliuisci. Propterea tamen amor sine sedimento, sine culmina est; spontè nascitur; iacet eradices, radices manent: nos sumus.

Cap. 42. Caeterùm, quoniam ad intentionem culpae, magnitudinem mali, affectus adspicit, & pro proportione mali vehementissimus. Immodicum malum est: non modica vis sui opus tanto extirpando hosti. Iam putet [illegible] odium ad detestationem peccati,

[illegible]. Solum illud tam [illegible] & [illegible] exigebat vulnere. Inde, cum ad alia [illegible] perniciosissimus est, illa vix [illegible] expugnandæ culpæ, denera ad [illegible] rum inuenit alimenti [illegible] [illegible] materiam, & [illegible] maioris [illegible] [illegible] se ardet, proprium[illegible] [illegible] tot deflexum odium [illegible] mala, tot [illegible] [illegible], tot occisiones, tot mortes, [illegible] Methodes apud Simmocatum ait: [illegible] [illegible] [illegible]. Elogium illud ge-nitori belli odio inscribo Doctori, [illegible] sua docto humanorum malorum, archetypo [illegible]. Valentiæ [illegible] quidquid occurrerit peccati [illegible] cui, exiguum est: & tamen nihil tanta vi valet in tam exiguis malis, nullum [illegible]: nimirum, non aliis, sed peccato natum est. Illud solum ma-lum per se tollit. Quid refert, oderis alia mala, si quod oderis, non aufers, sed auges? Igitur, cum peccati malignitatem destruat odium eius, cu-iusuis mali pernicies est. O [illegible] humani detrimenti! ô [illegible] [illegible]-simum, qui respectu tantam perniciem [illegible]! ô [illegible], quibus cura [illegible] est, [illegible] pec-cata, cum id non possint; qui [illegible] [illegible] possint [illegible] non erit, quid [illegible], si deleas, [illegible] [illegible] & quæ [illegible] animi sui [illegible], [illegible].

Odium mala [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Præmunitur animus hoc affectu [illegible] Cap. 1[illegible].

(ut arbitror) aliquantum corrigendis erroribus seruit ista vis. Regiæ tamen esse, imò diuina est, cui eius vacat necessitas, velut Regi apum, aculeus. Illud ex his, quæ fecit peccatum, nostrum: opinatur solum superfluum; non tamen superflua fecit. Præsidiarios milites non frustrà, imò necessariò Dux designat; gaudet tamen necessarios non fore, ad euentus præparatos. Non vult natura, quòd peccantem oderis, nec vult, quòd pereas: prouidentissima solùm hoc te procurauit phar-maco, ut si pecces, te medicetur; hoc te muniuit præsidio, ut si cadas, te restaures. Habes itaque vsum odij, perniciem peccati: ita in illud sæui, ut etiam spe regressus penitus, fidei rationi, fides Deo. Lacon quidam secum contracturo amicitiam, illam sibi, respondit, fidem fore gratam, quam nec volens nequeat violare. Istam fidem cum vitiis, cum tibi. Nescio quid de monstrosiora impudentia dicam, nisi quod Charidemus Dionis, esse omnes ex sanguine & progenie Titanum: inimici cælo sumus. Deo bellum indicimus, non ferro, non igne, sed crudelius, gulæ, & deliciis pollutis.

PROÆRESIS VII

Modus iræ.

Cap. 44. POtentia odij summa est, nisi quòd contractior & breuior, quemadmodum scintilla e

rogu

rogo subditi, breui perit. Quare idem vitandæ, & ad peccati malum. Dauid monet: *Irascimini, & nolite peccare.* Iram opponit præsidium innocentiæ. Elegantissime dicit noster Diadochus: Cùm grauiter peccato irati sumus, illud femineum, quod in ira inest, virile facimus. Ad[illegible] quid gloriosius: illud femininum, quod in ira inest, masculinum facimus. Quid dignius Diuinitati, destructione peccati? Verum tam salutaris affectus, si rebellet, suumque deserat locum, in maximum imaledium labitur: præ omnibus tyrannis sæuit durius, nec contentus dominatu, nostrum prædicorem iactat: ad ignominiam seruitutis stigmate inurit, notat enim ora nostra, vt nesciome sua mancipia. Periculosissimum morbum dixit Hippocrates, qui vultum immutet. Qualem illum animi ægritudinem putabis, non frontem dumtaxat sed totum perturbantem corpus? Velut quidam Dæmon immanis agitat iracundia; [illegible] reddit, quos corripit: occupat totos:

Ira tumens, flammanti feruidior igne,
Sanguineas intorquens suffuso lumina felle.

Incendit oculos, mutat vultum, ligat linguam, tremulos omnes artus quatit, pedibus supplantat, manus premit, pectus tundit, labia mordet, dat spumantia, vndique rumpitur. Angustum hunc pesti corpus humanum videbis: occupat omnia membra, nec satis capitis in omnibus [illegible] impetu transfunditur. Anne hominem agnosces, quem vides iracundum ex mente non

[illegible]; nullam suam [illegible] ex corpore non [illegible]; nullam faciei [illegible] [illegible] semper sunt [illegible]. O miseram insaniam, quae speciem hominis, in qua ignoscimus [illegible], vitiat!

Cap. 45. Fecisse ad curam spectantis naturae, cum vitia literae, alicuius simulacrum ad exemplum horrendi monstri vellet, [illegible] imagines in confinio Regnorum, aut in potentum locantur, ut necis omnibus, quicumque occurrerit, aut occidat, aut trahatur, aut capiat. Ita operabar ad cautionem pingi illud monstrum, quod pene non ut minimum malum, in exemplum malorum eligitur. Sufficeret ad [illegible] tuam, si te iratum in speculo videres. Credo tum horrore tui ipsius pudorem postularem: sin minus, roga alios, cum iam te placaveris, aut tempus aut poenitudo vindictae, aut ipsius vitij taedium, qualis, cum efferuebas, fuisti: roga, ut te describant. Galerium adeo terruit irati hominis aspectus, ut firmo decreuisset animo nunquam iram admittere: satis fuit semel vidisse irati, ut numquam irasceretur. Nunc, quaeso, quale monstrum [illegible] delinebit, cuius tam foedum verbera vibret vultus; quale incendium flagrauit in corde, cuius flamma in ora deformat, & per omnia diffu[illegible] membra, quali tyrannidi membra occupatur, cum ipsum corpus [illegible]?

Cap. 46. Bonum enim traditur: nescio, an significatione, simultaneum [illegible] dicetur. [illegible] dit, non intelligas [illegible]: impetus motum

supplet

supplet. Magna etiam paruo contineri possunt. Sic illam breuitatem accipio, tum solam, quia subito surgat de longo et cito, quia ad breue tem-pus longum contrahit infamiam, deo maximam, quia in minimo aequalem [illegible] ubi-bus, uitio contrahendo. In breui iracun[illegible] quantum per longum tempus infamia. Deli-quandam per moras amicorum, demissus in ira. Di-mittere animos patere inimicum infamiae esse, non sine cumulo sui furoris malus. Consummatus est [illegible] furor. Craterus, A-[illegible], & Philagon, prodiderunt [illegible] Regis frater, [illegible] quendam septennio durauit [illegible], infan-tem, puerum, adolescentem, senem, maritum, parentem, defunctum, [illegible], socios, functum officiis humanitatis. Gigantes vulgo [illegible] a [illegible] in omne nefas, adultos, viros, Deorum [illegible] [illegible]: ita ira subito excreuit, nec illo [illegible] in-[illegible] & inter uilia Trifarem [illegible]. Per partes, & sensim, & quasi qua-[illegible] subeunt alia vitia [illegible], sine [illegible], sine [illegible], cum vt Fulmen [illegible]; sed magnum percurrit spa-tium: momento perdit multorum [illegible] la-bores, quos longi rogi vix violarent. Fulmen in mentem conuersum ira est: cui primum cedit latum hominis latere: inde per omnes partes in scintillas fractum. Totus homo de inferno est tactus; omnia eius membra, oculos, genas, labia, linguam, pectus, manus, [illegible] que animum praecipitat; utique [illegible], nullum videtur mem-

 brum

brum spiritu suo regi, sed furiae multa dicta, mul-
ta facta praeter voluntatem illius extorquet ira,
agentis itaque extranea vi, & tertium similis: sol
enim dierum, scilicet, in occasum vergens, ira est:
nihil auspicatò facit; infauste desinet, quidquid
furore coeperit: sine consilio omnia tractat, ita
contra votum veniunt. Omnium agendorum
omnem ratio est, quam orbis oculis iracundia non
agnoscit. Instar canis est caecus parentis capa-
lis, & labore actae ipsi domino non parcentis.
Omnia caeca sunt, inconsulta, quidquid fu-
ror agit, ipsam dominatricem rationem pri-
mum laedit.

Cap. 47. Illud quoque naturae curis debemus, contra-
xisse hunc furorem. Si parca superfluorum est,
non erit malorum liberalis: quid enim magis
vacuum, quam nocentia? quam mala, si sine usu
boni? monstra sterilia facit, nocentissima anima-
lia non fecit longaeva: iracundiam etiam brevem
fecit: quam quia erat necessariam videri ad de-
testationem vitij in imagine aliqua, nocentissi-
mam durare; breuitatem excogitauit eius, et
impetus magis terreret, celeritas minus noceret.
Si pertinax ita fuisset, perditum esset de rebus
humanis, actum penitus de hominibus. Adhuc
cum breui durat, quid prius? Propè Inferno com-
parabilis, si maneret; nunc incomparabilis aliis
damnis, & quaedam praelibatio, quaedam prae-
cox Inferorum poena dicta; nec ardor decis-
sum caler; nec inutilis poenitentia, cum defer-
uet, damnorum irremediabilium, quos ad
longum

longos dolores breuis facit impetus.

Satis iam damna iratum sequentia consumma- Cap. XII.
dam; nunc rideamus amentias. Nihil equidem di-
gnius cachinno. Quid, iracunde, vis? Damna vl-
cisci? Addis iam ineptissime, quod non pertulisti,
mali quod non patis, alium facis. Vtrum maior in-
sania erit, contradictio votorum, an ignorantia?
Verumque puto; quam egregie facit vindex primo-
genita iræ. Qualis dementia erit, medicamentis
ægrotum, si non parti læsæ, sed alieno corpori
pharmacum adhibeas? Vulnus tuum non clau-
dis, si aperias seculo ictu alterius latus. Dam-
num, quod putas tuum, non sarcit aliena vindi-
cta. Non est vlceri proprio fomentum, epithe-
ma extranei: non fluit cum alieno sanguine bal-
samum tuæ plagæ. Quid igitur vis, iracunde,
id est, insane? vlcisci damnum restaurare? Duo
sunt mala in hoc, quod gemis, damnum tuum,
& scelus alienum. Vtrum horum reparare vis?
Neutrum reficis: damnum tuum alieno non
tollitur: scelus alienum tuo non delebitur, prouo-
catum potius. Ineptissimum, perfidumque reme-
dium malorum, vindicta est: nullum tollit, tol-
lenda duplicat: in quorum præsidium eligitur,
prodit. Satis tibi erat damnum illatum; cur ge-
minas questio? Culpa pœnam vis tollere. O
amentissime, inuertis rerum ordinem, addis pœ-
næ culpam: illum sanctissimum iustitiæ tenorem,
quo culpam sequitur pœna, peruertis vis, vt pœ-
næ tuæ succedat culpa. Insanis, facis iniustitiam
Insane. Ridiculus paralogismus ira tua est: in-

calumniam animal tuo iustificas malo: habes culpam, & poenam. Tantane foret inaequalitas, aliquam sine culpa poenam esse, cum tot sint sine poena culpae?

Cap. 49.

Maxima ista dementia furoris, quod tibi eligas, quod peius in inimico vides. Quid culpa deterius? Faciendum opus, quod factum detestaris. Exemplum eras, qui malus tibi es, inimicus [illegible], quod odis: ipsum, quem aspicere requis, in speculum adstares, in exemplum. Adeone placet inimicus, ut aemuleris, & ut quia insidia tua superet? Poenam quam inimicus fecit, ut culpam, verum dicam, utrumque. Nemo nisi violentum laedit, nihil volens patitur. Tam ineptus iratus est, ut id ipsum, de quo timet, facit. Simile omnibus iracundis fato contingere ac militi cuidam [illegible] fata sua imputarent: noluit: Alius loqui respondere, donec victus importunitate interrogantis, intra triduum dixit moriturum. Iracundo oraculo motus miles, arrepto pugione, Vatem transfodit: mox captus, reus homicidii, intra triduum suspensus veracissimam praedictionem fecit. Ita est; magnum malum sibi fecit, quod timet, certo & maius, & stultissimo, fallacique [illegible] ctis, quas ab alio expetit, poenas a se petit. Cur [illegible] honorem tuum [illegible] alieno damno reparandum, solam vindictam fulciendum? Quid [illegible] tam turpi basi stabiliri poterit firmas, si putas omnem futurae famam, famam ita, impatientia. Si hoc credis, putabis tum Deum insipientem, qui patientissimus est, qui ignoscit, qui

ultra

vltrà beneficia, & nostra innumera scelera be-
neficia sua vincit. Quis [illegible] homo? [illegible]
quam Deus? Et tamen cum patientia illum sem-
per [illegible] sustentat.

Sed age vindictam ab inimicis sumere, quam illa Cap. 54.
tamen iustissima lege, vt à maiori incipias. Iniu-
stum est, si nocentium ignoscas, [illegible] pœ-
[illegible] victorum. Maior enim omnium [illegible]
tam tuam habes: hæc plus te offendit [illegible]
aspiciens vindictam. Primo inimicum deleto, pro-
cede ad alios. Iustissime Plato seruitium in ser-
uum suspendit vindictam, Celerem, quem nisi
irasceretur cæderet, propter quod alius seruitur, non
seruit: indicauit primam vindictam [illegible]
sua fuisse, de qua prius vlcisci voluit. In primis
e domo pellendus est hostis, quam alij per pla-
teas quærendi. Prius voluit Plato, postquam sen-
tit irasci, flagellare iracundum dominantem,
quam seruum; suspensum diu tenuit dextram,
quam [illegible] cæsuram. Rogatus quid ageret
Ab iracundo, ait, exigo pœnam. Transtulit ad se
supplicium: digniorem censuit flagris iracun-
dum dominum, quam negligentem seruum. Nec
dominatum se putauit, dum in sua potestate non
erat. Maior atque causa [illegible] est,
quam [illegible] animalium: atque si solum respi-
ciamus ipsam iram, quam in animalis, [illegible]
[illegible] æquali [illegible] iratus fuit [illegible]
[illegible] Age, [illegible] iratus tibi
[illegible]

Illud [illegible] genus vindictæ est, etiam sine Cap. 55.
damno

damno tuo, cum bono inimici [illegible] penetrantius bonitate & beneficentia vulnat: ipsum sauciat etc. Non est ignobilior victoria beneficiis, quam sceleribus parta. Velle citius quam benemerendo vinci, timidi est certè, & stulti: quia bonum te praesumis, non vis à malis offendi, anne à bonis malles? Illud fieri nequit, nisi fiat, vt tu bonum te putas, id est, pessimi. Vt quid irasceris, quòd mali te offenderint? an quòd mali sint? Quod suum est faciunt: tu, si bonus, quod tuum fac, cura bonos facere. Illud vltione non facies, quae, cùm te reddat malum, malos non reddet bonos: patientia potiùs, si non bonos, beneuolos saltem reddet; an minùs te vltum, quia meliorem? Satis se de pessimis vindicauit, qui melior factus est: illustrior virtutis dignitas damnat iniquitatem qui melior offenditis. Si amas etiam malos. Multa in spe diligis, frumentum in semine, fructus in stirpe: dilige eum, qui potest amicus esse, qui bonus, (licet nondum sit,) & fortasse te melior. Quisquis diligit aliquid, id, ex quo fit, etiam amat: materia non est negligenda: amat ligna & lapides, qui amat domum: si bonos diligis, etiam malos dilige, ex quibus boni fiunt. Ama id, ex quo [illegible], ex quo iustus, vnde amicus, vnde Angelus. An fortasse non, quia mali offenderint, irasceris; sed, quia te bonum & aequalem periculosum quaeris? nemo bonus ad vltionem venturus: nulla duelli lex te compellet inaequalibus pugnare armis: superare nocendo malis viribus, artibus, dolisque fas est: haec

bonus

bentis arma non habet, excusabitur. Satis est esse obiectione reparare malum: ista vindicta incongerit tibi, munit etiam belli etsi non meruisse iniuria tantundem est ac non accepisse: tamen parua diligentia supra humana consilia, & omnem potentiam, quod factum est, non vel etiam modo, infectum faciet.

Impetus ipse ultionis ad veniam te flectere *Cap. 32.* debebit: quaedam tutela & amor tui sollicitus vicissim, at, si te amas, cur tibi placet, quod in alio displicet? Ab iniuria tempus solum iniectam distinguit; non excusat. Praecipitans appetitum nisi obstantem malum parat tuum subiectum boni: velut apis in nullum fecit ictum, nisi cum sua pernicie pungit aliam apis, ipsa perit. Risu excipias contumeliam tuam, & irrisibis contumeliosum: alioqui honorabis scelus iniustum, quem verius aversaberis. Suspicis, a quo dules despici. Aut iudicium, contumelia est, aut maledictum: si iudicium, ad eruditionem patientis est: si maledictum, ad pudorem dicentis. Adhuc, aut non accipere est, & diuinum, & tunc ad interpretationem bonum. Multa conuicia nobis facimus, quia interpretamur. Itaque ferenti, aut bona contumelia est, aut non mala. Nonnullis ad quotidianam laus fuit, fortasse erit contumelia ad gloriam. Quid malefeci, dixit Antisthenes, cum noui laudari. Gratulari quoque possis, qui male audit, si non de conscientia, de suspicione benefacti. Maxima beneficia, quae bona mens non potest gratia soluere, poena solet iniuria.

Certe,

Certè, si inuidus suæ linguæ dominus est, ego pœnarum auctiam: imò præualebo duplicatis armis. Potentiorem illum Antisthenes voluit esse duas aures, quam vnam linguam. Cur irascar sustinendo odium, quod ipse de me, aut pene sæpius ridens dixi? Cur offendor, quòd alius me insectetur, & probet sententiam meam? Cur succenseo, si verus dicat, quod omnes vident. Sæpius mihi contumeliosus sui, dum putaui contumeliam, fortunæ libertatem, aut naturæ necessitatem. Sæpe mihi obieci, sanis expedicam, dum puduit, dum colui impexperitam, tacendo eam diligentia feci; imperperitum ab alio eam patientia destruam. Grauiter lædentem lædit, qui non dolet: transmittit dolorem in agentem. Is, qui lædit, dolebit, si non lædis læsus. Ad hoc lædit inimicus, vt doleas, & sua destinata. Volo ipse dolebit: si non feras illum, feries dum inuidiam, beneuolum, qui infensus erat, facies. Dic, à quo accepisti iniuriam, ab homine, an à malitia hominis? Ab illa, dicis; ergo in illam insurge, illam perde, non hominem. Atque Gregorius ait: Qui in iniquitate sua necat iniquum, eò quòd odio habet iniquitatem, & vult eam delere, fallitur: mortuo enim iniquo in sua iniquitate æterna est iniquitas. Qui ergo odit iniquitatem, det operam, vt corrigatur iniquus: & sic peribit iniquitas eius. Sed, quicquid de alio sit, plenissima erit patientia. Fulmen inquietat non ferire dormientes, quorum cedunt, nec alio pacto resistunt.

Illud

Quid? ingentium irae satis contra propo[illegible] nullus constat tormentum, nec tam crudelis [illegible] natura est, quod insidias nobis pararet, nec tam [illegible] ingrediens [illegible], quid admitteret? [illegible] ad versus alios homines, cum omnes exercitus [illegible] hospite sinceris habitu, armaque bellicum [illegible] etiam: nec superflua, nec aliena est. Vacillet [illegible] sine armis, desiderarentur arma contra ea, si [illegible] & clausus illam dedicasset, aliena in illis [illegible] vitio non consularetur natura, ubi numquam peccatum semper innocens fuit. Adde, quod in[illegible] biles, imbecilliora sunt, mulierculae, infantes, senes, aegri: inepta natura esset, si pugnae debilissimos legisset. Igitur iram dedit adversus id, quod armis & robore non indiget: adversus passiones stultas, adversus voluptates, adversus vitia, ut illa conscriberet, illas arceat, compescat, haec limitet. Spolia mores iracundiae adversus vitia compositos: aptissimi sunt; tota illa tyrannis & dominatio superba in scelera laudatissima est & necessaria. Non segniter, non infirmiter expugnandum est culpis, in quarum desolationem edit natura negligentiam, aut imbecillitatem. Inde simulationem furorem facit, ne vis eius minor esset, nec particulam vitij vult admitti. Celerrima omnes animi copias sua convocat, ut tantae malae praestò semper sit. Ad haec, indepen- dentem summe velocitatem dedit: magnoque consilio inconsultam facit iracundiam: nihil pro pone sine superfluum mora facit: vacat deliberatio, an non sit peccandum: non est opus expe-

ctare

clare consilium iam esse contra consulere, nam eum, nam sceleslus fiet. Remedium longe tamen sanctissimum: semper resistendum sceleribus, nunquam cedendum: ne ad id, quod necesse est, consultationem necessariam esse. Quare rationabili est in ira ipsa impatientia rationis expectandae: inequitque impetus sui diligentia hominem mentis, non animi. Plato passionem irascentem animae propinquiorem rationi dixit. Lutamur ira aduersus libidines: magis rationalis est, quam vireus concupiscens.

Cap. 54.

Tali itaque expugnatore egebant vitia, fortissimo, impigro, terribili. Talibus, tamquam cardinalis armis voluptates sunt. Verissime Diadochus iram dixit naturae telum: malo, quam nis nostro, vsi sumus. Velut gladius in amentis, aut pueri manu vulnerat habentem, cum ad defensionem scita nostrae naturae arma nos fecerint, laedimur ira, qua defendendi eramus: fortiter vibranda in omnia scelera, & malignos impetus cordis. Consulte enim dicit, non gladium procul a vitiis summa cautio continendum, quorum omnis vicinia vitanda est, & peracta pernicies pugnandum omni proluuione accensus.

* + *

PROÆRESIS VIII

Timoris usus, & utilitas.

PAri atque iram ab ista [illegible] timorem ad nostrum tormentum, quem fecimus [illegible] [illegible] felicissimum genus, & plenum [illegible] ingenium cornucopiam: plus enim [illegible] [illegible], quam malis. Processit insania, ut ipsa vitia fecerimus pericula, ipsa bona timenda, dum pro ipsis timemus. Non dominatur in malis pe[illegible]; sed in timoribus periculi, in spe bonorum. Dum metus est, ipsi, aut periculum est, aut damnum. Maturamus timendo dissi[illegible], praecipimus tristitiam, anticipamus mala, imò multiplicamus. Inani providentia, plura mala timemus, quàm sunt: multa, quae non essent, sunt quia timemus; & quae sunt, [illegible] a metu maiora esse. Itaque timor noster plura mala facit, vel maiora [illegible]: aut amplificat [illegible] diuturnitatem, acerbitatem auget. Quae imminentia sunt, molestiora sunt: plerumque [illegible] bis ferimus timendo, quàm patiendo: minora in se sunt quàm in formidine; suspicio exaggerat ignota, & in peius vergit. Omnia intemperantia [illegible] leuia [illegible] sunt, qualia erunt mala? Ad hoc, nec tantum mala putat, quia longe sunt, quia [illegible], & in immensum periculum [illegible] damnum. Ad exaggerationem animus, supra [illegible] [illegible]

Cap. 1

[illegible] quæ [illegible] ne [illegible]-
[illegible] periculum [illegible], [illegible] cau-
[illegible] ad [illegible]. [illegible] Pache-
[illegible] & sic [illegible], quod
[illegible] patrem, [illegible] se [illegible]
[illegible] subierunt [illegible].

Cap. 56. Metus itaque est [illegible], inge-
nium prolongabile [illegible],
Nec tot crudelitas reperit humana cruciatus,
quot timiditas. In quibus [illegible] fortu-
na, non ignauia, prouidentia nostra. Imprimis cu-
[illegible], per [illegible] prouidentiam
[illegible] quid in eum [illegible], quam-
[illegible], ut duo [illegible] super ca-
put [illegible]. Quæ maior miseria, quam cũ
[illegible] fuit? Domo egressus [illegible]
[illegible] circumdatus fuit. Certè
[illegible] prohibens [illegible] pro-
[illegible] videre. Et quod maius [illegible]
[illegible] illo timore periculi? Nescimus, quia [illegible]
[illegible] nescimus, quando [illegible], [illegible]
etiam meridie.

Velut pueri trepidant atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus.

[illegible], Lucretius enim Solis [illegible]
[illegible] nihil in die videmus. [illegible] omnia [illegible]-
[illegible], semper tristes [illegible].

Cap. 57. Minima fuisset miseria præsentibus malis,
[illegible] ad omne tempus
[illegible] absentia sunt, quæ [illegible]-
[illegible] nos [illegible] plus nos [illegible] mali, quæ
[illegible]

quæ ſunt, quàm ea, quæ ſunt; plura illa [illegible]
nam plura [illegible] quàm [illegible]. Metus
omnia [illegible]. Magnum illud infelici-
tis [illegible] timor, ut, plusquam patimur,
pateremus, cum timemus, plusquam [illegible]
bis patimur mala, cum ſunt, & cum [illegible].
[illegible] magnam [illegible]
[illegible] ægritudinis [illegible] ſunt, cum [illegible]
ſunt, ſemper mala [illegible]
[illegible]
te mali [illegible] iam reipſa afficimur. Atque timoris
[illegible] malorum [illegible]
[illegible] eſt, cùm pauca [illegible], plura
parit, plurima [illegible]: nam, ſi ipſum compa-
[illegible] timorum, triplicem: Cùm nos ingenioſos
[illegible] periculis, in-
[illegible] mala expectemus. Timoribus iam [illegible]-
[illegible] animus facillimè malis cedit; victus [illegible]
[illegible]
[illegible] repetitione vulnerum mi-
ſerè concidit. Age nunc, ad [illegible] veniamus.
[illegible] mali ipſorum timor eſt: nam, aut cer-
tum periculum eſt, aut nullum: ſi certum, nihil
[illegible] timendo, niſi præſumere, & medicamen-
[illegible]: ſi non eſt futurum, [illegible]
[illegible], & præſentiſſimè [illegible]
[illegible] timor iam eſt periculi incerti certum ſup-
plementum, omnium damnum.

Ampliora [illegible], ſi [illegible] *Cap. 38.*
[illegible], quorum [illegible]
[illegible]

antequam cognoscatur, dilapsum: nouissimum est praesens & ignotum: mala diuisa & succedentia temporis successioni accommodata videntur, vt vel si magna sint, non magnam pro distributione praesens sortiatur partem. Maxima leuia fuissent, si non successionem sentiremus, sed praesentiam: minima portio, quantacunque fuit, extrema, dum sunt, minimum est: non spatium, sed momentum, ad quod inter innumeras diffluentis temporis particulas exiguum spectabit. Demus maximum: quod momentum est, non magni momenti erit tolerabilis. Fortasse leuis miseria foret, si non vtique committeremus sensus damnis, quorum leue, dum durant, pondus habent, nisi nos coaceruaremus multas partes, truncaremus praeterita, praesumeremus futura. Quod sensus capere potest, praesens est: inquinamus illud inuenis, vt diuisum per tempus malum timendo copularemus, multa mala vno tempore, imò vno & minimo momento, vniuerso amplecti odio. Tamdiu licet pati, quamdiu dolet: nec verius patiemur pati, multas imponimus doloris. Hac arte, hac stultitia protrahimus contrahendo mala, & longam miserorum vitam facimus. Quia ante tempus patimur, supra iniuriam fortunae patimur: ignaua prudentia, quae distrahere volumus, adunamus: optimum esset differre, quae excusare non possumus. Certè magna diligentia foret discruciandis tristitiis, negligere futura. Fortunatius Dionysio Siculo fuisset, semel perire, quam semper

semper: felicium temporum infelicitate contigit, quam diuitiarum, id est, timida felicitate. Qualem putabis felicitatem, qualem tranquillitatem, cui non licuit, quod licuit? Totam timor corrupit fortunam, &, quod mireris, naturam. Charissima & naturæ & iudicij sui pignora, filios & uxores, Aristomachen, & Doridem, si non in odio, in suspicione habuit; quibus dedit vitam, non confidit genas: à filiabus nondum adultis solùm permisit tonderi: ab adultis, nec à filiabus: & ne horridus vultus etiam sibi horrorem maiorem incuteret, dum aliis timebat, si plus timeretur, plus timere; nam,

Necesse est multos timeat, quem multi timent.

Iuglandium ardentibus putaminibus aduri pilos est passus: tanti illi fecit hæc necessitas cultum. Timor illum priuauit, quo pecora non carent. Neque voluptas potentissima tyrannorum domina illi fuit libera. Nisi exclusis omnibus, & exploratis ad uxores non ventitabat: nec adhuc, licet tutam reperiret voluptatem, tutum se censebat; latis circumdedit fossis lectum, quas ponte commisit ligneo, & hunc clausis cubili foribus detorquebat. Quid? nec vocem illi timor liberam aut tutam reliquit: ab edita concionari turri solebat, non se credens suggestis. Quid deinc suo pectori.

Ad quid ergo timor datus, si per tot pessimus mala, rerum omnium mœrorum, virus tranquillitatis? Certè ad maximum est bonum, &, ut eleganter dixit Theophanes Ceramicus, pharma- Cap. 59.

eum, vt omnes alias malorum : nisi male abu-
taris ; est quædam naturalis prudentia impen-
dentis mali sagacissima, sed vitio nostro infamis pu-
sillanimitatis damnamur ; est quædam præsa-
gium innatum ad cautelam, ad explorationem
malorum, quoddam satellitium securum ad bo-
norum custodiam. Non igitur procacis intuendo
naturæ sinceræ, atque beneuolæ, cum dolis, sed
nostra ignauia, cum timemus ad omnia, quæ pu-
tamus mala, ac commodare volumus, minime ad
omnia confirmatorum. In primis timor non est
ad mala necessaria : nihil horum formidine [illegible]-
dentur : solum præcipitamus tristitiam contra pe-
riculis frustra impensam mentis. Deinde, neque
ad mala contingentia : si vitare nequis, in cassum
te macerabis maxima tristitia, ob id, in quo for-
tasse benignus casus erit. Ne te ante tempus
damnes : ignosce tibi, cui nondum irata est for-
tuna ; nec crudelior tibi sis timendo, quod illa
non committet. Quid? committet: id minus tri-
stitiæ habebis, quantum minus timuisti : breuis-
sima plaga, & in summo ictu sui te percellet. Ne-
que timor est ad ea mala, quæ declinare potes, si
incerta & dubia sunt malis : plura nonnunquam
constat euasisse mala, quam pati : in his & cura
computanda sunt, & pericula, & pro euentu,
aut expectandum, aut cauendum : non magnis
sumptibus minima cauenda sunt : parum sentias
se perdidisse rei parum, & [illegible] ti-
menda. Denique, neque timor est ad mala, quæ
præ timore licet [illegible] possimus : sed quæ sunt

a, his

[illegible] illi omnibus & [illegible] malis, non [illegible] [illegible], sed paulo [illegible], & qualem [illegible] [illegible].

Innotuit itaque enim in nostris malis, in [illegible] mala, & quae in nostra sit libidine vitare. Igitur ad praesidium contra peccatum, illud solum [illegible] tum malum, illud solum in nostra est [illegible] [illegible] in his fidelissimus speculator metus [illegible], quae praevidet, [illegible], et providens, [illegible] [illegible] in consilium mentem, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ad haec pericula. Ille est [illegible] [illegible]; scilicet, in [illegible] sui timor est, non malum: alij enim malorum timores, ipsi mala sunt; [illegible] naturalis affectus corrumpunt: transeunt in id, quod [illegible] [illegible]. Caeterum, evidens signum est, timorem [illegible] ad haec accenda mala, quod certissime & facillime & per se arceat: ipse timor peccati [illegible] [illegible] peccatum, timendo vincat: alij timores non tollunt timendo mala, [illegible] addunt: quoniam malorum remedium non sunt, at metus ille remedium ipse est. Inde alij timores [illegible], ille [illegible] [illegible] & permanens: illi [illegible] sunt, quamdiu malum [illegible], aut inveniunt remedium, ut non veniat; [illegible], quia ipse remedium est, & [illegible] est, non est malum: inde cum ista [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] malis omnibus [illegible] sibi placet, ut quod magis timeat, se non timere. Qui [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] in [illegible], aut arborem ascendit, ibi [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] tamen non esse,

 ubi

vbi securus est: alios timores excludit securitas, hic securitas est. Adijce, ad innocentiam casti huius timoris, non solùm vera mala tollere, sed fictorum malorum timores: timenti ipsi, vera sunt mala. Clauis tradit clauem: omnes timor Dei pellit timores: hic timor securus est, ipse nos tutos reddit; & dum nos defendit, custum Dei agit. Commodè illum dixit Leontius Arabissus, *δορυφορίας σωτήριον*. Generosus item est, non vilitatem præsefert animi, sed magnitudinem, & nobilitatem spiritus: deme illum timorem, audacissimus quisque timidus est: mens enim mali sui conscia, velut spongia imbuta aloës, & absynthij succis, qualibet pressa terrore, mille fortificat riuulis, amarissimas formidines qualibet compressione diffluit felle.

Iustitiæ parentem.

Cap. 61.

Atqui & temporalium metus aliquando innocens & salutaris est, cùm miscetur fortitudini, fiduciæ, prudentiæ, spei. Sunt quædam per se nociua, quæ mixta salutaria sunt; iuuat & venenum confectum: iuuat iste timor, cùm cautio est, non consternatio: spem præcipitem temperat. Nulla est prudens expectatio, quam timoris mica non condiat. Spes, vt vinum fortissimum, nimium exhilarat, & fumum intendit cerebro: temperari opus est mediocri metu, vt aqua vinum, vt cum modo & rationis immunitate delectet. Fauore huius timoris, sæpè fortuna non indignatur spei: refert aliquando illam gratiam spes, cuius etiam fauore desinimus timere, si cessantis speramus. Cupiditatis finis, iuxta

Hecato

Hactenus, timoris remedium est. Verùm [illegible] quia lacunas voto, multiplicamus timores: quia cupimus, ut immortales; timemus, ut mortales. Non omnia nostra cum morte moriuntur; quid formidamus, vel mortem?

PROÆRESIS IX.

Tristitiæ commoda indulgentia.

Restat tristitia, adversùs quam tota Philoso- *Cap. 62.* phia armatur, ad cuius iniuriam plura hactenus diximus, & dicturi sumus. Nunc pro multis [illegible] volumus mereri de illa nonnihil, & excusare naturam, atque accusare nos. Depravavimus quoque illum affectũ, & miseriæ infamavimus elogio: suas tamen vires ad felicitatem habet, & cum natura consensu. Rogemus Platonem: non omnes damnat tristitias: eas potius commendat, quæ gaudiorum origo, aut [illegible] ægritudinum sint causa. Sunt aliqui corporis morbi, quibus indulgemus propter valetudinem: [illegible] in brachiis, & cruribus ulcera, ad cloacam educendi pessimi humoris: vulnere rupta vena aliquando fuso sanguine continuit vitam: ita aliquis sensus animi nonnunquam est permittendus & [illegible]. Præter ista in [illegible] [illegible] est [illegible] sinu, & purgatum [illegible], [illegible] velut [illegible] ne [illegible] intret. Gratis-

simum illud malum est, ut cæterorum sensus non fiunt nisi per illud: hoc tristitia nostra omnis uenia mixta est; omne damnum sine mœrore habet, & triste. Quare sine usu, aut boni, aut memoriæ mali, tum ex maioris collatione boni, tolerandus non est tristitia.

Cap. 53. Fateor tamen, & ad Phœnicis miraculum, albíque corui esse, qui nunquam sit atro pectore. Vbi cibonarum vi [illegible] ulcerato vulnerati sumus, & pulchra terrenarum rerum quocumque dissipatur, [illegible] quædam tristitiæ familiaris. Menander dixit, consanguineam esse vitæ: necessitatem moriendi necessitudinem putans. Verum, non tam informis & æqua est ista dolendi necessitas, quin, si inuictam cupiditatem non habeas, vitari nequeat. Ægroti autem sumus, & debiles; nolumus non cupere, non possumus non mœrere, & velut exulceratam atque ægram ad leuissimum tactum gemimus: nec plura oblectamenta sectamur, quantum vitam maceret dolor: delicatior sensus malorum est. Audi semper contra, quæ desunt, ingrati præsentibus, non compensamus copia plurimarum rerum necessitatem, unius superuacuæ inopiam, quam nec necessitas, nec utilitas fecit; sed cupiditas solertis necessitati similes. Tranquilliter, & ad minimas nostrum dimittimus affectus: aliena, aut non nostra plus amamus. Quid angeris, desit modicum quod nuper habebas? Nam, cum pecuniam non haberes, tam anxius tam fuisti? in eundem nunc statum restitutus es, cur plus mœres? habuisse

buisse auget dolorem ipsius compensatio [illegible]
se, beneficium fuit, gratiam debes fortunae [illegible]
contenta est patientia tua, & pace tua, & [illegible]
pax cum fortuna, non vt aliae compendiis conue-
nit votis: contrariis stat cupiditatibus, si quod
fortuna vult, tu nolis: ideò cùm carebas, & non
habuisti, tristis non eras; & modò tristis es, quia
habebas: possessio irritauit cupiditatem. [illegible]
& ille contentus tum stat, quod nec votis eget, nec
cupere. At si possedisse tantopere apud te valuit,
cur nihil potes possidere? [illegible] cessant, quem
amisisti. Cur omnia, quae habes, perdis, dum non
habes, quod perdidisti? Ausim excusabo ingenium
meum [illegible], quem maximam censui iacturam.
Putabam solùm amisisse vnum, solùm desse
vnum: sed video amisisse omnia, dum amisi
vnum. At, dolor huius vniversalis iacturae pen-
sari debet voluntate; sponte amittis omnia, dum
restant tamen placentes illis vt sequatur. Quid-
quid sponte fit, sine aegritudine est. Iam nulla
nostri doloris excusatio est, nisi ignominia de-
mentiae, quòd tam iniqui felicitati nostrae sumus,
vt eam [illegible], aut in his, quae desunt nobis, aut
[illegible] in his, quibus [illegible] sumus mi-
seri.

Faciamus, vt non solùm mala nos [illegible], *Cap. 54.*
sed ipsa dilatemus bona, [illegible]
nius. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] miserum facies, si bona, quibus cares, computes damna: toties tristis eris, quoties lætus esse poteras, aut putas: maximè misera est, cui felicitas, possibilis miseria est; qui tot numerat mala, quot bona numerare potest. Certè, si absentiam malorum in bonis debes ponere, vellem, vt lyncea transmitteres lumina, penetraresque etiam felicissimorum penetralia: post multos parietes plurima infortunia inuenires, per angulos etiam aulæ [illegible] mala videres, quorum immunem te vides. Bona tua supputa. Præuenires astutias fortunæ ista leuissima diligentia, si mala, quæ desunt, in bonorum calculo admittas. Hoc pacto excedent, aut æquabunt bona malis nunc superatis, & excedentibus. Quotusquisque non videt, & tractat manibus innumera vbique aberrantia, vbique obuia mala; bona autem à longè solum numerat: inde cum factio iniquæ fortunæ superet fauentis cohortem, latiùs illa dominatur, nec vi vinci, sed ingenio potest. Subtilissimum stratagema est, absentiam contrarij in contrarium transfundere, & suis ipsius satellitibus expugnare infelicitatem. Hac arte numerosiores copiæ bonorum erunt: nam, si carentia malorum, bonum est, mala plurima sunt: nam, etsi multa lugemus, pluribus caremus; non tot habemus, quot possumus: quare cum bona plurima [illegible] ab aduersariis ad nos transit exercitus, & alienis viribus vincemus miseriã. Sed demus vinci: quid mœremus? anne lacrymæ expiabunt infelicitatem? Audi Philemonem

Ei

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

frustra licet mæror impendatur malis, quæ non [illegible] impedit non adiicit miseriis, sed addit. Perinde & misera ista tristitia est, quid sit, & non mali [illegible] num, & non mendicandorum: sic, quæ non potest tollere, & quæ non deberet. Ad hæc [illegible] sunt supra malum, sive, ut verius dicam, supra opinionem mali lacrymant. Odit Glaucon [illegible] Calamitas, quæ momentaneam lætitiam, [illegible] transitura, concitat, quasi infelix defleret. Non hunc itaque inutili tristitia visu a [illegible] est.

Nihilominus, ut ad tristitiæ modum accedamus, non omnis tristitia miseria est, sed, quæ facta est. Ne sæpe immodice tristemur, ubi [illegible] tristari est necesse, illud tam valeam dicere, quæ remedium malorum est. Non sine usu istum affectum natura consecrasset, nec nisi alicui bono. Neque leue bonum est, perdere mala: felicissimus mæror est illorum malorum, quæ auferre potest, & debet. Huic non est opus remedium adhibere; nam ipse remedium est: quia ille non mulcet; nam tollit mala: cum plausu naturæ, & quadam illecebra est. Istam tristitiæ laudem in duobus reperio malis, in culpis propriis, & pœnis alienis: non est data tristitia parentandæ extinctæ fortunæ, sed nostræ culpæ [illegible] remedium [illegible], quæ [illegible] mala, sed, quæ fecit: [illegible] lacrymarum suis sinum defluentes,

ipsum

[illegible]

quas ille affectus miscet, ad argumentum gra-
titiæ [illegible] quod suo pectus lacrymas [illegible]
cordis [illegible] dat, unde experimur [illegible]
[illegible] non [illegible] : [illegible] velit illud,
quam miser est. O [illegible] ! ô [illegible],
quæ debitas esse lamentabilis ! ô [illegible] ægri-
tudinem, quæ sanat [illegible] ! Illa tristitia, cùm ad
gustum sit [illegible], minus molesta est. Et inter
ipsas lacrymas, quibus [illegible] dolor, quid
placidum gustat.

Cap. 57. Ad leuandos quoque alienos mærores no-
stra prodest : non leue remedium datur; propter
tristitiam alienam efficientes plures onus [illegible] nul-
li est [illegible] [illegible], ut sic [illegible]
lorum solatium est consortium : quemadmo-
dum meticulosi, si soli sint in aliquo loco, trepi-
dant; si cum sociis, remittunt timorem; putant
enim plures esse, qui [illegible] mala possint. Si
[illegible] periculum, si communicatur, aut minus
[illegible] [illegible], aut [illegible]
sis qui maneret, communicate [illegible]
rat maiorem [illegible], [illegible]
malum; neque diu durare posse, cui [illegible]
gnant. Ad hoc, [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
se [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] propter doloris com-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
sima est : [illegible] benevolentiæ [illegible]
[illegible]. Illæ igitur duæ [illegible] [illegible]
sunt,

ferre, alia remedia egerunt. Denique varia [illegible] pharmaca temperandi doloris praebuerunt. Epicurus, revocationem mentis; Cleanthes, putare nulla mala esse; Peripatetici, non magna [illegible] ut, non certa; Chrysippus, detrahere morbo opinionem mali, si se putat officio functum; Quictinus Sophista, quod sibi semper conditionem communem, eunti de filio consolanti solum respondet: Quis [illegible] hominem esse? Nollem ego puto efficax remedium non mittendi, si non sit remedium cupiditatis: fortasse felicem ad finem, non sublatum, periculum fugienti.

LIBER SEXTVS, DE ARTE VOLVNTATIS.

DIORISMVS I.

Circa differentias bonorum, & malorum.

Cap. 1.

ERVDITIS voluntatis impulsibus, cessant mentis assensus specialius quoque elucidandi, quum affectus contaminat, qui corrupit affectum. Sæpe cupiditas perdit iudicium, sæpè iudicium perditum reperit cupiditatem, aut reparat: vtrumque perniciosissimum, & illius pernicies, & huius salus. Mutuò se perdunt voluntas & mens; mutuò se restaurabunt: quare fauor voluntatis est, informare mentem. Oportet rerum aulæa contrahere, quibus opertæ fuerint, vt nudas, suaque sinceritate perspicuas exploremus sine fuco & larua, sequentes naturam, non famam. Ad singula veniam, postquam per summam discussionem bonorum, malorumque differentias, & naturam, depinxerimusque

cupiditas

[illegible] opinione imaginem. Adoramus [illegible]
diuina nostra speciosa [illegible]
lem primo & indiscreto aspectu [illegible]. O di-
gentissimam ad inutilia socordiam humanam!
Eruellunt herbas, examinant fibras, scindunt,
coquunt, eliquant, exercent se ferro, [illegible],
cupant neruos, distinguunt arterias. Horrescibilem
diligentissimam [illegible] naturae, ut curaret, inuen-
tus est [illegible]: [illegible] per homicidia curiositas: ali
hominem, ut nosset. Summa diligentia explo-
rantur uiscera irrationalium. Rationem quotus-
quisque explorauit [illegible] causas, ratio-
que naturas sollicite inquirimus, & non sumus
curiosi opinionis, laudis, funeris, paupertatis, ui-
tutum naturas scrutari, interna inspicere?

Plura gloriosum boni titulum apud uulgus Cap. 2.
usurpauerunt quaedam mala nostri conspiratione:
posuimus enim felicitatem in periculosis [illegible]
tem minus sunt, quod magis uidentur. Pecuni-
te omne, quod adorat cupiditas, cui dedicamus
uota, unde ambitio suspenditur, quod inuidiam
meretur, quod uel parsimonia minuitur, & quid-
quid cum tempore pergit. Iniustissime bonum
dicitur, amantissime putatur. Lux est, quod lu-
cidum reddit; calor, calidum. Formae titulus
effectus est. Cur, quod te bonum non facit, fa-
ciet fortasse pessimum, bonum putas? Non est
bonum, quod bonos non facit. Is putet uolupta-
tem bonam, quae [illegible] bonum fecit. Opes, si probos
[illegible], quam iniquos fecerunt, probetur ipsum
uulgus, quod probat diuitias, reprobat diuites.

& iniurias potentium vindicare [illegible], nec odio
Sæpissime homines se malos faciunt, ceteris [illegible]
li. Quin, nec dissimulare nesciunt illa bona inu-
[illegible] societate hominum: malis in bonis
morantque, improbos affectant, atque ea amicos
malorum boni amittunt summum. Ad hæc, Deus
vere bonus est, & amat bonos; quibus tamen
minus ista tribuit: certe quia non sunt bona. Aut
Deus malus est, aut illa non bona: quia magna
necessitate Deus bonus est, illa non sunt: distri-
buit etiam malis & hic plura. Vult hoc consilio
contemptum horum bonorum perdere, et pu-
dere id cupisse, quo frui licet pessimis; licet &
brutis, quo Deus caret.

Cap. 4.

Adiice, quod nihil ita efficax & utile est,
quam bonum. Bonum est, quod proficit. Atqui
proficiunt, quæ nec faciunt te bonum, nec tol-
lunt mala? Grandinem capitis aurea [illegible]
ma non leuabit, grauabit potius: angustias cor-
dis [illegible] in arca silens non leuabit: [illegible]
dolorem [illegible] non [illegible] cibus. Quid si
humanæ dignitatis fasces [illegible]
mirabaris, nec bona audebis dicere, & [illegible]
nihil, inutilia, & superuacua. In quo distinguere,
inter superuacua & nulla? Quarum eligentia [illegible]
tiam, ad remedium famis, perinde est, si nasci
[illegible], ac si lapidem. At quæ remedium [illegible]
[illegible] non præstant, quæ ad virtutem non du-
cunt, quæ ad Deum non trahunt, superuacua
tibi sunt; si superuacua, non plus quidem quam
nulla; si nulla, iam non bona. Medicæ [illegible]

inutilia,

inutilia, aut supervacanea dixi; sunt enim illa
quae non nolunt mala, scimus addere. Non est
necesse narrare discrimina, alimenta scelerum,
solicitudines.

Praeterea, magnum momentum addit tempus *Cap. 1.*
titulis bonitati, quem defectura non inveniunt.
Bonum, & integrum idem aestimo: ergo bonum
erit sine defectu. Quomodo sine defectu erunt,
quae defectura ipsa sunt? quibus deformitas sui
exitus foedat? Deficientia sunt ista, iam non bo-
na, iam deformia cum tanto sui [illegible]
defectu, cum ipsius substantiae enormitate. Non
sunt bona, quae peiora erunt, quo fuerint meli-
ra? memoria calamitatis est, antecedens felici-
tas. Tum senex, & calices a consistentia aestima-
mus; vitreis praeferimus argenteos, & aureos,
non credo, si autem fragile esset, vitreum teneat
sui. Fragilis tempore quo sine vulnere per se
dissoluta, stulte putat dicta bona.

Cui, licet adversa cessantibus omnia parcant,
Lege tamen mortis sit facienda fuga.

Video ex his bonis necessitatem miseriae, [illegible]
dignum Prosperum, qui tamen a tempore suo ca-
cipere vitam, & expirare tanta calamitate.

Omnis bonitatum semper substantia fallax est.

Caetera necessario mala erunt, aut tu miser.
Quid delibero? quid diutius protraho? Necesse
fateor tu miser, sive mala, sive bona sint ista mala.
Iam enim malis bonus non eris, si bonus, iam
sine bonis infelix eris, & iam haec ipsa bona non
erunt, cum mala inferant, cum miseriam [illegible]

vitam : duplex autem mala est, aut cum illa te re-
linquunt, aut cum tu illa; alterutrum necessa-
rium est.

Cap. 5. Accedit varietas sententiarum in bonorum
complacentia. Veritas una & eadem est; error
multa membra habet, varium vultum. Omnes
homines, Antisthenes dicebat, bonum esse id,
quod ipsis cuiusmodicumque capit, de ipso se-
num pugnantia inter se iudicia. In ipso consensu
honorum magna dissensio est. Verum in me-
dium parentibus bonum, quod [illegible] opinio con-
cupit, quod non tam ipsa, quam natura fecit, de-
cet. Quantum dissidium circa formam est?
Aethiopes nigrorem & simitatem commendant,
Persae aduncitatem, & candidam cutem; alij me-
diocritatem. Quot item dissensiones voluptatum
sunt? Quid dicam de aliis, quibus non se immi-
sit natura: sed magnum opinionis peccatum
[illegible]? Quot dissidia in cultu, in caeremo-
niis salutandi honoris, in habitu? Certè nihil
[illegible], quod certò sciri nequit, quid, & quale sit.
Nullum certum bonum est, in quo tot errores
sunt.

Cap. 6. Exhibeo quoque considerandam tam hanc
ipsi condemnationem bona, quae commendamus,
commendamus, dum optas tibi; condemnas, dum
soli tibi. Mala quaedam horum bonorum
sedem quaesiuit patrocinium vanitatis: summi enim
boni est unum esse: vides omnia caeteris bonita-
tis privilegia destituta, & cumulum solum eius de-
fendere singularitatis, & solum in te [illegible] ad inso-
lentiam

lentiam attulerint. Quid, si ista secunda sint, quae [illegible] distraxerint? Non eris contentus, si omnia possideas, nisi solus omnia. Erras, summi boni esse, unum esse, non unius: communem: quid & publicum est; unum est, sed omnium. Quid [illegible] Deo bonum? At Deus omnium est, & commune [illegible] census: ista, quae tu putasti bona, cum [illegible] duntaxat sint, bona non sunt. Quare? quia, quod privata sint, nulli prosunt; in primis aliis non prosunt, dum tua sunt. Debent desinere esse tua, ut incipiant proficere aliis: nunquam, nisi alienata, alij non proficient, [illegible] nec tibi. Quid? non proficere, dixi? nocent, dum tua sunt, quia [illegible] & [illegible] alia damna, curas, pericula [illegible], [illegible] invidiam interpono. Si [illegible] malum est, [illegible] magnum malum appendix est.

Iam illam, quam iactant, bonitatem [illegible]. Cap. 7.

mus: ad argumentum potius malignitatis [illegible], quamquam se defendant, [illegible], [illegible], parvulam boni speciem effingunt, [illegible] illam, non ab aliis bonis, quorum potius [illegible], [illegible] praesentia, & velut sui [illegible] effugiunt; [illegible] malis mendicant: qualis bonitas est, quam [illegible] privitate? Incommoda paupertatis, quae sola est [illegible] gravis, commendant divitias: fames exaggerat voluptates cibi: valetudini pretium morbi dederunt: debent malis esse bona, quod [illegible] id est, [illegible], id, quod sunt, in aspectu est [illegible] id est, [illegible], quod sunt, habent, quod [illegible], cum totum, quod sunt, [illegible] dicuntur; illi, qui plus vident, minora vident, [illegible] non vident. Certe non res, [illegible] sunt, pro ma-

longo contemplantur luce. Adiunge, quòd sequentes fugiant, apprehensæ manum non implent. Non aliter hunc aspectes mundum, quàm domum infestatam larvis, & spectris quæ magicis procuratam veneficiis; ubi omnia volvuntur, franguntur, periclitantur indemnia; videntur pericula & terriculamenta, non sunt; omnes tuti erunt, nisi à timore suo, non timerentur. Secund. Expende tamen, quàm procul sunt, ut bona sint, quantùm sunt procul, ut te bonum faciant: istud colliges, quòd tu potiùs facis bona. Longè sunt, quòd tibi præstent, quod à te desiderant. Facis illa bona, non dico usu suo, sed tuo mendacio: tantò sunt bona, quantò tu falsius putando, imò quantò malus es fallendo. Anne vera bona erunt, quæ fraus fecerit, quæ malitia commendaverit? Opinioni deceptæ debet speciem à longè solùm considerantem. Velut in agris quidam lapilli speculares scintillant dissiti; si quærimus proximè, non videntur: ita ista putamus bona, cùm caremus ad tormentum cupiditatis. Cùm intrà possessio locavit, contrahunt illam speciosam frontem, qua nobis illuxerunt cæcis. Qui imbecillis sunt, aut mero occupati cerebri, noctu vident luces, quas faciunt, aut augent. Corpora alienæ lucis non semper, sed à situ & intervallo, & obliquè micant. Non habent propriam luminositatem, quæ, cum distant, non cum adsunt, ostendunt: ita cupiditatis totum, fastidium est, nec adepti, quod adepturos tortum, commutalescunt temporum qualitatem temporalia,

quæ

quæ ad imitationem [illegible] animum. [illegible]
optamus, quos habemus, [illegible]
[illegible] non oportet: quocumque cum illo [illegible]-
[illegible]? Plurimorum enim tota spes [illegible]
gaudium. Velut venatores [illegible]
ut veniemur feras, quæ, cum ceperint, ab ipsis
auferunt: ita spes [illegible] quodam gaudio [illegible]
[illegible]; mox, cum consequimur, lætitia [illegible]
prædæ.

Fecit præiudicium sensuum illam damnan- *Cap. 8.*
dam opinionem, quorum iniuria contemnenda no-
bis est: ratio enim est minor, participans enim sen-
sus sententiam bonitatis; quam sera ratio refel-
lere vix potest. Firmatam reperit antiquitate,
probatam vocis parentum, maledicto æquipa-
bus, qui, si bene amassent liberos, contraria pre-
carentur, credo, & curarent. Aëtij genitrix maluit
perire, quam filium regnare, tentauit fortunam,
cui maxime optaret: nec inuidia fuit, sed amor.
Præstat formæ, non dico, mediocritas, sed infe-
licitas. Miseris non deerit solarium, deest fortu-
natissimis consilium. Post tot iniurias opinionis
[illegible] usum agnosco ad laudem virtutis [illegible]-
[illegible]. Parum esset [illegible], si quod sunt [illegible], æstima-
rentur. Crescit meritum, si virtus comprimat
cupiditatem; [illegible] æstimationem præhabu-
mus: si sensum cum antecessione currentem su-
peret ratio; si cupiditatum licentia per antistro-
phen faciat temperantiam. Eleganter & saluta-
riter Maximus in Theologicorum Centuriis ait:
[illegible]

 [illegible]

[illegible] ... Atqui demus omnia bona esse: ad prudentiam nostrum est, esse pessimos instrumenta bonis. Cur, si placent facta bona, nos, qui vere mali sumus, non displicemus nobis? Pertinet malitia est inter bona, bonum non esse; impudica malum esse complacentia bonorum.

Cap. 9. Caeterum, cessamentur quoque ignominiam eorum, quae vulgus infamavit nomine malorum, non sunt. Mala putas, & publicas paupertatem potius & securitatem: pari elogio damnas labores; credo, si benè attendis, & patientiam errat: iniquè mala pronuncias, quae audiam non faciunt habentem, sed aliquando bonum, saepe meliorem: facilius bonitas crescit, quam malitia: adversa non te miserum faciant, sed fuisse ostendant; non te malum reddunt, sed integrant. Prosperitas humana laterna translucentum est miseriae, quam dissimulat, per partes omnia transpicienda. Tegit miseriam, non auget, non aufert: innocentior, & veridica adversitas est. Deus haec saepissimè in bonos, quos amat, dispensat, qui delecti non erant, qui creare non desinit: non ergo mala credas, quae optimus dat, aut bonis, aut ut faciat bonos. At mala enim, quae secundum praescriptum Christi beatitudinis sunt sapere: quae meliora omnibus praesumpsit ad dei potentiam delectos: cui alimentum sternunt labores, vestitum paupertas, gloria humilitas? Iam, postquam ita decreta sunt in persona divina,

diuinæ, reuerentiam maiorem merentur. Vbi
ſphemiæ quoddam genus eſt, dicere, aut putare
mala, aut reijcere, quę Deus & probauit, & com-
mendauit. Quæ: quæ non bona tantum, bea-
titudines dixit. Quædam diuiniſſima contingē
quid bonum, quid diuinum ex Diuinitate con-
tactu ſentit: velut quæ vnguentis ſuauiſſimis & aro-
matibus coniuncta ſunt, ſimilem contrahunt
odorem, contingentis communicabunt ita pau-
pertas, labor, humilitas ſpirant quid diuinum.
Buſta clariſſimorum virorum reueremur etiam
non clari: Sanctorum colimus reliquias etiam
mali: labores, patientia, paupertas, ſubiectio, re-
liquiæ Chriſti ſunt; has cole & ſerua: præſidium
maximum erunt. Aduerſus quem putas? Aduer-
ſum te. Si reliquias corporum adoramus, cur ani-
morum negligemus? Corporum reliquiæ oſſa
ſunt; animorum, virtutes & doctrina. Reliquias
ſanctiſſimæ Chriſti animæ veneremur, penite-
mus, amuleta erunt cupiditatis noſtræ: flecta-
mus genu ſanctiſſimis laboribus, ſacram oſcu-
lemur paupertatem, ſinum noſtrum conſecre-
mus patientiæ. Si Crucem adoramus, quid in illa
paſſus ſit Chriſtus, cur ipſum pati non ſuſpici-
mus? cur patientiam non ſuſcipimus? Igitur non
illa ſunt mala, quæ Dei coniunctio veneranda
facit, quæ boni contingentes faciunt. quare ut
Ariſtoteles dixit, fugitiuam à malis paupertatem
ad bonos confugere. Pauſanias quidem prouer-
bio, illam boni non loco repellunt ſuperuacuo,
tem manet contubernio ſuo: a malis ſtatim

 impel

impellitur, & quibusvis pessimis artibus è domo conatur trudere.

Cap. 12. Adeò commutatis nominibus vulgus errat mala infamando, quæ honorare, imò adorare debuit: bona acclamando, & pessimo votorum consecratione celebrando, quæ odisse satius fuisset quamvis, si sincerè & nudè omnia dispiciamus, neutra, aut bona, aut mala sunt, nisi faciamus. Usus nomen imponit iniquum: nulla sunt bona, si malus es, nulla mala, si bonus: nemo est id, quod species solùm dictat. Quid refert, patiaris mala, si te bonum relinquant? Iam non malè te habes, cùm bonus maneas. Contrà, quid interest, non patiatur mala, qui malus est? nec ponit malitiam vacatione malorum. Certè non benè se habet, qui se malum habet; iam in hoc malum gravissimum patitur; nam se patitur. Illud gravius, quòd non in solo corpore, sed in animo se patitur & conscientia, cuius sensum fallere nequis, nec magnitudo istius stupidum facere. Quot impotentes cupiditatum esse cernimus? quot metus inanes cedunt? quot curæ lancinant? quot opiniones attentent? quot phantasmata secretissimos conturbant? omne vulgus affectuum tumultuatur: mala, quæ sunt, cupiditates dico, & harum progeniem, vitia, inquieta & sibi obstantia sunt. Ubi, putas, pax erit, nisi ubi nullus, aut rarus hostis? Non itaque serena, nec tranquillitas vera erit, ubi mala ista sunt vera: & sunt plerumque inter falsa bona. Malum imprimis est contrarium bono, deinde etiam malè de ipsa mala destruunt,

dola

male gerunt bellum: at bonum omne bono est
amicum. Illam concordiam adhuc in malis non
habent mali. In his verissimum vides Christi-
ni dictum, ex carnificibus duobus compactum
hominem, corpore, & animo: corpus lassitudi-
ne, inopia, fame excruciari, peius tamen pessimo
impatientiae beneficio: animam autem curis, me-
tibus, votis, sceleribus. Hoc caret tortore bonus:
alterum mitem habet, habet exemtum; sine se-
curi, sine ferro caeditur, sine impatientia, quae
malorum est acies, & cuspis. Cum illa bonorum
taedet: sine illa nec mala fastidimus. Tutus inter
mala bonus est; tortus inter bona malus.

Nunc vero conferamus bona, non ab alieno titulo, quaeque ipsa appellatione honos com-
mendauit. Haec honesta sunt. Duplici illa nomi-
ne merentur boni gloriam, & quia sunt bona, &
quia alia non sunt: superfluit illis magnitudo ad
totalem vendicandae cupiditatis. Certe, si minima
essent bona animi, sola appetenda essent: qui
caret alio cibo, & minimo & acerbo vescitur: nam
sunt alia per se, & sine his bona: quid nisi haec
appetituri sumus? magnum faceret bonum vi-
tatis, licet exiguum esset, unitas alterius boni.
Pretia auget raritas mercis. Bis iam magnum
bonum honestas est, & quia maximum est, &
quia solum: certe & quia rara est. Si adiiciamus
cetera potius mala, aut esse, aut fieri, & plurima
& vulgaria, iam tertio magnum bonum dicat.
Adiice ad supputationem magnitudinis com-
municationem: adeo bonum virtus est, ut affla-

Cap. 11.

ta

ta sua omnia vertet, omnia reddat bona. Magnum & perfectum est, à quo aliud fit tale: nihil cumulat, quod plenum non sit. Animalia, nisi iam perfecta, non generant: nihil dat aliquis, nisi quod habet. Virtus omnia bona facit, dum gaudemus: illud potentissimum iudicium est, solam virtutem bonum nostrum esse; nihil enim, nisi illa, ac facit bonum. Optima igitur erit, quae bonos, & bona facit. Inutile illi, quos divitiae, potentia, sanitas, robur, honores, & quidquid vulgus extollit titulo bonorum, malos reddunt, beati dicentur. Deest plurimum felicibus ad felicitatem: deest usus. Parumne videtur? deest rectus usus. Omnia sine usu inutilia sunt; omnia inutilia superflua: non igitur possessio istorum bonorum sola felicitas est. Nec enim supervacaneum, aut inutile est, beatum esse. Atqui usus sine sufficit: si bonus, vtique; si malus, nocet; rectus autem usus solius virtutis beneficium est. Sine virtute nullus felix erit: solùm ille minùs miser, qui minùs felix. Qui minùs istorum possederit bonorum, tantò minùs male aget, quantò pluribus caruerit: qui malus est, quantò minùs aget, tantò minùs aget male, tantò minùs errabit, tantò minùs miser erit: aget autem minùs, si infirmus, si aegrotus, si pauper, si alieni iuris, si non sui.

Cap. 12.

Respuamus ignorantiam bonorum, quae celebrat cupiditas, quae occupant insaniam: collationem non sustinent. Certe nulla sunt, quae collata cum maximis minima non sunt: quae colle-

cta

Differentiæ bonorum, & malorum [illegible]

ut nec minima non ſint maxima. Non vides,
quidquid inuiderim Amano, ubi [illegible]
ni, quid poſſet? Opes, potentiam, gloriam, [illegible]
[illegible] ſceleſtiſſimo dedit [illegible]
ne præter ipſam, niſi infidelitate ſua [illegible]
temerarios fauores, dum quem [illegible]
ſit, deturbat merito. Omnem illam formam [illegible]
ſtantiam, dum conferunt, videbis neglectam? ni-
hil omnia dixit præ Mardochei [illegible]. O [illegible]
gnitudinem fortunæ, quæ compoſita cum [illegible]
[illegible], non minor, non exigua, ſed nulla eſt.
Quid erit, ſi conferas cum ſola honeſtate virtu-
tis? Si vmbra diſſipauit totum ſplendorem, quid
Sol faciet? Si imperare, ſi inferere theſauros, ſi
immenſæ deliciis præ obſequiis ſerui nihil pu-
tauit [illegible] homo, & mollis, quid erit præ
honeſtate, quid præ veneratione virtutis? quam,
vt relinquam, quantum ipſe Deus colat, tamen
etiam mali cum pudore verentur. Gratiſſima ita
virtus eſt, etiam peſſimi [illegible]

Nollem perdere operam in commendatione Cap. 5.
eius rei, quam [illegible] improbis com-
mendatam video, etiam ſupra id, quod [illegible]
vita ſatagat. Certe & libet ad [illegible] bonæ ſpei
videtur, quod peſſimi, emendari non poſſint
virtutis [illegible], cuius illis [illegible] non deeſt,
nec tamen ſuis deſunt vitiis: niſi cum [illegible]
viderem præmia [illegible] virtutem [illegible],
non ſuam. Nihil pretioſius eſt virtute, nihil ipſa
[illegible], [illegible] vir-
tute, quam ſupra faſtigia fortunæ ſuſpiciunt.

etiam

[illegible] illi, quos fortuna [illegible]: nihil eo[illegible] [illegible] virtute propria, quam vilissima vendimus. Quid vilius flagitio, scelere, volupta[illegible] periculo, cupiditate frustranda? [illegible] [illegible] plus in aliena regione illas non [illegible] [illegible].

Cap. 14. Istam negligentiam propriæ virtutis quædam vilitas nostra facit. [illegible] nos in albo rationis nobilioris [illegible] ipsum putamus [illegible], atque excellentioris naturæ [illegible], nosque excepimus [illegible], [illegible], [illegible] humani generis [illegible]: in duas enim [illegible] partes humanam naturam. Suspicimus [illegible], sanctissimos, fidelissimos virtutis alumnos, ut alienæ à nostra speciei viros, quorum actus ad nos non spectarent: ideò laudamus sine invidia, miramur sine imitatione, quam aut [illegible], [illegible] nobis non consentaneam [illegible] non aliter quàm equum à [illegible] [illegible], sed nos capillum non [illegible]: gloria illa [illegible] est [illegible] naturæ, non nostra: [illegible], quod in equo [illegible] laudi, in nobis contem[illegible]. [illegible] à perfectione, & [illegible] fere [illegible]mamus, nos [illegible] [illegible] & innocentem [illegible]. Negamus ad nos spectare [illegible] generis laudes. [illegible] nobis [illegible] virtutem [illegible]: laudamus, non imitamur; & quia illa [illegible] alieni credimus generis, aut [illegible] [illegible] sunt proximi Deo, aut Dij. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quo [illegible] [illegible], quod [illegible], [illegible] [illegible]

ta admiratio ad contemptum (inquit) [illegible]
homines extexit, qui, vt se ab imperitorum excu-
farent, excellentias illum humanis credidérunt
naturae: sic illi admiratores ignarii generis diui-
debant, aliud Deum, aliud homo, aliud Pythago-
ras. In tertio genere locabant nouum bipedum
humanis maiorem. Vulgus ita canebat:

Ἄνθρωπός ἐστι δίπους, καὶ ὄρνις, καὶ τρίτον ἄλλο.

Homo est bipes, & auis, & tertium aliud.

Per tertium bipedem, praeter hominem, & a-
uem, Pythagoram intelligebant. Caussa in mente.
At nos nostra maiestatem virtutis, quam in
nobis inuenimus, plus admiramur; diuinum bo-
num putamus, ne tenemur aemulari humani.
Nonne prouidentiam naturae istorum facimus,
quae spem virtutis admiratione volunt incitare?
Nos ad desperationem coniicimur, & eius, cui di-
uinos multi consecramus honores, nihil aliud
volemus, nisi carere imitari.

Cap. 11.

Vide, quantum suggerat Deus Barbaris, per-
fidisque, opinionem virtutis, paene vsque ad sui
diuinitatem. Inreprehensibilis vita, tota vera,
tota sui, tota omnium, tota vera, caelestes viros,
Franciscum Xauerium, & Andream Ouiedum,
Deos meritis suis impiis [illegible] Numina statuebant
Xauerius adhuc superstites, Ouiedus etiam de-
functus. Adeo pene cum iniuria Diuinitatis diui-
na fuit habita virtus. Inuenio [illegible] temporis
extranei Auctoris, qui ab oculatis testibus fatetur
accepisse, Iapones Bonzios coegisse comitia, vt
Xauerium consecrassent Deum, aras, sacrificii-
que

quæ colendum, multiplicare ad illos numeros (vt olim Baptistæ) per quos diuini crescerent honores. Gloria est Christianæ religionis tales educasse viros, per quos ipsa religio possit ita periclitari. Respondit humillimus Pater: Indigens sum, quòd creatura sim; & vultis, Creatorem esse. Nec Barbaris visa fuit humilitas indigna Deo. Non potuit obsistere Xauerius, quin procumbentes in genua pedes suos adorarent osculis. Sic quosdam consecrat virtus vsque ad simulationem sinceram Deitatis. Quemadmodum sunt imagines & sigillaria, vitales ex arte humanæ motum actionesque referentia, motu quodam neruo intus agitata, quæ folliculo, clava vna sit, multipliciter gubernat, & componit simul ad varios gestus hominis: simili artificio gratia per vnam cordis fidem & charitatem agitat eximios aliquos viros ad diuinos actus, vt nihil nisi diuinum, nihil nisi cæleste consulerent, tanquam facticia quædam Numina, & signa Dei. Vigor animi, maiestas vultus, suauis sermonis, beneficentia manus quasi Diuina esse aliquantis elucit Barbaris Xauerium. Non est inferior gratia diuina, quàm ars humana. Multos fefellit pictorum peritia; imago fabularum seduxit. Fulget quoque virtutis Andreæ Ouiedi adhuc posthuma luce pro funeralibus ad sepulcrum vocat, quod sepulcrum conuenientes infideles venerabundi, ossa colebant, incenso thure, varia aromate, oblationibus, instituerantque sacramento transfectum maiora exequia, quas iam

imbellicas

subtilitas non poterat expedire, aut non [illegible]
lucebat, contendebant ad Patriarchæ Grandi in-
sa religione ditemporari lites. Quasi velut [illegible]
naturæ astum illuc prece non frustrà fusa com-
posuit, mitteban vitæ, reparabant spes.

At enim cum verum adorarent virtutem, *Cap. 10* si
ficta pro Divinitate fuitcam vicina Deo est, ut
non ipsa, sed umbra sua, Deus putaretur. Pene-
tra confundens longinquis intuitum. Zamolxidi
sacra dicta, Hermotimo templum, Pherecidi
atque prope fuit Samius discipulus; honores ma-
gistri, medium inter Deos & homines classem,
Aristotele & Iamblicho contestibus, deputarunt
admiratores eius. Quantum tamen nostræ reli-
gionis virtus, id est, vera, antecellat virtutem
superstitionis, id est, fictam, Xaverium [illegible],
quemadmodum prodidum literis tradunt. Ne-
que inter homines, neque inter Deos illum ac-
censuerunt Ethnici, non medium illi classem de-
cernunt, sed supremam: neque hominem puta-
bant, neque Deum. Quid supra Divinitatem?
Ante caligarunt luce virtutis superiorem ne-
hominique sua Diis, quod verissimum erat, caeci
ipsi videbant dicentum.

Caeterùm quia liberaliter virtus æstimatur, *Cap. 11*
eam vitiosè quaerimur. Iniqua animi particulae
calumniae intellectu virtutem, voluntate vitia.
Hujus causam esse pessimam vulgi vocem an-
[illegible] ab honestis. [illegible] falsa [illegible]
[illegible] neque non verera, vi-
[illegible] magno [illegible] errore ab honestate

 pers

percipiamus: Fallimur: nihil vtile, nisi honestum: quia sine honesto nihil prodest; cum illo omnia. [illegible] [illegible] vtilia, [illegible] accipi possint, commodabit vicinis, etiam inimicis, extraneis, si bonus. Quid? Subsidium alia possunt; aliis compensari possunt, sola virtus sine vicario est, & ipsa rerum omnium vicaria. Sola virtus mutuum non admittit, nec precario quaeritur: si sola ante omnia praeparanda esset, [illegible] est vitae instrumentum necessarium viaticum. Quem tibi putabis vtiliorem, qui commodat, aut mutuat, an qui dat? Plus dicere Socratem prodesse, quam [illegible]. Fortuna ad summum commodat, eadem repetit: natura mutuat, similia exigit: virtus dat, nulla repetit. Quid [illegible]? Eligenda esset honestas periculosa, quam vtilitas tuta: sed praeter honestatem, quae nec secura est, nec vtilis, non dico tuta, sed vlla. [illegible] Phocyon ait: Haec lex diuina, vt vna virtus solum sit potens, reliqua [illegible] potens est illa in[illegible] prodesse: quidquid [illegible] [illegible]. Distinxit Seneca ex placitis Stoicis genera bonorum: primum illud, ex quo, & à quo licet [illegible] [illegible] praecipuè dari virtutem: ob ea, vt forte, [illegible] naturaliter [illegible]. Aliud est, per quod [illegible], vt [illegible]: hoc genus actiones virtutum intelligit. Tertium, quod potest [illegible], [illegible] [illegible], Angelum, Deum. Itaque omnia [illegible], [illegible] virtus est, aut virtutem respicit, siue à virtute sit, siue per ipsam: ex optima schola bonorum est, sincera,

pura,

[illegible], siue dicerem [illegible], imò cum [illegible]. [illegible], si inter alias, perdis, quibus [illegible] virtutum, cum [illegible], [illegible], crescit [illegible]. Felicissimum diuitiarum genus credo, & [illegible], virtute, venas. Hippocrates ita monet Abderitarum Senatum: [illegible]

Putemus igitur, cùm virtutem audimus, eam [illegible] ad nos pertinere tam liberalem, tam [illegible], tam [illegible], tam illustrem, tam pulchram in nobis futuram, quantam in aliis miramur. Non est [illegible] bonum, quod vbique non est: modestia & innocens inuidia est admiranda. Quomodo admiramur virtutem, quam reiicimus? Homo es: dotem, & frontem humanæ gloriæ admitte ad te spectare possit: non alieni generis decus, tui est. Si in diuinis [illegible] est, est, quia facit. Vnde? Ex hominibus: [illegible], vt [illegible], ex malis. Vis scire ad te spectare virtutem? specta ad similes tui. Cur eam præsumis, quoniam meliorem te præsumis? omnes meliores [illegible], qualis sint. Cur, qui reliquis virtutem cupis, tibi non possibilem putas? Ne [illegible] vota distribuas. Sic te desidera, vt alios: sic alios [illegible] te.

At si virtus [illegible] decus, cui illa, *Cap. 19.* id est [illegible] summus, & non per[illegible] [illegible] aliena? In [illegible] nos [illegible]; cur [illegible] in [illegible]

[illegible] *Cap. 18.*

Audacia [illegible] [illegible] esse terminos violare alienos, vt tantam sufferamus gloriam. Animalium proprietates alienas [illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] vespertilionum libidinem [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] rapacitatem, [illegible] [illegible], [illegible] ingratitudinem, [illegible] perfidiam, [illegible] [illegible], polypis simulationem, [illegible] [illegible], [illegible] fraudes, [illegible] voluptatem, [illegible] pericula, quod [illegible] [illegible] hominum [illegible]. Si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] habent, [illegible], nec securissima [illegible]. [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] nostra industria. Leonardus Vincius [illegible], Nicolaus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in his [illegible] [illegible] in pessimus [illegible] [illegible] & [illegible] quae impudens modestia est, quae [illegible] [illegible], ne [illegible], ne [illegible], ne bonus? Soliciti & temerarij sumus, vt [illegible] & [illegible]. Quae [illegible] [illegible], quam magna diligentia, quam magna [illegible] bona, id est, bona. Satis est ad [illegible] [illegible] [illegible]. Amittimus [illegible], amittimus id bonum, quod nos bonos facit, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] virtus. Nullo [illegible] [illegible] vilissimum & euulsum non sit. Quid si speculus, quam [illegible] [illegible], quam sublimem [illegible] vilissimam [illegible] [illegible]? Aspice per-

chas

tium, quod impossibilis iustitia, voluptati simul permiscuisse; magno illi cum victis ipsum, esse, vitam. Pudeat non minori putare laude, quam docent.

Romani, quamuis prouenerint Antisthenes, *Cap. 10.* aut Zeno, aut Crates aliqui, quibus mortalis fuit; hunc postea, osorem illum, & odium voluptatis, propè & mente: fame, frigore, estu, paupertate, cæterisque laboribus quæsierunt, quam nos æquali pendimus diligentia: magnis autem maioribus laboribus maiora bona. Ad hæc, non virtutem omnem illi quærebant, quibus stolide non fuit: simulacrum eius imitantes cupiditatibus adorarunt: velut extra ciuitatem Imperatorum statuis ludi olim celebrabantur; ita Philosophus festum fuit diuinæ virtutis ludus præ illa fortuna, quidquid vulgus magni fecerat. Adiice, quod Stoici immortales animas rebantur, nec præmium virtutis expectabant, nisi ipsam, gratis illi laborarunt. Nos post supplicij postliminii formidationem, post gloriæ spem, maxima omnibus ignauia ignauiam nostram. Dices, error pellitur [illegible] ad diligentias illas; putarunt beatitudinem, ut solam virtutem esse, ut præcipiat Antiochus, qui hominibus Zenone docuit, solam negauit beatissimam vitam virtutem; dixit tamen beatam. O ignaue, ista te exceptione damnat. Cur pigeris? Sine virtute beatitudo non est: nihil fit sine instrumento sine causa; illis visum medium fuit, quod pararent finem: te non excusabit veritas; ipsa debet sequi virtutem, quod beatitudo

non sit, quam si esset. Instrumentum beatitudinis maioris est nos per virtutem consummantis, & ad cuius exemplar est. Nihil deest virtuti: per se sufficiens est vitæ, si non beatæ, beandæ; nunc bonæ, & lætæ, & inter miserias huius vitæ felicis.

Cap. 21.

Anne bona misera & concisa causam defendere felicitatem? Confringis eam miseris pendentibus, dum quærunt beatitudinem, tam integra & indiuidua est. Cur partes quæruntur? Dum dissecatur, quod integrum placet, perditur. Causa erroris humani & certissimæ infelicitatis, felicitas diuisa est: non indigere beatitudinem putarunt, diuitias adorarunt honorifico felicitatis titulo: alij imperium, & honorem, quos summa potentia timidos fecit; alij voluptatem, qui lætè viuere iudicarunt bene viuere. Errarunt diuisione rei indiuiduæ, sufficientia, potentia, lætitia idem sunt, & tantum sunt, cum idem sunt, vt beatitudo sint: cum scinduntur nihil. Qui vnum sine aliis quærit, ipsum quod cupit non inuenit: sola repulsa votorum est, nimis petisse. Quod nihil indiget, non indiget potentia. Itaque & sufficientia & potentia sociæ, aut eiusdem naturæ sunt: tum, quod sufficiens, quod potens est, non potest contemptibile esse. Iam sufficientiæ, & potentiæ authoritas accedit, accedet & lætitia. Vnde tristis erit, cui nihil deest? Igitur sine membris beatitudo est. Vnum est, quidquid illa est, & pro omnibus est: nos, cum in artus distinguimus, destruimus, & laniamus. Diuitiæ beatitatem desiderant: non igitur opulentia est felicitas,

cum

cum agat parte felicitatis. Voluptas corp. bo-
[illegible] dicerem, olim bonas saepe [illegible]
[illegible] Misera bona sunt, quae magis
mali quae à bono diuisa. Simplex est & [illegible]
quod vere bonum est. Quemadmodum [illegible]
homo perit, ita beatitudo [illegible]
qui imperfectis rebus [illegible] indigentiã,
nec partem consequitur, quae nulla est: nec
ipsam quia non affectat. Hinc palantes per [illegible]
quae pericula in maligna, per omnia voluptatis
principia, per omnes classes potentiae, per o[illegible]
nes quaestus latebras multiplicamus vota: quam-
nis quod desideramus quaerendo, manifestatio-
ne [illegible] experimur summum bonum, vnde re-
cessimus, sed ignoramus viam: velut [illegible]
[illegible] nescimus. Virtus solùm via est, ipsa
est indicium: imaginem beatitudinis praefert, &
sufficiens, & honorifica, & laeta est: ipsa quoque
pro omnibus est. Nec aliter quàm Sol calorem,
& alias sublunarium corporum continet vires,
sine sua forma: ita virtus eminenter complecti-
tur omnes vires, omnes commoditates opum,
voluptatum, [illegible] defaecatas, & puras, sine
suis damnis, sine suo pondere.

Cap. 12.

Quid iam causari potes, nisi difficultatem
virtutis, quae, licet beatitudinis sit via, ad ipsam
[illegible] Et
hanc viam, aliam omnis miseriam viam esse: Et-
[illegible] miseram vocas, qua itur ad beatitudinem;
quemadmodum errares, si beatitudinem diceres
viam miseriae. Quid putas non tanti faciendum
virtutem, vt per mala petatur: cui tanti facili
 malum,

malum, vt per bona peteres! O nequitiam! per falsissima bona ad verum malum euasisti, & per mendacia mala ad verum bonum non ibis? In difficultate virtutis nosce gloriam suam, & viciniam felicitatis per se amandæ. Cur putas naturam consignasse præmium præsens, velut numerata pecunia voluptatem aliquam actionibus humanis, nisi solùm vitiosis? Has docuit per se facendas. Nec tamen sine sua voluptate sunt, tantò maiore aliis, quantò ipsa virtus: lentior tamen, & sera illa iucunditas est, sed maior: voluit ostendere, non mercedem esse, sed gratiam liberaliter virtus appetenda est. Si pretium non velis, gratia referetur, licèt nolis. Adde, aliarum actionum præmium limitatum esse, decrescens augmento ipsarum: qui plus comedit, minus delectabitur; gratia tamen virtuti relata, suauis illa sua, & secura, & innocens voluptas crescit pro cremento actionum. Felicissimum illud bonum, quod vsu non deteritur, seu consumitur, nunquam fastidio est: cuius fructum maiorem vsus facit. Ne quæras bona peritura, vt sint bona, aut videantur, pecunias, delicias, gulam. Vsu nummus deteritur; cibus, vt placeat, consumitur: illa potiùs elige, quæ vsu pretiosiora fiunt, consilia, bonas actiones, virtutem denique.

Cap. 25.

Cætera propter virtutem decreuit natura, & [illegible], in cuius obsequia datur. Tametsi virtus eadem sit, & honesta, & vtilis, & iucunda; nos tamen ista distinximus, & [illegible], interdum ad vtilitatem honestatem vrgemus, ad de-

lectatio

lectationem, vtilitatem consequentur. Vtilitatem familiarissimam naturæ exhibuit: sic secundum gradus digessit, infimam delectationem posuit, medium vtilitatem, summum honestatem. Illam appetimus vtilis, aut necessaria vitæ, conciliat voluptatem. Quare, quod minus appetibile natura sua est, delectatio est. Deinde delectationem & vtilitatem mediocritate circumscripsit, non propter se fecit, sed honestatis causa, cui accommodari, cui commensurari debent. Honestum liberum fecit, sine conditione, sine modo appetendum per se bonum est. Nos sua illud euertimus, in fastigio infimum locamus: delectationem adorat cupiditas, quam numinis colit, & nummo mactent pudorem. Religiosius istum ordinem bruta colunt: gradiuntur animalia per præcipes, & præcipitia, vt bibant. Quid dolore curant? Voluptatem? Minimè, cara nihil. Vtilitatem naturæ petunt, necessitatem: cum suppleuerint, quod satis est, quiescunt: nullum illis est voluptas sola titulus. Etiam honestatem vtilibus præferunt, nihil vtilius vita. Mirari, honestatem diuisse, vbi ratio non eliminare rationem & reuerentiam honestatis, adhuc vbi non est ratio. Non dico, honestatem in feris esse, sed cultum honestatis, quam in istis reuerentur. Generosa nonnulla animalia, canes, leones, nulla vtilitate, nulla voluptate proposita, vsque ad mortem decertant. Quid præsumunt, si non honestum, honorificum, propter quod omnis voluptas, omnis vtilitas contemnenda est? Tanti fa-

atque honestatis vestigium, honorem: adeò ta-
men commendationibus vestigium [illegible], vix
plus non potuit.

Cap. 14. Si ideo ad virtutis difficultatem, illud vellem
cognitu nomen. Immo difficilis virtus dicitur,
quòd nos ignaui & socordes sumus. Lucem illi
qui appellabis insufficientem, quòd caeci illam non
videant. Dixi in superioribus, ô vitia non sumus
imitari, quod non audebimus? Nos incredulos
ista mihi excidit sententia. Non difficultatem vi-
tiorum, et [illegible] facilitatem virtutum. Si naturam
spectemus suam, tractabilis, & omnis est: vitiis
assueta natura nostra, quam sentimus, difficultatem.
Componamus exactè virtutem, vitium, & [illegible]-
tuum: expendamus cum diuo Isidoro Pelu-
siota, qui Vnk[illegible] ab hac opinione [illegible]
xit, vitium difficilius sit, [illegible] per-
scrutari, an proximis [illegible] conten-
tum esse [illegible], [illegible] semper [illegible], ac [illegible]-
uiles numerare, an frugalitatem complecti, at-
que amore omnes [illegible], an [illegible]
cum legitima [illegible] congredi, (nondum enim
summam Philosophiam pono, sed quam plerique
consequi possunt.) [illegible] nuptias
[illegible] inviolabili amicitiae morbo
liberare, an ab [illegible] liberam esse
[illegible] an citra fraudem commercia cum
aliis habere? Tribunalibus molestiam exhibere,
an quietem agere bona ad se nihil attinentia ca-
pere, an etiam sua largiri? [illegible] &
criminum [illegible], an [illegible] & time-

ebat

ribus inanimum esse? ac multis rebus, quæ ipse perfici nequeant, in cura & sollicitudine versari, an otium hanc curam habere, quorum posito à virtute minime excidas? in negotiis, ac rebus gerendis libenter versari, an in ocio vivere? nunquam satiari, an ea quidem amare, quæ etiam post satietatem contumeliam accersunt? navigare, ac naufragia perpetuò in portu sedere, atque alienum naufragia prospectare? Iam & illa voluptas, & hilaritas virtuti commendata est: cum facilitate lætitiam præstabimus. Gula enim insanos morbos appendices habet, dolores capitis, vomitus, apoplexias, paralyses: sed omnium malorum stirps, voluptas sensui est; tam misera est, suis experimentum sumis. Divitias sequuntur timores sui, invidiæ alienæ: honores periculis sustinentur, vilitatibus premuntur. Cur igitur, aut difficile, aut molestum putas consequi virtutem, sequi Deum, quem facilius quo invenies. Non est opus confractis terræ ossibus, effossis arentium visceribus sub saxo, sub litteris errare, occurrit. Si quæris, ille te quærit, ille te invenit, & dum invenitur, invenit.

DIORISMVS II.

De collatione divitiarum, & inopia.

SEd, quia virtus satis accepta sit, etiam pessima, neque vitæ tam peccatis contemptu, quam *Cap. 25.*

[illegible] non benignum, [illegible] sententiam [illegible], [illegible] gilitas. Satis ad hoc esse, si, fama neglecta, [illegible] integram. Veniant in [illegible] cupiditas, & frugalitas: explorentur, an bona, an mala sint, & utra praeferenda. Numerum cupiditatum [illegible]. Insulsissimè divitias felicitatem putabis, [illegible] felicitatis vita. Quem dicis beatiorem, qui plura habet, an qui minus cupit? Certè & illud nomen paupertatem maximè commendat. Quid beatitudo est? Summa inopia cupiditatum. Hanc aspirat avaritia, unde maximè recedit; & per divitias rerum, paupertatem desideriorum amat: id minus obtinet, quod optat; id minus facit, quod probat; id facit, quod non vult facere; cupiendo perdit non cupere: cupit, & quod cupit, est, non cupere: mendicans à fortuna, quod sibi potest dare, [illegible], ut sibi det, si non mendicet. Quisque sibi concedit, quod non vult petere ab alio. [illegible] inopia [illegible] est, [illegible]. Itaque ille ditissimus est, qui desiderat nihil, [illegible] copia est, ubi cupiditas inopiam fecit. Non certè [illegible] sunt divitiae possessione, sed defectu, ob quem [illegible] sunt: non enim fuerunt inventae opes, ut solùm plura haberemus, sed ne quid deesset. Ideò mensura opulentiae erit, non quantum plus habeas, sed quantum tibi minus [illegible] cupiditatem. Quare mundus divitiarum, [illegible], cupiditatem demon-

stratur.

petunt. Quem prudens pauperiorem intelligit Phil-
tum, Laelium, Scipionem, Crassum? Philus pau-
periorem Laelio, Laelius Scipione, Scipio Crasso.
Si ergo non est, hunc pauperem qui plus habet, sed,
qui plura desiderant, quia plura desiderant, nemo
amplius diuitiis suis potuit, quam videri diuitem
nam esse, & videri aliis, non sibi.

Ergo, si cupiditates hominis emiant, imò vna *Cap. xii.*
cupiditas sufficit ad cumulum miseriae, ô miserri-
mum diuitem, quem plurimorum hominum cu-
piditates infestant! non se credit vnum, sed mul-
torum pro multis desiderat cibos, vestitum. Epigra-
mmatarius Columella ait:

Multis cumulat sibi non ad publica vestes.

Non, quod vni homini satis est, sibi praeparauit
vult, sed quod populo fortasse. Tolerabilis mi-
sera vocetur, necessitas est. Ille ad cumulum mi-
seriae sibi opes, quibus non eget; imò, quibus
nec multi egent. Spaciosum illum scopum se-
gilliae faciet fortunae, & toties miser erit, quo-
ties potest esse: &, quod nunquam, quantis vult
non esse. Adiice, ad appetitum cupiditatum non
solum superfluitatem suam, sed necessitatem
aliorum rerum, dico, & hominum: nam, praeter-
quam cupiat sibi non necessaria, desiderat, quae
ad ceteros aliis necessaria sunt, iis, scilicet, quae habet.
Possessa rei necessitas in possessorem exundat.
Nam muris quisque eget, quam res sua egent;
& egent omnia: magna domus eget magna fa-
milia, eget pluribus habitatoribus: & plures ha-
bitatores pluribus vtensilibus: igitur, cum plura

dum

illum habeat, non tantùm plura cupit, sed pluri-
bus eget. Egregiam faciunt diuitiarum, quæ su-
fficientiam intercipiunt, augere cupiditatem, au-
gere necessitatem. Duplici via ista amplitudo ve-
rerum diuiti contingit; cupit plusquam eget, &
eget plusquam alij. Qui, si liberalissimum expen-
di in superfluis est, in necessarijs non se con-
tinebit? [illegible] necessitates, præcipitatur
anxietate. Vide quàm insufficientes diuitiæ sunt,
quibus adhuc necessitas non sufficit [illegible].
Quid ais? adhuc, si nihil egeremus, votis egeremus.
Nihil sufficiet illi, qui superflua facit necessaria,
cui natura non sufficit, qui pondera malorum
auxit cupiditate bonorum. Sequuntur cupidita-
tes curæ, possessiones discrimina: plura cupit,
plura possidet diues, plus timebit, plus periclita-
bitur, nec securus, nec tutus erit. Si pareat fortu-
na, non parebit cupiditas. Vbi tota sint omnia,
non erit ipse tamen votis suis, nec securus erit.
O bellam auarorum beatitudinem, cessare, se-
curos esse, cùm incipiunt esse beati, perdere
tranquillitatem, cùm consequuntur felicitatem,
indigere in copia! Quid enim dices? Quibus egent
egeni, egent multis, [illegible]
[illegible]. Nihil minus diuitiæ faciunt, quàm polli-
centur: promittunt sufficientiam, præstant indi-
gentiam, nequeunt ponere terminum suum: ne-
queunt auferre a se, ne possint auferri [illegible]
perdunt præsidium, [illegible]. Vides iam in-
digentiam, quorum putabas non egere: in [illegible]
[illegible] spes, [illegible] diuitiis [illegible].

Adiice maximum opprobrium diuitiarum, [illegible] diuitias [illegible] esse, organum [illegible] libertatem peccandi, [illegible] scelerum. Arme [illegible] est, per quod mali fiunt. Maleficij etiam instrumentum [illegible]. Verissime [illegible] Quædam sunt tamen pene [illegible] his rebus, vitiis, & diuitiis. Ægre sine opibus gubernantur vitia, quorum illę velut [illegible]. Pene autem omnium malorum, quæ [illegible] mus, aut patimur, causa est. Vsurpo ab illo hanc vocem:

> *En ego tempestas, ego tota insania mundi,*
> *In me [illegible]*
> *In me terra procul, mors proxima, nulla Dei spes.*

Ionas procellæ causa iactatur in pelagus [illegible] iras [illegible] tradendum est aurum pro redemptione [illegible]

> *[illegible] amori*
> *Præcipitant, [illegible] pericula [illegible]*

Minoris constabit tibi salus, quam Tertullianus de naufragio dicit, non damno aliquo vincet pericula, sed magna vtilitate, qui [illegible] libus. In eo discrimine præoccupatio [illegible]. Ioannes Geometra canit:

> *[illegible]*
> *[illegible]*

Expedita pene [illegible] Liberum est,

Hac nisi pro [illegible]

est, & expeditius iter salutis. Corporis [illegible] [illegible]. Quid gratius, quid facilius, quam quod sine onere adhuc [illegible] facies. Tam pretium, tam expeditum est, omni qui felicitatem, sequi Deum, ut nec te opes habeas: [illegible] te impedias, si omnibus careas, quid si tam? quid, si ales? Quid ad ipsam vitae commoditatem superuacuas impedimentum id, quod sufficiens est, imo quod necessarium. Quid paulo magis tibi necessarium? Fortasse dices, nihil praeter vitam? Saepe etiam impedimentum superuacaneum aurum, plus ipsa aestimantium, cui ipsa cedit.

Cap. 28.

Ad haec [illegible] opulentior vel [illegible] sit magna: hoc tamen dominium non compensabit, quod pulchrior plus nocet, plus peccat.

Propter opes [illegible], [illegible].

Adjice non tantum propter, ut Licentius dixit, sed etiam opibus. Quam tamen vtilitatem dices? Remedium necessitatis? Bene, nisi ipsa facerent necessitatem: facit morbum [illegible], remedium est incentivum. Egentia divitum non noscit natura; nec mederi potest: plagae avaritiae sunt, quas divitiae non sanant, sed exulcerant. An tu bona erant, quae tam inanes & incertae sunt, ut [illegible] [illegible] afferant? Quod [illegible] afferre possent, cum nec ipsum sui timorem tollant, sed augeant? & per infinitas amplient necessitatem appendices, cupiditatem dico? Nihil illis valere [illegible], nisi paupertatis [illegible]: sed facilius, & [illegible] est pauperem esse, quam [illegible]. Multi, qui sunt, [illegible] videri, quibus [illegible] miserius

est.

contemptus est, maior & sublimior. Vtas dominium loquitur: nullus verum dominus, nisi qui contemnit. Illum qui nimis amat, non dominus, sed seruus est, non tam possidet, quam possidetur: ergo nec opes, nisi contemptor, nisi pauper, aut huic similis: tam nullus tu videas est, nisi bonus, vtile bonum est, cum contemnuntur, sunt maxime bona tergo curuntur vilia. Mirantis bona contempta fieri? Memento bonorum legitimam naturam, communionem esse. Non est bonum rei priuatæ, sed publicæ: si debet pluribus adesse, omnibus tamen cuique, integrum integris. Deus omnium bonorum archetypus, communis res est, & ad omnes æqualis, ad vniuersos tota, ad imitationem suam afficit omnia. Illam optimam conditionem boni solam contemptio facit: contemni res ab omnibus possunt, possideri ab vno solum: contempta tota sunt, & cuique, & cunctis. Nec contemptor rerum inuidendæ felicitatis est. Vtrum præstabit, nulla re necessaria egere, an multis superfluis abundare? Qui contemnit, non eget, nec cupiditate. Ad rem difficilem peruenit, securum esse, non egere adhuc vero. Qui possidet multa, superfluitate [illegible], & fere superuacua, quodque habet: alia eget, quam habet. Pauperibus [illegible] est cupiditas. Nemo autem dixerit paupertatem illam desiderari: nam & ipsi superuacua sunt omnia, dum vitæ necessitatem [illegible] sat, & ea necessaria (ad innocentiam huius generis diuitiarum illud est) nulla sunt, dum citra

vitæ

valetudinem eger. Tum praesentia divitiarum divitem non constituunt: vicariorum hic multo admirati, si tantumdem habeant, ac divitiae, dicet: non minus dives censetur, qui in nominibus pecuniam habet: ditior ille pauper est, qui, cum nihil habeat, non habet cupiditatem, cuius copia maior est omni copia. Tantumdem & volu in manibus habet, qui nolit, ac ille, qui possidet omnia. Quid, si conferas immanitatem mentis? Non qualitas, non numerus rerum, non valor divitem facit. Quis, ergo, ditior, qui duo talenta, an qui verum prandium habet? Dices, is cui res sit maioris aestimationis. Dicam non, qui sanus est. Sanitatem corporis talentis & prandio antefers: plus itaque habet sanus, quam qui talentum, quam qui prandium possidet: ergo locupletior, cui sanior & valentior mens, quam cui ditissima sit cupiditas. Deinde absurdum est dicere divitem, qui pretiosa habet, & non qui sit pretiosus. Et nemo pretiosior, quam qui pretiosa non vult, sed pretiosissimus, qui nec petit.

Paupertas verò res caelestis est, laeta, innocens, secura, sufficiens, & si quid miseriae, dives, & quod invideas, iusta. *Cap. 27.*

Iustitia est eam sui pergere, & pauper honestas.

Divitiis compendium desideriorum facit, non fortunarum, non luxu fundi, non augmentum additum. Ad remedium indigentiae quaeris opes, sed multo est solum nam opes, qui non cupit, non qui habet. Haec ars cupiditatis est, inter superna-

[illegible] egere. Ceterum dura paupertas est, siue alterius nimium ignorantia, siue odio invidiae, siue fauore fortunae. [illegible] cum Metrodoro, in desperationem [illegible] [illegible] occupauit te, [illegible] interdum [illegible] [illegible] aspirare nequis. Certe, qui fortunam non sperat, nihil timebit. Res est laeta paupertas, cum nemo insidiatur, nemo [illegible], sine [illegible], sine periculis, sine damnis: [illegible] in bonum [illegible] animi & corporis. [illegible] tenuis victus, [illegible], labor [illegible], somnus moderatus, [illegible] aura & caelum liberum. [illegible] generis diuitias pauper habet, innocentes [illegible], quas nec disponere labor est, nec [illegible] possidere: [illegible] quas nemo occidit; nemo mala aut facit, aut tulit. Quidquid malum fecerit paupertatem, multas quoque facit diuitias: utramque mala mens facit. Quemcumque [illegible] venenum, siue in aureum, siue fictilem calicem, [illegible] in animo est, [illegible] [illegible]:

In se [illegible]
Quidquam [illegible], grave, durum
Quod ferre [illegible]
[illegible] ferre leuiore,
Nec [illegible] magni [illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Fert

Fert aura malum, [illegible]
[illegible] grandis [illegible].
Se contingat, & parem [illegible]
Pacem, [illegible], [illegible] quietem.

Haec tamen pace, quam vult Gerson, accommodatior paupertas est continentia [illegible]. Quin imò omnis mutatio misceatur cum damno est: si ad divitias confugisti, non fugisti mala, solùm commutasti; adde pro maioribus. Solius animi mutatio secura est. Felicior fies, si alius sis, non si tibi alia sint, non si plura, non si omnia.

Habemus fortunam, & ingenium paupertatis Cap. 314 contemplati: nunc dignitatem non philosophicis duntaxat decretis, theologicis etiam definitionibus sententiis. Quis dignior, qui servit, an cui servitur? Atqui minor Rex erit, quòd manu non tractet nummos suos, an Praefectus aerarij, quòd habet? Non divitem facit administratio pecuniae, sed fiducia. Simile cense discrimen inter pauperem, & divitem: iste illius thesaurarius est, ergo servus; illum dominum puta. Ioannes, cui à virtute cognomen Misericors fuit, famulis suis [illegible] pecunias [illegible], eumque dominum vocaret, pauperes respondit. Atque ulli [illegible] inopiae [illegible] sibi à Deo provenisse, quòd aliis superfluum adderet, sibi autem negaret necessaria. Feliciter aeque cognoscit Deum inopem futurum, & magis [illegible], nec minus amat, nisi plus peccantem: non iniustitia, sed [illegible] provide: non [illegible] cui alteri dedit, sed commendavit. Illud puta [illegible] plura indulsisse, sed commisisse.

misisse: nec pauperem sine sorte reliquit, nec diuitem gemina donauit: illum voluit tenentem curam, transtulitq; in illum suam pro vtroque curatorum, & partem suam, & alienam, ut sit pauperis administratione exoneratus. Commendauit itaque locupleti diuina illa bonitas, prouida nostri boni, sortem suam & pauperis, cum isto onere, vt huic opportunè retribueret, & exiguitati necessitate cederet.

Cap. 32. Maxima ista pro vtroque prouidentia est ad meritorum cumulum. Altissimo diuinae illius mentis consilium fuit, ut paupertate aliquos his bonis egenis, vt omnes & diuites & egeni locupletissimi fuissent bonis non egenis, meritis, virtutibus, actionibus studiosisque diues distributione & ministerio erga pauperem meretur, pauper, aut ocio diuitiorum, aut patientia egestatis, aut relatione gratiae. Ideò commissa est diuiti sors inopis, non ad fructum, sed dispensationem: in illo sollicitudo maior est, maius onus; in isto maior quies, maior dignitas. Si locuples desit officio, non Dei culpa est prouidentiae cum deesset pauperi; cuius nec ob illud deterior conditio erit. Paulus esse credatur iustus, quem debere iniquus, imò quem aequus: nec tam pauper est, cui plura debentur, cui famuli sunt, & sunt famuli diuites. Aemulari quicunque inopem Ducem Romanum potest, summam rerum felicitatem imperare diuiti quam esse. Sunt enim omnes locupletes serui pauperum, ad ipsorum ministerium auctorati charitate. Quam benè compo

cum [illegible] vita humana res esset, si sit illud domini prouidentiae non temerariae similis. Certe ad usum esset fortunae, ad communem charitatis [illegible], [illegible] est. Belle Menander ait:

Εἰ πάντες ἐβοηθοῦμεν ἀλλήλοις ἀεί,
Οὐδεὶς ἂν ὢν ἄνθρωπος ἐδεήθη τύχης.

Istam incertitudinem fortunae [illegible] [illegible], quam Deus satis magna prouidentia excoluit, [illegible], [illegible] eadem, exemplar charitatis, [illegible] indicentes, ne quid nobis no-[illegible], relinquimus aliis.

Nescio [illegible], [illegible] legem,
[illegible] profecit [illegible].
Nam, cum aliena nobis [illegible] cura, [illegible] est,
Et [illegible] quoque cura [illegible].

Appono & aliud eiusdem diuini viri [illegible]
[illegible] non [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible]
De [illegible], quae bona, quae mala sunt.

Quam [illegible] hinc nexus dilatatae charitatis, omne genus complectentur?

[illegible] [illegible] mea [illegible] [illegible].

Iucundissima conuentio est, vt alij curatores sui sint, quid de aliis curet. Qui sibi detrahit, vt addat alij, nunquam tantum detrahit, quantum contrahit commodi: [illegible] compensatur beneficiorum, aut memoria beneuolentiae, & animi eorum, quibus benefecerit, sin minus conscientia beneficij: plus illa voluptatis afferet,

Si alter [illegible] semper [illegible] alteri, fortuna [illegible] foret [illegible].

quam fuisset illa Sessio, quæ [illegible]. Certum, quam inhumanum est necare alios, ut se nutriat, scilicet, ut futurum interitum [illegible] pereuntium, cuius causa gula est? Apicius [illegible] ventris Sacerdos, ut delicatius coleret, & splendidius, tradidit homines ad [illegible] pabulum, ut humana progenies [illegible] suas experiretur [illegible]. Anne [illegible], ut ingeniis [illegible] superfluis, necare pauperem, quibus non subvenis? Vendidit modo [illegible] hominem ventri. Collega Apicii est, quisquis non miseretur.

Cap. 15. Ingemiscit [illegible], cogit [illegible] cogenda administrationis ratio à diuitibus. Audet mundus sceleribus, iniuriis, furtibus, homicidiis; exundat luxu, lasciuia, & omni libidine; inundat omne genus malitiæ: & tamen una damnatur pronunciatur damnationis causa, non cætera [illegible], sed inopia pauperum tremenda illa Sententia [illegible] ad diuites dirigetur. Anne pauper sine iudicio manebit? Anne nullus illi paratus est Infernorum locus? Thronos [illegible] video, solia, tribunalia. Certe, si [illegible], omnem Inferorum [illegible] paupertate [illegible]: nisi cum [illegible] illa [illegible], quæ Charonti vecturam soluerit. Valeant fabellæ: tam nunc pauperum est cælorum regnum. Qui nunc Reges cæli, postea Iudices erunt dicturi: iudicium veniet, nunc cum rationem [illegible] de rebus pauperum [illegible], iniusti [illegible], id est, non dispensati,

ipsi,

ipsi, quia [illegible] assistere [illegible] [illegible] quam de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Addit insuper [illegible] diuitem, & pauperem [illegible] magnum illius [illegible] bonos. Christum, qui [illegible] non uoluit [illegible], voluit nec tamen paupertatem tolerare, sed facere; ut, [illegible] [illegible] omnis, quidam necessitate [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Soluti [illegible] [illegible], ut uel [illegible] auaritia [illegible], [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] ad caelum illuc [illegible] & animum. Eundem [illegible] [illegible] thesaurus & cor: in caelo erit [illegible] nostrum, postquam illuc miserimus nostra. Vides cupiditatem [illegible] malorum [illegible], [illegible] abstinentiam, virtutisque causam [illegible] [illegible] caelo [illegible], animus, [illegible] [illegible]: [illegible] ipsa [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] & amore [illegible] caelum amare.

Addit ad dignitatem paupertatis, [illegible] [illegible] sit. Quicumque caelo [illegible] [illegible], paupertatem elegit, [illegible] facilior, leuior, [illegible]: [illegible], scilicet, paupertatis [illegible], quae [illegible] est, facilis, leuis, [illegible] [illegible]. Specta ignem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], paupertas [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Quis [illegible] paupertas [illegible] [illegible], [illegible] a terra [illegible] [illegible]

partes, aliudque possideant elementa, iam minus lucis est, & impurior. Aqua deinde ditior, plura monstra, & opes fouet: idem grauior, & minus peruia lumini. Terra habet plurima, ditissima est, metalla, lapides, arbores, animalia: propterea & grauissima, & astris longinquior, luci resistens, omnium crassissimum elementum, condit corde suo aurum, velut in atra claude satis, damnatum tenebris. Post elementa, compone animalia. Vides auiculas laetas cantantes, quibus caelum liberum est, nec serunt, nec metunt, nec in horrea deponunt: vilissima animalia sunt, quae opes habent, mures, formicae: vide illarum anxietatem, laborem, molestias: contra festiuitatem pauperculorum auium. Itaque caeli vicinium paupertas consociauit, & ipsa quasi saepe natura caelum petit. Eleganter Gregorius Pisides ait:

Pauperum mores sunt caelipeta saepe natura.

Τὸ πτωχὸν ἦθος οὐρανοδρόμον φύσει.

Hominem, quem caelo destinauit Deus, paupertati inaugurauit: in ipsa natiuitate nudus nascitur, ut dicam, & ante ipsam ex alienis factus est. Aer volucribus concessus erat, aqua piscibus, terra plantis & brutis: ex omnibus accepta est materia humana: [illegible] e piscium & animalium diuitiis mendicatur.

* * *

DIO

DIORISMVS III

Voluptates excellit dolor.

PRocedo ad voluptatem, rabidam & lenem [illegible]. Cap. 30.
tem tamen, vt Theologus Nazianzenus ait,
cuius causa diuitias amas, ad quantam infamiam
istud accedit, non esse dignas se, & esse tam in-
digna re dignas. Quale bonum erit, quod se non
meretur, quod propter malum fit? Nemo quae-
rit diuitias, nisi vt gaudeat: at omne gaudium,
quod pretio paratur, vilissimum est, aut malum.
Minima est voluptas, quae magno dolore consta-
re. Istam [illegible] etiam delemus opinionem, ho-
mines approbasse voluptates, odisse omnes dolo-
res, quibus istud ex illo sequitur: hoc ipso, quod
admittas voluptatem, promittis fidem dolori,
quem non excludes. At contra fecit Zeno Elea-
tes; ne praeueniretur voluptate, voluit dolere. Cum
quidam vitio ei vertisset, quod contritio verbe-
ratus [illegible] iniquè tulisset: Si contumelia, in-
quit, vexatus, si dissimulassem; ne tum quidem,
cum [illegible], voluptatem capiam. Inepta ex-
cusatio, id est, a superbo tunc animo, inquit se,
& [illegible] sui fiducia erat, plures
hostes mereri aut sperare, quam conuiuia: maxi-
mos [illegible] nescire, non satis compensari exem-
plo [illegible] dolorum [illegible] voluptatum. Plura
sunt, quibus dolere, quam laetari: illud tamen
[illegible], eadem [illegible]. Quem-

admo-

[illegible] singulos illum, atque aliquid, lu-
cro de tamen factum, nihil quod impune fuit; [illegible]
ctio [illegible] breviores [illegible]; dulce tamen pro-
lixior est voluptate; dualem vitam habere, ve-
lut Castor & Pollux, aiunt. Omnis volu-
ptatis ortus dulcis est, & illa in occasu semper
est. Nemo succumbit dolori, qui victus volupta-
ti non fuerit. Iam in hoc malignitas volupta-
tum patebit in eo, qui [illegible] in quibusdam
bonorum. [illegible] si blandas improbas putes, si do-
lorem malum, pessimum debes colere volupta-
tem, quod malis [illegible]. Illi, qui te [illegible]
inimicos, infensior, quam ipsi inimico eris. At
hi, quos deliciae non fregerunt, resistent dolori.
Mirabeis, quod dicam. Vis animi, quae vincit
mollia & delicata, sufficit, ut durissima superet.
violentiores sunt molestiae [illegible], quam ei-
gni & frons torva doloris, cui [illegible],
qui [illegible] voluptati est, & [illegible]
liquescit. Invictum ferro Annibal, victum per [illegible]-
[illegible], victus deliciis fuit. [illegible], solutus
vino est.

O vanae pugnandi species, non aliis armis
Nemo pulsus fugit [illegible]
Eminet [illegible]
Sed [illegible] lascivia [illegible]
Dividat & [illegible] per agmina [illegible].
[illegible]
[illegible]
Et [illegible], & [illegible], &
[illegible].

Terra

[illegible] corpore [illegible]-

Perge, ô Prudenti: [illegible] [illegible] stiae [illegible]: excessise fortissima [illegible] delic[illegible] [illegible] voluptatis plus vrbes [illegible], qui in [illegible], quam ferrum [illegible] imperij [illegible] [illegible] [illegible] mollitia [illegible] praecipitarunt. [illegible] [illegible] Assyria, [illegible] [illegible] pocula [illegible]; Babylonem Balthasar per gulam prodidit; Niniuem Sardanapalus per luxuriam. Certe [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], à voluptate [illegible], [illegible] nostrum [illegible] depopulatam.

Verum, cum voluptatem dico, [illegible] improbo, [illegible] [illegible] popularem & [illegible] cum vulgo [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible]. Delitiae [illegible] nomen voluptatis ad se [illegible] [illegible], cum tamen [illegible] [illegible] [illegible] voluptas sit, id est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & quod est, & quod valeat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] voluptatem animae [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] sensus. [illegible] [illegible] [illegible] appetitum, in paralogismo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] cum semper [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt, mala pro bonis [illegible] appetit [illegible] voluptatem, [illegible] [illegible]. Hanc igitur [illegible]: hanc è [illegible] albo libenter expungam. Non est bonum illa voluptas [illegible] malitiae, vt [illegible], [illegible] & corpus [illegible] est. Iam vero [illegible], si hanc [illegible] [illegible] [illegible]; nec [illegible] [illegible]-

indoles illhac exponitur. Occasus est omnis vo-
luptatis: videtur promissis facit, id est, dolore.
Quemadmodum occumbente Sole exigilant te-
nebrae, & quò ille proximior occasui erit, ten-
dunt vmbrae, & protenduntur, infantis vmbra
gigantem tunc mentitur: ita vel minima volu-
ptas in occasum semper suum post se magnum
procedit dolorem. Metiamur delicias cum
ipsarum poenitudine: illae in transitu sunt; haec
adhaeret: illae momento fluxerunt; haec per omnem
successit. Illae, cum diu aliquando fuerint, fatum
est, vt diu non sint: vtroque modo inimicae vo-
luptatibus periculum sui; si diu sunt, pereunt;
si diu non sunt, non delectant. Poenitentia lon-
gaeua est, & quantò processerit, maior [illegible]
recentia adiutus [illegible] tempore languet proba-
tio culpae: nulla pretiosa voluptas est, nisi acci-
dentis incerta & quaesita, dolore emitur, vilis est;
atque velut [illegible] mercede caro paratur; su-
pra iustum pretium soluitur. Quid dicis, emere
voluptates exiguas magnis doloribus? vendi-
tum. Anne Lysimachum non se voluptati vendi-
dit? Cùm se Scythis propter voluptatem vendi-
disset, & tam feruidum, vt est aquae frigidae gu-
stus: vix poculum celebrauit, cùm [illegible] vo-
luisset, [illegible] exclamauit: Dij boni, quàm breuis
voluptatis causa, quantam deposui felicitatem!
Maiorem [illegible] expectationis pulsat, quisquis
voluptate captiuus in summa libertate inge-
nuisse; non libertatem corporis amittit, sed

Animi

Atqui non tantum post voluptatem dolor est, Cap. 18
sed cum ipsa adhuc cum est, [illegible] est grauida,
& undique absinthij humore destillans. Quid
gaudium cinerem sui non polluat? Etiam si desit,
qui interpellet, ipsum decrit. Nec quid [illegible]
tam damnatur diu, simplicem molestiam parit:
atque, ut taceam, quia timor curam appendicem
habet, ipse non est innocens; timet gaudium, &
pro gaudio trepidat male sui conscia mens illie-
que iungit voluptatem. Auida cupiditas constern-
atum, ne deficiat. Nihil ita sentit omnium sen-
sum gaudia, quam eorum finis. Postrema gaudio-
rum, atque, ut proprius dicam, pedes, sine do-
lore dulcedo introducuntur, dolendo stant; his
semper pedibus egent: nunquam enim sedent,
[illegible] paulum [illegible]. Sine defectu
aliquo deficeret voluptas: aegrotus potu plus la-
[illegible] illi venenti plus delectamenti capturus,
tam credo [illegible] bonorum finibus deportabit, quod
pollutum est: quod tam permixtum malis, tam
confusum doloribus. Bonum, res conspicua &
pura est, ex omni parte integritate rotunda, vera,
perfecta, cuius totius deest, si aliquid boni deest.
Anne consistet, cum plurimum mali adsit? Quid,
si nulli rei magis haec bona desint, quam cui mi-
nus desint mala?

Adde quod corruptionem sequitur infecti- Cap. 19
[illegible]. Continet, imo sustinet voluptas aemula
dolore: hostem domi habet, fugit. Quid dico
domi? in visceribus habet, penitus. Sed saltem [illegible]
num sinceritas sita fuit: aeterna simplicitas,

ſitre, & pura. Nequit hominum eſſe voluptas, [illegible]
[illegible], vnà permixtæ, velut aqua pellucida
dulce. Elegantem illam voluptatis imaginem
non Arceſilas, aut Plato aliquis finxit, ſed diui-
nis eloquiis eſt, vnde extranei vſurparunt. Per-
manſero in illa, vt genus voluptatum diſcer-
nam: nulla plena eſt, niſi in cœlo, niſi in Deo.
Perennium dolium non vidiſti plenum, niſi in
flumine [illegible] Dauid. voluptatem cæ-
leſtem ab impetu fluminis demonſtrat. Aliæ
voluptates in terris ſunt, dilabuntur, non occu-
pant, depleto ſemper vnde tranſeunt, nec [illegible]
[illegible]
ſolam inuidia commendatæ, niſi aliquin in-
ſipientes. Admittamus Epicuri ſuffragium, maxi-
mi voluptatis patroni, ſed non iniqui arbitrij,
quamuis illum infamare volunt, vt patrocinio
Philoſophiæ communis excluderet vitia: dicebat
ille negligendas eſſe corporis voluptates ab ho-
minibus ſanis, [illegible]
[illegible]
& beatiſſimi ſunt, & magnorum [illegible] gau-
diorum, vitalium, longæuorum. Quid dice-
ret, ſi æterna putaſſet?

Cap. 4. Tam neque bona voluptas eſt: nam bona
prohibet, &, quod vix credes, ipſas voluptates,
ipſa mala, quæ ſe non ſuſtinere. Pacifica res &
tranquilla eſt honeſtas: bonum bona amicum eſt.
Sanctiſſime [illegible] Non
vides [illegible] malorum, diſſimilium bo-
norum [illegible] per omnia
[illegible]

adeo nocet & ingrata est sequentibus, ut erga se ipsam reddat impotentem. Liberalius & gratissimum est liberum ingenium: ut alia quamvis faciat, non tamen ipsa laboribus se [illegible] detrahit, sed [illegible] patiatur contra se [illegible]. At voluptas ipsius per quae tenetur, labefactat sensus: [illegible] inimicos intelligere. Quemadmodum [illegible] nutritione, & absumitur sensus: ita sensu mens, [illegible] sensus & victus eius. Gulæ crimen est, hominem [illegible] [illegible] & turpes [illegible] [illegible], dum [illegible] pollet, [illegible] rationalis.

Cap. 42.

Post impedimenta bonorum adiicere quam illecebra malorum in voluptate, hoc solo titulo millies [illegible] abominanda. Ipsa fomes scelerum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sapientes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluptatis [illegible] [illegible] ad [illegible] Maximum [illegible] [illegible] hoc [illegible] beneficium [illegible] [illegible] voluptatum, ne diu insani essemus. Quid [illegible] [illegible] cuius [illegible] voluptas non sit? Ipsa sapientissimos dementavit, vide Salomonem [illegible] vide [illegible] [illegible] vide Samsonem, vide [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] voluptas [illegible] [illegible] [illegible], ut

sic

sic dixerim, animi excruciatio: neminem omnino ad summam [illegible]. Nihilominus hunc morbum Gallicanum [illegible] invenere. Neque enim [illegible] gnorant Heraclitus epilepsiam, quam Voluptatem [illegible] ; Hippocrates ipsam voluptatem appella rum sacrum morbum [illegible] tum mentis, [illegible] principem partem, [illegible] Capitolinam & [illegible] rationis. Aurelianus, priscus Medicus, libro primo Chronicon [illegible] oca ranting [illegible] corripit, [illegible] publicis locis [illegible] [illegible]. Quod [illegible], si mundum [illegible], quia caput [illegible], quod inter clarissimos Philosophos sacrum & deliberum mentis est: sive ob magnitudinem passionis, ut inquit Caelius [illegible] vulgus sacra vocavit; nam sacrum dicebant mare, sacra [illegible], velut magnum Poeta sacram [illegible], hoc est, magnam. Quintus [illegible] [illegible] dam [illegible], alterius nominis originem [illegible] à dissolutione comitiorum:

Est subiti species morbi, cui nomen ab illo est,
Quod fieri nobis suffragia iusta recusat:
Saepe etenim membris acri languore caducis
Concilium populi labes horrenda diremit.

Imaginem vides voluptatis. Sublata est & rapta, & [illegible] animi motibus, & [illegible] [illegible], [illegible], delicitque [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] dat [illegible] sui mali; omne [illegible] dissipat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] languori. Pitta goras libro secundo Curationum, [illegible]

 [illegible]

est, [illegible] Vita illi humanae sine vo-
luptas solum, publica dat temperantiam, in [illegible]
[illegible] classem [illegible] rationem, [illegible]
irrationabilior in his, quid [illegible]
plicius ac compaginare animum corpori. Mon-
stra dicimus, si non omnia membra [illegible]
humani proportione corporis; [illegible]
est, si affectus non consentiant animo [illegible].
Miramur corpus non humanum, cum humana
animaque [illegible] sine humana anima corpus hu-
manum: caret hominis [illegible], qui [illegible], &
brutorum voluptate vincitur. Minus ignotum [illegible]
alter ulceris radix, quae hominum reliqua [illegible] similitu-
dinem, sine morte, notabilis est. Ad stuporem
erit videri homines, & esse pecudes, [illegible]
[illegible], [illegible] occupatos. Petulantior est vo-
luptas, quam industria promeruit: pro volupta-
tem robustissimum omnium [illegible] siue quae
bestia simulant, siue quae homines dissimulant.
In primis impudentior est passionibus huma-
nis [illegible] illam unam. Quidni? Ratio illi servit
ancilla cupiditatis fit ministerio: itaque [illegible]
insolescit. Flectitur vis mentis ad obsequium
sensus. Deinde effeminatur humanis vitiis, ava-
ritia, & ambitione; illa solum mala facit inge-
nio hominis sine subsidio sensuum. At volupta-
tes, & sensus & animus [illegible]. Atqui debet in-
genio humano voluptas, ac [illegible], & [illegible]
Accendente industria impulsu natura vehemen-
tior & terribilior est, quam in bestiis, quarum
[illegible] naturam [illegible]. Itaque voluptas hu-

mana ſtultiſſima omnium cupiditates illic, in-
ſtinctu naturali gubernantur. In feris voluptas nec
[illegible] eſt, in hominibus auaritia ſine impetu ſen-
ſus. Hominum voluptas ſua deſtruitur, [illegible], &
impetu violentiſſima eſt.

Cap. 43. Quid ſtultius? Voluptas corporalis ſolùm di-
gna eſt brutis [illegible] ſeu indignus Deo. Nec opus
eſt [illegible] ſapientiorum ex gentibus, cum ſe-
[illegible] Diuinitate Herculis labores, vt cre-
[illegible] famam vulgi ad imitationem illis ſeruirent. Fi-
lius Dei amplexus eſt [illegible], quibus & ſignauit
ſe; nec aliud plus è noſtris elegit. Sequamur ar-
bitrium diuinum: per omnia diſcrimina [illegible]
mus. Calide Alexander Darianus praemium
pulchritudinis maluit: videtur a Deo [illegible] ambire;
ſequamur [illegible] guſtum Diuinitatis. [illegible] ad [illegible]
[illegible] noſtrae. Suffragium Dei habe-
mus ad contemptum voluptatis, ad honores la-
borioſque [illegible] honorifica habenda ſunt paſ-
ſiones Domini, quem [illegible]. Crux olim
maledictio, & ignominia Orbis, nunc adoratur,
ſummos [illegible] Regum, coronas, vt
ſic [illegible]. Opprobrium [illegible] nullius
generis [illegible], ignominia peccati primo-
rum parentum: nunc pro gloria capitis poſita,
conſecratum [illegible].

Cap. 44. Si non honorificos, vtiles poſſe. Labor eſt
inſignis commendatio virtutis, fidus ſapientiae,
character [illegible], [illegible] vitae, aemulatione
muneris angelici [illegible], & docet, ſuperſtes
diuinae habitationis, [illegible] iuſtitiae, &, vt
planè

plausibile aliquid habeat sensu, & optime [illegible]-
catum est homine, priusquam [illegible]
tis, mortalis dies immortalitatis, [illegible]
tae. Vitis, cui ferrum non [illegible]
guinis sui, an paratis [illegible]
luxuriabitur cum plurimum [illegible]
adhuc fructuum feret, quod magis [illegible]
lumina. Qui [illegible]
pe. Consequitur vita dei [illegible], quemadmodum [illegible]
[illegible] nisi aliquis dolor [illegible]
tha tollitur. Eleganter Æneas Gazeus mandra-
goram vocauit, [illegible] cupiditates tantum in-
[illegible] veteribus [illegible] opinio, et publice [illegible] legi-
timus [illegible] dolor, sine quo [illegible]
conciliare posse non credebant: at me primum po-
sent? Ut taceam pancratium & pugilatum,
commune illud plurimis fuit. Spartani ad ar-
gumentum pietatis [illegible] ostentabant [illegible]
[illegible] liberalis [illegible] liberos, quibus
plagarum. Adde, quod nihil praeter se pretiosum
habet virtus, nisi dolores, cruciatus, labores.
Quare dicere? Quia ipsa in his pretiosa. Difficul-
tas, materia virtutis est, ut ligna & metalla fa-
brorum. Aurifex meliorem artis suae materiam
non relinquit: sculptor ligna seligit: nullus statua-
rius [illegible] optimo simulacro [illegible]. In
maiori labore, maiori cruciatu praestantior vir-
tutis materia venit: plus gaudendum est.

Nec tantum dolor facit virtutem, ut praestan- *Cap. 45.*
tior sit, sed ut sit. Quidam [illegible],
qui afflictus est, aut melior fiet, aut [illegible]

[illegible], quòd habeat [illegible]. Habitan-
[illegible] quòd plura ligna, [illegible]
[illegible]; sed plura [illegible]. Nec [illegible]
[illegible], quòd inter ligna, lapides & [illegible]
[illegible]
Illud tamen privilegium laboris est, quòd talis
[illegible], vt & ipsum sæpe faciat, &
[illegible] victoria sua, & [illegible] contagio [illegible].
Discimus in labore virtutem, & ab ipso sæpè la-
bore; dediscimus in delicijs, & ab ipsis. Trahitur
in exemplum Davidem inter [illegible]
[illegible]. Afflictionibus, laboribúsque
erudiebatur [illegible] virtutem, benignus [illegible], pa-
[illegible], seruauit [illegible] suam sanctitatem.
Vide hunc ipsum post voluptatem crudelissi-
mum, reum sanguinis optimi viri Vriæ, qui pro
ipso [illegible]. Hic est ille, cuius [illegible]
[illegible] commendatur: hic est [illegible]
[illegible]: hic ipse post venerem [illegible] hu-
manitatem, [illegible] ignoscere. Non facilè cru-
deliorem vltionem leges. Populum [illegible] Rab-
ba eduxit, fecitque super eos [illegible] tribulas, & ra-
dios, & ferrata carpenta [illegible], ita vt dissecaren-
tur, & comminuerentur. Nec sicut hic [illegible]
[illegible] Ammonitarum [illegible]
[illegible] in [illegible] homines,
[illegible], & traduxit in typo laterum. Hic
[illegible] post [illegible] suæ, [illegible]
[illegible] est [illegible] dicitur
voluptas. [illegible]
[illegible]. Sine exemplo crudelitatis
fuit,

sint, quin de exemplum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Ille, qui [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible],
tam delicatæ [illegible] [illegible], vt quæ, [illegible]
[illegible] foret, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dolor, [illegible] [illegible] manu: quæ [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible], & filia [illegible] parienti. Cæte-
rùm, illum assiduum virtutis in laboribus, [illegible]
nimium [illegible] [illegible] impedimento [illegible]
tum, quæ tam pessime [illegible] [illegible].
Vnus labor [illegible] & [illegible] voluptatibus,
etiam in [illegible] obstat. Lepidè quidam per-
[illegible] [illegible] Mediolanensi Duci post bellum in-
felicitèr cum Florentinis gestum, exprobranti que-
[illegible], respondit: Si Florentini tibi gustum [illegible]
[illegible], ipse in corpus [illegible] [illegible] tibi iucunda sunt,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible], & appetitu [illegible] [illegible].

Iam quid contra dolorem [illegible]? Sensum, Cap. 46.
[illegible]? Adhibe patientiam, [illegible] [illegible],
[illegible], illa enim lumen animi [illegible]
[illegible], velut [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], &, quod [illegible]-
[illegible], [illegible] [illegible]. Non aliter ac [illegible] [illegible]-
[illegible], quæ, quia [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible]. Ipse patronus voluptatis Epicurus [illegible]
[illegible] beatitudinem [illegible] in summis
doloribus. Quid mirum, si [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] pueri, [illegible]-
[illegible] feminæ, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]? Ergo, quod virtus [illegible] [illegible] in

pueris, lex in feminis, error in superstitiosis, consuetudo in dementia, natura in feris, vitium in lasciuis, virtutisque (solum non domabilis) cui dolor non tantùm ferendus est, sed prouocandus, sed amandus ad infortunandam sensuum felicitatem miseram, vt cùm ratione non possimus, enim, & supplicio compensemus. Optimè Noumis [illegible] Corporis, sensuumque prosperitate gratiam hominem ad se detorquet. Decet autem vtilissimi compensatione & dimensione quadam ad optimum potius crescente, quodammodo corpus attenuare, vt appareat hominem ipsum ab externis esse diuersum. Auersanda, auersanda voluptas est, vt Pallas [illegible] eos, quos amplexabuntur, suggillaret.

DIORISMVS IV.

Gloria humanae futilitas.

Cap. 17.

NVnc dispiciamus humanos honores etiam inter bona, ac quidem maxima numeratos, per magnas tamen quasdam vilitates ac mala. Satis hoc iam contemptum erat, quod pateat contemptui cuilibet etiam sibi: qui vt digni non videantur, non se indignos putant indignitatibus. Quae iam aestimatio, si dignitas dignitatum est, cum promiscuè malos cum bonis admiratur? Dignum, indignumque confundit dignitas, non discernit. Scilicet, si quis multis ex dominationibus, cum

[illegible] quam id, quod nunquam ha-
bitum posuit est. In alia est pecuniæ honor, alie-
no semper pendet arbitrio. Hinc plus voluptatis,
quia non omnino certa plus affectamus, quod asse-
qui minus possumus, quod sequi non debe-
mus.

Cap. 48.

Gloria causas sui magis habet, non ita vt volu-
ptates, quas ipse facies, aut diuitiæ, quas, si velis,
capies. In manibus enim & inanimis rebus sunt,
quas diligentia consequimur. Honor tamen in al-
terius existimatione & libidine est: non pendet
sola industria tua & cerebro. Quare nimis ar-
duum est consequi, quod tibi nunquam dare po-
tes, quod nunquam potuere, quod necesse est, vt
dent alij, vt dent multi; & difficillima est com-
munis conspiratio, vbi non est priuata vtilitas.
Quid igitur appetis? quid putas bonum, quod
neque malus perdit, quod inuidus valet? Quid
putas bonum tuum, quod à cunctis pendet? In
aliis bonis fallere te potes, in hoc falli, cum ab
alienis omnes vsurpare opes tuas possunt; au-
ferre honorem possunt. Diuitiæ acquirendo tuo pa-
rent, honor alieno: illas seruare potes, illum,
sicut conuenit, ita seruat alius. Si omnibus impu-
nè esset, vt pro libito res tuas auferrent, tum ne-
mo tibi inuideret, vt videres te diuitem: ista li-
centia in honore est; cuiuis licet detrahere.
Quæ maior miseria quam precaria felicitas, quæ
in custodiis manu sit, nisi sua? Quid tutum erit,
vbi vulgi suffragia petuntur? Felicitas iure dis-
crimine est obscurior erit, quæ pendet etiam ab

basso

hostes? quæ tot pericula habet, quot iudicia [illegible] possunt? Quàm, quæso, tranquillitatem habe[illegible] qui quotidie ad innumeris [illegible] expo[illegible] sit ab iniquis iudicibus [illegible] nostra [illegible] [illegible] omnium iudicia de nobis [illegible] [illegible] non à doctis [illegible] [illegible] vulgi sententiam [illegible] libera [illegible] volumus ab his, quæ improba- mus. [illegible] sumus, qui [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] eximimus, si videamur [illegible]. Ille felix est, qui arbitrio suo felicitatem habet, qui vult, quæ potest. Quàm miser ille erit, qui non à se, sed ab omnium libidine expectat felicem esse, quid dicatur, quid velit, quod solus ille po- test? Certè beatum non erit, quod seruum facit, & seruum, quidquid alienum arbitrium facit obseruo- re. Quantus seruus ambitiosus erit, qui tot obser- uat heros? Difficile mancipium aliquod, quod posset viginti tolerare dominos ætate, moribus, ingenio, gustu diuersos. Quantum discruciabitur gloriæ auidus, non viginti dominos habens, sed populos dominos habens moribus, & gustu non diuersos, sed aduersos, obseruans senes, adolescen- tes, feminas, viros, nobiles, plebeios, laicos, aus- ros, omnium gestus & nutus, vt oracula captans? O miserrimam seruitutem ambientium! Si chari affectibus propriis miserrimum est, qua- le erit pendere alienis? Quælibet verba, ne dicam [illegible], sed [illegible], [illegible] [illegible] in delicatissimum [illegible] humoris! ô [illegible]

[illegible]

multum sibi [illegible] à lingua [illegible]
Si ex naturae iniquitate compositus fuisses,
vt ad singula verba sibi contemperans, [illegible]-
[illegible]
cum ad singula verba, nisi adulatione, excipiat,
inflammetur, excandescat, frendeat? Quae sibi si ar-
tem deposuerit [illegible] infestat, vel fumum
vel veritas [illegible]? Quam qui mendaciis [illegible]
sustineret? Magnum adhibemus [illegible] mise-
riis humanis cumulum [illegible], quae
e conditione [illegible]
nostris [illegible] Ferre mala necessaria ne-
quimus, aliunque nobis voluntarie necessitate, quam
A[illegible] est mundus [illegible]; superaddi-
mus leuiori plura ligna, cum prima ferre ne-
quimus portare. Verissime Guigo admonet: Ecce
huic corpori [illegible] fuit miser eras: omni-
bus enim eius compagentibus, vsque ad neces-
sum [illegible] Non suffe-
cit hoc tibi: immisisti te aliis, quam corpori-
bus, opinioni hominum, admirationi, amori,
honori, timori, & aliis similibus, & sicut ex cor-
poreis, ita ex horum lesione dolore afficeris:
ipsemet ligna, quibus comburens, tibi adhi-
buisti.

Cap. 49. Igitur contemnenda & despicienda est censu-
ra vulgi

Nec te quaesiueris extra.

Ne timeas, id est, ne putemus contemptui; non ti-
mus aestimemus nos [illegible]; non boni-
tatem censeamus testimonio alieno; neque glo-
riam

tiam [illegible] laudator [illegible] il-
le maximè laudabilis est, qui [illegible]
laudatur, laudabilis esse. Nemo gloriæ [illegible]
[illegible] esse, quæ [illegible] modis [illegible]
[illegible] dico. Plausus malorum, [illegible]
[illegible], optimi [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible], [illegible], quid [illegible]
[illegible] circumspicere, [illegible]
[illegible] præstantiorem? Aut quod [illegible]
[illegible], falsum sit, aut verum: si falsum, [illegible]
[illegible] si verum, [illegible] Nulla
contumelia est, [illegible], nisi [illegible]
Nemo [illegible] factum est. Ne [illegible]
[illegible] corrige, & ut Telephus, [illegible]
[illegible] sana. Eleganter Antisthenes dixit [illegible]
[illegible], aut [illegible] æquo
esse. Nunc aliter [illegible] nobiscum [illegible]
[illegible] amplissimo conscientiæ thesauro. [illegible]
thesauro inuento, non expectat donec alij [illegible]
vivere, etiam ignaris omnibus, lætare.

Porrò, cùm ista gloriæ cupiditas tam insul- Cap. [illegible]
sa sit, cum [illegible] & plausu [illegible], (fru-
stra quod plurimorum bonorum [illegible] fue-
rit, licet nihil sit,) & velut quasi [illegible] commen-
datitias literas habentium, cum cupiditatem di-
vitiarum, cum aviditatem voluptatum [illegible]
damnemus, gloriæ æstimatores commendamus,
[illegible] magistri [illegible]
[illegible] generosis, magnanimi [illegible] qui [illegible]
tam viles, tam [illegible] sunt, ut [illegible]
animi boni, gloriamque [illegible] malis [illegible]

qui tam [illegible], tam [illegible] sunt, ut [illegible] monumenta [illegible] fuerunt, qui [illegible] inter [illegible] titulum sepulcri. Nihil [illegible], post quam vana, & [illegible], quibus [illegible] habent, ut ipsa [illegible] [illegible] aut lapide [illegible] [illegible] [illegible] diuturnitatem & gloriam, quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illi- [illegible] sine nomine [illegible], [illegible] nomina [illegible]. Collocant, scilicet, [illegible] [illegible], nec aliter, quam Thes[illegible], [illegible] [illegible]. Hinc aliud [illegible] [illegible], quod immortale [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Nemo quærit [illegible] [illegible] [illegible], quæ post mortem habe[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], cum [illegible] [illegible], de- [illegible] [illegible] [illegible] hominem [illegible] non possit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] At, [illegible] [illegible] [illegible] non potuit [illegible] [illegible] ipsa [illegible] [illegible], quæ ad gloriam [illegible], & gloria [illegible]. In ipso [illegible] honore [illegible] [illegible] ipsum con- [illegible] [illegible] [illegible] gloriam [illegible] difficillime [illegible], propter quam [illegible] [illegible] [illegible], de quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Reipublicæ [illegible]. [illegible] [illegible] in summas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

maximum amictum credimus [illegible] aduersus frigus, superat: illud, quia commodi non poterat, admouebatur lauro ferro.

Cap. 32.

Maximus enim error est, & cum appetitur gloria, & quemadmodum petitur: & ipsa, & via ipsius ignoratur. Gloriamur in his, quorum pudendum erat: ex meliori veste, ex generosiori equo, ex praestantiori serui officiis: alienis superbimus corporibus. Homo pudor est, & argumentum vilitatis, qui, quod propriis caret, [illegible], alienas usurpamus? Quid? solemnius nihilne hic honoribus gloriari, dignitatibus, potestatibus, & muniis publicis? [illegible] poterit enim, quem honore indignum facere, minime ob honorem dignum reuerentia dicis, minime [illegible] putabis. Hic honor ad pudorem est, qui malos, [illegible] faciunt, ut monstrat. Quot indignitates dignitas ostendit? quot contemptiones fecit, dum publico contemptui obiecit? Sed non sine talione. Pariter vicem dignitationes indigni reddunt, quas suis moribus contaminant. Elegantissime Georgius Pisides cecinit:

[illegible]

[illegible]

Fugit quasi famam [illegible] infamiam, [illegible] gloriam [illegible].

Supremarum potestatum honores, plus ingloriis sunt, nisi habeant gloriosos, id est, probos: ipsi hominem clarum, eminentem felicem fecerunt; [illegible] est, si non miserum felicitate, [illegible] summa potentia dimidium, & quod plus miseris, [illegible]. Parum & misere potest, qui id minus [illegible] potest, quod magis cupit. Qualis potentia est, quae

quæ se neque securam facere, quæ se custodire non potest, quæ in seruientium potestate est, quæ non minus timet, quàm terret; quæ, quod potest in aliquem, neque facere, quin aliquis in se possit; quæ non potest contra cupiditatem propriam, contra odium alienum? Aduerte stultitiam, non tantùm gloriari periculis nostris, non tantùm alienis virtutibus, sed vitiis propriis. Audi Carthaginensem Ducem:

Mihi magna satis, sat terra, superque
Bellandi merces sit, gloria cætera vobis
Vincentur.

Nónne potiùs par fuérat Reipublicæ fidem, bonum publicum? Quomodo gloriam potuit mereri ab hominibus, qui, vt gloriam mereretur, tam pessimè de hominibus est meritus per tot clades, & cædes, quibus sui & alieni ceciderunt? Sed tam inepti sunt homines, vt inhumanos putent gloriosos, Cæsarem aliquem, aut Alexandrum, quibus sat erat ad gloriæ multam, ipsius gloriæ cupiditas intolerabilis etiam sibi. Infames potiùs sunt, qui malunt famam magnam, quàm bonam, qualia fuerunt Manlij Capitolini inepta vota. Præmium his gloriæ fuit fortunata temeritas, felix inhumanitas.

Adhuc fallimur, honorem ex virtute æstimantes bonum nostrum, non est, sed alienum. Cùm honorari cupimus, benè optamus aliis, pessimè nobis: aliis optamus virtutem, nobis periculum. Aliena virtus est honorari, propria honorare. Honor solùm est accidens virtutis, & potius

Cap. 52.

argumentum diximus, quam stipendium. Ma-
ior honor ille est, minime a plebe captatus
merendum sit, quam ingratum vulgus non com-
sultis, solum, per is gratissimum sit, potius. Li-
cet honos propter virtutem sit, non est propter
virtutem. Propter ingenium potius est ad testi-
monium suae praestantiae, vt quam honorant, aut
videre honorari, velint aemulari, inuidere, sequi.
Quemadmodum phari & accensae faces diri-
gunt cursum nauigantium, non eas, inquit, appe-
tunt: ita gloria & claritas indicat, quod sequen-
dum sit, non ipsam appetere debemus; sed quod
ipsa monstrat, & probat, probitatem, virtutem.
Itaque virtutis solum gloria est: sed neque in
virtute gloriandum est, neque per virtutem ho-
nores ambiendi, ne contemnamus id, propter
quam honoramur.

Cap. 54. Nunc viam honoris examinamus, in qua etiam
conscij eius errant. Sat est ad errorem, si hoc ve-
lint; ignominiosi cito sunt gloriam quaerentes. Re-
ctum enim iter inuenibile est, sed petitum non
tenentibus, quo eunt, licet nesciant, quo itur,
quia velit, immo tunc maxime, cum nolit. Appen-
dix virtutis, honos est: accedit quaerenti aliud,
id est, virtutem, ipse minime per se appetendus:
quare iam digreditur a via, qui ex proposito gra-
ditur recta intentus honori; decidit a virtute,
cuius accessio est gloria. Virtus non est, vbi prae-
ter ipsam aliquid etiam ipsius petitur. Quare,
qui quaerit honorem, hoc ipso amittit illum,
dum amittit virtutem, sine qua honor non est;
qui,

qui, licet propter virtutem sit, & ab ipsa, non [illegible] per ipsam. Tam abest quaerendam gloriam, vt [illegible] turpius sit. Dum eam quaeris, infamis es; & [illegible] per virtutem quaeras, per infamiam [illegible] quaeris, & non accidat. Hoc ipso quod [illegible] dici, indignus es laude. Alienus [illegible] omnium tota honoris occultatione [illegible] erubescentium. Nonne infame est vsurpare aliena? Hoc facit, qui honorem cupit, siue per infamiam, siue per virtutem? Nam qui honorem sibi per virtutem quaerit, si nulla illum [illegible], virtuti abstulit, quod sibi vsurpat. [illegible Greek] Hoc ait Plato in epistola ad Athenienses. Intolerabilem tamen esse opinionem dictum pessimi hominis, & non honorem quaerere, sed virtutem, etiam cum contemptu diligere, imo contemptum cum virtute, & sine virtute, dum non timeat, non timere. Errant itaque, qui quaerunt gloriam, quam nemo vnquam inuenit, qui quaesiuit; dum hoc ipso, quod quaesita sit, amittitur. Ille solum gloriosus, qui contempsit & se, & gloriam. Nemo honorabilior, nemo magnanimior humili, qui non sua, sed etiam se despexit, non honorem, sed honorandum quoque. O quam magnum animum, qui ipsum animum contemnit, qui se rerum dominum! Quo enim minus aestimamus, plus aestimamur. Inaestimabilis erit, qui ipsam aestimationem non aestimat. Velim in bilance compararemus [illegible] quam [illegible]

[illegible marginal note]

tus, hinc deprimitur, tantò attollitur alterum; tantò vilescimus, quantò res pretiamus, tantò attollimur, quantò ipsa æstimatio deprimit. Magnus est, qui parua omnia dicit: maximus *se*, inquam, maior, qui se ridet, qui se negligit. Ille honoratissimus, ille dignissimus, qui honores, qui dignitates despicit. Cassius Longinus in libro περὶ ὕψους, egregiè inquit: θαυμάζειν τῶν ἐχόντων τὰς τιμάς, δόξας, τυραννίδας· μᾶλλον τὰς δυναμένους ἔχειν, καὶ διὰ μεγαλοψυχίαν ὑπερορῶντας. Quare securior honoris via, eiusdem contemptio est. Magis dignus fit, qui recusat, quo dignus est: dilatat honorem, quem spernit. Hic maximus est, cuius gloria est inferior, aut virtute, aut cupiditate: nec tantùm illum esse debere honos monstrat, quemadmodum contemptus maius quid quàm mereri facit, qui quod meretur, non expetit.

Mirabitur habentes honores, glorias, regna: magis admirandi sunt, qui possunt habere, & propter magnanimitatem despiciunt.

Cap. 55.

Vtrumque humilem, & superbum contemptio facit: illum contemptio sui, hunc aliorum: illum contemptio rerum; hunc personarum. Prudentissimè ille:

Inde & ipse suâ tenuem se explicat ad vmbram.

Contemnit se, quia dignouit; sua, quia minora se nouit: superbus cæco iudicio ignarus sui, & rerum, se præfert aliis, sua suis, eam damnatis, siue stultis, siue iustis votis, et dum æstimari vult super alios, in contrarium relapsa cupiditas facit contemni, &, quod mireris, non solùm, quòd contemnant alij, sed ipse se inter omnes. Nunquam sibi placere vult, sed aliis: alieno se tenet arbitrio,

celsitudo, nullam suae mentis [illegible] habet [illegible] mendaci, [illegible] prodigit, hic se potius, [illegible] [illegible] est, hoc [illegible]. Quid? [illegible] superbus erit? Non. Vilis est, & ab ipsis, quos pu- tat viles, pendens, mendicatque [illegible] sui contradictione iudicij.

DIORISMVS V.

Ex comparatione vitae, & mortis.

DEmum positum ultimum huius opuscu- li, vitam, & mortem conferamus, & inter utramque dirimamus litem. Vulgus, bonorum maximum, vitam putat; mortem, malorum potissimum. Fallitur non minimè: atque ut in caeteris bonis aberrant, in maximis maximè er- rat: namque potius vita, maximum malorum est, si non benè vivis, & mors, bonorum maxi- mum, si non malè moriaris: nec malè morieris, nisi malè vixeris. Vita non bona spatium malis, & sceleribus laxat; mors non mala finit mala, & miserias. Ictericus ob amarum humorem ama- rè afficitur dulcissimo melle: sic mali malè iudi- cant mortem, dum malam putant; sed non est mala, nisi illis, quia fecerant malam pessima vita. Suffragiis nihilominus hanc litem dirime- mus, non quae numerentur, sed ponderentur. Omnis Philosophia contra vulgarem opinionem *Cap. 56.*

imaginatione, [illegible] quam magnitudo timet, [illegible] semper [illegible], [illegible] aequat. Quarum quamque sapientiam [illegible] [illegible] ma[illegible] quorum [illegible] vitam [illegible] [illegible] [illegible], sine memoria sine vitae a morte [illegible] felicitas. Socrates consummauit sapientiam [illegible] maxime, Pythagoras sedulitate, Anaxagoras [illegible], Calanus ad[illegible] [illegible], omnia contempsit. Nullus sufficiens [illegible] [illegible] mortis est, plures vero sunt respicientes quid ipsa sit, siue quid ipsi accedat; siue mali, quibus afficit; siue boni, quae infert; & quia ipsa malum non est; & quia bonum est quae, licet malum esset, non compensaret bona, quae confert; licet bonum non esset, non [illegible] [illegible] mala quae [illegible].

Cap. 57. Quid habet egregium vitae contentionem, & [illegible] miseriam, quantum [illegible] iam [illegible] [illegible], quae nimia assiduitate [illegible] [illegible]. Supplicium [illegible] Orpheus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Aristoteles, quo [illegible] [illegible] [illegible] pectus [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Regia, si [illegible] [illegible] [illegible] Deus, [illegible] [illegible] & periculis, in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] oculis [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] oculis [illegible] [illegible], aut [illegible] manu, aut claudum, aut

mendi-

[illegible], aut [illegible], aut [illegible], aut
[illegible], aut [illegible], aut [illegible] &
homicidio [illegible] fuerint, vel denique
[illegible] & si iniuria [illegible], omnes [illegible]
[illegible], [illegible] miseria [illegible]. [illegible]
tali facie [illegible] [illegible] vita in
[illegible] nihil. [illegible]
[illegible] rationem [illegible], & [illegible], ne
ea [illegible] mali [illegible], sed [illegible]
[illegible] ingratis Abner. Orientis [illegible], fi-
lium ab infantia [illegible] clausit. Praecepit, &
ne aliquid humanum [illegible], prohibuit omnem
[illegible] conspectu: [illegible], ne quid triste, nec
flebile videret, nullam [illegible], nullam
[illegible], nullam paupertatem, nullum dolorem,
nullam [illegible] [illegible] illi placida dies,
[illegible] [illegible], clauitra, & [illegible]
[illegible] tristitiae, & [illegible], cui
[illegible] vitae. Per ipsa [illegible]
tristitia; per ipsa [illegible] [illegible]
stitia. Tam [illegible] [illegible], ut
[illegible] tristes. [illegible] omnes Ab-
ner [illegible] filij, [illegible] po-
tuit [illegible] possit omnia [illegible], [illegible]
[illegible]. Cepit filius iam tristitia in
[illegible]. Et quid putas cepisse? Non tam
[illegible] enim [illegible] [illegible]
a Rege clausura illa [illegible] felicitatis [illegible]
[illegible] patrem qui, ne [illegible] filium,
[illegible] non [illegible]. Permisit ado-
lescentem exire. Cauit tamen, ne quid triste, quā

[illegible], [illegible] omnes cæcos, omnes in-
firmos, aut mutilos, omnes pauperes, omnes se-
nes amouerat è via [illegible]. At, vbi ne diligentia po-
tuit, vt omnes miserias celaret? Tam sunt, vt
vbicunque reperiantur, non dico tolli: non ita valuit
potentia, ac [illegible] humana, quæ immo Re-
gi se exhibeat: offendit adolescens leprosum &
cæcum; obstupuit, contremuit, velut qui ad
spectrum [illegible] e [illegible]: rogauit, quid il-
lud esset: cognitisque hoc dum esse humanæ vi-
tæ, satis hoc fuit ad contemptum eius, ad despi-
cientiam mundum vilipensum, ad [illegible] deli-
ciarum: & quò minimam partem vitæ haberet,
vbi maximam habet fortuna, renunciauit, si non
vitæ, [illegible] vitæ, aut, quod pretium vitæ multis
fuit, regno, & fortunæ: confugit, qua valuit dili-
gentia, ad similitudinem mortis, et, si non tamen,
socium fecit. Si tam leui iniuria adeò offensam
vitam habuit, quid putas, si liberaret per vniuer-
sa obitum, & lynceis effoderet oculis mauso-
lea vermium, cuneos [illegible] & [illegible]? Si
lustraret omnes angulos Orbis, & sordes aspice-
ret, quibus celebrantur fundamenta vitæ, quibus
dedicabatur nostra miseria, doloribus [illegible], fle-
tibus infinitis? Quid, si penetraret & cubilia &
[illegible] lacrymantes videret, & optantes; vi-
deret [illegible]: hunc deflere sponsum, illum
liberos, hanc familicum, illum [illegible]
hunc solicitum pro necessariis, illum anxiè occu-
patum superfluis? Quid, si nullam inueniret sine
luctu fortunæ domum, nullam sine lacrymis?
Quid,

Quid, si tot, quot dolor exurit, quot morbi frangit, quot curae devorant, quot cupiditas ... Potuisse tot calamitatum vitiis emorituri derelictaret vitam, qua sic miseri morimur, quae sic in nobis miserie vivimus. Optaret ad mortis iustitiam tot se eximendi mali gauderet, si contingeret inventum liberatis modus, si amicos & aliquos alios, quibus maxime invideret, nihil magis cuperet, quam illum modum scire: cum primum audiret mortis inventum, maxime probaret, credo, & optaret. Quin si deliberaretur, an miseris mors concederetur? Suffragium non negaret: quod tunc votum fuisset, nunc facta est.

Si quis furentibus circumseptus feris hinc truculentam in se spectaret impetu tygridem, illinc erectam ungue leonem, inde tortuosum colubrum, aut illum, qui solus necat,

Sibilaque effundens cunctas terrentia pestes
Ante venena nocens, late sibi submovet omne
Vulgus, & in vacua regnat basiliscus arena.

atque plebem undique serpentum, & venenatorum, ... lupos, scytalas, chersydros, dipsadas, serpedones: ad haec, impeti telis, circumquaque pericula hauriens, quo precio emeret sibi spem? quanti faceret exitum? quae maior putaretur felicitas, quam tot evadere periculis? Anne minus erit malis eripi maioribus? Circumdant nos, imo inundant ... ferocissima dilacerant nos vitia, fortunae iaculis nos fauciant. Exteriora, undique ... ambitu concitant famuli

undi

vndique [illegible] mortalium : quibus minantur quædam tempore : [illegible] [illegible] [illegible] dum minantur aliquem. [illegible] hodie fiet ver-[illegible]. Incertum diuinum mentem [illegible] omnium hominum malorum [illegible]. Illa facit, ne [illegible] æternum procedat. Nescio quo pacto timemus, cum tot sint philtra, quot damna videt. Satis est periculum, vt amet securitatem. Sola mors nullis nos obnoxios facit; sola curat int malis. Hanc ita vicinam Socrates Æsculapio [illegible] facta iussit, medicinæ [illegible] mortem agentis : omnium malorum remedium est, quo desinunt omnia.

Cap. 55.

Ridiculus fuisti Xerxes lacrymans meritò ab Artabano refutatus, cùm ab eminenti iugo circumquaque demisit oculos, tantisque tot hominum [illegible] sufficerent [illegible] Orbem, à quibus nec montes, nec mare, nec natura secura fuit, nec cælum, si placuisset, clausum : fleuit fata omnium celerrimè, timuit, quod ad mortem præcipitabitur, [illegible] hostes insulæ [illegible] [illegible] intra centesimum annum [illegible] cum illi mors [illegible] est visa. Satius fuisset flere, quia tam [illegible] ignauam, vt perferendum [illegible] vagari mala. [illegible], si quemadmodum è vertice illo vidit homines, vidisset etiam humana, fecisset [illegible] [illegible] memoria mortis mediocre omnis, nec timuit illam, quæ timenda tollit. Non est mala, quæ redimet malis. Si optarem vitæ, mortisque copia ut vtram eligerem, an reponerem illam, an iterum [illegible], [illegible]

indigniores

in ægritudinem illi, nisi ij, quibus pessime fuit, [illegible]
cæteros autem, quibus bene processit vi[illegible]
quam peraguntur, nunquam pertæsos [illegible]
nunquam cupient vitam, quam plus [illegible]
[illegible]bunt, quam [illegible] timuerunt mortem. [illegible]
nisi Polonus, vir summæ [illegible]
[illegible], [illegible] dedit, [illegible]
qui tamen malum iterum [illegible], quam [illegible]
[illegible] satisfaciat unam vitam, non duas [illegible]
ere.

Quid iam opus erit interpretes [illegible] *Cap. 60.*
gare? Statimne subsisteret, ut Origenes [illegible]
deliraret, ut Cebes, et Plato, et Hermes, et reli-
quique Philosophi fuerunt. Post nobis Hermo-
[illegible], antequam in vulua clauderemur, recusa-
remus pati carcerem illum angustum, fœ-
dum, vel a sanie seminali horreret. Quid, si
reminisceretur, nouem mensibus clausus in cali-
gine lucis, plusquam nouem annos in caligine
[illegible], aut hallucinatione? Quid, si labores, ne-
cessitates, sitim, famem, quibus ante experientiam
[illegible] miserias vitæ, quam habemus? Iam ab ipso
utero ... infans miser esse? [illegible]
rat fœtum, ut claustra vulue violet, & in hac
quærat remedium. Egrotamur, iuxta Hippocra-
tem, ad quærenda alimenta exercitiis, cum inius
[illegible] non sufficiat. Sed a miseria in
miserias labitur. Quid, si per foramen aliquod
perspiceret paralyticos, caducos, cancro exe-
sos, scabiosos, podagra, hisque laborantes, &
alia sexcenta mala, qualis Pherecidem, aut An-
tiochum,

tiochum, aut Herodem, aut Leutharem suos vermes inter sabiem iacerent dum vivebant devorantem suum ebullientem cruorem, intuerere? quid, si ea, quae ampliavit nostra cupiditas, aemulationes, bella, homicidia, clades viderent? pedem forsan & obitum, ne tot mala viderent, ne dicam percrucitarentur, aut ferrent. Plato suspensionem rationis infantiae, hallucinationem pueritiae, stupori, terrorique animarum tribuit, quae corripi patiuntur, in has demissa miserias, translataque à luce in tenebras, obscurumque carcerem & corporis & Orbis, quasi conturbatae forte sua extra se essent. Ad augmentum turbationis adiecit Proculus conditionem mutationis, multitudinisque, certe malorum, miseriarumque, in quam depulsae sunt. Adiice, quid si audisset laetiorem partem vitae, faciliores lacrymas habere, & florem suum marcere fletu allidant? Terret pueros flagellum, quorum festivitatem metus ludimagistri funestat. Quid, si operatiorem partem novisset infortunium?

Multa senem fragilis vexant incommoda carnis:
Nam macie turpi tabescunt languida membra,
Tunc genuum iuncturas rigor, venasque per omnes
Illius in toto frigescit corpore sanguis;
Sic baculo incurvos artus sustentat inertes.
Quid tristes memorem gemitus? quid taedia mentis?
Sensus abest oculis.

Adiice Columbano adventitios morbos: consuunt

[illegible] enim in senectutem, & stagnantem [illegible] laudes vitæ; & ibi cum maxime moriendi [illegible] mus, renascuntur variorum opiniones. Nullo maiori studio infantes amant, quam vbi [illegible] runt. In hoc tamen agnosco beneficium [illegible] accentis senio voluptates, vt sanior, [illegible] animus mori instrueretur, [illegible] dulce- res, vt vel inuiti concupiscerentur [illegible], saltem ne odirimus. Verane illa crederent [illegible] prospectantes, aut existimantes omnia? an spe- ctaculum, an fabulam? Si vera putarent, liberalissimi mortem præferrent: neglecti mali, sed [illegible] teriret vitam, cuius lætior pars [illegible] est, [illegible] operatior est tristior. Nec miror [illegible] in [illegible] sacro animas iussas subire corpora, [illegible] sternatis: [illegible] & instar ferarum eiulasse, alias viperarum [illegible] stri- disse, alias [illegible]. Cum epibus istas anima- rum querelas scripsit: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ad solatium vitae mortem, & si quidem in corpore [illegible] esset, [illegible] eundem mori [illegible] vivere nihil antiquius fuit, nihil beatius quam cito moriendo [illegible] optanda est mors.

Vitae autem, opinor, nulla consideranti pars [illegible] est. Tota [illegible] constructa est, ut [illegible] ipsa sibi sit molesta. Velut fatigati [illegible] paululum, ut recreati [illegible] spiritus, quo [illegible] per declivia & plana: ita vita [illegible] & quiete, & [illegible] mortis [illegible] liberum [illegible] progressum [illegible] Immortalitatem nostram vita [illegible] nequit continuare [illegible] necessaria fuit [illegible] non potuit [illegible] mors est, ut inde [illegible] tionem immortalitatis Quilibet spectare [illegible]

mortis paulatim procedit per interualla, & fessi passim quiescere est necesse: quemadmodum viatores primus fatigati post aliquos gressus sedemus, nec dilatamus itinera ad hospitium: ita ob [illegible] laborum, molestiarumque importunitatem [illegible] expectamus diuersorium, non expectamus [illegible] in ipsa via cogimur morari. Quid somnus quotidianus est, nisi lassae & deficientis vitae necessaria pausa, & reparatio? Adeo praestat mors vitae, vt mortibus vita sustentetur, id est, immortalitas morte, mortalitas somno eiusdem mortis vicario, & effigie. Annulo, quia fragilis est, [illegible] positu per spatia nobis sustinemus: ita nisi somno careret vita per interualla, similitudine [illegible] mortis, citius collaberetur.

Nunc confer mortem cum vita: si illa [illegible] recreatio est, iucunda erit: licet bona mors non esset, faceret [illegible] vitae molestia. Quietam voluptatem lassitudo praeparat: neque placidam non esse, quod [illegible] acerba. Egregie Charidemus dicebat, per omnis [illegible] voluptatum & aegritudinum, multis annorum [illegible] lo contextarum, vicissim succedentium, [illegible] [illegible] aegritudini [illegible] succedentiam maiorem voluptatem. Quae maior aegritudo quam mortis? Nulla ergo maior voluptas, quam mors [illegible] Philippus ait: [illegible] hanc [illegible] ducimus, [illegible] bis mortem [illegible] opinamur. Ex opinione vulgi loquitur, [illegible] vitae, non [illegible] [illegible] Ego potius [illegible]

[illegible] debere mortem putari, eò quòd nihil [illegible]. Fallimur tamen circa genus non-nullorum felicitate. Verum & felicitas ista adulterina est & rara, [illegible] viventibus contingens. Ne illos pauculissimos spectes, qui è vitae naufragijs evaserunt nonnihil, mersos potiùs considera: innumeri illi sunt, pauci tamen putantur, quia non apparent.

Cap. 63. Ne, quaeso, in testimonium admittas lacrymas, quibus [illegible] funera. Opinio vulgus agitat, & quisque se potius deflet, quàm quem praetendit defunctum: lacrymas, dicis, alienas ne [illegible]: potes proprias: nemo nisi proprio sensu beatus aut miser est. Quid interest, quòd [illegible] vitam mortui, quid, cum morieris, flerent alij, si, cum nascéris, tu deflebas? [illegible] alieno sensu [illegible] miseriam. Contraria [illegible] mortis, quàm in nativitate [illegible]. In hominis ortu laetantur alij, ipse tamen flet: in morte flent alij, ipse tamen laetabitur, nisi vita corruperit mortem. Nec quod illi [illegible] sensus non interveniat, [illegible] Infans, qui nascendo flevit, [illegible] Cato, & Augustinus [illegible]. [illegible] qui vitam deplorabant: praesagus miseriae in vita, [illegible] post mortem. Fletus naturalis est: [illegible] sunt lacrymae, [illegible] [illegible] lor, miseriaque naturalis [illegible]

laetitia

laetitia lenta venit, & nimis negligens, si Auicennae credimus, non nisi post quadragesimum diem infantem gaudendi sensus subiret. Itaque illo alij flebunt in morte tua, qui non erunt experti: tu [illegible] maturitate laetari, quia vitam tuam [illegible] erant. Tu solum augur [illegible] humanae lacrymis, quae voces sunt naturae [illegible] [illegible].

At, quemadmodum contraria sunt exordia nascendi, & moriendi, ita contrariam conditionem sortitur natus, & moriens. Omnis enim inuertit, aut restituit. Credo, dum inuertit, [illegible]: mors inuersa, qui inuertit, [illegible], & [illegible]. Ritus funeralis est apud [illegible] pro [illegible] amicum vertere dumtaxat vestimenta, exteriorem occultando partem, educendo occultam. Euersio ista mortis, cum separatio potius sit, in melius est. Egregie sapiens Concionator dixit: ἀγαθὸν ὄνομα ὑπὲρ ἔλαιον ἀγαθόν, καὶ ἡμέρα τοῦ θανάτου ὑπὲρ ἡμέραν γενέσεως. Cuinam, quaeso, meliorem diem inuentus sit, quam ortus? in primis [illegible]. Dices, si [illegible] iniustus sit. Quis dubitat nullum feliciorem iustis, probisque diem, vitam dedisse, quam mortis, dum auferuntur miseriis vitae, vel experiuntur, vel videntur? Addo insuper adhuc esse optimum diem mortis: non [illegible] miseria, nulla molestia. Neque enim gladius transfixit [illegible] se, beneuolentia est: neque pecunia [illegible] amissum, beneficium est: [illegible] vita [illegible] gratia erit. Cui deinde melior dies mortis,

Caput 4.

Bonum nomen super oleum bonum, & dies mortis super diem natiuitatis.

quam naturalis? Certè Deus, cùm maximè est iustitiæ, eius misericordiæ commemoratio, cum [illegible] agnoscitur. Cur autem alij? Vt [illegible] ho- [illegible] annulo, [illegible]. Vendica- tur [illegible] rerum ordine, temperieque con- stans, consonans, sed violata ab homine quam intemperantissimo excessu totius ordinis.

Cap. 65.

Non tantum pensemus mortem, ex quibus abducit, sed quò deducit. Instrumentum libera- tatis est, afferre malis, confert etiam bona. Non tamen solet fieri spiritus, vt [illegible]. Prodigunt vitam nonnulli pro regno, & quidem plurimi pro aliquo: inde fortuna exæquabimur beatorum li- ni? [illegible] angeli & [illegible] cælesti regno. Quæ felicissima mors tamen plus addit beatitu- dini, quantum vitæ decursu [illegible] ætius moriteris, diutius felix eris, [illegible] nam citius, breuius ex mi- seria [illegible] infelicior. Non tot profecisset bo- na erat Hegesias Cyrenaicus, tantoque imbuit auditores, non dico contemptu, sed libidine mortis, vt non solum expectarent patienter, sed impatienter optarent; inactionibus sui [illegible] Philadelphus, non [illegible] Pto- lemæi edictum [illegible], plures [illegible] vitæ, quàm mortis timor vetaret. Cùm mors beatitu- dinis fuit ante reseratum Cælum, geminam [illegible] te vita longa sub priscis Patribus [illegible] fuisse fuit non properare illò, vbi nec meritum, nec præmium futurum erat. Nunc, quia Cælum nos expectat, [illegible] mortis non promittitur, potius commendatur intempestiua & violenta.

beatitu

beatitudinis exaggerata visio, quia illos cernimus morientes pro Christo. Nos non respicimus illa, quò mors ducit: ideò Euangelia interdum approbamus voce, & inter vitæ gaudentis miserias, non satis ipsas contemnimus. Quodam insulsæ mortis suspicione, quam optare tristior non cogit vita, malumus confidere. Egregiè Locmanus, vetustissimus Persarum sapiens, & inter Arabes acceptus, in suis illud figmentis proposuit, senem, qui graui sarcina lignorum fasce, protereretur pertæsus cum inuocatione mortis. Adstitit è vestigio illa, aliquid vocantibus tarda: Ecquid me, inquit, ad quid me vocasti? Vocaui te, ille respondit, vt fascem hunc humero meo imponeres. Tantus amor miseriæ suæ est, meliora non sperantibus. Sic diligimus ærumnas, vt expetere velimus, siue infidi, siue obliti posthumæ fortunæ.

Cap. 66.

Quis esuriens, si in sterili ripa esset, vbi nulla spes ad remedium superesset famis, nisi breui recreare ferarum gulam laniatu sui corporis, videns vltra fluuium onustas pulcherrimis fructibus arbores, & amœnissimas, & securas paradisos, tristaretur, si audiret, pontem esse, aut formidaret transitum, si lembus offerretur, quo transcendere posset, nec aquis se committere vellet inani pacatissimi & perspicui amnis metu, mallétque perire in crepidine, quàm periclitari in alueo? O ineptos mortales! pro auro ad suburbia descenditis Inferorum, in viscera Orbis, perfido vos committitis Oceano, solo vadi-

moniae tabularum, vbi, vt Aratus ait, vnicum lignum prohibet fatum, & post tot pericula, quibus plura videris, in ipsa felicitatis sine inquilinum perire, resistente auaritiae Neptuno, aut patiente: & tamen transmigrare in patriam nolumus ad complexus diuinos, ad regnum, vbi non regnat foemina. Quis post longam peregrinationem, sinibus de patriae iam vicinus, vbi parentes, vbi cognati, vbi familiares expectant parati in amplexus, tunc doleret, tunc vellet recedere, priusquam aliquem vidisset? Deus expectat pater, IESVS frater, MARIA mater, Sancti cognati, Angeli amici: morte ad illos imus: quid dolemus?

Cap. 67.

Demus, nulli necessariam fuisse mortem; demus, arbitrio humano commissam, & quemque sui iuris fata habere, vt maxima necessitas libido maxima fuisset, atque non mori posset, qui optaret: volenti tamen celaret eadem sors & aequalis beatitudinis spes. *Stultus* esset, qui nollet per mortem periclitari felicitatem, & aeternum mallet securè miserum manere, ne semel desineret miserias, ne semel desineret pericula. Stultè timemus mortem, quam optare, & postulare, si non esset, deberemus. Sapienter Zaleucus mortem edicendam publica authoritate censuit, si immortales fuissent homines. Quin, si libera & arbitraria fuisset, praeoptandam opinor; nunc, quia necessaria est, non mirum erit, si tolerandam putes. Imperitè quidam malum necessitatem dixit, propterea non male ferendam. *Optimam*

nam consequentiam pressit ex pessimo. Ideo
que principio; potius laetum necessarium esse
est ut, si necessaria etiam mala ferenda sunt,
quantum effectu bona? Quia bonum mors est,
gratulari debemus, quia necessarium de necessi-
tate laetari. Quantum bonum est, quod necesse
est, ut non simus miseri; quae sine pretio capti-
uos liberat, quae e carcere vinctos eruit sine fa-
uore Praetoris; quae exules in patriam sine postli-
minio reducit, quae seruos sine consensu domi-
norum manumittit; quae aegrotantes sine medi-
camentis sanat, quae quidquid peccauit fortu-
na emendat; quae iustissima est, & aequat &
reparat, quidquid fortuna male disposuit, inaequa-
liter diuisit; quae necessario facit, ne sint mala.
Minus ille errasset, si necessitatem commemora-
uisset ad patientiam vitae, cui maxime illud con-
uenit, quam poetae [illegible] necessa-
rium dicas nam te in mala intrasse sine electione
tua, cum electione induxit. Sciens natura pro-
uide ignaras animas illigari corporibus, & sine
sensu coerceri voluit, ne aegre tulissent, [illegible]
Quis, dum quid sapiat, in aeternum spiritum
redactus, si iterum concederetur vita, acciperet?
secundo matricis ergastulum subire, sordibus
nutriri, aspectu caeli per tot menses, sensu per tot
annos priuari, per tot sentire ignominias naturae,
per tot ludibria fortunae, relinquere amentiam
infantiae, metus puerilitatis, pericula iuuentutis,
curas virilitatis, labores senectutis? Neminem
credo tam feliciter vixisse, cui placeret repetita

tota vita. In hæc, quæ suffragio non repetere-
mus, sine suffragio [illegible] sumusq; necessariò in-
ferimur, ut sponte feramur ad necessitatem pa-
tientiæ. Sub conditione moriendi nascimur.
Pretium vitæ mors est: ad nos pertinet hæc lex,
& pro nostro commodo ferenda est, quæ poscen-
da esset. Planè, si absque lege moriendi vita illa
daretur, recusanda esset.

Cap. 68.

Nunc simpliciter mortem non malam demus
ex imitatione bonorum. Nulli meliorem vitam
agunt, quàm mortuis similes: quod exemplar
bonitatis est, malum non erit. Mors est optimæ
vitæ idea & norma. Ille laudabilis est, quem as-
similatio mortis commendat; quam qui magis
imitatur, magis probus est, (nulla verior sanè vi-
uentium est, quam similatio mortis, dum separa-
tum animus corpore & corporeis, qui è carnis se,
si non contubernio, consortio abstrahit, qui se-
iungit animum sensibus: adiectam consequitur,
qui coniungit Diuinitati. Cur putas diuina sæpè
oracula dormientibus intimari? Placet Deo si-
militudo mortis: sedata mens sensibus idoneè
diuina excipit. Acrior tunc animus est, vacante
corpore, sopitis affectibus per intercisionem vitæ.

Cap. 69.

Ad hæc, quid Philosophia est? Meditatio mor-
tis. Anne ut stupeat? Non, nisi ut exprimat.
Quidquid Philosophiæ fructus, virtus est, eiusdem
mortis imitatio, aut inchoatio. Velut ludus, &
quoddam prolusium, eruditioque moriendi,
probitas est. Itaque illud, quo immortalis, quo
æternus erit, initium & [illegible] mortis est.

Hinc

Hoc est artificium Philosophiæ, quòd [illegible] iucundam faciat imitatione mortis, & mortem conformitate vitæ. Mors intolerabilis est illi, qui suas nō detraxit cupiditates, & [illegible] expectat absorbere simul interitum, quem sensim. Cibos, ne suffocemur, partimur paulatim, & per frusta sumimus; ita mors, si per partes sumatur, gustui leniet, & saluti; si hodie istam cupiditatem conciderimus, cras [illegible]. Magnum pondus si ferre nequis, per partes tolerabile erit. Decerpat Philosophia in vita partes mortis, quam lenissimam sibi facit minutim moriens. Quid enim? gratissima mors sit illi, cui multa [illegible] tiuntur morte sua? Veterum rei desiderium, honoris, aut voluptatis, aut amicitiæ, quantus dolor erit uno omnia perdere ictu, vno totam vitam amittere momento? Expedit se corpore, exuit se sensibus anima sapientis, vt secum & cum Deo versetur: experitur ratiocinari melius, cùm nec gustu, nec dolore, nec auditu, nec visu turbatur: ipsas cupiditates, amores, metus [illegible] vitare [illegible]; curas corporis remotas esse mentis, abeundúmque à corpore esse, vt puram aliquam veritatem aspiciat, & quantum potest, se his extimis neruis se desuit carne, vt lucem veri liberius conspiceret, eruit se voluptatibus, quibus figitur sensui, cuius contagio puritati [illegible]. Purissima veritas est, nec patebit, nisi puris, non inquinatis. Totum itaque virtutis studium, separatio est animæ à corpore, & quanto propius accedere ad mortem, quam propinquare.

[illegible] qui [illegible], ad minus non timet. Quo-
modo poterit timere mortem, qui moriendo
vivit beatè? qui sibi cupiat plura, quam mors
[illegible] iam contribuit [illegible]? Quo enim
vitae tempore aspirauit [illegible] corporis [illegible] po-
titurus voto suo [illegible]? Ridiculum
esset, si quod festinasti venire, & alium te portare
celerius & tranquillius, indigneris, si cùm accen-
dis, irascaris: eiusdem amentiae est, illum, qui to-
to vitae tempore ad mortem accedere laborauit,
aegrè ferre, cùm aduenit. Nemo, qui aliquid quae-
rit, aut optat, non gaudet, si occurrit. Nemo do-
lebit, si perficiat alius, quod ipse coepit, nec con-
summare licuit. Perficit natura per mortem,
quod virtus in vita inchoat, cuius studium non
perit, sed consummatur. Vis corporis se vivendo
interdixit, corpus interdicit moriendo. Summus
est terror, quàm non [illegible].

Cap. 70. Illud constitutum mortis, & virtutis exhibui-
mus, etiam ex honestis exhibitione. Quemad-
modum virtus exemplo mortis composuit ma-
iestatem suam, ita & reuerentiam omnium exi-
git imitatione etiam mortis. Quid reuerentius
prosequimur, quàm cuius reuerentia pessimi
etiam, non parantur mali? Quemadmodum ob
honorem virtutis qui mali sunt, volunt de se id
credere, amantes propriam excellentiam, quam,
nisi in virtute, non praesumunt, ne se viles pu-
tent; gaudent falli putantes se non malos ita re-
uerentia mortis iis, qui mali fuerunt, iam non
audemus detrahere, nec malos dicere; imò nec

Scribi-

licebit hominem suae commendatione dignis-
simos, quos vel laudamus, vel precamur, & opta-
mus optima, atque egregie meminit. Tam vene-
rabilis mors est, ut sua reuerentia etiam con-
temptibiles venerari faciat. Cui superstiti mun-
dus, mortuum culpabit. Optime Mimner-
mus ait:

[illegible]
[illegible]

Insignem cui-quam viuum pro-semper animus invi-dere solet: mortuum au-tem laudant.

Non ultra mortem inuidia est: non citra mor-
tem honos liber & sincerus, nisi homo bene-
ficus defunctus est. Praesensit Socrates, ad feli-
citatem eicere, aemulos se habiturum post mortem
laudatores. Quam putas venerationis causam?
Tacita est quaedam Philosophia vulgi, exemptos
ex miseriis huius vitae putantis beatos: felicitas
autem digna honore est. Itaque reuerentia mor-
tis ut etiam beatitudinis est. Quod si roges Ari-
stotelem, non dissentiet. Lacedaemones Olym-
pionicarum praemia, & honores, quos si quis
adipisceretur viuus, felicissimus censebatur, om-
nibus indulgebant mortuis, laureis coronatum
ferre; quemlibet rati defunctum non minus fe-
licem felicissimo viuentium; non minus hono-
re dignum mortuum, quam summo mortalium.
Redundat quoque in mortis honorem, velle a
mortuis honorari moribundorum iudicio. Apud
veteres Romanos honos [illegible] erat mo-
rientium felicis memoriae. Magno honori tri-
buebatur, cui moriturus [illegible] legatum. Calli-
stratus libro quaestionum primo, legem honorari

dicit.

diæ Suffragium, fulchrumque innumerabilium ex-
pectant, iam mortui victura sapientium, vene-
randorum. Nemo magis honoratur, quàm ab ho-
noratis putat. Nec iftam gloriam animæ dum
tenet vfurpet. Vide illum vermium annonam
simile, friuolumque corpus, Philosophiæ magi-
strum suspectum, & honorabile omnibus: neque
conspectu Regis ita componimur, sicut aspectu
cadaueris. Quanta modestia iacet, quanto ma-
gisterio: Philosophus videtur, philosophari fa-
cit; &, quod mireris, non tantùm venerabile
est, habetur sacrum: religionis pars est, sepul-
turæ honos.

Cap. 71. Iam, si bonitatem ex vtilitate metimur, bo-
num est, quod proficit. Optima mors est, aliorum
prodesse spectantibus, propria commemorantibus. Lamæ, Sacerdotes Tibetensium, etiam docti
Philosophiam, precatoria [illegible] ex
humanis ossibus, rotunda gestant et [illegible], po-
tant frequenter è cranio. Rogati causam ab An-
tonio Andrada, Societatis nostræ, & vineæ
Christi ardentissimo operario, nuper post sum-
mos labores, Barbaros illos inuenienti; præci-
puum quidem inter illos respondit, ad fatorum me-
moriam, ideò clangere tibiis defunctorum, vt
mentionem propagantis mortis audientibus in-
sinuarent; oraria è globulis calvariarum, ad argu-
mentum; vtilitatis ex nostræ conditionis com-
memoratione natos non minùs, quàm [illegible],
posthumarum præsenti vitæ [illegible] mor-
tuis, manibus semper memorialia exitus [illegible],

vt

ut continuò eius recordatio adesset: non cibum,
nõ pocandum vinis, ad incentiua voluptatum, &
rerum huius vitæ gustum immutaret: deni-
que hanc mortis iniunctam admonitionem [illegible]
doceat animæ esse aliud viuere, [illegible] passi-
ones. Eosdem plurimum contra alia se muni-
bant scripta. Iuuabat manum imponere super
imagines, quas ollibus subiectas credebant, ut
meminissent, posthumum iudicium, & Deo, ani-
mas suas imagines illas, post mortem redditu-
rationem. Certè non barbara, sed celsa, Philo-
sophia est, vniuersam vitam unius mortis com-
memoratione condire. Admiranda fuit memo-
ria Mithridatis viginti duarum linguarum: re-
rum non minus illa Themistoclis, quæ [illegible]
[illegible]: aut laudata Senecæ, aut ad-
miranda Cyri. Certè nulla felicior memoria, quæ
[illegible], quàm mortis. Quemadmodum
Malucensis arboris radices, qua parte orientem spe-
ctant, sunt antidotum; qua parte occidentem,
virus & pestifera: humanæ cogitationes, scilicet,
radices cælestis arboris, quibus cælo hæremus,
(inuersa planta, cælestis homo est,) qua parte
respiciunt occidentis finem, sunt salutares, & alexi-
pharma malorum. Ceterùm, & memoriam mortis
singulis natura momentis commendauit. Respi-
rationem in signum regressus mortis, Mercurius
liber facto [illegible] inculcat. Toties oportet me-
minisse mortis, quoties respiramus. Imagine
[illegible] animæ videmus, emittimus spiritum: con-
tuemur ipsum ad recordationem mortis respi-

rantis.

tienus spiritum [illegible] efficaciâ innata [illegible] est, vt, cum semel aderit sic agat; non fugiet aliquid, facit bonum. Ne malum putes, quae eminus cum à longinquo cadunt leuiant. Nulla breuis vita est, quae non sit diuturna morti, cuius respectu comparatur.

Cap. 72.

Illud, quod in illa agit semper, certum finem sui, incertitudinem modi, gratiosum nobis vtique est. Inter caetera enim diuinae prouidentiae inuenta, ad humanum gubernationem est praestantissimum mors, ingeniosissime disposita, complexa in summa incertitudine aequalem certitudinem. Semper nos Deus bonos vult, similes Sibi, filiis Suis semper incertos vult certissima aliquando mortis. Ita prouidit, ne sibi spatium peccandi concederet ignaris mortis eiusque velox metuere: sed vtriusque possibilitas timori, non consternationi destinata est. Possibilitas celeritatis fine leuat labores vitae, difficultates virtutis. Leuior laborantibus est labor, si breuior putatur mora: vitam interminabilem plures virtutes expit, quas diuturnitas excitabit velocitas, cum incertitudine certius bonum sumus. Nam, qui sciret, qui sollicitus esset, si vnus duntaxat mensis restaret vitae, quomodo viueret, quomodo negliget, qui nesciret an vellet vno illo vna hora? Occurrit incertitudine tardius mortis, ne licentiam peccandi haberet. Nunquam Orbis foedior fuit, quam cum vita longaeuior, cum explicit aquis natura necesse fuit. Iniustus Theophrasti questus ille [illegible] aliquem diu brutis inuidebat, vltra quin-

gente

[illegible] viaticum, [illegible] firmitate, vota, & iudicio: & quid optaret [illegible], & quid iudicaret [illegible] vitam, [illegible] non [illegible] æstimandam. [illegible] [illegible] brevitas [illegible]. [illegible] quam, nisi [illegible] vita [illegible] [illegible] ita composuit Deum ad [illegible] hominum [illegible]: [illegible] per [illegible] vitæ, restitit morte. [illegible] humana vita immundam, [illegible] luctu [illegible] humanum. Deinceps damnis longævitatis [illegible] diligentia celeritatis fati; [illegible] [illegible] vitam, ut [illegible] morte [illegible] fuissemus. Sic prodest mors, sic [illegible] esse, sic incertam [illegible] nos expedit [illegible] [illegible] incerto [illegible] certo moriendi, qua cogimur [illegible] [illegible] qua compellimur [illegible], qua impellimur non malo esse. [illegible] itaque [illegible] est, sapiens [illegible] politiæ [illegible]. Maximè illud approbavit Zaleucus, promulgatam [illegible] legem moriendi, [illegible] edicto [illegible] [illegible] non valeret. Atque in proœmio Legum Locrensibus [illegible]: [illegible]

[illegible] Maximè itaque ad institutionem

[illegible]

humanum iniecit mors, cuius momenta cunctos continent. Omnes Respublicae sequutae Vniuersi gubernationem, leges moriendi sanciunt.

Cap. 73.

Certe diuinae prouidentiae clarius praesidium in regendis hominibus mors fuit, nunquam sine morte humanarum rerum gubernacula gessit: adhuc cum immortales eramus per mortem nostri immortalitatem voluit: proinde posuit Adamo primogenitam suam legem cum interminatione moriendi; deinde mortis artificio continuit, ne miseriae aeternae fierent, ne scelera libera: lapsum ipse patientia mortis erexit, restitutaque cum cumulo antiquis honoribus, reparatis originis damnis, recreata vita, promissa immortalitate eorum conspectu, mortem nihilominus seruauit aeque certam, aeque incertam. Adeo placuit diuinum illud mortis consilium, immutare noluit omnibus mutatis: et sufficiens fuit, quod tanta misericordia non abrogauerit. Non itaque est, cur queramur de incerta mortis occasione ad nostrum excogitata commodum, cum ipsa incertitudo exitus, quae plus nos solicitat, salutarior sit. Praefinitum certum nascendi tempus, vnus praescribitur videndae lucis modus: non est moriendi statuta ceremonia, sine tempore, sine modo, omne tempus adultum, multos modos. Benignius ita fuit plura pandere ostia fugientibus mala: vna tandem ianua introducimur in vitam, multis eximimur. Sic est ad periclitandum vnum iter, multa patent effugia. Non est opus expectare signum, aut nouam

manibus,

menſibus, vt monuaria: [illegible] dila-
tentur. Quid timemus viciniam, [illegible] vi-
tae: Mala qui tollere non potest, inferre non au-
det, protelat. Mors optima est, absque lege
mortis. Nec tantum timeas ne patiaris mala,
quantum ne facias. Vt omni tempore moriturus ſis,
mori omni tempore potes. Iuuat quoque in-
constantia loci, & modi, ne vllus ſinus, asylum
peccandi ſit, ne vlla occupatio, excuſatio mo-
riendi.

Propterea ad gloriam mortis ſpectat facilitas Cap. 74.
ſua compenſatura difficultatem vitae. Non ſine
conſilio, diuinoque priuilegio male haerentem
animam corpori geſtamus, vt facile excidat; te-
naciora vitae ſunt bona. Nullum debilius, nul-
lum fragilius homine animal leuiſſimis cadit im-
pulſibus: ſtatim non bene connectitur corpus
[illegible]. Pilus duntaxat ſpiritum Fabij extinxit;
granum vuae Anacreontis expectorauit animam:
[illegible] in his vilibus medicina pili, [illegible] gra-
ni, quantum in Aeſculapio fulmen. Coma tam
facile eluit, quam voluit: Baptiſta Mirandulus
quam cogitauit. Illius intra pectus clauſa anima
ſe foras trudit, ſine vllo apparatu, ſine morbo,
ſine ferro, ſine veneno, ſine laqueo, ſine praeci-
pitio: ille fugato hoſte cecidit illaeſus opinione
ſola vulneris. Nulla morti clauſa ianua eſt, per
ipſa vitae officia graſſatur, &, quod mirum, per
beneficia, per gaudia. Fortaſſe nulla violentior
mors, quam per aliena inuadens, cum, quia in-
columis vigeas, moriaris. Ipſa ſua plures vota

 neciſſe

occiderunt: commodis suis vita perditur. Honor Clitemum occidit, exultatio Diagoram, quies Platonem, risus Philemonem; laetitia tum notior & gravior homicida est, quae Siciliam tyranno liberavit. Fortasse & per virtutes secutissimi subeunt pericula, subeunt fata: et omittam Diocleni interfectorem, pudorem, matrem Secundi Philosophi verecundia extinxit. Caduca possessio vita est: nam opus est sine lapsu violentia, per blandimenta concutimur. Stulte nimio studio retinere volumus quod undecumque dilabitur: similes sumus ei, quod, qualibet digredientis via, venier aut quò venies. Sive petas, sive fugias mortem, aequè occurret, cum vitae, quam effugere terminus est. Vita est peregrinatio sine errore termini: sive per maximos errores vias, quacumque & quocumque vadas, illuc venies, quò tendis: non refert hac an illac pergas; quacumque incedas, incides in mortem. Tali arte excogitata mors est, ut undique propinqua sit, eandemque senes & adolescentes dicunt: & cum alij plus, alij minus vivant, omnes aequè vicini sunt, omnes aequè expectare possunt. Ignarus loci & viae patibuli, ad quod duae semitae ducerent, recta via, altera per circuitum, eodem modo e diversis intervallis expectare accedere: parum refert iuvenis, an senex sis; diversis vijs incedentes, fortasse rectà vadis, citiùs accedes sive per ambages circumductus. Facile, persuasum, vicinum oportebat esse omnium malorum asylum, bonorum vestibulum. Certe vitam difficultes

difficulter accipimus, difficulter agimus, difficulter retinemus, & alieno pendet arbitrio. Quivis vitam auferre tibi poterit, nemo mortem: in vitam jus habent homines, non in mortem: libera est etiam servis, & ingenuis. Imperator Leo Iconomachus nasci tributarium fecit: nemo morti imposuit onus. Non licuit tunc vivere sine pretio; de singulis infantibus primam videntibus lucem exigebat tributum: mori semper liberum fuit, sine onere.

Anne illam libertatem moriendi accusas, *Cap. 75.* istam magnitatem mortis, ut omni aetati opportuna sit? Accusas brevem vitam habere, aut potuisse habere? Non est, quod indigneris me annis, non pluribus victurus: nam nec indigneris naturae, quod non te fecerit pondo, non octoginta, non centum. Sicut magnitudinem natura constituit, ita & tempus. Nec minus maior injuria existimam

Longa tamen multis tempora fata mali.

Omnis mors tempestiva est omni aetati, utilis, optanda: senium a miseria asserit; juventutem à malitia; infantiam praeservat ab utraque. Senes maturos carpit; juvenum florem vertit in fructum; infantiam per compendium maturat, januam Caeli gratis aperiens, via recta, & sine labore dirigens.

Adjice ad argumentum bonitatis mortis, *Cap. 76.* fuisse argumentum Divinitatis. Donum Dei est nescientis, nisi bona dare. Aemulus Diabolus cultum falsum beneficio mortis fulcit, petentibus

magnum donum, exiguam vitam concedent. Trophonio olim, aut Agamedi, & Argiæ prolibus. Quod esset optimum hominū postulauerat mater, & concessa petitione accepit, quod homines putant pessimum, mortem. Tantùm interest videri, aut esse: opinio, aut iudicium: vnde quam putamus peiorem mortem, melior sæpè est, festinam dico. Quid felicius Pompeio accidisset, quàm antè, aut in sua felicitate perire, cùm sui desiderium relinqueret, si non expectasset fastidium fortunæ? Diuinæ quoque beneuolentiæ tributa video intempestiua infantium, puerorúmque fata. Vt omittam Amphiaraum, sine fabula historiam commemorabo, quam annis præteritis hæc Aula Philippica mirata est. Didacus Vergara, adolescens, qui nostras frequentabat scholas, mirè proficiebat virtutibus, quibus charus omnibus erat, & clarus. Quem putas optimæ vitæ stipendium nactum? immaturam mortem? insuper & rapidam; vt nemini dubium fuisset diuinum esse donum. Secessurus in lectum, ad sororem suam dixit: O qualis mihi nox manet! Obsecro, soror, relinquas mihi lampadem accensam. Mox sub mediam noctem vociferatus excitauit omnes: illa nocte moriturum dicebat, postulat acciri Confessarium, (erat is ex nostris Gaspar Pedrosa:) putabant omnes somniasse, præsertim adolescentis pater Medicus nobilis, cùm integros & pacatos notasset pulsus: instanti tamen Didaco obsecuti sunt, & accito Confessario, qui iam diuinitùs præsen-

sione

sonte quadam excitatus, praesagus erat, dixit lectum habuisse nuncium e caelo, per ipsam eius Reginam, illa ipsa nocte praeparatum, Sacramentis e vita excessurum. Accidit ita: nam quaedam honestissima Matrona nunquam hactenus nota, nec deinceps visa, se iis officiis [illegible] ornauit, praeparauit altare, fecit [illegible] Sacramenta, quibus ille munitus felicissime expirauit. Poterat quidem minori [illegible] excedere: sed casum putares, intempestiuam mortem, non consilium Dei, non donum. Oportuit insolentia aliqua argumentum diuini beneficij exhiberi.

Nam, quem tuetur, atque diligit Deus,
Iuuenis supremum mortis intrat limitem.

Sacra [illegible] viuendi spatium clauduntur perdi anni, non perdent illos: nimis saepe putes diu durare, & viuere; non omnis, qui diu fuit, diu vixit.

Salutare quoque est illud, cuius nonnulli accusant mortem, repeti non posse, speramusque secunda morte reparari, si prima errassem: sic [illegible] si secundo mors veniret, primam vitam liberalius perderemus, in secunda non minus peccaremus. Ad haec quid boni duplex mors esset, cum necessitate, scilicet, duplicis vitae? Vt, si non bis malis, bis miserabiles fuissemus. Illud mirabile est, cum mors formidabilis sit, cum putent mala, quod ij ipsi, qui putant, secundo optent; & quod semel gustare nollent, velint geminare: cum alioqui timere mala est, illud minus malum haberet, quod semel sit. Non ita vrbane

 sunt

sunt aliæ humanitatis nostræ miseriæ; instant, redeunt, importunæ sunt, vex, quatet, mors non vult molesta esse; quod minus potest, fatigat. Nemini importuna est, bis non accedit. Quid adhuc inquiris? Bonum repetitionis? Experientia nosse, quid mori sit? Nec aliud bonum abstringentis excogitata fata sunt. Mortem licet semel agimus, non una agimus; experiri possumus, imò experimur: per partes se insinuat, periculum sui exhibemus veterius, aut continua mors est vitæ; ex quo incipis esse, incepisti desinere; ex quo vivis, moreris; dicam, antequam nascereris, mori cœpisti: infantia mors fœtus est, deinde infantiæ mors puerilitas, puerilitatis pubertas, pubertatis iuventus, iuventutis virilitas, virilitatis senectus. Deinde in vltimo intervallo debiti naturalis, cum non solvis, postulat moram, exigit, & tanquam quæstura instat, pignora petit, sumit, ab hoc auditum, ab illo visum, ab alio vtrumque: si quis resistat, dissoluit, mutilat, & minutim sibi satisfacit, donec vltimo fluctu mergat. Pendet ab ipso exordio finis, nec extremum momentum aliud agit, quàm consummare, quod primum inchoauit.

Cap. 78. Quidni? Ex simulacro nosse mortem potes: quotidie experiris, quotidie libas, nec verum diem agere potes sine gustu, & gelida mortis. Somnus quædam effigies mortis, & prælibatio est: somnum repetimus, somno recreamur, somnus requies laborum est, reparatio hominis, depositio curarum. Nunquam imago adæquatur

cæca

exemplari: si somnum cupimus, ne oderimus idem suum praestantissimum; ne timeamus mortem, quam non fecit natura timendam, nec putauit. Potius spem mortis liberalem concepta imagine ad subsidium conditionis nostrae. Ne impatientior mora tanti boni foret, aeterna consolari nos voluit simulacro somni: quia absentis dilecti praesentiam imaginibus fallimur. Itaque experimentum mortis exhibetur, tum in simulacro suo, tum in parte eius. Non est pars vitae sine mortis parte. Quemadmodum somnium non accidit, nisi cum somno: ita vita nisi cum morte. Velut enim somnus imago mortis dicitur; ego puto somnium imaginem esse vitae: per imagines seducimur: cum per mortem suscitemur, dolebimus non tam perdidisse gaudia vitae, quam vidisse nulla. Dicebat quidam, malle se somniare in inferno, quam in Elysiis arvis: nam expergefactus gauderet in mollibus lectis experiri, non inter ignes cruciari: at, si iucundo insomnio falleretur, elapsa tristaretur felicitate, quae non fuit, videbatur. Argute Heraclitus aiebat, & vitam, & mortem esse, & dum viuimus, & dum morimur: cum viuimus, mortuas esse nostras animas, sepultasque in nobis; cum morimur, viuas. Itaque vita est mors animae, vita corporis: mors verò vita animae est, mors corporis. Nonne satis experimur mortem in deteriore sui parte, & approbamus: cur recusabimus meliorem?

Redeo ad vtilitatem, et qua mortem commendamus, *Cap. 73.*

domus. Vnica est, ne aliqua esset mala. Vnica est vt omnis sit optima. Diligentius vnica sollicitantur. Ille pauper, vnius ouis dominus, in sinu mulcebat, ad mensam, ad calicem admittebat, vt Nathan exhibuit. Vnigenitum integer pater curat similiter, cuius vitae totius occupationem sollicitudo chari filij consumit: ita totam nostram vitam debet occupare cura vnicae mortis. Quidquid rarum est, pretiosum est: quod vnicum est, incomparabile. Nihil optimae morti comparandum est, nihil pretiosius. Caeterum, optimam non dilatio facit, sed, quod mireris, contemptio, perditio. Nullius mors pretiosior est, quam à quo contemnitur. Ex se meritum non est, quippe naturae est debitum, vel ab inuitis soluendum. Magna sapientia erit, fata reddere officia; necessitatem, virtutem; mortalitatem, immortalitatem; & naturae debitum, ius & titulum gloriae. Quid pretiosius, quam si debito mortis caelum nobis debeatur? soluendo obligemus? Aureos viros Clemens iure vocauit, qui ita occubuerant, scilicet, cum necesse fuit: necessitatem fecerant voluntatem, cum aut lex, aut zelus, aut Deus vitam postularet: Hoc enim mors debitum se naturae, liberaliter suum etiam [illegible] ipsa natura ius, libenter delegat pro se creditores patriam, legem, virtutem. Si his soluas, commenta naturae anticipatione solutionis: quin expectes, quod conditio sua exiget. Optimi debitoris est ante tempus soluere. Dies communi pacto naturae statutus, senectus est: optimi cuiusque erit

hanc diem restituere. At, si non [illegible] animi, expetitur avaritiae quaestus: dum certe [illegible], obligat. Qui pro patria, pro aris, pro Numine, non dico pro nomine, intempestivam [illegible] mortem, & debito se liberat, & obstringit Deum, obstringit omnes. Omnes debent bene morienti, Deus causam, homines effectum, qui ut minimum exemplum est; causa autem, ut plurimum fides, charitas.

Adhuc tamen bonum hoc mortis, id est, ante diem redditae, gratis esse; non actione, non labore nostro egentibusque eo, quod aliquid agit, hoc donum agitur. Mors ista optima & pretiosa aliena manu fit, non propria; tulisse mortem, non fecisse gloriosum est. Non est vinctis gloriosum, non securum, sed ad maiorem reatum, frangere vincula sua, qui rupit pectus suum, clarissimum animi: qui sciderit, perfregeritque vincula corporis, damnabilior fit: at, si haec ipsa faciat alius, maior est gloriae [illegible]. Nullum vinctis decus fuit solvi dumtaxat catenis, liberi erant, non propterea gloriosi: at, si non solverentur, sed extraherentur augusto concilio manu carnificis vincula Iudex, si authoritas publica, si Imperator dirumperet, gloriosum olim fuit. Illo honore Vespasianus & Titus Iosephi innocentiam commendarunt: simul ferro & pondere solverunt, dum ferrum perfregerunt. Titus dixit: Erit tanquam nec initio vinctus, si non dissolverimus, sed inciderimus catenas. Hoc idem intercedit inter mortem, quando natura nos dis-

Cap. 84.

ſoluit,aut cùm vis, & tyrannicus furor frangit, triturat, laniat. Glorioſiſſimum eſt dirupto corpore liberari, non ita diſſoluto. Sanè optimos omnium, innocente natura, quæ tardè illos diſſolueret, plerumque violentia ſuſtulit. In dedicatione mortis in Abele, vbi florem & melius ſpecimen ſui præbuit, vis & inſidiæ dicantur iuſtis:melioribus melior conſecratur mors:quos colit, veneratur, nec tangere audet natura, violat inuidia: quos illa eximios edidit, hæc malè condidit. Et, vt omittam optimos, exhibeo maximos Alexandrum, Hectorem, Achillem, Cæſarem, Pompeium. Fortiſſimum quemque violentia conſumpſit. Alius Alexander, Romanus, inquam, prædicenti ſibi Thraſybulo Mathematico imminere fatum violentum, lætari ſe dixit, quia imperatoria ea mors eſſet, nec alia ſummis, optimíſque accidiſſet. Verùm iſtis glorioſiſſimis non fuit glorioſa mors: ſolùm propterea commemoraui, quòd propitiam retinuerint gloriam, etiam iniquis Parcis. Illa tamen clariſſima eſt, quæ ſuffragio pereuntis expectatur, quâ creſcit illæſus etiam minutus capite.

*Cap.*81. Quare hæc contemptu ſuo pretioſiſſima mors, ſæpè per ignominias glorioſa, debet pulſo omni timore laceſſere cupiditatem. Omnia noſtra ſoliciti ſumus, vt meliora ſint; cur mortem non curamus, non optamus? Quid magis noſtrum quàm mortalitas? In primis titulo ſimplicitatis, quòd mala non ſit, niſi facientibus,

qui

qui dum faciunt mala, malam mortem faciunt, formidanda non eſt mors: nihil malum ex ſe habet, niſi turpi contaminetur vita: quidquid mali habet, à vita habet. Si conſcius certò eſſes optimæ vitæ, mortem non formidares, potiùs rideres, potiùs gauderes. Itaque propter vitam times mortem: quare, dum times mortem, potiùs times vitam. Si non timeres vitam, ſi non polluiſſet vita mortem, ánne ita formidares exitum? Non opinor. Igitur per ſe innocens mors eſt, ſincera, ſana, non terribilis. Adiiciam, ſi poſt malam vitam, non corrumperetur, imò ſi ipſius expiaret vitæ malignitatem, & tam valentis bonitatis eſſet, vt malitiæ vitæ, non ſolùm reſiſteret, ſed vinceret, num iſta mors recuſanda foret, an optanda? Percupi quidem debuit. Hanc gloriam habet mors, quam religio, quam virtus exigit: tam affluentis bonitatis, vt exundet, vt optimo, vt ſuo tingat colore vitam: tam optima eſt, vt alienam vitæ malitiam conſumat. Mori vulgaris eſt res, communis: nam & mali moriuntur, & maximè moriuntur: at mori libenter, mori gloriosè, priuilegium bonorum eſt. Præſtat diſcedere à vita, quàm pelli: locum libenter expediamus naſcituris. Vitam non æſtimes cauſa ſui, ſed operum: maximum autem opus vitæ, bona mors eſt. At, ſi pro bono opere perdenda vita eſt, quis hærebit mortem lucrari perditione vitæ? Nec eſt, cur timeamus inſtantem tyrannum, imminentem gladium. Vbique

natura

natura minatur, quotidie imminet. Cur contemnet hodie benè mori, qui malè poteſt cras? Cur ferrum potiùs times, quàm cartilagines, quàm venas, quàm præcordia, quàm molliſſimas carnes. Inſtrumenta ferrea, poſt decimum, aut vigeſimum annum, nullius vſus, aut conſumpta ſunt: tu debilibus artubus & cartilaginibus polliceris ſæculum. Ne promittas tibi vitam caducam, vbi morti tuæ promittitur gloria æterna.

Cap.82. Demus autem, nullam honorificam mortem, nullam bonam eſſe, omnem malam: cur, quam timemus, non curamus? cur, quam non contemnimus, negligimus? cur non præmunimur, ſi mala eſt? Prouidemus pericula contingentia, præuenimus damna fortuita, præſtruimur ad caſus; cur ad neceſſaria non præparamur? Multùm intereſt inter contemnere mortem, & negligere: nulli magis curant, quàm qui contemnunt: nulli magis timent, quàm qui negligunt: &, quod mireris, non ideò timent, quia neglexerunt, ſed cùm timeant, negligunt. O ignauiam noſtram! ad id, quod malum dicimus, non tantùm imparati venimus, ſed inopinantes. Quid agimus, quid vacamus, ſolicita fortuna, ignaua natura noſtra? Reſtauremus mentem, reſtringamus cupiditatem, probemus vera, complectamur bona, figamus nobis gaudium, ſecuritatem vitæ, mortis.

F I N I S.